

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman
PROF. DR. ERDİNÇ ÖZTÜRK

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK
ŞİDDETE MARUZ KALMA ARASINDAKİ İLİŞKİ: BAĞLANMA STİLLERİ VE
DİSSOSİYATİF YAŞANTILARIN ARACILIK ROLÜNÜN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

ELİF NUR YAZICI
İSTANBUL, 2023

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK
ŞİDDETE MARUZ KALMA ARASINDAKİ İLİŞKİ: BAĞLANMA STİLLERİ VE
DİSSOSİYATİF YAŞANTILARIN ARACILIK ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

Elif Nur Yazıcı

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü,

Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK

ÖZET

Bu doktora tez çalışmasının temel amacı; çocukluk çağı travmaları ile romantik ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkide bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracılık rolünün incelenmesidir. Araştırmanın örneklemi İstanbul ilinde üniversite öğrenimine devam eden ve en az altı aylık romantik ilişkisi bulunan 257 kadın ve 208 erkek olmak üzere toplam 465 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada veriler, E.N.Y. ve E.Ö. tarafından oluşturulan Demografik Bilgi ve Romantik İlişkileri Değerlendirme Formu, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği (YİPŞÖ), Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YIYE II) ve Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) kullanılarak toplanmıştır. Doktora tez araştırmamızda kullanılan ölçekleri içeren online form çalışmanın dahil etme kriterlerine uygun olarak belirlenen katılımcılara sosyal medya platformları üzerinden ulaştırılmış ve veriler gönüllük esasına uygun biçimde toplanmıştır. Araştırmada ilk olarak demografik ve romantik ilişkiye dair değişkenlerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve ki-kare analizi uygulanmıştır. Araştırma ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki korelasyon katsayıları Pearson korelasyon analizi ile elde edilmiştir. Aracı değişken analizlerinde ise Hayes'in (2013) Process Macro programı kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin geçmiş romantik ilişkilerinde

deneyimledikleri şiddet oranlarına bakıldığında; kadın katılımcıların %95.8'i psikolojik, %6.3'ü fiziksel ve %7.4'ü cinsel flört şiddetine maruz kaldığını bildirirken erkek katılımcıların %96.6'sı psikolojik, %15.3'ü fiziksel ve %8.5'i cinsel flört şiddetine maruz kaldığını bildirmiştir. Katılımcıların şu anki ilişkilerinde maruz kaldıkları psikolojik flört şiddeti oranları ise kadınlarda %51 ve erkeklerde %43.3 olarak bulunmuştur. CTQ kesme puanlarına göre travmatik yaşantılara bakıldığında ise; kadın katılımcıların %24.5'i fiziksel, %31.1'i cinsel, %44.4'ü duygusal istismar, %28.8'i fiziksel ve %39.7'si duygusal ihmal bildirmiş olup erkek katılımcıların ise, %21.6'sı fiziksel, %11.5'i cinsel, %23.6'sı duygusal istismar, %53.8'i fiziksel ve %47.1'i duygusal ihmal bildirmiştir. Çocukluk döneminde ebeveynleri arasında fiziksel veya duygusal şiddete şahit olan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları, bu şiddete şahit olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları bildiren üniversite öğrencilerinin Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir. Çalışmaya katılan kadınların 50 (%19.5)'sinin ve erkeklerin ise 23 (%11.1)'ünün DES kesme puanı 30 ve üzeri olup bu sonuç patolojik düzeyde dissosiyatif yaşantıların varlığına işaret etmektedir. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II kaygılı/kaçıngan bağlanma alt ölçekleri toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler vardır. Romantik ilişkiye dair özellikler bakımından incelendiğinde ise; flört ilişkisinde psikolojik şiddete maruz kalma ile önceki romantik ilişki sayısı, romantik ilişkinin süresi ve romantik partneri ile ayrılıp tekrar barışma sayısı arasında negatif, romantik ilişki memnuniyeti ile pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları ve psikolojik flört şiddeti maruziyeti arasındaki ilişkide kaygılı ve kaçıngan bağlanma ile dissosiyatif yaşantıların kısmen aracılık ettiği bulunmuştur. Doktora tez çalışmamız kapsamında elde ettiğimiz bulgular,

“*Modern Psikotravmatoloji*” paradigmaları ve “*Dissoanaliz Kuramı*” çerçevesinde ele alınmıştır. Sonuç olarak, bu çalışma psikolojik flört şiddetinin klinik ve adli süreçlerde tanımlanması, anlaşılması ve gerekli müdahalelerin planlanması adına literatüre değerli bilimsel katkılar sağlamasının yanı sıra ciddi bir halk sağlığı sorunu olan psikolojik flört şiddetinin önlenmesine dair psikotoplumsal politikaların geliştirilmesi bakımından da temel bir önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Flört; romantik ilişki; psikolojik flört şiddeti; çocukluk çağı travmaları; bağlanma stilleri; dissosiyatif yaşantılar; modern psikotravmatoloji; dissoanaliz

**THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMAS AND
VICTIMIZATION OF PSYCHOLOGICAL VIOLENCE IN ROMANTIC
RELATIONSHIPS: THE EXAMINATION ON MEDIATIONAL ROLE OF
ATTACHMENT STYLES AND DISSOCIATIVE EXPERIENCES**

Elif Nur Yazıcı

Istanbul University-Cerrahpaşa, Institute of Forensic Sciences and Legal Medicine,

Department of Social Sciences, Doctoral Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK

ABSTRACT

This study mainly aims to examine mediational role of attachment styles and dissociative experiences on the relation between childhood traumas and victimization of psychological violence in romantic relationships. The sample of the study consist of 257 women and 208 men, a total of 465 university student who continue education in İstanbul and has a romantic relationship that lasts at least six months. In the study, the data was collected by using the Demographic Information and the Evaluation of Romantic Relationships Form, the Intimate Partner Psychological Violence Scale, the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ), Experiences in Close Relationship-Revised (ECR-R) and the Dissociative Experiences Scale (DES). The online form, which includes the research scales in our doctoral thesis, was delivered to the participants in accordance with the sampling criteria via social media platforms and the data was collected on a voluntary basis. In this study, firstly, independent samples t-test and chi-square analyzes were applied to determine whether the demographic and romantic relationship variables differed by gender. The correlation coefficients between the scores obtained from the research scales were obtained by Pearson correlation analysis. In mediator variable analysis, Hayes's (2013) Process Macro program 2.16.3. version has been used.

Considering the violence rates experienced by university students in past romantic relationships; while 95.8% of female participants reported that they were subjected to psychological, 6.3% physical and 7.4% sexual dating violence, 96.6% of male participants reported that they were subjected to psychological, 15.3% physical and 8.5% sexual dating violence. The rates of psychological dating violence that the participants were exposed to in their current relationships were found to be 51% for women and 43.3% for men. Considering the traumatic experienced in according to CTQ cut-off scores; 24.5% of female participants reported physical, 31.1% sexual, 44.4% emotional abuse, 28.8% physical and 39.7% emotional neglect; while male participants reported 21.6% physical, 11.5% sexual, 23.6% emotional abuse, 53.8% physical and 47.1% emotional neglect. It was found that the total score of the Intimate Partner Psychological Violence Scale of the participants who exposed to physical or emotional violence between parents during their childhood were statistically significantly higher than those who did not expose to this violence. The total scores of the Intimate Partner Psychological Violence Scale of university students who reported childhood traumas were statistically significantly higher. The DES cut-off score of 50 (19.5%) of the women and 23 (11.1%) of the men participating in the study was 30 and above, which indicates the presence of pathological dissociative experiences. There is a statistically significant and positive relationship between the Childhood Trauma Questionnaire and the Dissociative Experiences Scale. There are statistically significant and positive correlations between the Childhood Trauma Questionnaire and the total scores of Experiences in Close Relationship-Revised anxious/avoidant subscales. When examined in terms of the characteristics of the romantic relationship; it was found that there is a negative relationship between exposure to psychological violence in the dating relationship and the number of previous romantic relationships, the duration of reconciliation with the romantic partner, and positive correlation between the satisfaction of the romantic relationship. It was found that anxious and avoidant

attachment and dissociative experiences partially mediated the relationship between childhood traumas and victimization of psychological dating violence. The findings were addressed in the framework of “*Modern Psychotraumatology*” and “*Dissoanalysis Theory*”. As a result, our doctoral thesis is of fundamental importance in terms of developing psychosocial policies for the prevention of psychological dating violence, which is a serious public health problem, as well as providing valuable scientific contributions to the literature in order to define and understand psychological dating violence in clinical and forensic processes and to plan the necessary interventions.

Keywords: Dating; romantic relationship; psychological dating violence; childhood traumas; attachment styles; dissociative experiences; modern psychotraumatology; dissoanalysis

ÖNSÖZ

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nda doktora tezi olarak hazırlanmıştır. “*Modern psikotravmatoloji: travma ve dissosiyasyon*” ve “*dissoanaliz*” kuramı ekseninde yürütülen bu çalışma, Enstitümüzün Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Erdiñ Öztürk'ün başkanlığında bilimsel faaliyetlerin yürütüldüğü ve ülkemizde ilk kez kurulan “*Psikotravmatoloji ve Psikotarih Araştırmaları Birimi*”nde gerçekleştirilmiştir.

Doktora eğitimimin başlangıcından itibaren beni her aşamada cesaretlendiren hem klinik hem de teorik birikimini benimle paylaşan, etik, çağdaş, sistemli, azimli ve disiplinli çalışma stiliyle bana akademik rol modeli olan çok değerli tez danışmanım İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Müdürü ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Erdiñ ÖZTÜRK hocama mesleki ilgi ve desteğinden dolayı en içten teşekkürlerimi saygılarımla iletiyorum.

Tez izleme komitemde yer alan ve önerilerini paylaşarak katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ ve Dr. Öğr. Üyesi Mustafa OKUDAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Sayın Öğr. Gör. Dr. Gökem DERİN'e değerli katkıları için teşekkür ederim. Sevgili arkadaşım Dr. Selmin Seda COŞKUN'a desteği için teşekkür ederim. Veri toplama aşamasında anketlerin daha çok kişiye ulaşmasına yardımcı olan herkese ve vakit ayırıp araştırmaya katılarak destek olan tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Her zorlukta yanımda olan ve bana güvenmekten hiç vazgeçmeyen sevgili annem Güler KORKMAZ ve teyzem Gülay KORKMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Kardeşim Ömer Faruk YAZICI, eşi Esra ve biricik yeğenim Çınar Taha'ya destekleri için teşekkür ederim.

Uzm. Psk. Elif Nur YAZICI

İstanbul, Mayıs, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR	xix
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	8
2.1 Flört Şiddeti.....	8
2.1.2. Flört Şiddetinin Türleri.....	12
2.1.2.1. Fiziksel Flört Şiddeti	13
2.1.2.2. Cinsel Flört Şiddeti.....	15
2.1.2.3. Psikolojik Flört Şiddeti.....	15
2.1.2.4. Dijital Flört Şiddeti.....	19
2.1.2.5. Israrlı Takip ve Gaslighting.....	21
2.1.3. Flört Şiddetinin Etiyolojisi	24
2.1.3.1. Sosyal Öğrenme Teorisi	25
2.1.3.2. Feminist Yaklaşım.....	27
2.1.3.3. Bağlanma Teorisi	28

2.1.3.4. Kişilik ve Tipoloji Teorileri	29
2.1.4. Flört Şiddetinin Epidemiyolojisi	30
2.1.7. Flört Şiddetini Önlemeye Yönelik Psikotoplumsal Müdahaleler	36
2.1.8. Adli Bilimler Perspektifinden Flört Şiddeti	38
2.2. Ruhsal Travma ve Modern Psikotravmatoloji.....	41
2.2.1. Modern Psikotravmatolojinin Operasyonel Tanımı	43
2.2.2. Çocukluk Çağı Travmaları	45
2.2.2.1. Fiziksel İstismar	47
2.2.2.2. Cinsel İstismar	51
2.2.2.3. Duygusal İstismar.....	53
2.2.2.4. İhmal.....	57
2.2.2.4.1. Fiziksel İhmal	58
2.2.2.4.2. Duygusal İhmal	59
2.2.3. Çocukluk Çağı Travmalarının Etiyolojisi	60
2.2.4. Çocukluk Çağı Travmalarının Epidemiyolojisi	62
2.2.5. Adli Bilimler Perspektifinden Çocukluk Çağı Travmaları	64
2.2.6. Çocukluk Çağı Travmaları ve Flört Şiddeti	68
2.3. Bağlanma.....	72
2.3.1 Bağlanma Kuramı	72
2.3.2. Bağlanma Stilleri.....	76
2.3.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri	78

2.3.4. Adli Bilimler Perspektifinden Bağlanma	81
2.3.5. Bağlanma ve Flört Şiddeti.....	83
2.4. Dissosiyasyon.....	86
2.4.1. Dissosiyasyon Kavramı.....	86
2.4.2. DSM-5'e Göre Dissosiyatif Bozukluklar	90
2.4.2.1. Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu	90
2.4.2.2. Dissosiyatif Amnezi	94
2.4.2.3. Depersonalizasyon /Derealizasyon Bozukluğu	97
2.4.2.4.Tanımlanmış Diğer Bir Dissosiyatif Bozukluğu	100
2.4.2.5. Tanımlanmamış Dissosiyatif Bozukluk	100
2.4.3. Dissosiyatif Bozuklukların Tarihçesi	101
2.4.4. Dissoanaliz Kuramı	104
2.4.5. Dissosiyatif Bozuklukların Etiyolojisi	106
2.4.5.1.Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları	107
2.4.5.2. Genetik Özellikler	108
2.4.5.3. Disfonksiyonel Aile Dinamikleri ve Kuşaklararası Travma Geçişİ.....	110
2.4.5.4. Hipnoza Eğilim ve Hayal Gücü Kapasitesi.....	114
2.4.6. Dissosiyatif Bozuklukların Epidemiyolojisi	114
2.4.7. Adli Bilimler Perspektifinden Dissosiyatif Bozukluklar	117
2.4.8. Dissosiyasyon ve Flört Şiddeti.....	121
3. GEREÇ VE YÖNTEM	125

3.1 Araştırmanın Modeli	125
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	125
3.3 Veri Toplama Araçları.....	126
3.3.1. Demografik Bilgi ve Romantik İlişkileri Değerlendirme Formu.....	127
3.3.2. Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği.....	128
3.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II	129
3.3.4. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği.....	130
3.3.5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği.....	130
3.4 Verilerin Analizi.....	131
3.4.1. Normallik Varsayımının Test Edilmesi.....	131
3.4.2. Araştırmada Yürütülen Analizler ve Değişkenler.....	133
4. BULGULAR	135
4.1. Betimleyici Bulgular	135
4.1.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Betimleyici Bulgular.....	135
4.1.2. Aile İçi İlişki Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Bulgular	141
4.1.3. Romantik İlişki Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Bulgular.....	144
4.1.4. Klinik ve Adli Değişkenlere İlişkin Betimleyici Bulgular.....	158
4.1.5. Çocukluk Çağı Travmaları ve Dissosiyatif Yaşantılara İlişkin Betimleyici Bulgular	161
4.2. Demografik, Aile İçi İlişki, Romantik İlişki ve Klinik Değişkenler Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	164

4.2.1. Demografik Değişkenler Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	164
4.2.2. Aile İçi İlişki Değişkenleri Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	170
4.2.3. Romantik İlişki Değişkenleri Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	192
4.2.4. Klinik Değişkenler Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	225
4.3. Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişkide Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantıların Aracılık Rolü Modeli	238
5. TARTIŞMA	243
5.1. Modern Psikotravmatoloji ve Dissoanalitik Ekol Açısından Çalışmanın Hipotezlerinin Değerlendirilmesi	244
5.2. Romantik İlişkiye Dair Özellikler Açısından Çalışmanın Hipotezlerinin Değerlendirilmesi	254
5.3. Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişkide Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantıların Aracılık Rolü Modelinin İncelenmesi.....	269
5.4. Sosyodemografik ve Klinik Değişkenlerin İncelenmesi	272
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	276
7. KAYNAKLAR.....	287
8. EKLER	334

8.1. EK-1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	334
8.2. EK-2. Demografik Bilgi ve Romantik İlişkileri Değerlendirme Formu	337
8.3. EK-3. Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği	345
8.4. EK-4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II.....	350
8.5 EK-5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	353
8.6. EK-6. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği	355
8.7. EK-7. Etik Kurul Onayı	361
9. ÖZGEÇMİŞ	362

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo I. Normallik Varsayımının Test Edilmesi.....	132
Tablo II. Katılımcıların Yaş Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları.....	135
Tablo III. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	136
Tablo IV. Katılımcıların Ailelerinin Demografik Özellikleri	138
Tablo V. Katılımcıların Aile İçi İlişki Değişkenlerinin Dağılımları ve Ki-kare Analizi Bulguları	141
Tablo VI. Katılımcıların Ebeveynleri Arasında Şiddete Şahit Olma Sıklığı Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları	143
Tablo VII. Katılımcıların Romantik İlişki Özelliklerine İlişkin Dağılımları ve Ki-kare Analizi Bulguları.....	144
Tablo VIII. Katılımcıların İlk Romantik İlişki Yaşı, Partnerlerinin Yaş Ortalaması, İlişki Değerlendirmelerine İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları.....	147
Tablo IX. Katılımcıların Şu Anki Partnerleri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Dağılımları, Yüzdeleri ve Ki-kare Analizi Bulguları.....	148
Tablo X. Partneri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kaldığını Bildiren Katılımcıların Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Süresi Dağılımları, Yüzdelikleri ve Ki-kare Analizi Bulguları	151
Tablo XI. Katılımcıların Psikolojik Şiddete Tepki Verme Dağılımları, Yüzdeleri ve Ki-kare Analizi Bulguları	151
Tablo XII. Katılımcıların Psikolojik Şiddet Gösteren Partnerlerinden Ayrılmama Sebeplerinin Dağılımları, Yüzdeleri ve Ki-kare Analizi Bulguları.....	153
Tablo XIII. Psikolojik Şiddet Gösteren Partnerden Ayrılmamaya İlişkin Diğer Nedenler ...	155

Tablo XIV. Katılımcıların Flört Şiddeti Deneyimlerine İlişkin Dağılımlar, Yüzdelere ve Ki-kare Analizi Bulguları	156
Tablo XV. Katılımcıların Klinik ve Adli Değişkenlere İlişkin Dağılımları, Yüzdelere ve Ki-kare Analizi Bulguları	158
Tablo XVI. Katılımcıların Sigara ve Alkol/Madde Kullanım Değişkenlerine İlişkin Dağılımları, Yüzdelere ve Ki-kare Analizi Bulguları	159
Tablo XVII. Katılımcıların CTQ Ölçeği Kesme Puanlarına Göre Travmatik Yaşantı Dağılımları ve Yüzdelere ile Ki-kare Analizi Bulguları	161
Tablo XVIII. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinin Kesme Puanlarına Göre Karşılaştırılması..	162
Tablo XIX. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları, Romantik İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma, Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantı Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Bulguları	164
Tablo XX. Araştırmada Kullanılan Ölçek ve Alt Ölçeklerden Alınan Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	167
Tablo XXI. Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Fiziksel Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	170
Tablo XXII. Kadın Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Fiziksel Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	172
Tablo XXIII. Erkek Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Fiziksel Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	173
Tablo XXIV. Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Duygusal Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	175
Tablo XXV. Kadın Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Duygusal Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	177

Tablo XXVI. Erkek Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Duygusal Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	179
Tablo XXVII. Katılımcıların Çocukluk Çağında Herhangi bir Şiddet Türüne Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	181
Tablo XXVIII. Kadın Katılımcıların Çocukluk Çağında Herhangi bir Şiddet Türüne Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	183
Tablo XXIX. Erkek Katılımcıların Çocukluk Çağında Herhangi bir Şiddet Türüne Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	185
Tablo XXX. Çocuklukta Deneyimlenen Aile içi Şiddet ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	187
Tablo XXXI. Katılımcıların Romantik İlişki Değişkenleri ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	192
Tablo XXXII. Kadın ve Erkek Katılımcıların Romantik İlişki Değişkenleri ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları.....	200
Tablo XXXIII. Katılımcıların Partnerleriyle Ayrılıp Tekrar Bir Araya Gelme Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	203
Tablo XXXIV. Ayrıldıkları Partnerleriyle Tekrar Bir Araya Gelmeyi Teklif Eden Tarafa Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	207
Tablo XXXV. Katılımcıların Geçmiş Romantik İlişkilerinde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	209
Tablo XXXVI. Kadın Katılımcıların Geçmiş Romantik İlişkilerinde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	211
Tablo XXXVII. Erkek Katılımcıların Geçmiş Romantik İlişkilerinde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	213

Tablo XXXVIII. Katılımcıların Şimdiki Partnerleri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	215
Tablo XXXIX. Kadın Katılımcıların Şimdiki Partnerleri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	217
Tablo XL. Erkek Katılımcıların Şimdiki Partnerleri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	219
Tablo XLI. Katılımcıların Partnerleri Tarafından Maruz Kaldıkları Psikolojik Şiddet Türü Sayısı, Psikolojik Şiddetin Süresi, Partnere Duygusal Şiddet Gösterme Düzeyi ve İlişkide Şiddete Maruz Kalmaya Yönelik Korku Düzeyleri ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	220
Tablo XLII. Kadın ve Erkek Katılımcıların Partnerleri Tarafından Maruz Kaldıkları Psikolojik Şiddet Türü Sayısı, Psikolojik Şiddetin Süresi, Partnere Psikolojik Şiddet Gösterme Düzeyi ve İlişkide Şiddete Maruz Kalmaya Yönelik Korku Düzeyleri ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	223
Tablo XLIII. Katılımcıların Daha Önce Psikolojik Tedavi Alma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	225
Tablo XLIV. Katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği Kesme Puanı ile Belirlenen Dissosiyatif Yaşantı Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	228
Tablo XLV. Katılımcıların CTQ Kesme Puanlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	230
Tablo XLVI. Katılımcıların CTQ Fiziksel İstismar Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	232
Tablo XLVII. Katılımcıların CTQ Duygusal İstismar Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması	233

Tablo XLVIII. Katılımcıların CTQ Cinsel İstismar Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	235
Tablo XLIX. Katılımcıların CTQ Fiziksel İhmal Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	236
Tablo L. Katılımcıların CTQ Duygusal İhmal Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması.....	237
Tablo LI. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Matrisi.....	238
Tablo LII. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişkide Yakın İlişkilerde Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantıların Aracılık Rolüne İlişkin Çoklu Regresyon Adımları	240
Şekil I. Bartholomew (1991)'un Dörtlü Bağlanma Modeli	80
Şekil II. Travma Merkezli Alyans Model Terapide Ev Sahibi ve Alter Kişilikler (Öztürk, 2021b)	94
Şekil III. Çocukluk Çağı Travmaları ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişkide, Yakın İlişkilerde Kaygılı Bağlanma, Kaçınmacı Bağlanma ve Dissosiyatif Yaşantıları Aracılık Rolüne İlişkin Model	242

KISALTMALAR

AAP: American Academy of Pediatrics

APA: American Psychiatry Association

BCa: Bias corrected accelerated

CDC: Centers for Disease Control and Prevention

CTQ: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

D.A.T.E.: Demand, Appreciation, Trust and Equality

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

DES: Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği

DKB: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu

DP: Depersonalizasyon

DR: Derealizasyon

DSM-5: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

ECR-R: Experiences in Close Relationship-Revised

HHS: U.S. Department of Health & Human Services

Örn: Örneğin

TCK: Türk Ceza Kanunu

TMAMT: Travma Merkezli Alyans Model Terapi

TMK: Türk Medeni Kanunu

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

UNICEF: United Nations Children's Emergency Fund

YİYE II: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

YİPŞÖ: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Modern psikotravmatoloji, psikiyatri, klinik psikoloji ve klinik adli psikoloji başta olmak üzere birçok disiplinin temel çalışma alanlarından biri olan şiddet, toplumun her kesiminde sosyal yaşam, ikili ilişkiler, aile ve iş hayatı gibi birçok farklı alanda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde kadın-erkek ilişkileri sosyal hayatın önemli bir parçası haline gelmişken bu ikili ilişkiler içinde meydana gelen şiddet, fiziksel ve psikolojik açıdan yıkıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Romantik ilişki olarak da adlandırılan ve partnerlerin bir araya gelerek birbirlerini tanımak üzere zaman geçirdikleri süreci kapsayan flört dönemi, her ne kadar aşk ve sevgi gibi pozitif duygularla yakından ilişkili olsa da şiddetin de sıkça yaşanabildiği bir süreçtir. Flört dönemi içerisinde partnerlerin birbirlerine yönelik saldırgan davranışlar sergilemesi flört şiddeti kavramı ile açıklanmaktadır. Flört şiddeti, çoğunlukla partneri kontrol etmek hatta itaat ettirmek amacıyla gerçekleştirilen fiziksel, psikolojik ve/veya cinsel yönden zarar veren eylemlerin tümüdür (Özdere & Kürtül, 2018; Sugarman & Hotaling 1989; Wekerle & Wolfe, 1999). Flört şiddeti, pek çok genç ve yetişkin bireyin yaşamını etkileyen ciddi bir halk sağlığı sorunudur (Callahan, Tolman, & Saunders, 2003; Üstünel, 2020). Günümüzde yaşamın erken döneminde deneyimlenen kronik, kompleks ve kümülatif çocukluk çağı travmalarının dissosiyasyon, güvensiz bağlanma ve flört şiddeti maruziyeti ile ilişkisinin modern psikotravmatolojik ekseninde ele alındığı çalışmalar artarak devam etmektedir. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, “*Psikotravmatoloji ve Psikotarih Araştırmaları Birimi*”nde gerçekleştirdiğimiz bu doktora tez çalışması, bir yakın ilişki şiddeti türü olarak psikolojik flört şiddetinin klinik ve adli süreçler içinde tanımlanması, anlaşılması ve bu konu ile ilgili psikotoplumsal müdahalelerin planlanması ile ilişkili gerekli olan risk faktörlerinin belirlenmesi adına modern psikotravmatoloji, klinik adli psikoloji, adli psikiyatri, viktimoloji ve dissoanaliz başta olmak üzere birçok alana önemli akademik katkılar sağlamaktadır.

Modern psikotravmatoloji, travmatik yaşam deneyimlerinin hem insan psikolojisine hem de ruhsal entegrasyonuna olan kısa ve uzun dönemli psikojen etkilerinden kaynaklanan bireysel ve toplumsal dissosiyojen reaksiyonlara, travma kaynaklı psikiyatrik hastalıklar ile bu bozuklukların yine travma odaklı yaklaşımlarla tedavisine ve önleme stratejilerine odaklanan, psikolojinin klinik yönelimli temel bir çalışma alanıdır (Öztürk, 2022a; 2022c). Çocukluk çağı travmaları, çocukluk ve ilk gençlik yıllarında gerçekleşen fiziksel, duygusal, cinsel istismar ile fiziksel ve duygusal ihmali kapsayan, genellikle kronik olarak süren ve bireyin fiziksel ve psikolojik sağlığını maksimal oranda olumsuz etkileyen durumlardır (Öztürk, 2003; 2020a). Çocuk istismarı ve ihmali olarak da kavramsallaştırılan çocukluk çağı travmaları, temel bakım verenler tarafından çocuğa yöneltilen ve çocuğun zarar görmesi ile sonuçlanan her türlü eylem ya da eylemsizliktir (Çelik & Hocaoglu, 2018). Yaşamın erken döneminde deneyimlenen çocukluk çağı travmalarının ileriki yıllarda karşılaşılabilecek travmalardan daha derin izlere yol açacağı ve bireyin uyum kapasitesini etkileyerek bilişsel ve duygulanımsal alanlarda yetersizliklere neden olabileceği düşünülmektedir (Özgentürk, 2014; Öztürk, 2003; 2020a). Çocukluk çağı travmalarına maruz kalma, ileriki dönemlerde flört şiddeti deneyimlemede en önemli risk faktörlerinden biridir. Literatürde pek çok çalışma çocukluk çağı travmalarına maruz kalma ile flört şiddeti arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Aydın & Öztürk, 2022; Crawford & Wright, 2007; DiLillo, Giuffre, Tremblay, & Peterson, 2011; Gover, Kaukinen, & Fox, 2008; Jennings, Richards, Tomsich, Gover, & Powers, 2013; Paat & Markham, 2019).

Aile içinde şahit olunan ve/veya maruz kalınan şiddetin bir problem çözme mekanizması olarak model alınıp birey tarafından öğrenildiği ve yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerde flört şiddeti olarak karşımıza çıktığını sosyal öğrenme teorisi savunmaktadır (O’Leary, 1988; Shorey, Cornelius, & Bell, 2008). Çocukluk çağı istismar ve ihmaline maruz kalmış kişilerin “*güvende olma*” hisleri maksimal oranda bozulmuştur. Bu

kişiler dış dünyayı her an tehlikeli/tekinsiz olarak algılayarak kendilerini ise aciz, savunmasız, çaresiz ve yetersiz olarak görürler, problemlerle başa çıkma kapasiteleri yeterince gelişmemekle birlikte reviktimize olmaya yatkın olurlar (Dinleyici & Dağlı, 2016). Özellikle erken dönemde çocuk ile ebeveyn arasında oluşması beklenen ve ileride bireyin yaşamında kurulan tüm ilişkilere bir zemin hazırlayan güvenli bağlanma ile çocukluk çağı travmaları arasındaki olumsuz ilişki uzun zamandır yoğun bir şekilde çalışılmaktadır (Bowlby, 1979; Erozkın, 2016; Riggs & Kaminski, 2010; Stalker & Davies, 1995). Çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından istismar ve ihmale maruz kalan kişilerin güvenli bağlanma mekanizmaları ciddi ve kalıcı bir biçimde hasar almaktadır ki bu kişiler romantik ilişkilerinde de kendilerini istismar etmeye eğilimli, disfonksiyonel bağlanma mekanizmalarına sahip partnerler seçmeye eğilimlidirler (Alexander, 2009).

Bowlby (1969/1973) tarafından kişilik gelişimini açıklamak amacıyla geliştirilen bağlanma kuramı, bebeğin annesi (ya da temel bakım vereni) ile arasında kurulan ilişkiyel bağın psikososyal gelişimdeki konumuna odaklanmaktadır. Bağlanma kuramına göre annenin bebeğin ihtiyaçlarını yeterince iyi ve zamanında karşılayarak ilgi ve sevgi göstermesi ile kurulan güvenli bağlanma çocuğun yetişkinlikteki ikili ilişkilerini ya da sosyal örüntülerini belirleyecektir. Anne-bebek arasındaki bu ilk ilişkinin yeterince iyi kurulamaması ya da bir süre sonra bozulması çocuğun duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Bağlanma kuramının temel varsayımlarından biri olan “*işsel çalışan modeller*” bireyin kendisi ile bağlandığı öteki kişi arasındaki zihinsel örüntüyü ifade etmekte olup güvenli bağlanan çocuk kendisi ve öteki hakkında olumlu inanç ve beklentilere sahip olurken güvensiz bağlanan çocuk hem kendisi hem de öteki hakkında olumsuz inanç ve beklentilere sahip olabilmektedir. Bowlby (1979) yaşamın erken dönemlerinde oluşan bu işsel çalışan modellerin kişinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde de varlığını sürdüreceğini düşünmektedir. Bartholomew ve Horowitz (1991) işsel çalışma modelleri bakış açısını yeniden ele alarak bugün de güncelliğini

koruyan dörtlü bağlanma modelinde yetişkin bağlanma stillerini; güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız olarak adlandırılmaktadır. Bağlanma kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, kişinin bağlanma ihtiyaçlarının yeterince karşılanmamasının partnerine yönelik şiddet sergilemesi ile ilişkilendirildiği ve güvensiz bağlanma örüntüsü nedeni ile şiddet uygulayabilecek partnerlerle ilişki kurmaya yatkınlığından dolayı flört şiddetine maruz kalabileceği düşünülmektedir. Güvensiz bağlanma biçimine sahip kişiler partnerini kaybetme endişesi yaşadığında, bir diğer ifadeyle terk edilme kaygısı hissettiklerinde partnerlerine yönelik saldırgan davranışlar sergileyebilmektedir (Bartholomew, Henderson, & Dutton, 2001). Konuyla ilgili alanyazına bakıldığında pek çok çalışma güvensiz bağlanma ile flört şiddetine maruz kalma arasında ilişki olduğunu göstermektedir (Bookwala & Zdaniuk, 1998; Tussey, Tyler, & Simons, 2018; Velotti, Zobel, Rogier, & Tambelli, 2018).

Çocukluk çağı travmaları ve erken yaşta anneyle kurulan güvensiz bağlanma, bireyin yaşamsal zorlukla başa çıkmak adına öncül bir öneme sahip olan psikolojik dayanıklılığının yeterli ölçüde gelişmemesine neden olmaktadır. Dissosiyasyon, yoğun stres verici durumlar karşısında kişinin bireysel bütünlüğünü tehdit altında hissetmesi sonucu açığa çıkan yüksek kaygı halinden kendini koruması amacıyla oluşan bir psikolojik savunma mekanizması olup normalde bütünlük içinde işleyen bilinç, bellek, kimlik, algı, duygu, motor kontrol ve davranışta kopma, ayrışma ve/ya da sürekliliğin kaybolması durumudur (Öztürk, 2020a; Putnam, 1989). Öztürk (2022a) en güncel ve kapsamlı dissosiyasyon tanımını “*Dissoanaliz Kuramı*” kapsamında yapmıştır: “*Travmatik anılardan uzaklaştırıcı olağan yaşam deneyimleri olarak fonksiyon gören dissosiyasyon; psikotoplumsal baskılar, tekrarlayan zorlayıcı travmatik olaylar ve şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stilleri esnasında ya da sonrasında bireyin kendi kimliğine dair sahiplik duygusu kadar aidiyet duygusunu da yitirerek hem kendisine hem çevresine hem de zamana yabancılaşması ve travmatik kendiliğine odaklanarak yine hem kendisiyle hem de çevresiyle zamanı gözetmeden ancak mutlak gerçeklikle bağını koparmadan*

içsel ve çoklu gerçeklikleri kadar çoklu kendilikleriyle de temas kurma yaşantısıdır.” Aktüel yaşamda her bireyde görülebilen ve temelde adaptif bir savunma mekanizması olan dissosiyasyon, travmatik deneyimin şiddeti, sıklığı ve süresi ile doğru orantılı biçimde psikopatolojik bir yapıya dönüşerek bireyin işlevselliğinde kesintilere ya da bozulmalara yol açabilmektedir. Dissosiyasyon, kişinin baş etmekte zorlandığı travmatik yaşantılara ilişkin duygu, algı ve düşünceleri bölerek bu durumun yıkıcı etkisine katlanabilmesini sağlamakla beraber örseleyici olaylar sona erdikten sonra dahi kişinin uyum kapasitesini negatif yönde etkilemeye devam etmektedir (Akcan & Öztürk, 2018; Öztürk, 2020a).

Dissosiyatif yaşantılar içinde kişinin bilgiyi işleyememesi veya bu bilgileri bellekte bütünleştirerek normal biçimde depolayamaması duygu, düşünce ve davranışlarda uyumsuzluklara yol açmaktadır (Şarlak & Öztürk, 2018). Öztürk’e (2022a) göre “*Devinimli bir süreç olarak dissosiyasyon, bir bölünmeden öte kuvvetli bir bütünleşme ya da birleşme isteği ve mücadelesidir.*” Travmatik olaylar ve yanlış çocuk yetiştirme stilleri sebebiyle kişinin tekil olan bilinci uyum sağlama çabasıyla farklılaşarak çoklu bilince dönüşür (Öztürk 2022a; 2022c). Dissosiyatif bozukluklar ise erken yaşlarda başlayan kümülatif kronik çocukluk çağı travmasının etkisi ile oluşan intihar girişimleri, kendine zarar verme davranışları, bilinç kesintileri, amneziler, odaklanma güçlükleri, duygu durum dalgalanmaları, reviktimizasyon, öfke patlamaları, somatizasyon, anguaz, çifte depresyon ve ilişki problemleriyle karakterize olan komorbiditesi yüksek bir psikiyatrik tanı grubudur (Öztürk, 2020a). Alan yazındaki çalışmalar, flört şiddetine uğrayan kişilerin sıklıkla dissosiye olduklarını göstermektedir (Alexander, 2009; Iverson, Litwack, Pineles, Suvak, Vaughn & Resick, 2013; Stein, 2012; Zerubavel, Messman-Moore, DiLillo, & Gratz, 2018). Flört şiddetine maruz kalan kişilerde gözlemlenen dissosiyatif belirtilerin yoğunluğu reviktimizasyon riski ile doğru orantılıdır (Iverson ve ark., 2013). Ayrıca yoğun ve şiddetli dissosiyatif belirtilere sahip olan kişilerin şiddet içeren flört ilişkilerinde daha uzun süreler kaldığı ifade edilmektedir (Stein, 2012). Flört

şiddeti yaşayan kişiler, dissosiyasyon aracılığı ile yaşadıkları ruhsal acıyı partnerinden ayırarak ya da bölerek ilişkiyi sürdürmekte ve partnerine karşı duygusal bağlarını koruyarak maruz kaldıkları istismara dair farkındalıklarını bilinçlerinden uzaklaştırabilmektedirler (Zerubavel ve ark., 2018). Aynı zamanda dissosiyasyon bu kişilerin psikolojik stabilitesinin sağlanması amacıyla tehdit edici bilgilerin bilinçte kısıtlanması işlevini de görebilmektedir (Dell, 2009).

Doktora tez çalışmamızda flört şiddeti türlerinden psikolojik flört şiddetine odaklanılmaktadır. Psikolojik flört şiddeti, diğer flört şiddet türlerinin öncülü ve/veya parçası olarak görüldüğünden bu şiddet türüne ışık tutmak romantik ilişkilerde gerçekleşen şiddet olaylarını anlamak adına önem arz etmektedir (Arslan, Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Erdost, & Temel, 2008; Çakır-Koçak & Öztürk-Can, 2019; Leonard & Senchak, 1996; Murphy & Hoover, 1999; O’Leary, 1999). Psikolojik flört şiddeti ciddi bir halk sağlığı sorunu olmakla birlikte birey üzerindeki travmatik etkileri ve hukuki sonuçları itibarıyla psikotravmatoloji, viktimoloji, adli psikoloji, klinik psikoloji, psikiyatri ve adli psikiyatriyle yakından ilişkilidir. Araştırmamızda İstanbul’da öğrenimine devam eden üniversite öğrencileri evren olarak belirlenmiş olup katılımcıların psikolojik flört şiddetine maruz kalma durumları ile çocukluk çağı travmaları, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıları arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmaktadır. Bu doktora tezi hem ülkemizde hem de dünyada psikolojik flört şiddeti ile çocukluk çağı travmaları, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların birlikte ele alınması bakımından ilgili literatüre önemli bilimsel katkılar sağlayan, modern psikotravmatoloji ve dissoanaliz kuramları ekseninde gerçekleştirilen temel bir bilimsel çalışmadır. Bu araştırmanın temel amacı: çocukluk çağı travmaları ile romantik ilişkilerde psikolojik flört şiddetine maruz kalma arasındaki ilişkide bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracılık rolünün dissoanalitik ve modern psikotravmatolojik ekseninde incelenmesidir. Temel amacımız doğrultusunda oluşturulan hipotezlerimiz aşağıda yer almaktadır:

1. Çocukluk döneminde ebeveynleri arasında fiziksel veya duygusal şiddete şahit olan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları, çocukluk döneminde ebeveynleri arasında fiziksel veya duygusal şiddete şahit olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir.
2. Çocukluk çağı travmalarına maruz kaldığını bildiren katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları, çocukluk çağı travmalarına maruz kalmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir.
3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II kaygılı/kaçınan bağlanma alt ölçekleri toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.
4. Şu anki ilişkiden önceki romantik ilişki sayısı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.
5. Romantik ilişkiden memnuniyet düzeyi ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır.
6. Romantik ilişkinin süresi ve partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır.
7. Çocukluk çağı travmaları ve psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkide kaygılı/kaçınan bağlanma stilleri ile dissosiyatif yaşantıların aracılık rolü vardır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Flört Şiddeti

Psikiyatri, klinik psikoloji ve adli psikoloji disiplinlerinin temel odakları arasında yer alan flört şiddeti, günümüzde özellikle modern psikotravmatoloji paradigmaları ve dissoanaliz kuramı ekseninde çalışılmaktadır. Dissoanaliz kuramına göre flört şiddeti “*yanlış çocuk yetiştirme stilleri*”, “*çocukluk çağı travmaları*”, “*disfonksiyonel aile dinamikleri*” ve “*füzyone ikili ilişki deneyimleri*” ile yakından etkileşimlidir (Öztürk 2022a; 2021a; 2022c). Flört ya da romantik ilişki, partnerlerin ilişkiyi devam ettirme niyetiyle sosyal etkileşimi ve birlikte aktivite yapmayı sürdürdüğü ve taraflardan birinin ilişkiyi sonlandırması ya da resmi bir ilişkiye adım atılmasına (evlilik, nişanlılık ve birlikte yaşama) kadar devam eden karşılıklı bir duygusal ilişki türüdür (Straus, 2004). Flört ayrıca, evli olmayan bireylerin romantik, duygusal ve cinsel etkileşimi sürdürdüğü ilişki türünü de kapsamaktadır (Murray & Kardatzke, 2007). Flört dönemi kişilerin evlilik kararı almadan önce birbirlerini yakından tanınmasını, ortak kararlar alabilme becerisi geliştirmesini ve duygusal anlamda olgunlaşmalarını sağlayan bir ilişki süreci olarak da tarif edilmektedir (Aba, 2008). İnsanlar ilk olarak ergenlik dönemine girdiğinde romantik ya da duygusal olarak bir kişiden etkilenmeye ya da hoşlanmaya başlamakta ve bu kişiyle yakın bir ilişki kurma çabasına girmektedir. Bir diğer ifade ile, arkadaş ilişkilerinin ve sosyal açıdan kabul görmenin özellikle önemli olduğu ergenlik dönemi aynı zamanda ilk flört ilişkilerinin de yaşandığı süreçtir. Romantik ilişkilerin başlamasıyla birlikte partnerler arasında görülebilen şiddet davranışları flört şiddeti kavramını ortaya çıkarmıştır (Çakır-Koçak & Öztürk-Can, 2019). Flört şiddeti, büyük oranda partneri kontrol etmek amacıyla gerçekleştirilen ve kişinin ruhsal bütünlüğüne zarar veren fiziksel, psikolojik/duygusal, cinsel ve dijital eylemlerin tümüdür (Özdere & Kürtül, 2018; Set, 2020; Sugarman & Hotaling, 1989; Wekerle & Wolfe, 1999). Flört şiddetini gerçekleştiren kadın ya da erkek partner olabileceği gibi tüm

sosyoekonomik ve kültürel gruplarda bulunan kişiler de flört şiddetinin mağduru olabilmektedir (Karatay, Karatay, Gürarslan-Baş, & Baş, 2018).

Flört şiddetinin kısa ve uzun vadede bireyin fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyen sonuçlara sebep olduğu önemle vurgulanmaktadır (Callahan ve ark., 2003). Fiziksel ve cinsel flört şiddeti yaralanma, ölüm, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler ve düşük yapma gibi olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir (Türk, Hamzaoğlu, & Yayak, 2020). Flört şiddetine maruz kalma; depresyon, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, intihar girişimi, uyku ve yeme bozuklukları, somatik şikayetler, madde ve alkol kullanımı gibi psikiyatrik ve psikolojik sorunlarla yakından ilişki göstermektedir (Ackard & Neumark-Sztainer, 2002; Ackard, Eisenberg, & Neumark-Sztainer, 2007; Callahan ve ark., 2003; DeCou, Lynch, Cole, & Kaplan, 2016; Eshelman & Levendosky, 2012). Exner-Cortens ve arkadaşlarının (2013) boylamsal çalışmasında ergenlik döneminde fiziksel ve/veya psikolojik flört şiddetine maruz kalan kişilerin beş yıl sonra genç yetişkinlik dönemlerinde depresif belirtileri, intihar düşünceleri ve girişimleri, antisosyal davranışları, riskli cinsel davranışları, madde kullanımları ve yakın ilişkilerde yeniden mağdur olma durumları daha yüksek bulunmuştur. Romantik ilişkide şiddete maruz kalmanın düşük akademik başarı, özgüven eksikliği, öfke sorunları, yoğun suçluluk ve utanç duyguları gibi durumlarla ilişkisi de bulunmaktadır (Foshee, Reyes, Gottfredson, Chang, & Ennett, 2013; Türk ve ark., 2020).

Koyuncu-Kütük ve arkadaşlarının (2018) kadın üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin; %3.7'sinin fiziksel flört şiddetine maruz kaldıkları ve bu öğrencilerin %3.8'inin travma sonrası stres bozukluğu, %38.5'inin anksiyete ve %11.5'inin ise depresyon bozukluğu gösterdikleri bulunmuştur. Cinal (2018)'in gerçekleştirdiği doktora tez çalışmasında, flört şiddetine maruz kalan kadınların depresyon ve anksiyete düzeyleri kalmayanlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Üçok-Demir ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında erkek arkadaşı tarafından cinsel istismara uğrayan adli vakalarda kız mağdurların %65.7'sinin travma sonrası

stres bozukluğu, %61.4'ünün majör depresyon, %21'inin uyum bozukluğu ve %11.5'inin ise dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı aldığı görülmektedir. Aynı çalışmada erkek arkadaşı tarafından ve erkek arkadaşı olmayan biri tarafından istismara uğrayan ergenler travmatik olay sonrasında oluşan psikopatolojiler bakımından karşılaştırılmıştır ve travma sonrası stres bozukluğu her iki grupta da yakın oranlarda iken erkek arkadaşı tarafından istismara uğrayan kız ergenler daha fazla intihar girişiminde bulunduğu belirlenmiştir. Bir diğer çalışmada ise flört şiddetine maruz kalan üniversite öğrencilerinin, ilişkisinde flört şiddetine maruz kalmayan öğrencilere göre anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur (Alan-Dikmen ve ark., 2018). Alanyazındaki çalışmalarda dissosiyatif belirtiler ile yetişkinlikte romantik ilişkilerde deneyimlenen reviktimizasyon arasında pozitif yönde ilişki görülmüştür (Daisy, 2005; Iverson ve ark., 2013; Noll, Horowitz, Bonanno, Trickett, & Putnam, 2003) Diasy ve Hien (2014)'in çalışmasında dissosiyatif belirtilerin çocukluk çağı travmaları ile flört şiddeti arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur. Ayrıca, alanyazındaki çalışmalarda flört şiddeti mağdurlarında yoğun düzeyde dissosiyatif belirtilere ve dissosiyatif bozukluk tanısına rastlanmıştır (Cuevas, Sabina, & Picard, 2010; Temple, Weston, & Marshall, 2010).

Çoğu zaman romantik ilişkide ilk olarak psikolojik şiddetin görüldüğü daha sonra diğer şiddet türlerinin ortaya çıktığı ve bu şiddetin artarak devam ettiği gözlenmektedir. Alanyazındaki çalışmalar önceki romantik ilişkilerinde partneri tarafından şiddet gören kişilerin daha sonraki ilişkilerinde yeniden flört şiddeti mağduru olma riskinin, daha önce flört şiddeti deneyimlememiş olanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir (Gómez, 2011; Halpern, Spriggs, Martin, & Kupper, 2009; Jouriles ve ark., 2017; Smith, White, & Holland, 2003; Williams, Connolly, Pepler, Craig, & Laport, 2008). Çeşitli çalışmalarda evliliklerinde şiddete maruz kalan kişilerin evlenmeden önceki ilişkilerinde de flört şiddetini deneyimlemiş oldukları ortaya koyulmaktadır (Makepeace, 1981; Roscoe & Benaske, 1985; Shorey ve ark., 2008). Follingstad ve arkadaşları (1990) bazı durumlarda flört şiddetinin ileride oluşacak evlilik

şiddetini öngörse de her durumda böyle olmadığı ve bazı evliliklerde flört şiddetinin devam etmediğini ifade etmiştir. Öte yandan, Carlson (1987) evlilikte yaşanan şiddet ile flört şiddeti arasında benzerlikler olduğunu bildirmektedir. Birlikte uzun süre geçirmek, birçok aktiviteyi birlikte yapmak, duygusal bir kırılganlığa yol açabilecek düzeyde kişisel bilgileri partner ile paylaşmak ve partnere yüksek seviyede duygusal yatırım yapmak hem evlilik hem flört ilişkisinin özellikleridir. Benzerliklerinin dışında evlilik ilişkisinde yasal bir anlaşma ile birlikte ekonomik olarak bağlanmak, çocuk sahibi olmak, geniş aile ile kurulan bağlar gibi flört ilişkisinde olmayan yakın ilişkiler de mevcuttur. Sonuç olarak, flört şiddeti bireyin ruhsal durumunu olumsuz etkilemekle beraber daha ileride yaşanabilecek şiddet mağduriyetlerinin de ana prediktörü olabilmektedir (Shorey ve ark., 2008).

Flört döneminde başlayan şiddete rağmen partnerden ayrılmama ve resmi bir ilişkiye geçildiğinde şiddetin azalacağı ve son bulacağı düşüncesi de yadırganmayacak kadar fazladır. Partnerne yönelik romantik hisler ve inançlar şiddet döngüsünün farkına varılmamasına ve bu döngünün devam etmesine yol açmaktadır (Alan-Dikmen ve ark., 2018; Polat, İpekçi, Yurdagül, Öztürk, Tatlı, & Yavuzekinci, 2016). Flört şiddetine maruz kalan kişilerin “*ağlama, partnerine darılma, kırılma, konuşmak istememe, sürekli itiraz etme, sözel karşılık verme, bağırma ve fiziksel olarak karşılık verme*” gibi tepkiler gösterebildiği bilinmektedir. Romantik ilişki içerisinde şiddet deneyimlemesine rağmen ilişkiye devam etme nedenleri olarak; partneri sevmek, düzeleceğini düşünmek, yalnız kalmak istememek, ayrılmanın daha kötü sonuçlar doğuracağından çekinmek ve ailenin ilişkiyi bitirmesine izin vermemesinden endişelenmek başta sayılabilmektedir (Alan-Dikmen ve ark., 2018). Bireyin yaşı ve ilişkiye romantik yaklaşımı nedeniyle flört şiddetine maruz kaldığını fark edememesi mümkündür (Polat ve ark., 2016). Romantik ilişkide gerçekleşen flört şiddeti çoğunlukla partnerler tarafından üçüncü kişilerden gizlenerek kendi aralarında çözülmeye çalışılır. Bu bakımdan flört şiddetinin fark

edilerek önlenmesine yönelik müdahalelerin gerçekleştirilmesi oldukça zordur (Arslan ve ark., 2008).

2.1.2. Flört Şiddetinin Türleri

Şiddet; istemli olarak bir kişiye, gruba ya da topluma yönelen, fiziksel ve/veya psikolojik zarara, ölüme ve gelişimsel sorunlara yol açan saldırgan eylemlerin tümüdür (DSÖ, 2002). Şiddet, toplumun her kesiminde ve birçok yaşam alanında meydana gelebilmekte ve bu nedenle toplumda herkes şiddet mağduru olma riski taşınmaktadır. Tüm önleme çalışmalarına rağmen şiddet, dünya genelinde güncelliğini koruyan önemli toplumsal bir sorundur. Şiddet türleri genel olarak ayrı başlıklarda sınıflandırılmış olsa da aralarında belirgin farklılıklar bulunmamaktadır. Şiddet türleri çoğu zaman iç içe girerek birbirini beslemekte ve önemli bir artış göstermektedir (Aba, 2016; Arslan ve ark., 2008). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından tanımlanan yakın partner şiddeti, resmi (evlilik) ve resmi olmayan (flört, evlilik dışı cinsel birliktelik) tüm partner ilişkilerinde ortaya çıkan ve partnerlerden birinin diğeri üzerinde güç/kontrol sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet biçimlerinin tümünü kapsamaktadır. Bu bakımdan aralarında resmi bir bağ bulunmayan partnerler arasında görülen flört şiddeti, yakın partner şiddetinin bir alt tipi olarak nitelendirilmektedir (DSÖ, 2013). Flört şiddetinin türleri diğer şiddet sınıflandırmaları ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Uluslararası ve ulusal alanyazında son onlu yıllara kadar; fiziksel flört şiddeti, cinsel flört şiddeti ve psikolojik/duygusal flört şiddeti olarak kategorilere ayrılan flört şiddeti türlerine yakın zamanda dijital flört şiddeti, ısrarlı takip ve gaslighting de eklenmiştir (Fidan & Yeşil, 2018). Romantik ilişkide şiddet türlerinden birine rastlandığında diğerleri ile de karşılaşmak olasıdır. Günümüzde hem kadınların hem de erkeklerin maruz kaldığı flört şiddeti, olumsuz fiziksel ve psikolojik sonuçları itibariyle önemli bir toplum sağlığı sorunu haline gelmiştir (Arslan ve ark., 2008). Bu doğrultuda aşağıda; fiziksel, cinsel, psikolojik, dijital flört şiddeti, ısrarlı takip ve gaslighting açıklanmaktadır:

2.1.2.1. Fiziksel Flört Şiddeti

Fiziksel şiddet uygulayan kişiler, partnerini kaba kuvvet uygulayarak korkutmayı ve kontrol etmeyi amaçlamaktadır. Fiziksel flört şiddeti partnerine; tokat/yumruk atmak, itmek, tekmelemek, silahla yaralamak, boğazını sıkmak, saçını çekmek, tırnaklamak ve ısırarak gibi kişinin beden bütünlüğüne zarar veren fiziksel eylemlerin tümünü içermektedir (Breiding, Basile, Smith, Black, & Mahendra, 2015). Fiziksel şiddet, mağdurun yaralanması, sakatlanması ya da ölümü gibi sonuçları itibari ile gözle görünen ve en kolay fark edilen şiddet türüdür (Shorey, Cornelius, & Bell, 2008). Makepeace (1981) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada partnere yönelik fiziksel saldırganlığın %8-14 arasında değiştiğini göstermiştir. Straus'un (2004) 16 ülkedeki 31 üniversitede gerçekleştirdiği Uluslararası Flört Şiddeti Araştırması'nda fiziksel saldırı ve yaralamayı ölçen Conflict Tactics Scale II (Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği II) kullanılmış ve üniversite öğrencilerinin %29'unun partnerine fiziksel saldırıda bulunduğu, %7'sinin ise partnerini fiziksel olarak yaraladığı bulunmuştur. Viejo ve arkadaşlarının (2015) 15-18 yaş arası İngiliz ve İspanyol gençleri ile gerçekleştirdikleri araştırmada katılımcıların %23'ü fiziksel flört şiddetine maruz kaldığını ve %30'unun ise partnerine yönelik fiziksel şiddet sergilediğini ifade etmiştir. Kanada'da gerçekleştirilen ulusal sağlık araştırmasına katılan 9. ve 10. sınıf öğrencileri arasında partnerine fiziksel şiddet uygulama oranı %7.3, fiziksel şiddet mağduru olma oranı ise % 11.8 olarak bulunmuştur (Exner-Cortens, Baker, & Craig, 2021). Türkiye'de üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmalarda flört ilişkisinde fiziksel şiddete maruz kalma oranlarının %5.6-16.4 arasında değiştiği tespit edilmiştir (Alan-Dikmen, Özaydın, & Dereli-Yılmaz, 2018; Karatay ve ark., 2018; Polat, İpekçi, Yurdağül, Öztürk, Tatlı, & Yavuzekinci, 2016; Selçuk, Avcı, & Mercan, 2018).

Elmqvist ve arkadaşlarının (2016) Amerikalı üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada fiziksel flört şiddeti deneyimleme oranı %29.4 olarak bulunmuş ve kadın erkek

arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bahsedilen çalışmada katılımcıların fiziksel şiddet uygulamadaki motivasyonları yedi kategoride: (1) güç/kontrol, (2) nefsi müdafaa, (3) olumsuz duyguların ifade edilmesi, (4) iletişim sorunları, (5) misilleme (6) kıskançlık ve (7) diğer nedenler incelenmiştir. *Güç/kontrol* kategorisinde daha güçlü hissetmek, partnerin davranışlarına müdahale etmek (arkadaşlarıyla dışarı çıkması gibi), partneri susturmak ya da uzaklaşmasını sağlamak, partneri korkutmak, partnerin cinsel birliktelik talebine olumsuz yanıt vermesi gibi nedenler yer almaktadır. *Nefsi müdafaa* kişinin kendisini savunması olarak ele alınmış olup kıskançlık ise kişinin partnerini kıskanmasını ifade etmektedir. *Olumsuz duyguların ifadesi* kategorisi; “öfkeyi göstermek için, sevgiyi ispatlamak için, başkasına öfkeli olduğu için, partnerin kendisinden ayrılmasından endişelendiği için, partnerin kendisi ile ilgilenmediğini düşündüğü için, duygularıyla nasıl başa çıkacağını bilemediği için, stres nedeniyle” maddelerinden oluşmaktadır (Elmqvist ve ark., 2016). *İletişim sorunları* kategorisinde kişinin partnerine duygularını sözel olarak ifade edememesi, partnerin dikkatini kendi üstüne çekmek istemesi ve partnerin tartışma sona ermeden ortamdan uzaklaşmak istemesi gibi nedenler fiziksel şiddetin motivasyonları olarak işaret edilmiştir. *Misilleme* kategorisinde ise partneri yanlış bir davranışı için cezalandırmak, partnerin kışkırtması ya da sabrını taşırmaması, partnerin duygularını incitmek ve partnerin sizi aldatması gibi nedenler yer almaktadır. Çalışmada erkeklerin %22.35’i kendini savunmak, %16.08’i iletişim sorunları nedeniyle, %12.10’u ise olumsuz duygularını ifade etmek için partnerine fiziksel şiddet sergilediğini belirtirken kadınların %16.01’i iletişim sorunları nedeniyle, %14.51’i kendini savunmak için ve %14.31’i kıskançlık sebebiyle fiziksel şiddet sergilediğini ifade etmiştir. Cornelius ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında da benzer şekilde zayıf iletişim becerilerinin flört şiddeti sergilemede bir risk faktörü olarak belirlendiği görülmektedir.

2.1.2.2. Cinsel Flört Şiddeti

Partnerini/sevgilisini rızası dışında cinsel ilişkiye zorlamak, tehdit etmek, psikolojik baskı yaparak cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel içerikli konular hakkında söylenti yaymak veya izni dışında cinsel eylemlerde bulunmak, cinsel şiddet kapsamında değerlendirilmektedir (Breiding ve ark., 2015; Murray & Kardatzke, 2007). Cinsel davranışlarda ileriye gitmek için zorlamak, korunmasını engellemek, röntgenlemek, taciz, tecavüz ve özel fotoğraf/video çekimi yapmak için zorlamak ya da izinsiz yapmak cinsel şiddet davranışlarıdır (Çakır-Koçak & Öztürk-Can, 2019). Partneri tarafından yöneltilen cinsel eylemi hastalık, engellilik, alkol ya da madde etkisi altında olma gibi nedenlerden dolayı anlayamayacak veya reddettiğini ifade edemeyecek durumda olan kişinin, cinsel eylemi reddedip etmediğine bakılmaksızın ona yönelik gerçekleştirilen davranışlar, cinsel şiddet kapsamında kabul edilmektedir (Leen ve ark., 2013). Türkiye’de üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmalarda cinsel flört şiddetine maruz kalma oranlarının %3.9-13.2 arasında değişim gösterdiği belirlenmiştir (Açıkgöz, Açıkgöz, Karakoyun, Aslan-Yüksel, Akca, Demir-Akca, & Ayoğlu, 2018; Alan-Dikmen ve ark., 2018; Karatay ve ark., 2018; Selçuk, Avcı, & Mercan, 2018). Türkiye’de çocuk ergen kliniğine cinsel istismar nedeniyle başvuran 12-18 yaş arası 132 adli vakada flört şiddeti araştırılmıştır. Aynı araştırmada kız çocuklarının %70’nin tanıdıkları biri tarafından istismar edildiği ve faillerin %52.3’nün mağdurun erkek arkadaşı olduğu ortaya çıkmıştır. Ergen kız vakaların %61.4’ünde istismarın vajinal penetrasyon, %7.6’sında ise anal penetrasyon yoluyla gerçekleştiği saptanmıştır (Üçok-Demir, Irmak, Murat, & Fiş, 2016).

2.1.2.3. Psikolojik Flört Şiddeti

Partnere karşı fiziksel olmayan ancak duygusal ya da psikolojik açıdan yaralayıcı davranışlar; alay etme, lakap takma, aşağılama, utandırma, hakaret etme, davranışlarını kontrol etme, engelleme, arkadaşlarından ve ailesinden izole etme, temel yaşam kaynaklarını kısıtlama, kişisel eşyalarına zarar verme ve fiziksel şiddetle tehdit etme gibi travmatize ve dissosiyе edici

davranışlardır (Murphy & Hoover, 1999). Neufield, McNamara ve Ertl (1999)'in çalışmasında kadın üniversite öğrencilerinin %90'ının en az bir kere yakın ilişkilerinde partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalarda partneri tarafından psikolojik flört şiddetine uğrama oranları %48 ile 88 arasında değişmektedir (Aba, 2008; Açıkgöz ve ark., 2018; Alan-Dikmen ve ark., 2018). Selçuk ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında kadın üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde erkek üniversite öğrencilerinden daha fazla psikolojik flört şiddetine maruz kaldıkları görülmüştür. Psikolojik şiddet, maruz kalan kişide korku ve özgüvensizlik yaratan davranışlardır. Bu davranışlar, kişiler baş başa iken veya toplum içinde meydana gelebilen ve diğer kişiyi kontrol etmek ya da aşağılamak amacıyla gerçekleştirilen eylemlerdir. Psikolojik şiddete maruz kalan kişinin bağımsız karar verme hakkı, partneri tarafından kısıtlanır ya da elinden alınır. Bu durumda kişi kendini hapiste yaşıyor veya bir kafese kapatılmış gibi hissedebilir (Follingstad, 1990). Psikolojik şiddet, fiziksel veya cinsel şiddet türlerinden farklı olarak epizodik olarak meydana gelmekten ziyade kronik biçimde gerçekleşmektedir. Diğer yandan psikolojik şiddetin kişi üzerindeki etkisi diğer şiddet türlerinden farklı olarak olayın büyüklüğüyle doğru orantılı değildir, birikimli olarak ortaya çıkmaktadır (Follingstad, 1990). Fiziksel şiddet ile psikolojik şiddet arasında pozitif yönde ilişki olduğu, diğer bir ifade ile psikolojik şiddete maruz kalan kişilerin daha sık fiziksel şiddete uğradıkları görülmüştür (O'Leary, 1999). Psikolojik şiddet gören kişilerde, korkular, uyku ve beslenme sorunları, bağımlılık, değersizlik, özgüven kaybı, sosyal ilişkilerde bozulmalar, depresyon, utanç, suçluluk ve intihar eğilimi gibi pek çok psikolojik sorun görülmektedir (Coker ve ark., 2002; Sackett & Saunders, 1999).

Follingstad ve arkadaşları 1990'da yaptıkları bir araştırmada psikolojik/duygusal şiddeti; zarar verme tehdidi, alay etme/dalga geçme, kıskançlık/sahiplenicilik, evliliği sonlandırma tehdidi, kısıtlayarak sosyal açıdan izole etme ve malına/eşyasına zarar verme olarak altı boyutta değerlendirilmektedir. *Zarar verme tehdidi*; partnerin kendi istediklerini

yapmadığı takdirde terk etmek, boşanmak, ekonomik olarak kısıtlamak, fiziksel olarak zarar vermek, sırlarını açıklamak gibi kişiye zarar verecek veya kişinin istemeyeceği pek çok davranışı gerçekleştireceğine dair ifadelerde bulunulmasıdır. *Alay etme/dalga geçme*; partnerin değersiz hissetmesine yol açacak şekilde lakap takma, sözel olarak hakaret etme ve toplum içinde aşağılama olarak gerçekleştirilmektedir. *Kıskançlık/sahiplenicilik*; partnerin giyimine müdahale etmek, davranışlarını kontrol altında tutmaya çalışmak, süregelen bir şekilde takip etmek ve sadakatsizlikle suçlamak gibi partner üzerinde güç sağlamaya yönelik davranışlardır. *Kısıtlama/izolasyon*, partnerin sosyal destek sistemlerinden faydalanmasını ve finansal bağımsızlığa ulaşabileceği kaynaklara erişmesini engellemektir. *Aile ya da arkadaşlar ile görüşmesini ve/veya işe gitmesini engellemek*; iletişim araçlarına erişimini kısıtlamak veya kontrol etmek, misafir kabul etmemek gibi davranışları kapsamaktadır. *Eşyalarına zarar vermek*; telefonunu kırmak, fotoğraflarını yırtmak ve kıyafetlerini kesmek gibi şiddet davranışları da psikolojik şiddet kapsamında değerlendirilmektedir (Follingstad ve ark., 1990).

Öztürk (2022b/2022d)'ün psikolojik flört şiddeti kapsamında açıkladığı “*objeleştirme kaparı*” ve “*köleleştirme fenomeni*”ni; dominant partnerin psikopatojen enerjisini kullanarak, bilinçli veya yarı bilinçli bir şekilde, emirler vererek ya da çaresizliğini yansıtarak, çifte mesajlar ve çifte tutumlar sergileyerek çekinik partnerinin zihnini bulanıklaştırma yoluyla gerçeklikten uzaklaştırıp onu nesneleştirmesidir. İlişkide adeta bir “*şartlı ödül*” haline gelen dominant partner karşısında objeleştirilen çekinik partner, totemine esir olmuş bir biçimde boyun eğerek kimliğinden ve değerlerinden vazgeçmeye ve ona itaat etmeye mecbur bırakılmıştır. “*Objeleştirme kaparı*” ya da “*köleleştirme fenomeni*” çoğunlukla bekar, zaman zaman ise evli genç yetişkin kadınların, genç yetişkin erkeklere yönelttiği ve genellikle ilişkinin ilk 3-5 yıllık döneminde deneyimlenen (nadiren uzun ilişkilerde de rastlanır) bir durumdur. Partnerini nesneleştirmeye çalışan dominant genç kadınların özelliklerine bakıldığında; borderline kişilik özellikleri, kuralsızlık, dengesizlik, çoklu bağımlılıklar, toplumsal açıdan

kabul görmeyen saklı hayatlar, çoklu partnerler ve hedonist bir yaşam tarzına sahip oldukları görülmektedir. Genellikle siber uzamda partnerlerle tanıştıkları ve kendilerinden düşük bir seviyede olduğunu düşündükleri bireyleri tercih ettikleri bilinmektedir. Ebeveynleri, özellikle de babaları tarafından aşırı şımartılarak yetiştirilmiş olan bu dominant genç yetişkin kadınlar partnerlerine hem duygusal baskı uygulayarak onları manipüle eder hem de yüksek beklentilerinin karşılanmasını ve psikopatojen kişiliklerinin tolere edilmesini isterler. Özel günlerin hatırlanmaması ya da isteklerinin eksiksiz yerine getirilmemiş olması gibi ufak bahanelerden “*yayılımcı kriz girdapları*” çıkarmaya yer ararlar (Öztürk, 2022b; 2022d).

Köleleştirme fenomenini uygulayan kadınlar, “*ileti bombardımanı*” ile günün her anı dijital platformlardan partnerleriyle iletişim kurup onları sosyal çevrelerinden uzaklaştırmaya ve sadece kendi emirlerini bekleyip yerine getiren bağımlı bireylere dönüştürmeye çabalarlar. Bu kişiler partnerlerinin kişisel ve mesleki gelişimini de engellemeye çalışarak onları kendi amaçları için nesneleştirerek kullanmaya devam etmek isterler. Her krizden sonra partnerlerine onları sevdiklerine ikna edip iradelerini daha da kırmayı başaran dominant kadınlar, partnerlerini defalarca sadistik biçimde test ettikten ve onları kontrol edebileceklerine inandıktan sonra evlilik dayatmasında bulunurlar ki büyük çoğunlukla bu evlilikler kısa sürede sona erer. Genellikle bedenleri ile ilgili özgüvensizlikleri olduğu için partnerlerinden devamlı özel hissettirilmeyi bekleyen bu kadınlar ilerleyen yaşlarında yaşlanmaktan çok korkar ve yoğun bir şekilde estetik müdahaleye ihtiyaç duyarlar. Daha ileriki yaşlarında kendilerinden genç partnerlere yönelebilirler. Objeleştirme kapanı mağduru olan genç yetişkin erkekler, çoğunlukla duygusal olarak ihmal eden bir baba ve kontrolcü, füzyonel, dominant bir anne tarafından yetiştirilen dissosiye ve düşük entelektüel seviyede bireylerdir. Bu erkekler “*gerçeklik inkarı körlüğünde*” köleleştirildiklerini ya da nesneleştirildiklerini fark etmeden uzun yıllar ilişkiyi sürdürebilir ve ancak aldatıldığını anlama, alkol madde bağımlısı olma, depresyona deneyimleme, kendi potansiyelini gerçekleştirememeye, bir sansasyona karışma veya

işten atılma gibi durumlar sonucunda yaşadığı durumu anlayıp özgürleşmeye çabalayabilir (Öztürk, 2022b; 2022d).

2.1.2.4. Dijital Flört Şiddeti

Teknolojideki son gelişmeler insanların birbiriyle iletişim kurması ve sosyalleşmesi için yeni araçların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Özellikle gençler günlük yaşamlarında sosyalleşmek için akıllı telefonla mesajlaşma, sosyal medya uygulamaları, video paylaşma siteleri gibi dijital yeni medya araçlarını yoğun olarak kullanmaktadır. Aynı şekilde özellikle gençler partnerleri/sevgilileri ile de çoğunlukla online bir iletişim ve etkileşimi sürdürmektedir. Yeni dijital ağ platformları, bireylerin partnerlerini kontrol etmek, takip etmek, kısıtlamak ve engellemek gibi davranışlar için daha uygun olanaklar sunmaktadır (Fidan & Yeşil, 2018; Yıldız & Özarslan, 2022; Zweig ve ark., 2013). Teknoloji kullanımının artması ile birlikte sanal/dijital ortam üzerinden partnere yönelik güç kullanımı ile baskı ve kontrol etme davranışları da artmıştır. Dijital flört şiddeti partnerin teknolojik gereçler (telefon çağrısı, kısa mesaj, e-posta, direk mesaj) ve sosyal medya aracılığıyla onları kontrol, takip veya rahatsız etmesi durumudur (Van Ouytsel, Ponnet, & Walrave, 2018; Zwiig, Dank, Yahner, & Lachman, 2013). Alanyazında bu durumu açıklamak amacıyla siber flört şiddeti, elektronik saldırganlık, siber taciz, siber saldırganlık ve teknolojik destekli flört şiddeti gibi ifadeler de kullanılmaktadır (Melander, 2010; Schnurr, Mahatmya, & Basche, 2013; Marganski & Melander, 2018). Dijital flört şiddeti; telefonla ısrarlı bir şekilde aramak, partnerinin mesajlarını ve sosyal medyadaki eylemlerini kontrol etmek, bulunduğu yerin konumunu ısrarlı ve rahatsız edici derecede tekrarlı olarak talep etmek, sosyal medya hesaplarının şifresini istemek ya da ele geçirmek, video/fotoğraf göndermek için baskı yapmak, cinsel içerikli mesaj/fotoğrafları partnerinin rızası olmadan göndermek, sürekli çevrimiçi olup olmadığını kontrol etmek, istenmeyen özel bilgi veya fotoğraflarını habersizce yayımlamak ve fotoğraflarının altına aşağılama içeren yorumlar yazmak gibi davranışları içermektedir (Fidan & Yeşil, 2018).

Siber iletişimin flört şiddeti üzerindeki rolünü anlamak üzere yapılan niteliksel bir çalışmada partnere yönelik kontrol edici ve zarar verici davranışların oluşumu sekiz adımda açıklanmıştır. Bu adımlar; 1-sanal bir iletişim başlatmak, 2-agresif olmayan bir iletişim kurmak, 3-partnerle gereksiz yere tartışma, 4-partnerin konumunu, nereye gittiğini veya neler yaptığını kontrol etmek, 5-partnere yönelik duygusal şiddet göstermek, 6-saldırganlık karşısında yardım arama, 7-partnerden uzaklaşma, telefonlarına, mesajlarına yanıt vermemek, sanal ortamda bağlantıyı kesme ve 8-saldırgan bir davranış ya da ayrılık sonrasında iletişimi yeniden kurmaktır (Draucker & Martsolf, 2010). Bahsedilen çalışmada katılımcıların çoğunlukla sosyal bir ortamda hoşlandıkları kişilerin telefon numaralarını istedikleri, sonrasında telefonda mesajlaşarak ya da konuşarak iletişim kurmaya başladıkları ve günlük iletişimlerini sanal ortamda devam ettikleri gözlenmiştir. Katılımcılar, partnerleri ile tartışmak için de telefon ya da mesajlaşmayı kullandıkları gibi partnerlerini sık sık arayarak nerede ve kiminle olduğunu da kontrol edebildiklerini bildirmiştir. Çalışmaya göre, sanal ortamda partnerlere yönelik psikolojik ve sözel şiddet de sergilenebilmektedir. Kişilerin partnerlerini kontrol etmek ya da saldırganlık göstermek için çok çeşitli teknolojik yollara başvurabildiği görülmektedir. Bunlar; partnerin Facebook hesabını hacklemek, aldığı/gönderdiği tüm mesajları okumak ve partnerinden mesajları hakkında kendisine açıklama yapmasını istemek, eski sevgili hakkında nefret içerikli internet sayfası oluşturmak ve bu sayfada başka kişilerin eski sevgilisi hakkında olumsuz yorumlar yapmasına izin vermektir. Psikolojik şiddete maruz kalan kişiler yardım istemek için telefonla polisi arayabilmekte ve yakınlarına haber verebilmekte ayrıca sanal ortamda partnerleri ile iletişimlerini kesebilmektedir (Draucker & Martsolf, 2010).

13-18 yaş arası 615 ergen ile yapılan bir çalışmada ergenlerin %25'i partneri tarafından telefon konuşması ve/veya mesaj ile aşağılandığını, küçümsendiğini, lakap takıldığını ve baskı altında hissettirildiğini; %22'si partneri tarafından cinsellik içeren bir davranış telefon ya da internet kullanımıyla gerçekleştirmesinin istendiğini; %19'unun hakkında partneri tarafından

internet ya da telefon aracılığıyla dedikodu veya iftira yayıldığını; %11'i partnerinin özel ve utanç verici resim veya videolarını dijital ortamda izinsiz paylaştığını, %17'si telefona, mesaja, maile cevap vermediği takdirde sevgilisinden zarar göreceğinden korktuğunu ve %10'u partneri tarafından mesaj yoluyla tehdit edildiğini bildirmiştir (Picard, 2007). Bir diğer çalışmada dokuzuncu sınıfa devam eden ergenlerin %56'sının dijital flört şiddetine maruz kalırken %29.4'ünün ise partnerine dijital flört şiddeti uyguladığı bulunmuştur (Cutbush, Ashley, Kan, & Hall, 2010). Zweig ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında ise toplam 5,647 gencin dörtte biri şu anki ya da önceki bir ilişkisinde dijital flört şiddeti türlerinden en az birine maruz kaldığını bildirmiştir. Aynı çalışmaya göre kadınlar cinsel saldırganlık içeren dijital flört şiddetine erkeklerden daha fazla maruz kalmaktadır.

2.1.2.5. Israrlı Takip ve Gaslighting

Türkçeye “*ısrarlı takip*” olarak çevrilen “*stalking*”, birisine musallat olma ve dadanma anlamlarına gelmektedir (Doğan, 2014). Bireyin romantik olarak ilgi veya beğeni duyduğu kişiyi fiziksel ya da sanal olarak takip etmesi, onun özel alanına ya da sınırlarına saldırması, hayır cevabını kabul etmemesi, tehdit ve korku uyandıracak biçimde ısrarlı ve sistematik olarak bu eylemi sürdürmesidir (Breiding ve ark., 2015). Israrlı takip, ayrıca kişinin hayranlık duyduğu ya da platonik aşk hissettiği kişiyle ısrarla iletişim içine girme çabası olarak da tanımlanmaktadır (Doğan, 2014). Wells (1997) ısrarlı takibi, genellikle gizli veya açık cinsel bir yönelimle gerçekleştirilen, sarkıntılık ve taciz olarak nitelendirilebilecek eylemler olarak açıklamaktadır. Gittiği yerleri ve görüştüğü kişileri takibe almak, gittiği yerlerde bekleyip takip edilen kişinin aniden karşısına çıkmak, evinin/okulunun/işyerinin önünde beklemek, uzak bir mesafeden gözetlemek, teknolojik aletlerle takip etmek (kamera, GPS ve dinleme cihazı gibi), ısrarla aramak, mesaj atmak, mail göndermek, iletişim kurmaya zorlamak ve istemediği halde hediye göndermek gibi ısrarlı eylemler bu kavram kapsamında yer almaktadır (Breiding ve ark., 2015; Fidan & Yeşil, 2018).

Stalker yani ısrarlı takibi gerçekleştiren kişinin eylemleri bir zincir gibi birbirini takip eder, ilk başta rahatsız edici, kaygı ve endişe uyandırıcı olan bu davranışlar giderek daha tehlikeli veya tehditkar olmaya başlayabilir. İsrarlı takipte bulunan kişi genellikle önce çiçek, çikolata, hediye ya da aşk mektubu göndererek karşı tarafa ilgisini çekecek nitelikte görünürde hoş eylemler gerçekleştirir. Bu davranışlarına olumsuz yanıt aldığı anda ise partnerine gözdağı vererek ya da onu korkutarak ilişki kurmaya ikna etmeye çalışabilir. Stalker diğer kişinin sokakta ya da yolda peşine düşerek, önünü keserek, gittiği yerlere giderek, yakınlarında dolaşarak, uygunsuz biçimde ve zamanlarda arayarak, yaşamına müdahale etmeye çalışarak tacizkar davranışlar sergilemeye başlayabilir (Özar, 2022). İsrarlı takipte bulunan kişi ile mağdurun çoğunlukla bu durum başlamadan önce kurulmuş duygusal ya da kişisel bir ilişkisi bulunmaktadır. Stalkerların %70-80’ni eski eş, sevgili ya da arkadaş olmakla birlikte daha az sıklıkta ise mağdurlar hiç tanımadığı yabancı biri tarafından ısrarlı takibe maruz kalabilmektedir. İsrarlı takip hem kadınlar hem de erkekler tarafından gerçekleştirilebilir ancak daha çok erkekten kadına doğru uygulanmaktadır (Doğan, 2014).

İsrarlı takip hukuki açıdan da ele alınması gereken önemli bir sorundur ki, bu suç, TCK’da yer alan cinsel taciz (m.105), tehdit (m.106), şantaj (m.107), cebir (m.108) ve özel hayatın gizliliğini ihlal (m.134) gibi suçlar ısrarlı takip eylemleri kapsamında değerlendirilebilmektedir (Doğan, 2014). Türk Ceza Kanunu’na 12.05.2022 tarihli Kanun değişikliği ile eklenen m.123/A’da ısrarlı takip suçu *“İsrarlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan faile altı aydan iki yıla kadar hapsi cezası verilir.”* olarak düzenlenmiştir. İsrarlı takip suçunun soruşturması ve kovuşturulması şikayete bağlı olmakla birlikte cezai yaptırımı arttıran haller bulunmaktadır. *“Çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi;*

mağdurun okulunu, işyerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması; hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya iş yerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi” durumunda ceza oranı artmakta olup bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir.

Gaslighting, romantik ilişki içerisinde narsistik bir kişinin partneri üzerinde güç/kontrol kurma yoluyla gerçekleştirdiği, onun hem kişisel düşünce ve deneyimlerine olan inancını hem de kendine olan güvenini olumsuz yönde etkileyebilen bir duygusal istismar biçimidir. Narsisist kişiler, romantik ilişkideki sorunlar hakkında sık ve şiddetli biçimde partnerini suçlayarak partnerin kimlik ve benliğine saldırıda bulunmakta ve egosantrik ihtiyaçlarını onları kontrol etme yoluyla gidererek duygusal istismar gerçekleştirmektedir (Akiş & Öztürk, 2021; Howard, 2019). Gaslighting uygulayan narsisist kişiler ilişki hakkındaki her türlü sorundan partnerini sorumlu tutar ve ilişkiye dair sorumluluk almayarak partnerini yalnız bırakır. Duygusal istismar mağduru partner, bu durumla narsisist partneri yüzleştirirse gaslighting ve duygusal istismar düzeyinin şiddetlenmesi de yüksek ihtimaldir. Gaslighting mağduru olan partner, kendisine yönlendirilen tüm suçlamaları kabul ederek kendilik algısını, kimlik duygusunu ve öz saygısını kaybetme noktasına gelebilir (Akiş & Öztürk, 2021; Lois de Cannoville, 2019).

Narsisistik kişiler, partnerlerini duygusal olarak kendilerini tamamlamak/karşılama amacıyla manipülatif bir şekilde kullanmaktadır. Narsisistik kişilerin romantik ilişkilerinde sürekli devrede olan üç aşamalı bir istismar modeli vardır: ilk evre-idealleştirme, ikinci evre-değersizleştirme ve son evre-terk etmedir. Genellikle narsisistik birey, kısa bir zaman aralığında ilgi, sevgi ve şefkat seline boğabileceği empati seviyesi yüksek bir partnere yönelir. İlişkinin ilk evresi olan “*idealleştirme*” döneminde, narsisistik kişi tarafından partnerine yöneltilen yoğun ilgi ve yüceltme davranışları partner üzerinde oldukça pozitif bir etki oluşturur. Çoğunlukla narsisistik kişiler kendilerine yarar sağlayacak özellikleri bulunan ya da kendisine hayranlık duyabilecek, bir diğer ifadeyle “*ödül*” niteliğinde partnerler seçerler. İdealleştirme

evresinin sonunda partnerin duygusal olarak kendisine bağlandığını fark eden narsisist birey, değersizleştirme evresine geçer ve ilişkisindeki duygusal bağı kötüye kullanarak partnerin benlik duygusunu yok etmeye yönelik aşağılayıcı davranışlar sergilemeye başlar. Son aşamada ise narsisistik bireyler mevcut partnerini terk etme evresinde yeni partner arayışına geçerler ve bu süreçte karmaşık ilişkiler yaşayabilirler. Narsisistik kişilerin terk etme evresinde de partnerlerine “*gaslighting*” uygulayabildikleri bilinmektedir (Akiş & Öztürk, 2021; Howard, 2019).

Partner üzerinde güç ve kontrol sağlamak üzere uygulanan bir diğer teknik ise “*sessiz muamele*”dir ki kişi partnerini görmezden gelerek, onunla konuşmayarak ve sessiz kalarak ilişkiye ya da partnerine dair memnuniyetsizliğini belirtmektedir. Sessiz muameleye maruz kalan kişiler bu duruma anlam vermekte zorlanır ve genellikle yalnızlık hissederler. Narsisistik kişi tarafından terk edilen eski partnerlerin, bu kişilerin yeni bir ilişkiye başlamaları durumunda “*nesne gibi*” hissetmelerinin nedeni narsisist partnerin aynı ilişki deneyimini bir başkası ile tekrarlamasıdır (Akiş & Öztürk, 2021; Howard, 2019). Gaslighting ve narsisistik istismar sonucu oluşan travma belirtileri kaçınma davranışı, ilgi kaybı, güncel hayattan kopukluk hissetme, umutsuzluk, uyku ve yeme sorunları, sinirlilik, irritabilite, flaşbekler, psikosomatik belirtiler, kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimleridir (Akiş & Öztürk, 2021). Narsisist partner tarafından maruz kalınan gaslighting sonucu deneyimlenen ihanet travmasının modern psikotraumatoji paradigmaları çerçevesinde kısa sürede tedavi edilebileceği belirtilmektedir (Öztürk, 2020a; Öztürk & Erdoğan, 2021).

2.1.3. Flört Şiddetinin Etiyolojisi

Flört şiddeti hakkında alanyazında yer alan çalışmalar daha çok bu konudaki risk faktörleri ve koruyucu faktörlere odaklanmış ancak flört şiddetinin neden meydana geldiğini gelişimsel olarak açıklamayı amaçlayan teorik çerçeve belirli oranda geliştirilmiştir (Shorey ve ark., 2015). Öte yandan hem bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlığını önemli derecede

etkilemesi hem de bir halk sağlığı problemi olması bakımından flört şiddetinin teorik bir bakış açısıyla ele alınması bu konudaki önleyici çalışmalar için yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Flört şiddetinin amacı, romantik partnerin davranışları kontrol etmek, kısıtlamak ve baskı uygulamaktır. Flört şiddetinin meydana gelmesinde şiddet uygulayan partnerin bireysel özellikleri, aile yapısı, psikolojik problemleri, akademik başarısı, sosyal kabul düzeyi ile beraber sosyo-kültürel normlar, toplumsal cinsiyet algısı, toplumsal yapı ve ekonomik nedenler gibi pek çok farklı sebep etkili olmaktadır. Literatürde yer alan risk faktörlerinden bazıları: çocukluk döneminde aile içi şiddete şahit olmak, çocukluk çağı istismar ve ihmaline maruz kalmak, flört ilişkisi dışında şiddet geçmişi, akademik başarısızlık, sağlık sorunları, madde kullanımı, riskli davranışlara eğilim ve psikolojik -yoğun öfke, anksiyete ve depresyon-sorunlardır (Çakır-Koçak & Öztürk-Can, 2019; Fidan & Yeşil, 2018). Flört şiddetine maruz kalmada ise düşük benlik saygısı, değersizlik ve yetersizlik şemaları, aile desteğinin olmaması, düşük sosyal destek, önceki ilişkilerinde flört şiddetine maruz kalmış olmak gibi faktörler etkilidir. Bu çalışmada flört şiddetini açıklamak için; “sosyal öğrenme teorisi”, “feminist yaklaşım”, “bağlanma teorisi” ve “kişilik ve tipoloji teorileri” ele alınmıştır:

2.1.3.1. Sosyal Öğrenme Teorisi

Bandura (1973) tarafından geliştirilen sosyal öğrenme teorisine göre bireylerin sergilediği tutum ve davranışlar diğer kişilerin tutum ve davranışlarının gözlemlenmesi veya taklit edilmesi yoluyla öğrenilir. Çocuğun sergilediği davranışlar öncelikle ebeveynleri ve daha sonra çevrelerindeki kişiler tarafından olumlu tepkilerle pekiştirildikçe bu davranış biçimleri kalıcı olmaya başlamaktadır. Sosyal öğrenme teorisinde çocuğun özellikle erken dönemde ebeveynleri ile olan etkileşimlerinde pek çok davranış kalıbını model aldığı vurgulanmaktadır. Bu kurumsal görüş yakın ilişkilerdeki şiddet davranışlarını açıklamak için de kullanılmaktadır. Kişi çocukluğunda aile içinde deneyimlediği ya da ebeveynleri arasında gözlemlediği şiddet davranışlarını model alarak flört ilişkisinde partnerine benzer davranışları sergileyebilmektedir

(O’Leary, 1988). Aynı zamanda aile içi ilişkiler, çatışmalar ile başa çıkma ve problem çözme becerilerinin de öğrenildiği ilk ortamdır. Bir tartışma esnasında sözlü olarak kendini ifade etme, dinleme, kendini sakinleştirebilme ve karşısındaki birey ile ortak bir noktada buluşmaya çalışma gibi olumlu beceriler, ilgili sorunu sözlü ya da fiziksel şiddet ile çözmeye çalışan ebeveynlere sahip çocuklar tarafından gözlemlenmediği için öğrenilmemiştir. Yakın ilişkide partner ile yaşanan sorunlarda sergilenen saldırgan ya da uzlaşmacı davranış kalıplarının her ikisi de çocukluk döneminde öğrenilen kalıpların tekrarı şeklinde yorumlanabilmektedir. Aile içinde şiddete tanık olan ya da maruz kalan çocuklar şiddeti, deneyimlediği sorunları çözmek, olumsuz olaylarla ilgili memnuniyetsizliğini göstermek veya sorunu kontrol etmek için işlevsel bir yol olarak benimseyebilmektedir (Shorey ve ark., 2008). Romantik ilişkisinde şiddete maruz kalan ya da uygulayan kişilerin çocukluk döneminde aile içi şiddete tanık olarak travmatize edilmiş ve şiddeti kabul etme veya tolerans gösterme düzeylerinin artmış olduğu düşünülmektedir (Lewis & Fremouw, 2001).

Çocuk istismarına maruz kalma ve aile içi şiddete tanık olma ile flört şiddeti arasındaki ilişkiyi gösteren birçok bilimsel araştırma bu düşüncüyü desteklemektedir (Gover ve ark., 2008; Jennings, Richards, Tomsich, Gover, & Powers, 2013; Kaukinen, Buchanan, & Gover, 2015; Karsberg, Bramsen, Lasgaard, & Elklit, 2019; Milletich, Kelley, Doane, & Pearson, 2010). Riggs ve O’Leary (1989) flört şiddetini açıklamak amacıyla sosyal öğrenme teorisi temelli “*arka plan-durum modelini (background-situational model)*” geliştirmiştir. Bu modelde flört şiddeti uygulamayla ilgili durumsal faktörler; flört şiddetini modelleyebileceği bir ilişkiye maruz kalmak (anne baba arasındaki şiddet), ebeveyn tarafından istismara maruz kalmak, saldırganlığı çatışma için bir çözüm yolu olarak algılamak, daha önce saldırgan davranışlar sergilemiş olmak, madde ve alkol kullanmak, partneri tarafından kendisine saldırgan davranışlarda bulunulmak, problem çözme becerilerinin yetersiz olması ve ilişkinin süresi olarak belirlenmiştir. Ebeveynlerin birbirine şiddet gösterdiği bir ailede büyüyen çocuklar

saldırganlığı romantik ilişkilerinin normal bir parçası olarak algılar ve ebeveynlerinin ilişki biçimini model aldığı için kendi ilişkilerinde de partnerine saldırgan davranır (Callaghan ve ark., 2018; Karlsson ve ark., 2016; Morris, Mrug, & Windle, 2015). Bununla birlikte, arka plan-durum modeline göre saldırganlığı kabul edici tutuma sahip kişiler romantik ilişkileri de dahil genel olarak tüm ilişkilerinde saldırgan davranmaya daha yatkındır. Önceki ikili ilişkilerinde (kardeş, arkadaş, iş arkadaşı vb.) saldırgan davranışlar gösteren kişiler, romantik ilişkilerinde de saldırgan davranışlara daha fazla yönelebilmektedir. Ayrıca flört şiddetinde karşılıklı şiddet uygulamanın da yaygın olduğu bilinmektedir. Nitekim partnerinden şiddet gören kişiler, aynı zamanda partnerine de şiddet uygulamaya yatkın olmaktadır (Duval ve ark., 2020; Fidan & Yeşil, 2018). Alkol ve madde kullanımı, şiddete eğilimi ve düşük problem çözme becerileri de flört şiddeti uygulamada birer risk faktör olarak değerlendirilmektedir. Sosyal öğrenme teorisi perspektifinde son olarak, ilişki süresi uzadıkça flört şiddeti riskinin arttığı ifade edilmektedir (Riggs & O'Leary, 1989).

2.1.3.2. Feminist Yaklaşım

Feminist yaklaşımda kişilerarası ilişkilerin sürdürüldüğü sosyo-kültürel bağlam incelenerek romantik ilişkide ortaya çıkan şiddet anlaşılmasına çalışılmaktadır. Feminist yaklaşıma göre şiddet davranışı, ataerkil toplumda erkeğin kadın üzerinde hakimiyet sağlamak ve kadını kontrol altında tutmak istemesiyle ortaya çıkmaktadır (Dobash & Dobash, 1992). Bu yaklaşım, yakın ilişkilerde şiddetin toplumsal yapıda kadın-erkek eşitsizliğinin bir göstergesi olarak, erkeğin kadın üstünde hak sahibi olduğu ve kadının erkeğe itaat etmesinin beklendiği bir cinsiyet algısının sonucu olarak ortaya çıktığını öne sürmektedir (Lloyd, 1991). Diğer bir ifade ile cinsiyetçilik ve kadın-erkek eşitsizliği flört şiddetinin ana nedeni olarak görülmektedir (Lenton, 1995). Feminist yaklaşımda toplumsal cinsiyet rollerinin çocukluktan itibaren öğrenildiği ve bazı cinsiyet rollerine göre erkeğin kadından daha güçlü bir pozisyonda görüldüğü savunulmaktadır (Dobash & Dobash, 1992). Walker (1984) toplumsal cinsiyet

rollerinin erkek tarafından kadına uygulanan şiddete ve onun mağduriyetine yol açtığını savunmaktadır. Dirençli ve erki temel alan roller ve ataerkil değerleri kabul eden erkeklerin, eşlerine daha fazla şiddet uyguladığını gösteren çalışmalar bu görüşü desteklemektedir (Leonard & Senchak, 1996; Smith, 1990). Feminist kuram yakın ilişkilerde büyük oranda kadının şiddet mağduriyeti üzerinde durmakta ve kadın tarafından erkeğe uygulanan şiddet hakkında sınırlı düzeyde açıklama sağlamaktadır. Flört şiddeti ile ilgili çalışmalar bu alanda kadın ve erkeğin mağduriyeti arasında büyük farklar olmadığını göstermektedir (Burke, Stets, & Pirog-Good, 1988; Follete & Alexander, 1992; Riggs, O’Leary, & Breslin, 1990). Her ne kadar cinsel flört şiddeti büyük oranda erkek partnerden kadın partnere yönelen bir şiddet eylemi olsa da fiziksel ve duygusal flört şiddeti açısından kadın-erkek arasındaki fark değişken oranlarda daha azdır (Foshee, 1996; Sears ve ark., 2007). Feminist yaklaşım, kadından erkeğe yönelen şiddeti açıklama bakımındaki yetersizliğinden dolayı eleştirilmektedir (Hettrich, & O’Leary, 2007, Stuart ve ark., 2006).

2.1.3.3. Bağlanma Teorisi

Bowbly (1969/1972) bebeğin ilk bakım vereniyle (genellikle anne) kurduğu ilişkinin çocuk için zihinsel temsillere dönüşerek yetişkinliğinde kuracağı yakın ilişkiler için model oluşturduğunu öne sürmektedir. İçsel çalışma modeline göre çocuk “*kendi*” ve “*öteki*” hakkında birbirini doğrulayıcı ve tamamlayıcı tanımlar oluşturmaya başlamaktadır. Çocuk, ihtiyacı olduğunda annenin bunu fark etmesi ve karşılması ile ebeveyninin ulaşılabilir, güvenilir ve destekleyici olduğuna, kendisinin ise sevilebilir ve değerli olduğuna dair bilişsel temsiller geliştirir. Öte yandan anne tarafından çocuğun ihtiyaçları zamanında ve yeterince karşılanmadığında evlat, ötekinin reddedici ve güvenilmez, kendisinin ise sevilmeyen ve değerli olmayan biri olduğuna dair bilişsel temsiller oluşturur. Çocuğun sahip olduğu bu içsel çalışma modelleri zamanla pekişerek sürekli bir yapıya dönüp yetişkinlikte kuracağı ilişkiler için bir zemin oluşturur (Morsümbül & Çok, 2011). Annenin çocuğun ihtiyaçlarını yeterince ve

zamanında karşıladığı, sevgi, ilgi ve yakınlık gösterdiği süreklilik taşıyan bir anne-bebek etkileşiminde çocuk güvende olma hissini deneyimleyerek etrafı keşfetmeye yönelebilir. Bu bebekler güvenli bağlanma olarak adlandırılan bir içsel model oluşturlar ve gelecekte kendilerini sevmeye layık ve değerli algımlarken partnerlerini de bu ölçüde olumlu ve destekleyici algımlarlar. Yaşamın ilk döneminde anne-bebek arasındaki etkileşimde annenin reddedici tutumu ve bebeğin ihtiyaçlarına karşı duyarsız olması bebeğin güvende olma hissini algılamasını zorlaştırır. Bu bebekler güvensiz bağlanma geliştirmekte ve yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinde partnerleri ile iletişim kurmakta güçlük çekebilmekte ya da terk edilme korkusuyla aşırı kaygılı davranabilmektedir (Bartholomew & Horowitz, 1991; Hazan & Shaver, 1987). Güvenli bağlanan kişiler daha samimi, sevgi dolu ve uzun ilişkiler sürdürebilirken güvensiz bağlanan kişiler ise ilişki kurmakta ve sürdürmekte zorluklarla karşılaşmaktadır. Yapılan çalışmalar güvensiz bağlanan kişilerin yakın ilişkilerinde şiddete maruz kalma ya da bu olumsuz davranışları uygulama riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Bookwala & Zdaniuk, 1998; Gormley, 2005; Oka ve ark., 2014). Öte yandan bağlanma teorisi yaklaşımında güvenli bağlanan bireylerin romantik ilişkilerinde şiddet yaşaması ya da partnerlerine şiddet göstermesine ilişkin sürdürülebilir ve tutarlı bilimsel bir açıklama veya yorum bulunmaması eleştirilmektedir (Schwartz, Hage, Bush, & Burns, 2006).

2.1.3.4. Kişilik ve Tipoloji Teorileri

Kişilik ve tipoloji teorileri, flört şiddetini failerin profilini oluşturan belirli kişilik özelliklerine (antisosyal, borderline, dürtüsel olmak gibi) dayandırmaktadır (Dutton, 2007). Kişilik ve tipoloji teorileri psikopatoloji, kişilik bozuklukları ve bireysel farklılıklar gibi kişisel değişkenler ile partnere yönelik şiddet davranışlarını açıklamaktadır. Monson ve Langinrichsen-Rohling (2002) flört şiddeti failerini, sadece ilişkide (relationship only typology), saldırgan/antisosyal (violent/antisocial typology) ve histerionik/kaygılı (histerionic/preoccupied typology) olarak üç kategoride ele almıştır. Sadece *ilişkide şiddet*

sergileyen failler ilişki dışındaki durum ve ortamlarda şiddet göstermemekte ve bu tipoloji de kadın ve erkekler eşit şekilde yer almaktadır. *Saldırgan/antisosyal* tipolojide daha fazla erkeklerin olduğu ve bu kişilerin ilişki içinde veya ilişki haricinde saldırganlıklarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. *Histerionik/kaygılı* tipoloji de ise kadınların daha fazla olduğu ve genellikle kaygılı bağlanma biçimine sahip olduğu görülmüştür. Foshee, Bauman, Linder, Rice ve Wilcher (2007) ise flört şiddeti sergileyen kadın failler için dört (patriarchal terrorism, anger response, ethical enforcement, first-time aggression response); erkek failler için ise bir (escalation prevention) kategori oluşturmuştur. Kişilik ve tipoloji teorilerini flört şiddeti araştırmalarında uygulayan çalışmaların sayısı nispeten azdır (Foshee ve ark., 2007; Monson & Langinrichsen-Rohling, 2002). Kişilik ve tipoloji teorileri sosyal etkenleri, toplumsal cinsiyet rollerini ve ilişkisel değişkenleri (örneğin ilişkinin uzunluğu, partnerin şiddet göstermesi gibi) ele almadan yalnızca bireysel özelliklerle flört şiddetini açıkladığı için yetersiz bulunmakta ve eleştirilmektedir (Dardis ve ark., 2015).

2.1.4. Flört Şiddetinin Epidemiyolojisi

Romantik ilişkide yaşanan şiddetin çoğu zaman ilişkinin özeli olarak algılandığı ve partnerler arasında gizli tutulduğu bilinmektedir (Arslan ve ark., 2008). Yapılan araştırmalarda flört şiddetinin 16-30 yaş arası ergen ve genç yetişkinler arasında diğer yaş gruplarından daha yaygın olduğu görülmektedir (Catalano, 2012; Murray & Kardatzke, 2007). Amerika’da liseye devam eden 11 kızdan 1’i ve 14 erkekte 1’i fiziksel flört şiddetine uğradığını bildirirken cinsel flört şiddeti 8 kızdan 1’i ve 26 erkekte ise 1’inde görülmektedir. Ayrıca flört şiddeti deneyimlediğini bildiren kadınların %26’sı ve erkeklerin %15’i bu durumu 18 yaşından önce yaşadıklarını bildirmiştir (Smith ve ark., 2018). Ergenlik dönemine girilmesi ile birlikte gençlerin ebeveynlerinden bağımsızlaşma ve kendi başına hareket edebilme ihtiyacı artarken bir yandan da arkadaşlık ilişkilerine verdikleri önem de artmaktadır. Ergenlik döneminde ilk flört ilişkileri 14-16 yaş civarında başlarken buna paralel olarak romantik ilişkide şiddete maruz

kalma riski de ortaya çıkmaktadır. Flört şiddeti her yaşta görülebilmekle birlikte yetişkinlik döneminde flört ilişkilerinin evlilik ile devam etmesi bu dönemde karşılaşılan flört şiddetinin aile içi şiddet kavramı kapsamında değerlendirilmesine yol açmaktadır (Aba, 2008). Archer'in (2000) flört veya evlilik içindeki şiddeti incelemek üzere gerçekleştirdiği meta-analiz çalışmasında kadınların partnerlerine daha fazla fiziksel şiddet uyguladığı öte yandan erkeklerin partnerlerine uyguladıkları fiziksel şiddet nedeniyle daha fazla yaralanmaya yol açtıkları ortaya çıkmıştır. Bir diğer ifadeyle, kadınların uyguladığı fiziksel şiddet sonucunda partnerinde yaralanmaya yol açma riskleri erkeklere göre daha azdır. Şiddetin genellikle erkekler tarafından uygulandığına dair yaygın görüşe rağmen romantik ilişki söz konusu olduğunda şiddetin iki yönlü olduğu, kadın ya da erkek partnerlerin hem saldırgan hem de kurban olma olasılıklarının yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Langhinrichsen-Rohling, 2005). Swan ve Snow (2006) flört şiddeti uygulamada kadınların hafif düzeyde fiziksel saldırganlık oranının erkeklerden yüksek, erkeklerin ise ciddi fiziksel saldırı oranının kadınlardan yüksek olduğunu bulmuştur. Kadınların çoğunlukla fiziksel ve cinsel şiddete, erkeklerin ise daha çok duygusal şiddet ile eşyalara zarar verme ve yaralanmaya yol açmayan fiziksel şiddet gibi şiddet davranışlarına maruz kaldıkları belirtilmektedir (Archer, 2000; Magdol, Moffitt, Caspi, Newman, Fagan, & Silva, 1997).

Flört şiddeti pek çok gencin yaşamını etkileyen önemli bir psikotoplumsal travma ya da bir halk sağlığı sorundur (Callahan, Tolman, & Saunders, 2003; Öztürk, 2020a; Üstünel, 2020). Makepeace (1981) beş üniversite öğrencisinden birinin romantik ilişkisinde şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalarda örneklem grupları ve değerlendirme yöntemlerindeki değişiklikler dolayısıyla flört şiddeti oranlarında değişim görülmekle birlikte üniversite öğrencilerinin %8-37'sinin fiziksel flört şiddetine, %2-10'unun cinsel flört şiddetine ve %43-86'sının ise psikolojik flört şiddetine maruz kaldığı bildirilmektedir (Aba, 2008; Arslan ve ark., 2002; Muray & Kardatzke, 2007). Rubio-Garay ve arkadaşları (2017) ergenler ve genç

yetişkinler arasında flört şiddetinin yaygınlığını değerlendirmek amacıyla 113 çalışmanın sonuçlarını bir meta-analiz çalışmasında derlemiştir. Çalışmaya göre flört ilişkisinde fiziksel şiddet uygulama %3.8-41.9, fiziksel şiddete uğrama %0.4-57.3, psikolojik şiddet uygulama %4.2-97, psikolojik şiddete uğrama %8.5-95.5 ve son olarak cinsel şiddet uygulama %1.2-58.8, cinsel şiddete uğrama ise %0.1-64.6 arasında değişmektedir. Chan ve arkadaşlarının (2008) 21 ülkeden 15,927 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdikleri Uluslararası Flört Şiddeti çalışmasına göre öğrencilerin fiziksel flört şiddetine uğrama oranları %17-44 arasında değişirken fiziksel flört şiddet sergileme oranları ise %14-39 arasındadır. Aynı çalışmaya göre üniversite öğrencilerinin ortalama %30'u son bir yıl içinde partnerlerine fiziksel saldırıda bulunmuştur. Asya ülkelerinde fiziksel şiddet sergileme oranları dünya ortalamasına göre daha yüksekken Avustralya ve Yeni Zelanda'da ise bu oran daha düşüktür. Aynı çalışmada öğrencilerin cinsel flört şiddeti uygulama oranları %8-34 arasında iken cinsel flört şiddetine maruz kalma oranları ise %9-46 arasındadır. Kolombiya'da yapılan bir çalışmada 15-35 yaş arasında 902 ergen ve genç yetişkin katılımcının %85.6'sı en az bir kere flört şiddeti türlerinden birine maruz kaldığını ifade etmiştir. Aynı çalışmada katılımcıların %40.1'i partnerine yönelik fiziksel, %83.3'ü psikolojik ve %37.6'sı cinsel şiddet sergilediğini bildirmiştir (Rey-Anacona, 2013).

Türkiye'de gerçekleştirilen araştırmalar üniversite öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma oranlarının %13.9-45.8 arasında olduğunu göstermektedir (Kadı, Erbaş, Balcı, & Ünivar-Göçeoğlu, 2019; Karatay ve ark., 2018; Selçuk ve ark., 2018). Arslan ve arkadaşlarının (2008) çalışmasında araştırmaya katılan hemşirelik meslek yüksekokulu öğrencilerinin %21.6'sının şu anki flört ilişkisinde %28.6'sının ise geçmiş flört ilişkisinde şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur. Karatay ve arkadaşlarının (2018) çalışmasına katılan üniversite öğrencilerinin %28.6'sı ilişkisinde flört şiddetine maruz kaldığını bildirirken %13.9'u ise şiddet yüzünden biten bir romantik ilişkisi olduğunu ifade etmiştir. Selçuk ve arkadaşlarının (2018) çalışmasına

katılan üniversite öğrencilerinin ise %45.8 şu anki ilişkisinde fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet türlerinden en az birine maruz kaldığını bildirirken %19.9'u geçmişteki flört ilişkilerinde şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Öztürk danışmanlığında Aydın tarafından yürütülen 513 üniversite öğrencisinin katıldığı doktora tez araştırmasında, kadınların %13.6'sı ve erkeklerin %7.9'u romantik ilişkisinde şiddete maruz kalmaktan korku duyduğunu ifade etmiştir, Aynı çalışmada, kadınların %40.9'u flört ilişkilerinde sözel, %9.8'i ise fiziksel şiddeti başlattığını ifade ederken erkeklerin %24.2'sinin sözel, %8.8'i ise fiziksel şiddeti başlattığını bildirmiştir (Aydın, 2018; Aydın & Öztürk, 2022). Yakın zamanda Türkiye'de bir üniversite hastanesinin adli tıp polikliniğine başvuran 15-24 yaş aralığında 60 adli vaka ile gerçekleştirilen araştırmada flört/partner şiddeti mağdurlarının %80'inin kadın %20'sinin erkek olduğu görülmüştür. Kadın mağdurların %41.6'sının eşinden, %18.3'ünün erkek arkadaşından ve %16.6'sının eski erkek arkadaşından şiddet gördüğü bulunmuştur (Kadı ve ark., 2019).

Türkiye'de flört şiddeti hakkındaki araştırmaların önemli bir bölümü son onlu yıllarda gerçekleştirilmiştir. Kepir-Savoly ve arkadaşlarının (2014) romantik ilişkisi olan 256 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği araştırmada erkeklerin çiftler arasındaki şiddeti kabul düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve bu sonucun toplumdaki cinsiyet rolleri ve ataerkil yapıdan kaynaklanıyor olabileceği vurgulanmıştır. Çalışmada güncel ilişkisi uzun süredir devam eden öğrencilerin flört şiddetini kabul etme düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte flört şiddetini kabul düzeyi ile akılcı olmayan ilişki inançları (sevilmezlik ve çaresizlik) arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür (Kepir-Savoly ve ark., 2014). Benzer bir çalışmada yine erkek öğrencilerin flört şiddetini kabul etme oranlarının kadın öğrencilerden yüksek olduğu bulunmuş olup ayrıca flört şiddetini kabullenici tutumun okul başarısı, benlik saygısı, anne-babanın çocuklarının romantik ilişkisine yaklaşımı ve toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkili olduğu da tespit edilmiştir. Okul başarısı ve benlik saygısı yüksek, romantik ilişkisi anne babası tarafından normal karşılanan ve eşitlikçi cinsiyet algısı taşıyan

kişilerin ilişkide şiddeti daha az kabul ettiği görülmektedir (Sezer & Sümbaş, 2018). Üniversite öğrencileriyle yapılan yakın zamanlı bir diğer çalışmada ise ilişki özyeterlilik ve özsaygı düzeyi yüksek olan öğrenciler ilişkilerinde flört şiddetini daha az kabul edici tutum sergilerken saplantılı bağlanma stiline sahip olan öğrenciler flört şiddetine ilişkin daha kabullenici bir tutum benimsediklerini ifade etmiştir (Yolcu & Akbay, 2020). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddeti kabul etme tutumlarının incelendiği bir diğer çalışmada ebeveynlerden ve arkadaşlardan daha az sosyal destek algılayan ve aile içi şiddete maruz kalan öğrencilerin şiddeti kabul etme düzeyleri daha yüksektir (Karabacak & Kodan-Çetinkaya, 2015).

Kılınçer ve Tuzgöl-Dost (2014)'un çalışmasında erkek üniversite öğrencilerinin romantik ilişkideki şiddeti kadın öğrencilerden daha fazla istismar ya da ruhsal zarar olarak algıladığı görülmüştür. Bu çalışmada katılımcıların yaşları ve ilişkilerinin süresi ile romantik ilişkilerinde istismarları algılamaları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca benlik saygısı daha yüksek olan üniversite öğrencilerinin ilişkilerinde daha az istismar algıladığı sonucuna ulaşılmış olup akademik başarı ise romantik ilişkideki istismar algısı ile ilişkili bulunmamıştır. Kumcağız ve arkadaşları (2018) anne-baba ilgisi ve aşırı kontrolü, romantik ilişkide boyun eğici davranışlar ve algılanan istismar arasındaki ilişkiyi incelemiş olup anne-baba ilgisi arttıkça algılanan istismar azalırken anne-baba aşırı kontrolü arttıkça ise algılanan istismar artmıştır. Ayrıca boyun eğici davranışların romantik ilişkide istismara maruz kalmayı yordadığı ifade edilmektedir. Aynı çalışmada ebeveynlerin olumsuz tutumlarının bireyin kendilik algısı gelişimini etkileyerek kırılgan bir benlik oluşumuna yol açabileceği ve boyun eğici davranış kalıplarına sahip olup ilişkilerinde mağdur edilmeye daha yatkın hale gelebileceği vurgulanmaktadır (Kumcağız, Orak, & Şahin, 2018). Türkiye’de yapılan çalışmalarda romantik ilişkide şiddeti kabul edici tutumun cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, özsaygı, ilişkideki özyeterlilik, ilişki süresi, aileden algılanan destek, ebeveyn tutumları, okul başarısı ve bağlanma stili gibi pek çok farklı değişkenle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu

araştırmalardan elde edilen bulguların flört şiddetini önleyici çalışmalara yol göstermesi hedeflenmektedir (Aslan, 2008; Sezer & Sümbaş, 2018; Üstünel, 2020).

Flört şiddeti alanında yapılan kapsamlı çalışmalarda hem faillerin hem de mağdurlarının cinsiyetlerine odaklı birçok çalışma yapılmıştır ve yapılmaya devam edilmektedir. Pek çok çalışmada flört şiddetini uygulayan kişiler açısından kadın ve erkek arasında anlamlı bir fark olmadığı, diğer bir ifade ile kadın ve erkek partnerlerin yakın ya da benzer düzeylerde partnerine şiddet gösterdiği bulunmuştur (Cercone, Beach, & Arias, 2005; Follete & Alexander, 1992; Martins ve ark., 2014; Oswalt, Wyatt, & Ochoa, 2018). Öte yandan romantik ilişkide kadınların erkeklerden daha fazla şiddet sergilediğini gösteren ve yukarıdaki araştırmalarla çelişkili sonuçlara ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır (Foshee, 1996; Duval, Lanning & Patterson, 2020; Hettrich & O’Leary, 2007; Magdol ve ark., 1997). Ancak bu bulgular yalnızca fiziksel ve psikolojik flört şiddeti için geçerli olup erkeklerin kadın partnerlerine yönelik daha fazla cinsel şiddet gösterdiği vurgulanmaktadır (Foshee, 1996; Sears ve ark., 2007). Aba’nın (2008) Türkiye’de yaptığı bir çalışmada erkeklerin partnerlerine yönelik cinsel şiddet davranışları %14 civarındayken kadınlarda ise bu oran %2 olarak bulunmuştur. Alanyazındaki çalışmalara göre LGBTİ bireyler heteroseksüel kişilere göre daha fazla flört şiddetine maruz kalmaktadır (Dank, Lachman, Zweig, & Yahner, 2014; Roberts ve ark., 2010; Martin-Storey, 2014; Walters ve ark.; 2013). Dank ve arkadaşlarının çalışmasında LGBT bireylerin %59’u psikolojik, %43’ü fiziksel ve %23’ü cinsel flört şiddeti yaşadıklarını ifade ederken heteroseksüel bireylerin %46’sı psikolojik, %29’u fiziksel ve %12’si cinsel flört şiddetine maruz kalmıştır. Aynı çalışmada flört şiddeti uygulama oranları da benzer şekilde LGBT bireylerde heteroseksüel bireylere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmaya katılan LGBT bireylerin %37’si partnerine psikolojik, %33’ü fiziksel ve %4’ü cinsel flört şiddeti uyguladığını bildirirken heteroseksüel bireylerin %25’i psikolojik, %20’si fiziksel ve %2’si cinsel şiddet uygulamaktadır.

2.1.7. Flört Şiddetini Önlemeye Yönelik Psikotoplumsal Müdahaleler

Günümüzde flört şiddetinin önüne geçmek ve flört şiddetinden dolayı mağdur olan kişileri korumak amacıyla çeşitli psikotoplumsal müdahale programları yürütülmektedir. Bu programlar genellikle iki alt boyuttan meydana gelmektedir. Birincil önleme müdahaleleri tüm toplumu ve/veya toplumun özellikle flört şiddeti bakımından yüksek riskli olan gruplarını hedef alarak gerçekleştirilmektedir. Birincil önleme müdahaleleri kapsamında flört şiddeti gerçekleşmeden önüne geçmek amacıyla belirlenen gruplara psikoeğitim verilmekte ve bu konuda toplumsal farkındalık artırılmaktadır. İkincil psikotoplumsal önleme müdahaleleri ise halihazırda gerçekleşmekte olan flört şiddetini durdurmak ve/veya daha önce mağdur olan kişilerin reviktimize olmasının önüne geçmek amacıyla yürütülmektedir (Set, 2020). Flört şiddetinin henüz ortaya çıkmadan engellenmesi amacıyla geliştirilen önleme programları çoğunlukla prevalansları ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde daha yüksek bulunduğu için lise düzeyinde öğrenim gören ergenleri hedef alan okul-temelli programlar ya da üniversite öğrencilerine yönelik hazırlanan grup çalışmalarından oluşmaktadır. Önleyici çalışmalarda geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargılar, kontrolcü ilişki dinamikleri, güç eşitsizliği ve flört şiddeti hakkında bilgi verilerek bu konularda farkındalığın oluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca sosyal ve ilişkisel beceriler, problem çözme, öfke kontrolü ve duygu düzenleme gibi konularda eğitim verilerek flört döneminde yaşanabilecek sorunları çözmeye yönelik gençlere farkındalık ve psikotoplumsal yeterlilik kazandırmaya çalışılmaktadır (Shorey ve ark., 2008; Üstünel, 2020).

Birincil önleme hedefiyle Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilen “*güvenli flört*” programı okul ortamında öğretmenler tarafından lise öğrencileriyle birlikte gerçekleştirmek üzere hazırlanmıştır. 10 oturum olarak planlanan bu çalışmada sınıf içi faaliyetler, tiyatro oyunu ve bir poster yarışması düzenlenerek flört şiddetine yönelik farkındalığın artırılması, flört şiddetine maruz kalmış ya da uygulayan gençlerin alabilecekleri destekler konusunda

bilgilenmesi ve çatışma çözme yöntemlerinin öğretilmesi amaçlanmaktadır. Güvenli Flört programına katılan öğrencilerin fiziksel, cinsel ve psikolojik flört şiddeti uygulama davranışlarının azaldığı görülmüştür (Foshee ve ark., 1998; 2004). Bir diğer önleme programı olan Gençlik ve İlişkiler Projesi (The Youth Relationship Project) ise ikişer saat süren 18 oturumdan oluşmakta ve aile içi şiddete maruz kalmış gençlere odaklanarak canlandırma, video izleme ve sosyal değişim için proje hazırlama gibi yöntemler aracılığıyla farkındalık arttırmayı ve sosyal beceri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu projeye katılan gençlerin flört şiddeti uygulama davranışlarının azaldığı ve bu etkinin yaklaşık dört yıla kadar devam ettiği bulunmuştur (Wolfe ve ark., 2003; 2009). Bir başka çalışmada ise lise öğrencileri beş oturumdan oluşan ve romantik ilişkide eşitlikçi değerlerin teşvik edildiği, sağlıklı iletişim yöntemlerinin aktarıldığı ve şiddet mağdurlarının başvurabileceği kaynakların paylaşıldığı bilgilendirici bir çalışma sonrasında kadın ve erkek öğrencilerin flört şiddetine yönelik kabullenici tutumlarında azalma olduğu bulunmuştur (Avery-Leaf ve ark., 1997).

Türkiye’de flört şiddetini önlemeye yönelik bir programın etkisinin araştırıldığı yakın zamanlı bir çalışmada feminist klinik yaklaşım doğrultusunda üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik kabullenici tutumlarını azaltma, çatışma çözme becerilerini arttırma ve flört şiddeti hakkındaki farkındalığı yükseltme amacıyla sekiz oturumdan oluşan uygulama gerçekleştirilmiştir. Kontrol ve deney gruplarına ayrılan katılımcılarla önleme programı öncesi ve sonrası testler yapılmış ve önleme programına katılan üniversite öğrencilerinde düşmanca cinsiyetçilik tutumu, kadının uyguladığı fiziksel şiddette yönelik kabullenici tutumlar ve erkeğin uyguladığı psikolojik şiddete yönelik kabullenici tutumlarda azalma olduğu görülmüştür. Bununla birlikte çatışma çözme becerilerinde bir değişiklik olmadığı, bunun nedeninin ise bu becerileri geliştirmek için daha uzun süreli bir programa ihtiyaç duyulması olabileceği belirtilmiştir (Üstünel, 2020). Flört şiddetini önlemeye yönelik müdahaleler aracılığıyla gençler arasında güvenli ilişkiler kurulması ve gençlerin olumsuz deneyimlerden

korunması yaşamlarının ileriki dönemlerinde psikolojik ve sosyal işlevselliklerini sağlıklı sürdürmelerinde büyük önem taşımaktadır (Üstünel, 2020). Flört şiddeti hakkındaki farkındalığın artması ileride oluşabilecek şiddet sorunlarının önüne geçmeye yardımcı olacaktır. Bu nedenle, özellikle ergenleri ve genç yetişkinleri kapsayan risk gruplarına yönelik müdahale programlarının hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir. Ayrıca bu konuda aileleri ve toplumu da bilinçlendirerek flört şiddeti hakkında farkındalığın artırılması gerekmektedir (Set, 2020).

2.1.8. Adli Bilimler Perspektifinden Flört Şiddeti

Son yıllarda romantik ilişkilerde yaşanan şiddeti anlamak ve önlemek adına yapılan çalışmalarda artış ile birlikte flört şiddeti uygulamanın veya buna maruz kalmanın yasal sonuçları da kapsamlı bir şekilde değerlendirilmektedir. Yakın ilişkilerde yaşanan şiddet davranışları yasalar tarafından korunan kişisel haklar çerçevesinde cezalandırılmaktadır. Bu cezalandırmanın romantik birlikteliklerde ortaya çıkabilecek ya da tekrarlanabilecek olası şiddet davranışları için caydırıcı bir misyona sahip olabileceği vurgulanmaktadır (Cornelius, Shorey, & Kunde, 2009). Genellikle morluk, sıyrık, kırık, kesi ve yanık gibi ciddi yaralanmaların meydana geldiği flört şiddeti vakaları polis veya savcılık gibi yasal organlara bildirilmektedir (Busch & Rosenberg, 2004). Yasal otoriteye yansıyan vakalarda çoğunlukla erkekten kadına yönelen ciddi bir saldırganlık ve baskıcı/kontrolcü bir ilişki örüntüsü olduğu görülmektedir (Eckhardt, Holzworth-Munroe, Norlander, Sibley, & Cahill, 2008). Öte yandan, flört şiddeti mağdurlarının çoğu zaman bu durumu gizli tutmak istemesi onları yasal haklarını aramasının önünü kapatmaktadır. Özellikle ergen flört şiddeti mağdurları, ilişkide sevgilileri tarafından maruz kaldıkları şiddet karşısında bir yasal hakları olduğunu bilmiyor ya da yasal bir destek almayı düşünemiyor olabilir (Black ve ark., 2008).

Fiziksel flört şiddeti kişinin vücut bütünlüğüne yönelik bir saldırıdır ve vücutta yaralanmalara yol açabilmekte hatta ağır derecede fiziksel şiddet ise ölümle

sonuçlanabilmektedir (Shorey, Cornelius, & Bell, 2008). Türk Ceza Kanunu (TCK)’nda yer alan “*vücut dokunulmazlığına karşı suçlar*” başlığı kapsamında madde 86’da ‘*Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*’ hükmü yer almaktadır. Fiziksel şiddet sonucunda meydana gelen yaralanmanın ‘*basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olması*’ durumunda hapis cezası süresi azalmakta ve bu ceza adli para cezasına çevrilebilmektedir. Benzer şekilde taksirle yaralama suçu için de cezaya hükmolunmaktadır. Yaralama suçlarında mağdurda meydana gelen hasarın derecesi göz önünde tutularak uygulanan cezaları ağırlaştırıcı haller bulunmaktadır. Fiziksel saldırının ‘*duyulardan veya organlardan birinin işlevlerinin sürekli zayıflaması ya da kaybolması, konuşmada tekrar eden zorluk, yüzde sabit iz veya belirli değişiklik, yaşamsal tehlikeye düşmek, gebe kadının çocuğunu düşürmesi, konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolması, iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girme, vücutta kemik kırılması ve çıkığına yol açma*’ gibi sonuçlar doğurması durumunda cezada artırımlar söz konusudur. Kadına yönelik şiddetten farklı olarak fiziksel flört şiddetinde kadın ya da erkek partnerlerine fiziksel şiddet gösterebilmektedir, yani hem kadınlar hem de erkekler fail olabilmektedir (Burke, Stets, & Pirog-Good, 1988).

Cinsel flört şiddeti ise romantik ilişkide partnere yönelik rızası olmayan, zorlama veya tehditle gerçekleştirilen taciz, tecavüz ve cinsel saldırı eylemleri olarak tanımlanmaktadır. TCK ‘*Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar*’ başlığı altında cinsel saldırı suçları için düzenlenen cezalar yer almaktadır. 102. maddenin 1. bendinde ‘*Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi, mağdurun şikayeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*’ ve 2. bendinde ‘*Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.*’ hükümleri yer almaktadır. 102. maddenin 3. bendinde ise cinsel saldırı esnasında

uygulanan cebir ve şiddet sonucu yukarıda açıklanan kasten yaralamanın ağırlaştırıcı sonuçları oluşması durumunda ceza artırımının söz konusu olduğu açıklanmaktadır. TCK 104. maddede *‘Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.’* hükmü bulunmaktadır. TCK 105. maddede ise *‘Bir kimseyi cinsel amaçlı taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına, fiilin çocuğa karşı işlenmesi halinde altı aydan üç yıla kadar hapsi cezasına hükmolunur.’* hükümleri yer almaktadır. Cinsel taciz kapsamında teşhircilik, cinsel içerikli yazılar göndermek ve beden ifadeleri ile cinsel birliktelik teklif etmek yer almaktadır (Karşlı, 2014).

Psikolojik flört şiddeti, bireyin partnerine karşı duygusal açıdan yaralayıcı sözel eylemlerini içerir. Partnere baskı yapmak, kontrol etmek, kendisinden ayrılmasını engellemek ya da istediği bir şeyi yapmasını sağlamak amacıyla şantaj yapılması TCK madde 107’nin 1. bendi ile cezaya tabi tutulmuştur. TCK madde 107’nin 2. bendinde ise partneri hakkında bildiği özel bilgileri ifşa etmekle tehdit eden kişi hakkında *‘Kendisine yarar sağlamak maksadıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde bulunulması halinde bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.’* hükmü bulunmaktadır. Psikolojik flört şiddeti kapsamında değerlendirilen kişiye ya da yakınlarına zarar vermekle tehdit etme TCK madde 106’da düzenlenmiştir. Flört şiddeti içinde *“seni öldürürüm, kemiklerini kırarım, ailene zarar veririm, işinden kovdururum, paranı elinden alırım”* gibi tehditler partneri ilişki içinde kalmaya devam etmeye zorlamakta ve sağlıklı kararlar almasına engel olmaktadır (Çınar, 2020). 106. maddede *‘Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikayeti üzerine cezaya hükmolunur.’* açıklaması

yer alır. Psikolojik şiddet tanımı içinde yer alan bir diğer davranış ise hakarettir. TCK Madde 125'te ise *'Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.'* hükmü yer alır.

2.2. Ruhsal Travma ve Modern Psikotravmatoloji

Ruhsal travma, bireyin başa çıkma mekanizmaları ile çözümleyemediği, kendisi ve diğerleri ile ilişkisini bozan ciddi stres etkenlerine maruz kalmak şeklinde tanımlanmaktadır. Birçok olumsuz yaşam olayı travmatik reaksiyonlara yol açabilmektedir. Ciddi yaralanmalar, ölüm riski içeren olaylar, yakınların ani ve sarsıcı kaybı, fiziksel, duygusal, cinsel şiddet, doğal afetler, kazalar, hastalıklar ve evsizlik gibi birçok farklı travma çeşidi bulunmaktadır (Boyer, Caplan, & Edwards, 2022). Travmatik yaşantılar akut ve tek olabileceği gibi kronik ya da tekrarlayan bir biçimde de gerçekleşebilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün ruh sağlığı alanındaki araştırmalarında, dünya çapında bireylerin %70'inin en az bir travmatik olay deneyimlediğini bildirilmekle birlikte ruhsal travmanın ciddi ve yaygın bir halk sağlığı sorunu olduğu da vurgulanmaktadır (Boyer, Caplan, & Edwards, 2022). Travmatik deneyimlere kişi doğrudan maruz kalabileceği gibi başkalarının deneyimlediği travmatik yaşantılara tanık olarak da etkilenebilmektedir. Öztürk (2020a) travmatik yaşantılara maruz kalan kişilerin, şiddetli biçimde engellenmişlik, çaresizlik ve dehşet duyguları yaşarken anlam verme, bağ kurma ve kendini kontrol edebilme becerilerinin kesintiye uğradığını ya da işlevini yitirdiğini bildirmiştir. Travmatik olaylar karşısında genellikle yoğun korku, çaresizlik, kontrol kaybı ve yok olma tehdidi hissedilmekte olup bu zor duygularla başa çıkma mekanizması olarak en sık inkar ve dissosiyasyon savunmaları kullanılmaktadır. Travmatik olaylar karşısında doğru bir tepkinin imkansızlığı, bir diğer ifadeyle travma çıkmazı karşısında bireyler benlik, bilinç ve hafızada derin çözümler yaşayabilmektedir. Travmatik yaşantının birey üzerindeki psikolojik etkisi ise çok uzun bir süre, hatta bazen hayatı boyunca devam edebilmektedir (Herman, 2007). Travma

sonrasında, olumsuz deneyimin zihinde tekrarlayan biçimde canlanması kişinin kronik olarak travmatize olamaya devam etmesi anlamına gelebilmektedir. Ruhsal travmalar bireylerin yaşamında pek çok psikiyatrik semptoma ve psikopatolojiye yol açan temel ajanlardır. Travma ile ilişkili en temel psikiyatrik tanılar ise dissosiyatif bozukluklar ve travma sonrası stres bozukluğudur (Öztürk, 2020a; 2022a).

Psikolog Franz Ruppert, çocukluk çağı travmaları temelli bir travma tipolojisi oluşturmuş ve bağlanma stilleri aracılığıyla kuşaklararası geçiş gösteren üç tip travmatik yaşantı tanımlamıştır: varoluşsal travma, kayıp travması ve bağlanma sistemi travması (Ruppert, 2012). Varoluşsal travma; kazalar, hastalıklar, şiddet ve cinsel istismara maruz kalma gibi ölüm korkusu ve/veya tehdidinin yoğun şekilde deneyimlendiği travmatik yaşantılar olup saklanma/kaçma ile direnme arasındaki emosyonel çatışmanın çözülmesi bu tip travmalar açısından kritik bir etmen olarak görülmektedir. Kayıp travması; sevilen bir yakının kaybı ya da kişinin hayatında temel ve kritik öneme sahip koşulların yitirilmesi olarak tanımlanmakta olup bu tip travmalarda terk edilmiş olma hissi ve yas ile yitirilen travmatik nesneye yönelik bağlanma patternleri arasında gerçekleşen emosyonel çatışmanın çözülmesi önem arz etmektedir. Bağlanma sisteminin travması; etik ya da ahlaki olarak uygun olamayan olaylar, bir diğer ifade ile infantisid ve ensest gibi travmatik yaşantıları ifade etmekte olup bu tip travmalarda birey suçluluk ve utanç hissederek saklanma/gerçekleri gizleme ile sorumluluk alma arasında emosyonel bir çatışma içinde kalmaktadır. Ruppert geliştirmiş olduğu travma tipolojisinde, travmaların aile dinamikleri ve yanlış çocuk yetiştirme stilleri kapsamında değerlendirilmesinin önemini vurgulamakla birlikte travma kökenli psikolojik sorunların aydınlatılmasında ailenin rolünü de net bir şekilde ortaya koymaktadır. Ebeveynleri tarafından istismar edilen ya da terk edilen çocuklar için güvende hissettikleri aile ortamı güvensiz bir alana dönüşmekte olup çaresizlik ve güçsüzlük içindeki çocuğun kişilerarası sağlıklı ilişkileri sürdürebilmesi ve hayatta kalabilmesi için gerekli olan temel “*güven*” duygusu zedelenmektedir

(Öztürk & Derin, 2018). Psikotarih ve psikotravmatoloji yönelimli akademik çalışmalarda aile dinamikleri ve yanlış çocuk yetiştirme stillerinin psikiyatrik sonuçlara neden olan temel travmatik yaşantılar olduğu vurgulanmaktadır. Aile içinde deneyimlenen travmaların ve güven zedelemesinin, kuşaklararası travma geçişinde kritik bir role sahip olduğu bu alanda gerçekleştirilen akademik çalışmalarda net bir şekilde görülmektedir (Grigore, 2016; Öztürk, 2020a; 2020b).

2.2.1. Modern Psikotravmatolojinin Operasyonel Tanımı

Modern psikotravmatoloji, örseleyici durumlar/olaylar; çocukluk çağı travmaları, toplumsal baskılar, terörizm, savaş, kitlesel şiddet, işkence ve eziyet, zorunlu göç, doğal afetler, kazalar, pandemik hastalıklar, işsizlik ve yoksulluk, mobbing, çocuk işçiliği ve yanlış çocuk yetiştirme stilleri başta olmak üzere kişilerin bedensel ve ruhsal bütünlüğünü tehlikeye sokarak bilinçte kesintilere yol açan dissosiyojen yaşam olaylarını kapsamaktadır (Öztürk, 2022a). Modern psikotravmatoloji; kronik çocukluk çağı travmalarının kısa ve uzun dönemli psikolojik sonuçlarının tümünü ifade eden dissosiyatif bozukluklar ve travma sonrası stres bozukluğu tanılarına odaklanan, klinik psikoloji, psikiyatri ve psikotarih alanlarının kesişiminde yer alan ve travmatize vakaların tedavisine ışık tutan bilimsel bir disiplindir. Bu çerçevede modern psikotravmatoloji, travma odaklı yaklaşımlar üzerinden bu vakaların psikoterapisini gerçekleştirmekle beraber özellikle travma ve dissosiyasyon hakkında araştırmalar gerçekleştiren bir bilim dalıdır (Öztürk, 2022a; 2022c). Öztürk (2022a/2022c) modern psikotravmatolojiyi “*travma kökenli olaylarla ilişkili hem bireylerin hem de kitlelerin verdikleri psikotoplumsal yönelimli dissosiyojen tepkilere, bu olumsuz yaşam olaylarının psikoterapilerine ve önleme stratejilerine odaklanan psikolojinin klinik yönelimli ana çalışma alanı*” olarak tanımlamıştır. Travmatik deneyimlerle birlikte ortaya çıkan dissosiyatif yaşantıların en büyük etkileri dissosiyatif bozukluk vakalarıyla yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkmaktadır (Erikson, 1968; Öztürk & Çalıcı, 2018). Travma ve dissosiyasyon, kimlik

ile birlikte benlik ve kendiliği etkileyerek kişinin bu kavramlar üzerinde kontrolünü ve sahiplik duygusunu kaybetmesine yol açmakla birlikte kişinin kendi olabilmesini engellemektedir. Bu dissosiyojen ruhsal sürecin kimlikte oluşturduğu parçalanma ve çözülme sonucu dissosiyatif bozukluklar ortaya çıkmaktadır. Öztürk (2022a/2022c)'e göre “*Modern psikotravmatoloji; akut ve kronik olumsuz yaşam deneyimlerinin hem insan psikolojisine ve ruhsal entegrasyonuna olan kısa ve uzun dönemli psikojen etkilerini hem de yaşam boyu süren psikopatolojilere dönüşümünü kapsamlı bir ekseninde değerlendirerek travma ile ilişkili psikiyatrik hastalıkların yine travma odaklı yaklaşımlarla psikoterapisini gerçekleştiren, özellikle travmatik stres ve travmatik dissosiyasyon konularında çalışmalar yapan bir psikoloji bilimidir.*” Son onlu yıllarda psikotravmatologlar ve dissoanalistlerin yürüttüğü çalışmalarla birlikte yapılan çalışmaların artması ile birlikte ulusal ve uluslararası bilimsel platformların odak konusu haline gelen modern psikotravmatolojinin temel hedefi ruhsal açıdan entegre bireylerin oluşturduğu bir toplumun devamlılığının sağlanmasıdır.

Tarihin her döneminde psikotravmatolojinin yükselme ve sönme dönemleri olmuştur ki profesyonel farkındalık, toplumsal merhamet ve bilinç seviyeleri onun yükselme dönemleri ile paralellik, travma çalışmalarına olan direnç, duyarsızlık ve ana-akım psikiyatrinin ilgisizliği ise onun sönme dönemleri ile paralellik göstermektedir (Öztürk, 2020a; Öztürk & Derin, 2018). Modern psikotravmatoloji çalışmaları ülkemizde ve tüm dünyada Öztürk'ün travma ve dissosiyasyon temelli bilimsel araştırmalarıyla başlamış olup temel psikotravmatoloji paradigma ve modaliteleri ile paralellik göstermektedir (Öztürk, 2020a, 2022a, 2022b, Öztürk, Erdoğan & Derin, 2021). Genel olarak psikotravmatolojinin üç temel özelliği aşağıda yer almaktadır (Maerckera & Ausburger, 2019):

1. Modern psikotravmatoloji, klinik temelli bilimsel çalışmaların ve travmatik yaşantıların önlenmesine yönelik psikotoplumsal müdahalelerin geliştirilmesine katkı sağlayan günümüzde giderek önem kazanmakta olan temel bir bilim alanıdır.

2. Modern psikotravmatoloji çalışmalarında bireysel ve toplumsal boyuttaki hem yakın zamanda gerçekleşen travmatik olaylar hem de çocukluk çağı travmaları incelenmektedir.
3. Modern psikotravmatoloji araştırmaları, globalleşen dünyadaki kültürel ve sosyal faktörlerden direkt ya da indirekt olarak etkilenebilmektedir.

2.2.2. Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağı travmaları; bireyin yetişkinlik öncesi dönemde deneyimlediği fiziksel, duygusal, cinsel istismar ile ihmali içeren, büyük ölçüde kronik bir şekilde ilerleyen, bireyin fiziksel ve psikolojik sağlığı ile bilinç ve kişilik bütünlüğü üzerinde onarılması güç olumsuz etkiler doğuran nitekim doğrudan ya da dolaylı etkileriyle hayatı önemli derecede etkileyen sonuçlara yol açabilen durumlar/olaylardır (Öztürk, 2003; 2020a). Çocukluk çağı travmaları ya da çocuk istismarı ve ihmali *“ana-baba ya da bakıcı gibi bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişiler tarafından uygunsuz veya zarar verici olarak değerlendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizlikler ve bunların sonucu çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi durumu”* olarak tanımlanmaktadır (Çelik & Hocaoglu, 2018). İstismar ve ihmalinin yanı sıra çocukluk döneminde yaşanan ebeveyn kaybı, anne-babadan ayrı kalma, boşanma, zorunlu göç, şiddete tanıklık etme, kazalar ve doğal afetler gibi olaylarının da travmatik etkileri bulunmaktadır (Tyano ve ark., 1996). Kişinin yaşamının erken döneminde deneyimlediği çocukluk çağı travmalarının ileri yıllarda karşılaşacağı travmalardan daha derin izler bıraktığı ifade edilmektedir (Öztürk, 2003; 2018; 2020a). Öztürk (2003), çocukluk çağı travmalarının bireyin uyum kapasitesini ve problem çözme becerilerini önemli derecede etkileyerek kişinin bilişsel ve duygulanım alanlarında yetersizliklere yol açtığını ifade etmiştir.

Disfonksiyonel ailelerde çocuklara yönelik yanlış yetiştirme stilleri arasında evlat ayrımı, anne babalığı reddetme, arkadaş anne ve babalık, ebeveynlerin rol değişimleri ve

diğerinin yerini doldurma girişimleri, kuralsızlık ya da sürekli değişken oranlı kural veya kuralsızlıklar, yetiştirme, çocuklaştırma, şımartma, çifte mesaj, duyarsızlık gibi pek çok travmatize edici davranış bulunmaktadır (Öztürk, 2021a; 2022d). Psikopatojen bir davranış biçimi olan evlat ayrımı; aile içinde itaatkar, uyumlu, kontrol edilmesi kolay çocuk öncelikli ve üstün tutulurken, yüksek potansiyelli ve gelişim vadeden çocuğun tehditkar algılanıp düşmanca ve dışlayıcı bir tutuma maruz kalmasıdır. Disfonksiyonel ailelerde yüksek potansiyelli çocuk “*günah keçisi*” ya da “*duygusal kurban*” konumuna mahkum edilerek ailenin patolojik konformizmi korunmaya çalışılır. Arkadaş anne babalık ise ebeveynlerin çocuklarına arkadaşlarıymış gibi davrandıkları görünürde samimi bir tutum olup ebeveynlerin kendilerini genç hissetme çabalarını yansıtır. Bu ailelerde “*asimetrik bir iç yapılanma*” oluşur ve adete çocuk anne babayı kontrol ederken, ebeveynler hem çocuklarına hem de ailelerine karşı sorumluluklarını ihmal ederler (Öztürk, 2021a; 2022d). Anne babalık reddi, çocuk ile sürekli rekabet eden ve onu süreli eğitime, kursa, spora, sosyal faaliyetlere gönderirken duygusal anlamda çocuğuyla zaman geçirmeyen ebeveynlik biçimidir. Öztürk (2021a/2022d), anne babalık reddini, ebeveynlerin çocuk ile doğal bir iletişim kurmaktan kaçınma ve onların çocukla duygusal yakınlığa katlanılmaz bulduğu için çocuğu eğitim ve sosyal etkinliklerle kendinden uzaklaştırma çabası olarak nitelendirmektedir. Çocuklarını istismar ve ihmale uğratan disfonksiyonel ailelerde görülen yanlış çocuk yetiştirme tutumlarından biri çocuğa yönelik “*yüksek beklenti düzeyi*” oluşturmaktır. Yüksek beklentili ebeveynler çocuklarından yaşının çok üzerinde adeta bir yetişkin gibi davranmalarını bekler, kendi sorumluluklarını dahi çocuklarının üstlenmesi için baskı yapar. Çoğunlukla travmatik bir geçmişleri olup “*dissosiyatif narsisizm*” geliştirmiş olan yüksek beklentili ebeveynler, çocuklar üzerinde “*duygusal kambur*” oluşturmaktadır (Öztürk, 2021a).

Çocuk istismarı ve ihmali, çocukların fiziksel ve psikolojik sağlığını etkileyen ve uzun süreli olumsuz sonuçların oluşmasına yol açan şiddetli bir toplum sağlığı sorunudur (CDC,

2021). 18 yaş altındaki çocuğun ebeveynleri, bakım verenler ya da yasal koruyucuları tarafından gerçekleştirilen ve çocuğun zarar görmesi ile sonuçlanan ya da zarar görme riski oluşturan her türlü eylem çocuk istismarı ve ihmali kapsamında değerlendirilmektedir. Bir diğer tanıma göre çocuk istismarı ve ihmali, anne-baba ya da bakıcı tarafından çocuğa yönelen ruhsal açıdan zarar verici ya da onun gelişimini engelleyen/kısıtlayan her türlü eylem ya da eylemsizliklerdir (Tıraşçı & Gören, 2007). Çocuk istismarı ve ihmali çocuğun her yönden gelişimini olumsuz etkilemekte ve ilerleyen dönemlerde ciddi psikiyatrik sorunlara yol açmaktadır (Özgentürk, 2014). Çocukluklarında istismar ve ihmale uğramış kişiler dünyanın tehlikeli ve güvensiz bir yer olduğunu düşünürken kendilerini aciz, savunmasız ve çaresiz olarak görür. Bu durumdaki kişi aktüel hayattaki tehlikeleri ve zorlukları olduğundan büyük algılamakta kendisini çoğunlukla yetersiz, değersiz ve önemsiz hissetmektedir (Dinleyici & Dağlı, 2016). Çocuk istismarı ve ihmali kapsamına giren davranışların toplumdan topluma değişiklik göstermesi, farklı kültürel yapılar, anne babaların çocuk eğitimi konusundaki bilgi ve inanç farklılıkları ile toplumdaki diğer yetişkinlerin ebeveynlerin çocuğa yönelik davranışlarına karşı tutumlarından kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, toplumda hangi davranışların çocuk istismarı ve ihmali olarak algılandığı, o toplumun değerleri, inançları, toplumsal normları, çocuk gelişimi hakkındaki bilgileri ve aile yapısı ile belirli düzeyde ilgilidir (Robin, 1991). Çocukluk çağı travmaları kapsamında yer alan aile içi şiddet, fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal psikotraumatoji, adli tıp, adli psikiyatri ve adli psikoloji gibi birçok disiplinin temel çalışma alanlarını oluşturmaktadır. (Öztürk, 2003). Çocuk istismar ve ihmali dört kategoride ele alınmakta olup bunlar; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmaldir (CDC, 2021).

2.2.2.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, 18 yaşından küçük çocuk ya da ergenin ebeveynleri (bakım verenleri) tarafından sağlığına zarar verebilecek biçimde yaralanması veya yaralanma riski altında

kalmasıdır (Polat, 2004). Fiziksel istismar çocuğun kaza dışı yaralanması olarak da tanımlanmaktadır (Tıraşçı & Gören, 2007). Bir diğer tanımda ise fiziksel istismar; çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin onun bedeninde ekimozlar, sıyrıklar veya tıbbi bakım gerektirecek düzeyde lezyonlar oluşmasına neden olabilecek biçimde fiziksel şiddet uygulanması olarak ifade edilmektedir (Ogata ve ark., 1990). Fiziksel şiddet, çocuğu cezalandırma, kontrol etme ya da kendi öfkesini ona yansıtmaya amacıyla elle ve/veya cisimle vurma, itme, tekmeleme, sarsma, yakma, ısırma gibi fiziksel eylemlerin çocuğun bedeninde iz bırakabilecek ya da bırakmayacak şekilde uygulanmasıdır. Çocuklara yönelik gerçekleştirilen diğer fiziksel istismar davranışları; çimdikleme, boğazını sıkma, bedenini duvara ya da başka yere vurdurma, ipe bağlama, iğne batırma ve sıcak su ile yakmadır (Can, Tırtıl, & Dokgöz, 2011; Kaplan, Pelcovitz, & Labruna, 1999).

Fiziksel istismar sonucunda çocuğun bedeninde morluklar, çürükler, sıyrıklar, yüz ve ağız yaralanmaları, dudakta yırtıklar, saç kaybı, ısırık izleri, deri yanıkları, izmarit izleri, kırıklar, iç kanama, karın/göğüs yaralanmaları, kafa travmaları ve farklı iyileşme evrelerindeki çürükler gibi pek çok farklı yaralanma meydana gelmektedir (Kara ve ark., 2004; Pelcovitz, Kaplan, Ellenberg, Labruna, Salzinger, Mandel, & Weiner, 2000). Fiziksel istismarla ilgili tüm tanımlamalar çocuğun bedeninde görülebilen ya da görülemeyen biçimde yaralanmaya yol açarak onların hem fiziksel hem de ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilendiğine işaret etmekte olup bu olumsuz eylemi gerçekleştiren faillerin %80 gibi oldukça büyük bir oranı ebeveynleridir (American Academy of Pediatrics [AAP], 2019). Fiziksel delillerle birlikte ebeveyn ya da bakım veren tarafından çocuğun tedaviye açıklanamayan bir biçimde geç getirilmesi, gerekli gereksiz hastanelerde sürekli gezdirilmesi, yaralanmanın nasıl gerçekleştiği ile ilgili tutarlılıktan uzak ilgili olayın doğasıyla örtüşmeyen ve tedavi sürecini sekteye uğratabilecek ölçüde çarpık bilgiler verme, tekrarlayan şüpheli yaralanmalar, yaralanmadan çocuğun ya da dış bir faktörün suçlu tutulması, ebeveynlerin çocuğun yaralanması hakkında

ilgisiz ya da aşırı kaygılı görülmesi de çocuğun fiziksel istismara uğramış olabileceğini düşündürmektedir (Tıraşçı & Gören, 2007). Kaza dışı yaralanmalar genellikle ebeveynin çocuk üzerinde kontrol sağlamak için uyguladığı fiziksel şiddet sonucu meydana gelmektedir. Kaza ile oluştuğu söylenen yaralanmada kaza yaşa uygun değilse (örneğin, çocuğun fiziksel gelişimi bahsedilen kazanın gerçekleşmesini mümkün kılmıyorsa), kendiliğinden olma ihtimali düşükse ya da başka bir çocuğun kazaya yol açtığı iddia ediliyorsa fiziksel istismardan şüphelenilmelidir (Kara ve ark., 2004). Fiziksel istismar en yaygın çocuk istismarı türlerindendir ve ortaya çıkarılması nispeten daha kolaydır. Her yaştan, sosyoekonomik düzeyden ve etnik gruptan çocuk fiziksel istismar yaşayabilmektedir (AAP, 2019).

Çocukluk döneminde fiziksel istismarın özel bir görünümü olan “*sarsılmış bebek sendromu*”; bir yaş altındaki bebeklerin kol veya gövdelerinden tutularak sarsılmayla kafatası içinde meydana gelen beyin lezyonları sonucu gerçekleşen bebek ölümleridir. Bebeklerde kafanın vücuda oranla daha büyük olması ve boyun-kafa kontrolünün zayıf olması sarsılma sonucu ölümlere yol açmakta ve yaralanmaya neden olayda travma bulgusunun olmaması tanı koymayı zorlaştırmaktadır (Kivlin ve ark., 2000). Bakım verenlerin olayla ilgili uyumsuz bir öykü anlatması şüpheli karşılanmaktadır. Bebeklerde ağır kafa içi zedelenmelerinin %95’inin ve tüm kafatası zedelenmelerinin %64’ünün fiziksel istismara bağlı oluştuğu belirtilmektedir (Kara ve ark., 2004). “*Dövülmüş çocuk sendromu*” ise 3 yaş altı çocukların ebeveynleri ya da bakım verenleri tarafından dövülmesinin yol açtığı ağır yaralanmalarını ifade etmektedir. Genellikle düşük sosyoekonomik ailelerde rastlanan bu olguların otopsisinde eski ve yeni lezyonlarla birlikte çok sayıda kırığa rastlanabilmektedir (Kempe ve ark., 1962).

Çocuğun fiziksel istismara maruz kaldığı ailelerde genellikle anne babanın da kendi çocukluğunda istismar öyküsü bulunduğu bilinmektedir. Bunun dışında genç ebeveyn olmak, tek ebeveynlik, ailede alkol ve madde bağımlılığı, ekonomik zorluklar, düşük sosyoekonomik seviye, ebeveynlerde psikolojik ya da fiziksel hastalık, çok sayıda çocuk olması, ailenin sosyal

destek görmemesi gibi durumlar çocuğun fiziksel şiddete uğramasında risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Çelik & Hocaoglu, 2018; Tıraşçı & Gören, 2007). Çocuğun zihinsel, gelişimsel ve fiziksel engelliliği de fiziksel istismar mağduriyeti açısından risk faktörü oluşturmaktadır. Ayrıca 0-3 yaş arası, ciddi yaralanma ve ölümcül sonuçlara yola açabilmesi bakımından fiziksel istismar için en riskli gelişimsel dönem olarak kabul edilmektedir (AAP, 2019). Fiziksel istismar, çocukluk döneminde daha çok anne tarafından gerçekleştirilirken ergenlikte ise baba tarafından uygulanmaktadır (Kaplan ve ark., 1999).

Fiziksel istismarın çocuğun biyopsikososyal gelişimini olumsuz etkilediği ve pek çok bilişsel, duygusal ve sosyal soruna yol açabildiği bilinmektedir (Taner & Gökler, 2004). Fiziksel istismarın şiddeti arttıkça bu problemlerin düzeyi de artabilir. Fiziksel istismara maruz kalmış çocuklarda gelişimsel gerilik, zeka geriliği, karşıt olma karşı gelme bozukluğu, fobiler, tırnak yeme, parmak emme, alt ıslatma, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi davranışsal sorunlar veya psikiyatrik hastalıklar daha erken yaşlarda görülürken depresyon, intihar düşünceleri ve intihar eylemleri, kendine zarar verme, madde kullanımı, öfke sorunları, saldırganlık, kaygı bozuklukları, akademik başarıda düşme, özgüvensizlik, akran zorbalığına maruz kalma, duygudurum bozuklukları ve kişilik bozuklukları gibi sorunlarla ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde daha sık karşılaşılmaktadır (Wolfe, 1999). Ağır fiziksel istismar gören çocuklarda başta dissosiyatif bozukluklar olmak üzere travma sonrası stres bozukluğu ve sınırda kişilik bozukluğu gibi psikiyatrik hastalıklar görülebilmektedir. Ayrıca fiziksel istismar mağduru çocuklarda yüksek oranda nörolojik bozukluklar (gelişimsel gerilik, zeka geriliği, öğrenme güçlüğü, konuşma bozukluğu gibi) görülebilmektedir (Arthur, 1997). Son olarak, fiziksel istismar mağduru çocukların sosyal işlevselliğinde bozulmalar görülmekte ve bu çocukların sağlıklı ilişkiler kurmakta ve sürdürmekte zorlandığı ifade edilmektedir (Kaplan ve ark., 1999; Lewis, 1992).

2.2.2.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, psikososyal gelişimini tamamlamamış olan bir çocuğun ya da ergenin, yetişkin bir kişi tarafından cinsel amaç doğrultusunda güç, tehdit ve kandırma gibi yollarla kullanılmasıdır (Putnam, 2003). Cinsel istismar ayrıca *‘henüz cinsel gelişimini tamamlamamış çocuğun ya da ergenin, bir erişkin tarafından cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için güç kullanılarak, tehdit ya da kandırma yolu ile kullanılması’* olarak da ifade edilmektedir (Alpaslan, 2014). Cinsel istismar çocuğun kendinden en az 6 yaş büyük bir kişi tarafından cinsel amaçlarla zor kullanarak ya da ikna yoluyla cinsel eylemlere maruz kalması olarak da tarif edilmektedir (Aktepe, 2009). Çocuğa yönelik cinsel istismar eylemleri teşhircilik, röntgencilik, cinsel içerikli konuşma şeklinde temas içermeyen davranışlar veya vücudun özel bölgelerine dokunma, oral seks, sürtünme, cinsel penetrasyon, çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu gibi temas içeren davranışların tümünü kapsamaktadır. Bir yetişkin tarafından çocuğa yönelen cinsel eylemlerin tümü zorlama olup olmadığına bakılmaksızın istismar olarak kabul edilir, çocuğun cinsel eylemde bulunmak için rıza gösterme kapasitesi bulunmamaktadır (Kenny, Fernandez, & Abreu, 2012). İki çocuk arasındaki yaş farkı en az beş olduğunda ve küçük çocuğun zorlama ya da ikna yoluyla cinsel amaçlı eylemlere maruz bırakılması durumu da cinsel istismar olarak değerlendirilmektedir (Aktepe, 2009). Cinsel istismar faili aile içinden (anne, baba, abi ve amca gibi) ya da aile dışından (bakıcı, komşu ve öğretmen gibi) biri olabilmektedir. Cinsel istismarın çocuğun kan bağı olan ya da bakmakla yükümlü olan kişi tarafından gerçekleştirilmesi *“ensest”* olarak tanımlanmaktadır (Kenny, Fernandez, & Abreu, 2012). Ensest vakaları çoğunlukla baskıcı ve katı kurallar uygulanan, babanın tüm gücü elinde tuttuğu ve çocuklardan koşulsuz itaat beklediği, sosyal olarak izole, alkol ve madde bağımlılığı ile psikotik bozuklukları olabilen aile üyelerinin bulunduğu, aile içi rollerin bozulduğu ve çocukların ebeveyn rolleri üstlendiği işlevselliği bozuk ailelerde görülmektedir (Yates, 1997).

Her sosyoekonomik grupta her yaştan çocuğa yöneltilebilen cinsel istismar, çoğu durumda bildirilmediği ve gizli tutulduğu için bu konudaki oranlar net olarak ifade edilememektedir (Alparslan, 2014). Amerika'da Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Bilgi Sistemi'nde 2010 yılında toplam 63,527 cinsel istismar vakası raporlanmıştır (U.S. DHSS 2011). Amerika'da çocuk ve ergenlerin yaklaşık %10'unun cinsel istismara uğradığı bildirilmektedir (Lyon & Ahern, 2011). Yakın zamanda gerçekleştirilen bir derleme çalışmasında, Tanzanya ve Etiyopya'da cinsel istismarın yaygınlığı kadınlar arasında %2.1-68.7, Güney Afrika'daki erkekler arasında ise %4.1-60 arasında değişmektedir. Cinsel istismarın Asya ülkelerindeki yaygınlığına bakıldığında Çin ve Hindistan'da kadınlar arasında %3.3-42.7 iken Hong Kong ve Sri Lanka'da erkekler arasında %4.3-58 oranlarında görülmektedir. Çin'de erkeklere temas içeren cinsel istismar oranları %1.8-9.1 arasında görülürken temas içermeyen cinsel istismar oranları %1.8-28.7 arasında bulunmuştur (Selengia, Thuy, & Mushi, 2020). İsrail'de 12-17 yaş arası çocuklarla yapılan bir ulusal epidemiyoloji çalışmasında ise cinsel istismara maruz kalma oranı %18.7 olarak bulunmuştur (Lev-Wiesel, Eisikovits, First, Gottfried, & Mellhausen, 2018). Cinsel istismar mağduru çocukların yaklaşık %30'unun 2-5 yaş, %40'ının 6-10 yaş ve %30'unun ise 11-17 yaş arasında olduğu görülmektedir. Cinsel istismar ciddi ve yaygın bir toplum sağlığı sorunu olup, özellikle zihinsel ve bedensel engelli çocuk ve ergenlerin cinsel istismara uğrama riskleri oldukça yüksektir (Hammond, 2003).

Cinsel istismara maruz kalmak kısa ve uzun dönemli pek çok olumsuz psikolojik sonuca yol açabilmektedir (Akçe & Doğan, 2020; Alparslan, 2014). Cinsel istismar mağdurları; başta dissosiyatif bozukluklar olmak üzere depresyon, kaygı bozuklukları, uyku sorunları, somatizasyon bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikiyatrik hastalıklar ile cinsel yolla bulaşan hastalıklar, akademik başarıda azalma, odaklanma sorunları, ilişki kurmada güçlük ve içe kapanma gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Berliner, 2011; Kilpatrick ve

ark., 2003; Noll, Trickett, & Putnam, 2003). Ayrıca çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmanın dikkat ve öğrenme bozukluğundan ağır nörolojik hasarlara kadar bilişsel sorunlara neden olabildiği düşünülmektedir (Akçe & Doğan, 2020). Cinsel istismarın mağdur üzerindeki uzun süreli etkilerini arttıran beş faktör: mağdurun fail ile olan ilişkinin yakınlığı, maruz kaldığı istismarın süresi ve yoğunluğu, sosyal destek eksikliği ve mağdurun baş etme kapasitesinin düşük olmasıdır (Zastrow & Ashman, 2014). Çocuğun yaşı, fail ile yakınlığı, istismarın şiddeti ve süresi gibi değişkenler, bu olumsuz eylemin niteliği üzerinde belirleyici olabilmektedir (Kendall-Tackett, Williams, & Finkelhor, 1993). Çocukluk çağında cinsel istismara uğramanın uzun süreli etkileri arasında cinsel işlev bozuklukları, kişilik bozuklukları, madde bağımlılığı, intihara yatkınlık, yeme bozukluğu, dissosiyatif bozukluklar ve tekrarlanan mağduriyet bulunmaktadır (Kenny, Fernandez, & Abreu, 2012). Bu kişiler yetişkinlikte yakın ilişki kurma ve sürdürmekte zorlanmakta olup kaçınmacı ya da aşırı kaygılı davranışlar sergileyerek güvenli bağlar geliştirmekte güçlük yaşayabilmektedir (Lewis, 1992). Alanyazında pek çok çalışma çocukluğunda cinsel istismara maruz kalan bireylerin yetişkinlik döneminde yakın ilişkilerinde cinsel şiddete maruz kalma ve reviktimizasyon risklerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Capaldi, Knoble, Shortt, & Kim, 2012; Daigneault, Hébert, & McDuff, 2009; DiLillo ve ark., 2011; Karsberg ve ark., 2019; Walker ve ark., 2019).

2.2.2.3. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğun ebeveynleri ya da bakım verenleri ile çevresindeki bireyler tarafından sergilenen kronik düşmanca tutum ve davranışlar neticesinde, psikolojik ve bilişsel olarak zarar görmesi veya zarar görme riski altında bulunmasıdır (Yurdakök & İnce, 2010). Duygusal istismar aynı zamanda literatürde psikolojik istismar olarak da kavramsallaştırılmıştır (Glaser, 2002; Messman-Moore & Coates, 2007). Duygusal istismar bakım verenlerin çocuğun duygusal ihtiyaçlarına uygun olmayan davranışlarını kapsamaktadır. Bir diğer tanımda ise duygusal istismar çocuğun kişiliğinde hasar bırakan ve duygusal gelişimini engelleyen

davranışlar veya eylemsizlikler olarak ifade edilmektedir (Taner & Gökler, 2004). Tehdit, sözel saldırganlık, yalnız bırakma ve yetersiz sevgi gösterme duygusal istismarın başlıca özellikleridir (Kenny, Fernandez, & Abreu, 2012). Çocuğa yönelik sözel tehditlerden bazıları: “beni üzersen ölürüm, seni bırakırım, annesiz/babasız kalırsın, sokakta kalırsın, çok hasta olurum, beni bir daha göremezsin, kaçır giderim, seni komşuya/yurda/polise veririm.” şeklindeki ifadelerdir. Çocuğu yalnız bırakmaya yönelik bu sözel tehditler çocuğun suçluluk, öfke, korku ve endişe gibi olumsuz duygular hissetmesine yol açmaktadır (Dinleyici & Şahin-Dağlı, 2016). Can, Tırtıl ve Dokgöz (2011) duygusal istismarı şu şekilde tanımlamaktadır:

“Erişkinin çocuğun değerli olduğu düşüncesini ve gereksinimleri olabileceğini kabul etmeyen reddedici, onu normal sosyal deneyim ve etkileşimden uzak tutan, arkadaş çevresinin oluşmasını engelleyen ve dünyada tek ve yalnız olmasına yönlendiren tecrit edici, sözel saldırıda bulunarak korku ortamı yaratan ve sindiren yıldırıcı, temel uyarılarla ve karşılıklı ilişki kurma gereksinimini göz ardı ederek duygusal ve entelektüel gelişimini bloke eden önem vermeme, sosyal davranışlardan uzaklaştırıp, anti-sosyal, yıkıcı davranışlar içinde bulunmasına ve suça yönlendiren sosyal bütünlüğünü bozucu, lakap takma gibi aşağılayıcı sözel saldırgan tavırlar ve çocuğun bir yetişkinden beklenen tavırlar içine girmesine yönlendiren yetişkinleştirici tavırlar duygusal istismara yol açan belli başlı yaklaşımlardır.”

Duygusal istismar kapsamında yer alan davranış ve tutumlar; bağırma, hakaret etme, alay etme, aşağılama, lakap takma, küfretme, değersiz hissettirme, aşırı baskıcı ya da aşırı koruyucu ebeveynlik, sevgi, şefkat, ilgi gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılamama, çocuktan yaşının üstünde sorumluluklar bekleme, kardeşler arasında ayırım yapma, reddedici tutum sergileme, çocuğu yalnız bırakma, zarar vermekle ya da terk etmekle tehdit etme, ceza vermekle ya da temel ihtiyaçlarından yoksun bırakmakla korkutma ve çocuğu suça yönlendirme olarak

karşımıza çıkmaktadır (Dinleyici & Dağlı, 2016; Glaser, 2002; Polat, 2007). Duygusal istismar aynı zamanda çocuğu yalnız bırakma; onu bir odaya kitleme, küçük yaşta evde yalnız bırakma, sosyal ilişkiler kurmasını engelleme ve yakınları ile görüşmesine izin vermemek şeklinde de ortaya çıkmaktadır (Kenny ve ark., 2012). Aile içinde net kurallar olmaması, normların ebeveynin keyfine göre uygulanması ya da değişmesi, tutarsız ebeveynlik sergilenmesi, çifte mesaj ile çocuğun duygusal dengesinin sarsılması, ondan hizmet beklenmesi, onun gelişiminin ya da bağımsızlaşmasının engellenmesi, aşırı şımartılma, abartılı ölçüde dokunarak sevmeye ile bedenine ve sınırlarına saygı gösterilmemesi birer duygusal istismar davranışıdır. Öztürk (2021a/2022d) duygusal istismar biçimlerinden biri olan çift mesajı, ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerinde “*yapılmasını istedikleri bir konuyu dile getirirken aynı anda bunun tam karşısı anlama gelecek tavır sergilemesi*” şeklinde ifade etmiştir. Çifte mesaj karşısında çocuk öfke ve ikilem duyabilir, istenen şeyin tam tersi yönde davranabilir. Aile içi iletişimi olumsuz etkileyen çifte mesaj, çocuğun çifte bir açmazda girerek dissosiyatif savunmalara başvurması ile sonuçlanabilmektedir. Duygusal istismar kapsamında ayrıca ebeveynlerin yüksek beklenti içinde olması yani çocuğun yetişkin gibi davranmasını, örnek çocuk olmasını, ebeveynlerinin hayatlarını kurtarmasını veya garantiye almasını beklemesi gibi davranışlar da yer almaktadır. Yüksek beklentili ebeveynler genellikle travmatik geçmişe sahip, dissosiyatif narsisizm yatkınlığı olan, sınıf atlama çabasında ve çocuklarının mutsuzluğu ile beslenen kişiler olup bu yüksek beklenti düzeyi, çocuklar açısından büyük bir duygusal yük oluşturmaktadır (Öztürk, 2020a; 2021a).

Duygusal istismar kapsamında yer alan yanlış çocuk yetiştirme stillerinden bir diğeri olan “*şımartılma*”, ebeveynlerin iyi niyetle olabildiği gibi anlık çıkar nedeniyle ya da farkında olmadan çocuğu abartılı biçimde şımartmasıdır. Öztürk (2021a/2022d)’e göre “*şımartılmış çocuk sendromu*”, anne-babaların çocuğun yaşına uygun, anlaşılır ve tutarlı kurallar koymaması nedeniyle oluşan çocuğun aşırı ben merkezci ve olgunlaşmamış olma halidir. Şımartılma,

“yardım eden yönelimli görünen” ancak çocuğun anksiyete toleransını düşüren, narsisistik yapılanmaya yol açan ve sosyal ilişkiler ile karakter oluşumunu olumsuz yönde etkileyen patolojik bir çocuk yetiştirme stili olup aynı zamanda disfonksiyonel bir aile dinamiği olarak çocuk ve ergenden ebeveyne yönelik şiddetinin ana etkenini oluşturmaktadır. Öztürk (2021a/2022d) disfonksiyonel aile dinamikleri ve yanlış çocuk yetiştirme stillerinin sonucu olan bu durumu “asimetrik travmatik yaşantı” ya da “ters travmatik yaşantı” olarak adlandırmakta ve tutarsız iletişim dinamikleri, aşırı hoşgörü, şımartılma ve aile içinde uzun süreli bir nezaketsizliğin sonucu olarak ifade etmektedir. Ebeveynlerin kendi çocukluklarında anne babaları tarafından maruz kaldıkları çocukluk çağı travmaları ve ihmallerini dönüştürerek kendi çocuklarını dissosiyatör bir biçimde aşırı şımartarak kuşaklararası travma geçişine yol açmakta ve ruhsal bakımdan sağlıklı bir neslin oluşmasına hizmet etmektedir. Aşırı izin verme ve hoşgörünün en uç noktası olarak kabul edilen şımartılma, çocuk ve ergenin ruhsal entegrasyonunda kesintilere ve dissosiyatif reaksiyonlara yol açarak çocuk ile ebeveyni arasındaki statü dengesinin bozulmasına, aile içinde kaotik bir iletişim sistemi oluşmasına ve nitekim çocuktan ebeveyne yönelik şiddete neden olabilmektedir. Bu nedenle, anne-babaların çocuğa yönelik tutarlı kurallar koyarak şımartılma sürecini kontrol altına almalı ve çocuk ile dengeli ve empatik bir iletişim sürdürmesi gerekmektedir (Öztürk, 2021a; 2022d).

Duygusal istismar çalışmalarında anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkinin niteliği ile bu ilişkinin çocuğun psikolojik sağlığına ve gelişimine zarar verici olumsuz etkisi değerlendirilmektedir. Glaser (2002) duygusal istismarı değerlendirirken, çocuğa karşı olumsuz ve yaşına uygun olmayan ebeveynlik davranışlarına, onun gelişimiyle uyumlu olmayan yüksek beklentilere ve sosyal becerilerini destekleyecek ebeveyn davranışlarının gösterilmemesine dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Çocukların en sık maruz kaldığı istismar biçiminin duygusal istismar olduğu düşünülmekte olup onun uğradığı duygusal şiddetin hem fark edilmemesi hem de fark edilse bile adli mercilere haber verilmemesi nedeniyle bu olumsuz

yaşam olaylarına yönelik önleyici ve engelleyici tedbirleri almakta sorunlar yaşanabilmektedir (Polat, 2007; Taner & Gökler, 2004). Duygusal istismarı çoğunlukla fiziksel istismar takip etmekte fakat bu olumsuz yaşam olayı, çocukluk çağında karşılaşılan tüm istismar ve ihmal türleriyle birlikte de görülebilmektedir. Duygusal istismar mağduru çocuklarda içe kapanma, depresyon, özgüven düşüklüğü, dikkat dağınıklığı, öğrenme güçlüğü, kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimi gibi negativiteler veya psikiyatrik durumlar sıkça yaşantılanabilmektedir (Erol, Ersoy, & Mete, 2013; Yurdakök & İnce, 2010). Çocukluk döneminde maruz kalınan duygusal istismarın olumsuz etkilerinin ilerleyen dönemde kişinin romantik ilişkilerinde devam ettiği ve bu kişilerin flört şiddeti deneyimleme (uygulama ya da maruz kalma) risklerinin yüksek olduğu alanyazında pek çok çalışma tarafından gösterilmiştir (Crawford & Wright, 2007; Karsberg ve ark, 2019; Lohman, Neppl, Senia ve Schofield, 2013; Madden & Shaffer, 2019; Messman-Moore & Coates, 2007; Richards, Tillyer ve Wright, 2017; Wekerle ve ark., 2009; Zurbriggen ve ark.,2010).

2.2.2.4. İhmal

Çocuk ihmali; çocuğun sağlıklı gelişmek için ihtiyaç duyduğu bakım, koruma, barınma, beslenme, giyim, tıbbi bakım, eğitim ve duygusal destek gibi gereksinimlerinin ebeveynleri ya da bakım verenleri tarafından yeterince karşılanmamasıdır (Leeb, Paulozzi, Melanson, Simon, & Arias, 2008). İhmal, diğer istismar türlerinden farklı olarak çocuğun temel bakım ihtiyaçlarından mahrum kalması anlamına gelmekte ve bu eksiklik veya yetersizliğin uzun süre devam etmesi sonucunda çocuk ciddi sağlık sorunları yaşayabildiği gibi ölüm ile sonuçlanabilecek boyuta da ulaşabilmektedir Fiziksel ve duygusal ihmal olarak sınıflandırılan ihmal, çocukluk döneminde kronik ve şiddetli olarak yaşantılandığında fiziksel ve ruhsal açıdan ortaya çıkabilecek sorunlar da artabilmektedir (Leeb ve ark., 2008). Çocukların en sık maruz kaldığı travmatik yaşantının ihmali olmakla birlikte tespit edilmesi büyük oranda daha zordur. Ciddi bir yaralanma ya da ölümle sonuçlanmadığı takdirde çocuğun ihmale uğradığı genellikle

fark edilmemektedir. Özellikle gelişimsel büyüme geriliği olan ve psikososyal uyum sorunları sergileyen çocukların, ihmal riskleri titizlikle değerlendirilmelidir (Polat, 2004). İhmal edilmiş çocukların duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimlerinde bazı sorunlar ve gelişimsel gerilikler görülmektedir. İhmal edilen çocuklar belirli oranda vasat akademik beceriler, düşük zeka düzeyi, zayıf dil, hafıza ve dikkat becerileri göstermektedir (DeBellis ve ark., 2009). Fiziksel şiddete maruz kalan çocuklar daha çok davranış ve uyum sorunları yaşarken ihmal edilmiş çocuklar bilişsel ve sosyal becerilerin yeterince gelişmemesiyle ilgili sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca ihmal edilmiş çocuklarda ergenlik öncesi dönemde içselleştirme problemlerine (depresyon, içe kapanma gibi) daha fazla rastlanmaktadır (Hildyard & Wolfe, 2002). Ergenlik döneminde ise ihmal mağduru gençlerin saldırganlık, alkol ve madde kullanımı, suça yönelme ve riskli davranışlar gibi problemleri yaşama ihtimali daha yüksektir (Kenny, Fernandez, & Abreu, 2012).

2.2.2.4.1. Fiziksel İhmal

Fiziksel ihmal, çocuk ya da ergenin bakım vereni tarafından karşılanmasına ihtiyaç duyduğu beslenme, giyinme, hijyen, sağlık ve barınma gibi fiziksel ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması ya da bunlardan mahrum bırakılması sonucu fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmesidir (Stoltenborg ve ark., 2013). Fiziksel ihmal kapsamında çocuğu yaşına uygun yiyeceklerle yeterince beslememe, onun ihtiyaç duyduğu sağlık hizmetlerinden faydalanmasına izin vermeme ya da bu konuda bir gecikmeye yol açma, yalnız bırakma, dışlama, evden kovma, evden izinsiz ayrıldığı zaman geri geldiğinde kabul etmeme, giyim ve temizlik ihtiyaçlarını karşılamama, ev içindeki ve dışındaki olası kazalara yönelik gerekli önlemleri almama, evde bulunan zararlı ve toksik maddelere çocuğun ulaşmasını önleyecek tedbirleri almama gibi durumlar yer almaktadır (Şar, 1998). Çocuğun sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılması, gerekli olduğunda doktora, dişiye, psikoloğa vb. götürülememesi sonucu sağlık sorunlarının zamanında çözülmemesi hastalık ve sorunların artarak ilerlemesine ve

çözumsuz bir hale gelmesine neden olmaktadır. Çocuğun sağlık hizmetlerinden yararlanmanın kısıtlanması, onun ruhsal sağlığı üzerinde uzun zaman dilimleri boyunca olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Öztürk, 2020a). Eğitim ihmalı, çocuğun eğitim için gerekli olan ilgi, destek ve yönlendirmenin ebeveynleri tarafından yeterli ölçüde sağlanamamasıdır. Okul yaşı geldiğinde çocuğu okula kaydettirmek ve onun okula devamlılığını sağlamak gibi temel eğitim ihtiyaçlarının karşılanmaması ihmal kapsamında değerlendirilmektedir (Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg, & van Ijzendoorn, 2013). Çocuğun eğitim hakkından yoksun bırakılması: okutulmama, onun psikososyal gelişimine engel olmaya ve hem bireysel hem de toplumsal ölçekte uzun süreli olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Özellikle kız çocukların eğitimden mahrum kalması gelecekte şiddet odaklı ve empatiden uzak yanlış çocuk yetiştirme stillerini kendi çocuklarında uygulamalarına yol açabilmektedir (deMause, 1982; Öztürk, 2020a).

2.2.2.4.2. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal çocuk ya da gencin ihtiyaç duyduğu duygusal bakımı alamaması ve bu nedenle sosyal-bilişsel gelişiminin olumsuz etkilenmesi olarak tanımlanabilmektedir (Stoltenborgh ve ark., 2013). Anne-baba ya da bakım verenin çocuğun duygusal ihtiyaçlarına duyarsız kalması, yeterince sevgi, şefkat, ilgi göstermemesi, sosyal gelişimini destekleyici davranışlarda bulunmaması ve sosyal kuralları öğrenmesi için fırsat oluşturmaması duygusal ihmal kapsamında değerlendirilmektedir (Kütük & Bilaç, 2017). Glaser (2002) ise ebeveyn tarafından çocuğun duygusal sorunlarının ve ihtiyaçlarının fark edilmemesi ile ebeveynin çocuğa yönelik duygusal yanıtsızlığı ve ilgisizliğini duygusal ihmal olarak değerlendirmektedir. Duygusal ihmal sergileyen ebeveynler fiziksel olarak vardır ancak duygusal olarak yoktur. Çocuğun gelişimi için ihtiyacı olan sevgi ve ilgiyi göstermezler, çocuğa karşı soğuk bir tutum içindedirler, çocuğa evde o yokmuş gibi davranır ya da hissettirirler, becerilerini ve başarılarını önemsemez, işe yaramaz olduğunu hissettirir ve çocuğun

yaptıklarını onaylamazlar (Dinleyici & Dağlı, 2016). Öztürk (2020a) duyarsızlığı; çocuğun gelişimi, başarı ya da başarısızlıkları ile hastalık, duygusal sorunlar gibi yaşadığı zorluklar karşısında tepkisiz kalınması olarak açıklamaktadır. Duyarsız ebeveynlerin, empati düzeyleri düşük, çocuklarıyla duygusal bağ kurmaktan yoksun, kendi iç dünyalarına dönük ve duyarlı olabilme becerileri yetersizdir. Bu ebeveynler çocuklarıyla patolojik ve kesintili bir bağ oluşturarak onu gereken ilgi ve sevgiden yoksun yetiştirmekte olup duygusal ihmal genellikle kolay fark edilebilen bir durum değildir ve bu nedenle nihai prevalansı net olarak bilinmemektedir (Kütük & Bilaç, 2017).

2.2.3. Çocukluk Çağı Travmalarının Etiyolojisi

Çocuk çağı travmalarında risk faktörleri; ebeveynle/çocukla ilişkili ve ailesel/çevresel faktörler olarak ele alınmaktadır. Risk faktörlerinin yüksek olduğu ailelerde ve çevrelerde çocukların kötü muameleye maruz kalma ihtimali daha yüksektir (Türkkan, Odacı, & Bülbül, 2021). Çocukluk çağı travmalarında ebeveynler ile ilgili risk faktörlerine bakıldığında; erken yaşta ebeveyn olmak, çocukluk döneminde kendi ebeveynleri tarafından istismar ve ihmale maruz kalmış olmak, yoğun stresli işlerde çalışmak, stresle başa çıkma becerilerinin düşük olması, öfke kontrol sorunun olması, psikolojik problemler (örn. depresyon bozukluğu, bordeline kişilik bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğu), suç işleme/suçla karışma ve madde kullanımı (alkol, uyuşturucu) ilişkili görülmektedir. Literatürde birçok çalışma, kendi çocukluğunda istismar ve ihmale maruz kalan ebeveynlerin bu şiddet döngüsünü kuşaklararasıda aktararak devam ettirmekte kendi çocuklarına şiddet sergiledikleri görülmüştür (Alparslan, 2014; Kütük & Bilaç, 2017; Özgentürk, 2014). Çocukluk çağı travmalarına yol açan risk faktörlerinin başında düşük sosyoekonomik seviye ve bununla paralel olarak ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması bulunmaktadır (Türkkan ve ark., 2021).

Çocukla ilgili bireysel risk faktörlerinde plansız/beklenmeyen çocuk olma, erken doğum, engelli doğum, fiziksel ve psikolojik hastalıklara sahip olmak, zor mizaç ve antisosyal kişilik özellikleri belirtilmektedir (Sofuoğlu & Nalbantçılar, 2018). Bebeğin düşük doğum ağırlığı ile doğması, prematüre doğması, hastalık ve/veya sakatlıkla dünyaya gelmesinin bakım vereni ile bağlanma ilişkisini olumsuz etkileyerek kötü muameleye maruz kalma ihtimalini arttırdığı düşünülmektedir (Türkkan, Odacı, & Bülbül, 2021). Sağır ve/veya engelli dünyaya gelen çocukların herhangi bir engeli olmayan çocuklara göre travmatize edilme oranlarının yaklaşık üç kat daha fazla olduğu bulunmuştur (Jones ve ark., 2012; Stalker ve ark., 2015). Ayrıca çocuk çağı travmaları konusunda ilk üç yaş daha riskli bulunmaktır. Bu yaş aralığında istismar sonucu çocuk yaralanmaları ve ölümlerine daha sık rastlanmaktadır. Agresif davranmaya eğilimli olan, kışkırtıcı davranışlar sergileyen ve yalan söyleyen çocukların da travmatik yaşantı deneyimleme riski daha fazladır (Sofuoğlu & Nalbantçılar, 2018). Bunlara ek olarak, sosyal becerileri zayıf, boyun eğici, pasif, içedönük, bağımlı yapıda, kaygılı, kendini ifade edemeyen ve erken yaşta cinsel olgunluğa erişen çocukların da istismar riski altında olduğu bildirilmektedir (Taner & Gökler, 2004).

Çocukluk çağı travmaları ile ilişkili ailesel ve çevresel faktörler de söz konusudur. Bunlar; fakirlik, işsizlik, evsizlik, göç, sosyal destekten yoksun olmak, boşanma, ebeveyn çatışması, stres verici hayat olayları, yetersiz eğitim imkanı, kültürel normlar, okul problemleri ve toplumsal şiddet olaylarına maruz kalmaktır (DiLillo, Fortier, & Perry, 2006). Kalabalık aile yapısı, parçalanmış aile, evde üvey baba oluşu, annenin hasta oluşu, ebeveynin gece vardiyasında çalışması, ebeveynlerin cinsel bozuklukları, ev içi mahremiyetin zayıf olması, çocukların ebeveynlerle aynı odada uyuması ve ebeveynin evi terk etmesi cinsel istismar açısından önemli risk faktörleri olarak bildirilmiştir. Ayrıca, çocuk evleri, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, kreş ve bakım evleri, çocuk ve gençlik merkezi gibi resmi ya da özel kurumlarda kalan veya bakılan çocukların cinsel istismara maruz kalma riski daha yüksek

bulunmaktadır (İbiloğlu, Atlı, Oto, & Özkan, 2018). Aileye sağlanan sosyal desteğin varlığı istismar bakımından koruyucu bir faktördür. Ayrıca toplumsal düzeyde bakıldığında aile destek politikalarının olması, koruyucu sağlık hizmetlerinin varlığı, istismara karşı yeterli yasal düzenlemelerin bulunması, istismarın saptanmasına dair çalışmaların varlığı ve bu istismarın bildirilmesine yönelik önlemlerin alınmış olması travmalara yönelik önemli koruyucu etmenler arasındadır (Türkkan, Odacı, & Bülbül, 2021).

2.2.4. Çocukluk Çağı Travmalarının Epidemiyolojisi

Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili yapılan araştırmalarda kullanılan tanımlar ve yöntemler, örneklem grupları, bölgesel ve kültürel özellikler gibi nedenlerden dolayı nispeten farklılaşan sonuçlarla karşılaşmaktadır (Çelik & Hocaoglu, 2018). Amerika'da Sağlık Bakanlığının yayınladığı rapora göre 2019 yılında her yedi çocuktan biri çocuk istismarı veya ihmaline maruz kalmıştır ve toplam 1840 çocuk, istismar ve ihmal sonucu hayatını kaybetmiştir (U.S. Department of Health & Human Services, [HHS] 2021). Dünya Sağlık Örgütü (2020) ise yaklaşık olarak 2-4 yaş arası her 4 çocuktan 3'ünün ebeveynleri ya da bakım verenleri tarafından fiziksel ya da psikolojik istismara uğradığını, her 5 kadından ve 13 erkekten 1'inin ise çocukluğunda cinsel istismara uğradığını bildirmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'ne (2020) göre her yıl 40.150 çocuk istismar ve ihmale bağlı nedenlerden dolayı hayatını kaybetmektedir. Karsberg ve arkadaşları (2019) 12-15 yaş arasındaki 2934 ergenin katıldığı çalışmada ergenlerin %13'ünün fiziksel, %32.7'sinin duygusal ve %3.3'ünün ise cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiştir. Kendra ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında kadın üniversite öğrencilerinin %35'inin çocukluk çağında istismara maruz kaldığı, bu öğrencilerin %83'ünün ciddi düzeyde fiziksel istismar ve %31'inin ise cinsel istismar bildirdiği ifade edilmektedir. Karatay ve arkadaşlarının (2018) çalışmasına katılan üniversite öğrencilerinin %51.8'i çocukluk döneminde şiddet maruziyeti bildirmiş olup bu öğrencilerin %11.5'i de çocukluklarında bu şiddete sık sık maruz kaldığını ifade etmiştir. Akış ve arkadaşlarının (2019)

çalışmasında katılımcı üniversite öğrencilerinin %65.4'ü çocukluğunda aile içi şiddete maruz kaldığını bildirmiştir.

Çin'de gerçekleştirilen bir meta-analiz çalışmasında 18 yaşından önce fiziksel istismara maruz kalmanın yaşam boyu görülme sıklığı %36.6 olarak tespit edilmiş olup çalışmadaki yaygınlık oranlarına bakıldığında %43.1 hafif, %26.6 ciddi ve %7.8 çok ciddi düzeyde fiziksel istismara rastlanmıştır (Ji & Finkelhor, 2015). Türkiye'de yapılan çalışmalarda fiziksel istismar oranları %15 ile %75 arasında değişmektedir (Çalışkan ve ark., 2019; Çelik & Hocaoglu, 2018; Ulukuş ve ark., 2019; Paslı, 2017; 2020). Stoltenberg ve arkadaşlarının (2013) dünya genelinde yayınlanan 111 araştırmayı kapsayan meta-analiz çalışmasında toplam 9.698.801 katılımcıyı içeren geniş bir örneklemden elde ettiği sonuçlara göre çocukluk çağında fiziksel istismara uğrama oranları 226/1000 (özbildirim ölçeklerine göre) ve 3/1000 (tanıdıkların bildirimine göre)'tür. İlgili çalışmanın sonucuna göre çocukluk çağı fiziksel istismarı dünya genelinde milyonlarca çocuğun yaşamını etkileyen çok yaygın ve ciddi bir halk sağlığı problemidir.

Pereda ve arkadaşlarının (2009) 22 ülkeden 65 çalışmayı derledikleri meta-analiz çalışmasına göre kadınların %19.2'si ve erkeklerin %7.9'u 18 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmıştır. Azzopardi ve arkadaşlarının (2019) gerçekleştirdiği ve toplam 31.225 katılımcının değerlendirildiği meta-analiz çalışmasında ise adli süreçlerde ortaya çıkan çocuğa yönelik cinsel istismar oranı %64.1'dir. Türkiye'de bir üniversite hastanesine 2010-2016 yılları arasında başvuran cinsel saldırı olguları incelendiğinde mağdurların %32.4'ünün 15 yaş altı ve %40'ının ise 15-18 yaş arasında olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada ise 2010-2012 yılları arasında adli makamlar tarafından cinsel istismar nedeniyle bir hastanenin çocuk ergen psikiyatri polikliniğine yönlendirilen 182 olgunun %77.5'inin kız, % 22.5'inin erkek olduğu ve %76.4'ünün aile dışı, %23.6'sının ise aile içi biri tarafından istismar edildiği saptanmıştır (Gencer, Özbek, Özyurt, & Kavurma, 2016). Bir diğer benzer çalışmada 2012-2014 yılları arasında Muğla ilinde adli rapor istemiyle başvuran 18 yaş altı 387 cinsel saldırı olgusunun

%62'sinin çocuk olduğu ve bu çocukların %23.3'ünün 0-12 yaş, %45.4'ünün 13-15 yaş ve %31.3'ünün 16-18 yaş arasında bulunduğu belirlenmiştir (Topal, Balcı, & Erbaş, 2018). Adalet Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu verilerine bakıldığında ise 2010 yılında çocuğa yönelik cinsel istismar suçu işleyenlere dair verilen karar sayısı 11.854 iken 2017 yılında ise bu skorun 24.983'e yükseldiği görülmektedir (Yazar & Boz, 2019). Cinsel istismarın yeterince bildirilmemesi yaygınlığın tam olarak belirlenmesini zorlaştırmaktadır (Alparslan, 2014).

Stoltenberg ve arkadaşlarının (2013) meta-analiz çalışmasında toplam 59655 katılımcıyı içeren geniş bir örneklemden elde ettikleri sonuca göre çocukluk çağında duygusal ihmale uğrama oranı 184/1000'dir. Yakın zamanda Hong Kong'da yapılan bir çalışmada yetişkinlerin %43.3'ünün çocukluk çağında duygusal istismara ve %44.5'inin ise duygusal ihmale maruz kaldığını bildirmiştir (Fung, Chung, & Ross, 2020). Çinli ergenler ile yapılan bir diğer çalışmada ise duygusal istismar oranı %18.76 iken duygusal ihmal oranı ise %49.48 olarak bulunmuştur (Li, Wang, Hou, Wang, Liu, & Wang, 2014). Türkiye'de psikiyatri kliniğine başvuran hasta örneklemiyle gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcıların %55.9'unun çocukluk döneminde duygusal istismara, %81.6'sının ise duygusal ihmale maruz kaldığını bildirmiştir. Aynı çalışmada duygusal istismar ile duygudurum bozuklukları ve anksiyete bozuklukları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiş ve duygusal istismar bildiren hastaların bu tanıları almaya daha eğilimli olduğu bulunmuştur (Örsel, Karadağ, Karaoğlu Kahinoğulları, & Akgün Aktaş, 2011). Çocukluk çağı duygusal istismar ve ihmalinin yaygınlığını belirlemenin daha zor olduğu ancak fiziksel ve cinsel istismara göre daha yaygın olduğu ifade edilmektedir (Çelik & Hocaoglu, 2018).

2.2.5. Adli Bilimler Perspektifinden Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağı travmaları; çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyebildiği gibi yetişkinlik dönemine uzanan belirli ölçüde dirençli ve kalıcı psikopatolojilere de sebep olabilmektedir. Adli bilimler alanındaki uzmanlar, çocuğun maruz

kaldığı fiziksel, duygusal ve cinsel istismarı değerlendirme ve bu olumsuz yaşam olaylarını önlemeye ilişkin bilimsel çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ayrıca adli psikologlar istismara maruz kalan çocuklar ile adli görüşmeleri gerçekleştirerek dava süreci için gerekli olan bilgileri uygun adli görüşme teknikleriyle alabilmektedirler. İlâveten, dissosiyatif bozukluklar ve TSSB başta olmak üzere kompleks ve kümülatif travma deneyimli pek çok psikiyatrik vaka ceza adalet sistemi içerisinde klinik adli psikoloji bakış açısından ele alınmaktadır. Klinik odaklı adli psikoloji görüşmeleri travmatize vakalarda en kısa sürede en sağlıklı ve doğru bilgilerin alınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Adli psikologlar hem klinik psikolojinin hem de hukuk sisteminin perspektifinden yararlanarak objektif bir mesleki kimlik geliştirmekte ve etik çerçevede görüşmelerini yürütmektedir (Öztürk, Derin, & Erdoğan, 2021; Öztürk, 2020a). Nitekim adli bilimlerde yer alan farklı birimler bir arada çalışarak çocuk istismar ve ihmalini tespit etme, değerlendirme, gerekli tıbbi bakımı verme ve hukuk sistemine gerekli olan rapor ve belgeleri sunma görevlerini gerçekleştirmektedir. Son olarak çocuk istismar ve ihmali viktimoloji alanının da bir konusu olmakla birlikte bu olumsuz yaşam olaylarını önlemek adına programlar hazırlanması ve toplum sağlığı çalışmaları yürütülmesi temel bir gerekliliği oluşturmaktadır (Çelik, 2017; Nalbant, 2017).

Türkiye’de istismar vakalarının değerlendirmeleri Çocuk İzlem Merkezleri’nde (ÇİM) gerçekleştirilmekte ve cumhuriyet savcısı, adli tıp uzmanı ve psikiyatrist gibi uzmanların ihtiyaç duydukları bilgiler bu görüşmelerden elde edilmektedir. Çocuk İzlem Merkezleri’nin oluşturulmasının amacı çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun olarak tasarlanmış, gizlilik ve güvenlik önlemlerinin bulunduğu bir ortamda çocuktan gerekli bilgileri tek seferde ya da az sayıda görüşme ile temin edilmesi ve onun ikincil travmalardan korunmasıdır (Koçtürk, 2021). Bunun dışında, ülkemizde çocukların istismar ve ihmalden korunması amacıyla gerekli ulusal düzeydeki sosyal politikaların ve stratejilerin oluşturulması, rehabilitasyon ve bakım hizmetlerinin sağlanması ve sosyal çalışmaların sürdürülmesinden Aile, Çalışma ve Sosyal

Hizmetler Bakanlığı sorumludur. Bakanlık mevzuatına göre istismar ve ihmale uğrayan çocuklar suç mağduru olarak kabul edilir ve çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinden gerekli görülenler alınır (Koç, Ünlü-Çeber, & Ergüt, 2021). Çocuk istismarı ve ihmali, başta dissosiyatif bozukluklar, travma sonrası stres bozukluğu ve borderline kişilik bozukluğu olmak üzere pek çok psikiyatrik/psikolojik sorunun ortaya çıkmasına neden olan ve travmanın kuşaklararası geçişi ile sonraki nesillere aktarılarak bu psikopatolojilerin toplumsal yapının etkilenmesine yol açan bir fenomen olması sebebiyle adli bilimlerin önemli bir araştırma alanıdır (Öztürk, 2020a; 2021a; 2022b).

Türkiye’de 0-18 yaşındaki her birey yasalar karşısında çocuk olarak kabul edilmektedir (Akyüz, 2012). TCK’nin 6/1b maddesinde çocuk; henüz 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmış ve Türk Medeni Kanunu (TMK)’nin 10. maddesinde “*erginliğin 18 yaşının bitimi ile başlayacağı*” belirtilmiştir. Ülkemizde çocuk hakları ve çocuk güvenliği ile yasal düzenlemeler Türk Ceza Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve çok sayıda düzenleme içerisinde yer almaktadır (Can ve ark., 2011). Günümüzde çocukların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal hakların tümünden yararlanması fikri benimsenmiştir (Can ve ark., 2011). Bu doğrultuda ilk olarak 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Çocuk Hakları Sözleşmesi kabul edilmiş olup Türkiye bu sözleşmeye ilk imzalayan ülkelerden biridir. Bu sözleşme çocuklara yönelik yaşam, sağlık ve eğitim alanlarında gözetilmesi gereken evrensel standartların belirlendiği ve bağlayıcılığı olan ilk hukuk metni olma özelliğini taşımaktadır. Sözleşme çocukların sahip olması gereken haklarla birlikte onun her türlü şiddetten korunmasına yönelik gerekli önlemleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi 27 Ocak 1995 tarihinde TC. Resmî Gazete’de yayınlanarak 4958 sayılı kanun ile iç hukuka katılmıştır (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1995).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19, 34 ve 39. maddelerinde çocuk istismar ve ihmalini önlemeye yönelik açıklamalara yer verilmektedir. 19. madde doğrultusunda çocuğun ana-babası veya yasal bakım verenleri tarafından çocuğa yöneltilebilecek zihinsel, fiziksel ya da cinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ve kötü muameleye karşı devlet, çocuğun korunmasına yönelik gerekli tüm önlemleri almakla yükümlüdür. Devlet istismar veya ihmalin tespit edilmesi, yetkili kurumlara bildirilmesi, soruşturulması için gerekli yasal süreçleri oluşturmak ve mağdur çocukların tedavi ve takibini yapılması ile bakım verenlere gerekli desteğin sağlanması için sosyal programlar hazırlamakla sorumludur. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 34. madde kapsamında çocuğu cinsel istismardan korumak adına atılması gereken adımlar belirlenirken, 39. maddede işkence, kötü muamele ve silahlı çatışma mağduru olan çocukların bedensel ve ruhsal sağlıklarına yeniden kavuşması ve toplumla bütünleşebilmeleri için devletlerin uygun önlemler almaları gerektiği ifade edilmektedir (UNICEF Türkiye, 2004).

Türk Ceza Kanunu'nun 232/2. bendinde *“İdaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.”* hükmü yer almaktadır. 233. maddede ise *“Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikayet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* hükmü bulunmakta olup bu maddeler ile çocuğun maruz kaldığı kötü muamelenin ve ihmalin cezalandırıldığı anlaşılmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nda çocuğun cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar için öngörülen cezalar 103. madde *“çocukların cinsel istismarı”* ve 104. madde *“reşit olmayanla cinsel ilişki”* kapsamında düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanunu 103. madde on beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olup fillin hukuki anlam sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklar ve bu tanım dışında kalanlara yönelik cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen nedenler doğrultusunda

gerçekleştirilen cinsel saldırılara ceza öngörülmekte olup ilgili kanun maddesinde cinsel istismar eyleminde cezayı arttıran unsurlar tanımlanmıştır. Türk Ceza Kanunu 104. madde gereğince ise on beş yaşını bitirmiş olan çocuklarla cinsel ilişkide bulunan kişi hakkında, şikayet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası uygulanmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nda ihbar mükellefiyeti suçu madde 278, 279 ve 280 maddeleri içerisinde tanımlanmıştır. Çocuğa yönelik bir istismar suçu işlendiğine dair bilgi edinen vatandaş bu durumu yetkili makamlara haber vermekle yükümlü olup kamu görevlisinin suçu bildirmemesi cezada arttırıcı unsurdur. Ayrıca sağlık sektörü çalışanlarının da görev yaptığı sırada bir suçun işlendiğini öğrendiğinde benzer şekilde bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır. TCK madde 278'de mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk olmasının suçu bildirmeme suçunda cezayı arttırıcı unsur olduğu belirtilmiştir. İlgili maddelerden anlaşıldığı üzere kişiler çocuğa yönelik istismar ve ihmali bildirmekle yükümlüdür (Bakır & Kapucu, 2017).

2.2.6. Çocukluk Çağı Travmaları ve Flört Şiddeti

Son onlu yıllarda yapılan çalışmalar çocukluk döneminde maruz kalınan fiziksel istismarın, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde ortaya çıkabilen flört şiddeti ile yakın bir ilişki gösterdiğini ortaya koymaktadır (Akış, Korkmaz, Taneri, Özkaya, & Güney, 2019; Gómez, 2011; Hamby, Finkelhor, & Turner, 2012; Karatay ve ark., 2018). Sosyal öğrenme teorisine göre aile içinde yaşanan olumsuz deneyimler gelecekte romantik ilişkilerdeki davranışları olumsuz yönde şekillendirerek flört şiddeti riskini arttırmaktadır (Bandura, 1978; Morris ve ark., 2015). Aile içi şiddete maruz kalmış çocuk ve ergenlerin ebeveynlerine ve çevresindeki kişilere yönelik güvenleri kesintiye uğramakta, kendileri hakkında değersizlik, yetersizlik ve sevmeye layık olmama gibi yanlış inançları oluşmakta ve olumsuz duyguları tolere edebilme becerileri azalmaktadır (Flynn, Cichetti, & Rogosch, 2014). Çocukluk döneminde aile içinde şiddete tanık olan ve/veya istismara maruz kalan kişilerin yakın ilişkilerinde bu olumsuz olaylara maruz kalma riskinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir

(Gover ve ark., 2008; Jennings ve ark., 2013; Milletich ve ark., 2010). Kaukinen, Buchanan ve Gover (2015) 2541 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdikleri araştırmada çocukluk döneminde istismar deneyimlemiş öğrencilerin istismar geçmişi bulunmayan öğrencilerden yaklaşık iki kat daha fazla flört şiddeti -hem maruz kalan hem de uygulayan olarak- yaşadıklarını bulmuştur. Karatay ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında çocukluk çağında şiddete maruz kalan ve tanıklık eden üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde partnerine daha fazla şiddet uyguladığı görülmüştür (Karatay ve ark., 2018). Akış ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında ise aile içi şiddete maruz kalan üniversite öğrencilerinin, kalmayanlardan 2.7 kat daha fazla flört şiddeti bildirdiği ortaya çıkmıştır.

Kendra, Bell ve Guimond (2012) 496 kadın üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdikleri çalışmada çocuk istismarına maruz kalma ile romantik ilişkide partnere yönelik şiddet uygulama arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu bulmuştur. Aynı çalışmaya göre travma sonrası stres bozukluğu belirtileri ve öfke uyarımı (anger arousal) bu pozitif yöndeki ilişkiye aracılık etmektedir. İstismar mağduru kadınlar daha fazla travma sonrası stres bozukluğu belirtilerine sahip olup daha fazla öfke uyarılması deneyimlemekte ve bu durum, partnerlerine yönelik flört şiddeti uygulama risklerini arttırmaktadır (Kendra ve ark., 2012). Cinsel istismara uğrayan kişilerin tekrarlayan mağduriyetler -reviktimizasyon- yaşama riski oldukça yüksektir. Toplam 80 araştırmanın sonuçlarını derleyen bir meta-analiz çalışmasında cinsel istismar yaşayan mağdurların %48'inin tekrarlı bir şekilde cinsel saldırı ya da şiddetle karşılaştığı bulunmuştur (Walker ve ark., 2019). Başka bir çalışmada da çocukluğunda cinsel istismara maruz kalan kadınların erkeklere göre yakın ilişkilerinde daha fazla reviktimizasyon bildirdikleri tespit edilmiştir (DiLillo ve ark., 2011). Literatürde cinsel istismar mağduru kişilerin romantik ilişkilerinde cinsel şiddete maruz kalma riskinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Capaldi, Knoble, Shortt, & Kim, 2012; Coid, Petrukevitch, Feder, Chung, Richardson, & Moorey, 2001; Daigneault, Hébert, & McDuff, 2009; Karsberg ve ark., 2019).

Cinsel istismara maruz kalma romantik ilişkide yalnızca cinsel flört şiddeti değil duygusal ve fiziksel flört şiddeti yaşama ihtimalini de arttırmaktadır (Hébert ve ark., 2017; Messman-Moore & Long, 2000). Karsberg, Bramsen, Lasgaard ve Elklit (2019)'ın çalışmasında çocukluk döneminde cinsel istismar mağduru olan ergenlerin romantik ilişkilerinde cinsel şiddet uygulama ve cinsel şiddete maruz kalma oranları duygusal ya da fiziksel istismar deneyimleyen ergenlere göre daha yüksek olduğu ifade edilmektedir.

Çocukluk döneminde duygusal istismar ile romantik ilişki sürecinde flört şiddeti arasındaki ilişkiye dair alanyazında oldukça fazla sayıda çalışma bulunmaktadır (Crawford & Wright, 2007; Madden & Shaffer, 2019; Messman-Moore & Coates, 2007; Richards, Tillyer, & Wright, 2017; Wekerle, Leung, Wall, MacMillan, Boyle, Trocme, & Waechter, 2009; Zurbriggen ve ark., 2010). Lohman, Neppl, Senia ve Schofield (2013) genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde uyguladıkları psikolojik şiddetin çocukluklarında ebeveynleri tarafından maruz kaldıkları duygusal istismar ile yakından ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Bir diğer çalışmada çocukluk döneminde duygusal istismara uğramanın ergenlikteki romantik ilişkide fiziksel, duygusal ve cinsel şiddete maruz kalma ile fiziksel ve duygusal şiddet uygulamayı yordadığı bulunmuştur (Karsberg ve ark, 2019). Riggs ve Kaminski (2010) çalışmasında ise üniversite öğrencilerinin deneyimlediği psikolojik flört şiddeti ile çocukluk dönemi duygusal istismarı arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Wekerle ve arkadaşlarının (2009) çocuk koruma merkezlerinde kalan 402 genç ile yaptığı çalışmada çocukluk döneminde deneyimlenen duygusal istismarın hem kızlar hem erkekler arasında TSSB belirtilerinin ve flört şiddetinin önemli bir yordayıcısı olduğu ortaya çıkmıştır. Richards, Tillyer ve Wright (2017)'ın çalışmasında duygusal istismarın kız ve erkek ergenlerde benzer biçimde hem flört şiddeti mağduriyeti hem de partnerine flört şiddeti sergileme ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Zurbriggen ve arkadaşları (2010), fiziksel ve cinsel istismara uğrama kontrol edildiğinde dahi tek başına duygusal istismarın ergenlikte cinsel flört şiddeti mağduriyeti yaşama bakımından

önemli bir yordayıcı olduğunu bulmuştur. Madden ve Shaffer ise (2019) bu ilişkiyi fizyolojik beden tepkileri bağlamında incelemiş olup araştırmaya katılan 18-24 yaş arası 57 çiftin %79.3'ünün ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını veya uyguladığını tespit etmiştir. Aynı çalışmada elde edilen sonuçlara göre düşük kortizol seviyesi duygusal istismara maruz kalma ile romantik ilişkide psikolojik şiddet yaşama arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir.

Loucks, van Dellen ve Shaffer (2019)'ın 60 çiftle gerçekleştirdikleri çalışmada çocukluk döneminde ebeveynlerinin duygusal istismarlarına maruz kalan kişilerin şu anki ilişkilerinde partnerlerine yönelik yüksek seviyede duygusal saldırganlık sergilediği bulunmuştur. Ancak aynı çalışmada partneri tarafından duygusal saldırganlığa maruz kalma bakımından bir farka rastlanmamıştır. Cinsiyet ve duygusal iletişim becerilerinin etkisinin de ele alındığı aynı çalışmada, duygusal iletişim becerilerinin sadece kadınlara yönelik olumsuz tutum ve davranışlar ile duygusal saldırganlık arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmüştür. Diğer bir ifade ile eğer kadın partnerin duygusal iletişim becerileri yüksekse duygusal istismar bildirmesine rağmen aktüel ilişkisinde partnerine yönelik duygusal saldırganlığı sergilememekte ya da oldukça düşük bir oranda gerçekleştirmektedir (Loucks, van Dellen, & Shaffer, 2019). Özellikle duygusal istismar yaşanan ailelerde ebeveynlerin duygusal açıdan model olmaması ve duygusal destek vermemesinden dolayı çocukların iletişim zorlukları geliştirebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle duygusal istismara uğrayan çocuklar kendisinin ve diğerinin ne hissettiğini anlamada, uygun duygusal tepkileri vermekte ya da kışkırtıcı duygusal tepkilerini kontrol etmede güçlük deneyimleyebilmektedir. Genel olarak duygu düzenleme sürecinde yaşanan kesintiler ya da olumsuzluklar, romantik ilişkide öfkeli ve saldırgan davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Loucks ve ark., 2019). Çocukluk çağında maruz kalınan duygusal istismarın olumsuz etkisinin kişinin romantik ilişkilerinde devam ettiği görülmektedir (Wekerle ve ark., 2009). Flört şiddetini önlemek adına gerçekleştirilecek psikotoplumsal müdahaleler çerçevesinde çocukluk çağı duygusal

istismarının olumsuz etkileri hakkında kapsamlı bir bilinçlendirme çalışması yapılması önerilmektedir (Richards ve ark., 2017).

2.3. Bağlanma

2.3.1 Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı İngiliz psikanalist John Bowlby (1969/1973) tarafından yapılandırılmış olup Mary Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) bu alandaki yoğun ve sistemli çalışmalarıyla detaylandırılmıştır. Nesne ilişkileri kuramı ve psikodinamik yaklaşım odağında gelişen bağlanma kuramı, kişilik gelişimini açıklamayı amaçlamaktadır. Bağlanma insanların kendileri için önemli olan diğer kişiler ile arasında oluşan güçlü duygusal bağları tanımlamak için kullanılmaktadır. Bağlanma kavramı ilk olarak Bowlby (1969) tarafından yenidoğanın temel bakım vereni (genellikle anne) ile kurulan ilişkisel bağı ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Bir diğer tanımda bağlanma, *“bebeklerle anne-babaları ya da bakım verenleri arasında kurulan, duygusal olarak olumlu ve yardım edici bir ilişkinin varlığı”* olarak yer almaktadır (Bowlby, 1973). Bebek, ilk bir yılda kendisine bakım verene yönelik yoğun, libidinal bir bağ geliştirmekte olup bağlanma geliştirdiği kişiye yakınlaşma isteği içerisindeyken bu kişiden ayrılık stres ve üzüntü verici olarak deneyimlenmektedir (Öztürk, Türel, & Oğur, 2020). Yaşamın erken döneminde oluşan ve süreklilik gösterdiği düşünülen bireyin diğerleriyle ilişki kurma örüntüsü olarak ifade edilen bağlanma üzerine geliştirilen kuram, anne ve bebek arasındaki bağın niteliğini ve bu bağın zarar görmesinin çocuğun duygusal gelişimi üzerindeki etkilerini açıklamaktadır. İnsan yavrusu doğadaki diğer canlı türlerine göre prematüre olarak değerlendirilebilecek olup bebeğin kendi ihtiyaçlarını karşılamaya başlayana kadar geçen zamanda bakım verenine karşı geliştirdiği güçlü bağlanma davranışı kaçınılmazdır. Anne bebek arasındaki güvenli bağlanma, evrimsel açıdan bebeğin tehlikelerden korunması ve biyopsikososyal açıdan optimal düzeyde gelişmesi için gerekli olan temel bir süreçtir. Bakım veren ile kurulan yakınlığın korunarak bebeğin ruhsal açıdan sağlıklı

gelişimini sürdürmesi bağlanmanın en temel işlevidir (Bowlby, 1979; Meyer & Gillings, 2004; Waters ve ark., 1994).

Güvenli bağlanma, annenin bebeğe duyarlı ve tutarlı biçimde bakım vermesi sonucunda oluşan ve bebeğin dış dünya ile güvenli biçimde etkileşime girmesine olanak sağlayarak ilerideki ilişkilerine bir model oluşturan psikososyal bir fenomendir (Bowlby, 1969; 1977). Anne bebek arasındaki ilk etkileşim bebeğin beslenme, temizlik, uyku gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yöneliktir. Yeni doğan bebekler bakım veren kişiyle emme, izleme, gülümseme, ağlama ve dokunma gibi doğuştan sahip oldukları davranış biçimleriyle etkileşim kurabilirler. Anne ise bebeğin ihtiyaçlarını fark etme, giderme, sevgi ve ilgi gösterme, yakınlık duyma, dokunma, kucaklama gibi davranışlar ile bebekle etkileşimde bulunur (Ainsworth ve ark., 1978). Bebek ve anne arasındaki bağlanma ilişkisi 12 aylık bebeklerde belirgin biçimde gözlemlenmektedir. Bebek devamlı olarak annenin bulunduğu yeri izler ve gerektiğinde anne ile yakınlığını korumak için ona yaklaşır, bir tehlike algılandığında güvenli bir yer olarak annenin yanına gider ve anneyi etrafı keşfetmek için güvenli bir alan olarak kullanır. Annenin yanından uzaklaştığında bir yandan anneyi izleyen küçük çocuk ihtiyaç duyduğunda ise yeniden ona yaklaşır (Hazan, Campa, & Gur-Yaish, 2006). Anne ve bebek arasındaki karşılıklı etkileşimin düzenli ve tutarlı bir biçimde devam etmesi güvenli bağlanmanın oluşmasını ve bu bağın korunmasını sağlar (Ainsworth ve ark., 1978; Bowlby, 1969). Güvenli bağlanan çocuklar, ebeveynleri ile yakınlıklarını optimal bir seviyede tutmayı başarabildikleri için zamanı geldiğinde ebeveyninden ayrılarak birey olma yolunda dünyayı keşfetmeye başlayabilir. Güvenli bağlanan bebeklerin, dış dünyayı keşfetmede daha istekli ve meraklı oldukları, ilerleyen yıllarda kişilerarası ilişkilerde daha yapıcı davranarak agresyon ile başa çıkabildikleri, pozitif duygularının daha yüksek olduğu ve sağlıklı gelişim gösterdikleri gözlemlenmiştir. Bir diğer ifade ile, güvenli bağlanmanın dış dünyayı algılayış biçimi ve

yetişkinlik dönemindeki davranışlar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Öztürk, Türel, & Oğur, 2020).

Bebğin dünyaya geldiği ilk haftalarda çevresindeki kişileri ayırt etme kapasitesi neredeyse hiç gelişmemiştir. Ainsworth'un (1972) bağlanma öncesi (preattachment) olarak adlandırdığı ilk iki aylık dönemde bebek içgüdüsel olarak herkesle benzer şekilde görsel bir etkileşim kurmaya çabalar. Ancak 8-12. hafta ile 6. aya uzanan dönemde bebek ilk bağlanma figürü olan anneye yönelmeye ve onu diğerlerinden ayırt edebilmeye başlar. Bu dönemde bebek anneye gülümseme, sesler çıkarma ya da ona gittiğinde sakinleşme gibi davranışlarla iradi olarak hareket ettiğini gösterir. 6. aydan sonra ise bebeğin anne ile bağının çok daha fazla belirginleştiği görülebilir. Bağlanmanın varlığı bebeğin anneden kısa süre için de olsa ayrı kaldığı durumlarda sergilediği gerginlik ve huzursuzlukla birlikte anneyle yakınlaştığında gösterdiği rahatlama ve keyifli davranışları ile anlaşılabilir. 2 yaştan itibaren ise küçük çocuklarda anneye fiziksel yakınlık ihtiyacı azalmaya başlamakta ve zamanla anneden tamamen ayrı kalabilecek güveni bulabilmektedir (Ainsworth, 1972). Bağlanma kuramı üç temel ilkeye dayanmaktadır:

1. Bebekler, bakım verenle bağlanmayı mümkün kılacak bir davranış repertuarı ile doğmaktadır.
2. Anne ile sağlanan yakınlığın sürdürülmesi, aynı zamanda bakım verenin de pozitif ruhsal dinamikleri hissetmesine imkan tanır.
3. Bağlanma figürü ile kurulan ilişki çocuğun kendine ve dış dünyaya anlam vermesini ve bu süreci fark etmesini sağlar (Bowlby, 1969).

Bowlby bebeğin anne ile kurduğu ve tekrarlayan biçimde devam eden yakınlığın bebeğin zihninde bir içsel temsile dönüştüğünü öne sürmüştür. Bu bilişsel temsil çocuğun daha sonraki yıllarda yakın ilişkide olduğu diğerlerine yönelik beklentilerini, inançlarını ve tutumlarını şekillendirmektedir. Bağlanma kuramında bireyin ilk bakım vereniyle kurduğu

ilişki ile oluşmaya başlayan ve biyopsikososyal gelişiminin her aşamasında dinamik olarak şekillenmeye devam eden bu bilişsel temsillere “*içsel çalışan modelleri*” adı verilmektedir. İçsel çalışan modellere göre kişi kendisi ve bağlandığı öteki arasında işleyen bir zihinsel örüntü geliştirmekte ve bu süreçte hem kendine hem de ötekine dair olumlu ya da olumsuz inanç ve beklentilere sahip olabilmektedir (Bowlby, 1973). Çoğunlukla ulaşılabilir, duyarlı ve güvenilir bağlanma figürlerine sahip olan çocukların kendilerine dair benlik algıları değerlilik üzerine inşa edilmektedir. Aksine tutarsız veya tepkisiz bağlanma figürlerine sahip olan çocukların benlik algılarında değersizlik inancı geliştirdikleri öngörülmektedir. Diğerleri hakkındaki çalışma modelleri ise bağlanma figürleri hakkındaki beklentileri (kimin bağlanma figürü olacağı, ne kadar ulaşılabilir olduğu ve ne kadar güvenilir olduğu gibi) içermektedir (Pietromonaco & Barrett, 2000). İçsel çalışan modellerinin bireyin yaşamdaki stresörlerle başa çıkmasında işlevsel bir rolünün olduğu düşünülmekle birlikte sosyal becerilerin ve özdenetimin gelişmesine de etkisi olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, bireyin güvende olma duygusu geliştirmesine, çevresini tahmin etmesine ve anlamasına, yakınlığı koruma gibi hayatta kalmayı teşvik eden davranışlar sergilemesine ve duygularını düzenleme becerilerini geliştirmesine olanak sağlamaktadır (Pietromonaco & Barret, 2000).

Ebeveynlerin çocuğun ilgi, sevgi, destek, yakınlık gibi ihtiyaçlarını karşılamaması, sevgiyi kontrol aracı olarak kullanması, şiddet uygulaması gibi yanlış ebeveynlik stilleri sonucunda çocuk ikilemler içinde büyür ve bu durum onun güvensiz bir bağlanma biçimi geliştirmesine yol açar. Gelişim sürecinde bağlanma ihtiyacı içinde olan çocuk, ihmalkar ve kaotik bir ailede yetişmesi durumunda iki arada bir derede, bir çifte açmazda (doublebind) kalmaktadır. Bir başka deyişle çocuk, bir yandan kendine bakım verenle sağlıklı bağlanma geliştirmek ve bunu korumak, bir yandan ise bağlandığı kişiye karşı kendisini duygusal, zihinsel ve hatta fiziksel olarak savunmak zorunda olduğu, birbirine karşıt iki durum içinden sağ çıkmak zorundadır. Çoğunlukla bu ortamda sağlıklı bağlanma gelişemez ve çifte açmaz

içindeki çocuk dissosiyatif savunmalara başvurarak içinde olduğu travmatik duruma uyum sağlamaya çalışır (Öztürk, 2020a; Öztürk, Türel, & Oğur, 2020). Erken dönemde ebeveynlerin temel işlevi çocuğun güvenli bağlanmayı oluşturmalarını sağlamak ve onun dış dünyayı keşfetmesine olanak tanımaktır. Bu koşullar sağlanmadığında çocuklar yetişkinlik dönemlerinde kaygılı, güvensiz, aşırı bağlı veya olgunlaşamamış bireyler olarak yaşama devam eder ve stresörler karşısında nevrotik semptomlar gösterirler. Öztürk (2020a) güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların ilerideki ilişkilerinde “*mesafe*” ve “*ayar*” sorunları yaşadıklarını vurgulamıştır. Bahsedilen mesafe sorunları, güvensiz bağlanan kişilerin diğer bireylerle hiç yakınlık kuramaması veya onlara yapışıp kalması iken ayar sorunları bu kişilerin tepkilerinde hissizlik (numbing) ile aşırı tepkisellik arasında gelgitler olması durumudur. Öztürk ve arkadaşları (2020) çocukluk çağı travmaları ve yanlış çocuk yetiştirme stillerine maruz kalan bireylerin sahip oldukları güvensiz bağlanma yapısı sonucunda agresif, disfonksiyonel ve uyumsuz bireyler olarak yetişkinlik hayatlarına devam ettiğini vurgulamaktadır. Bebeğin güvenli bağlanmayı gerçekleştiremediği tüm ebeveynlik stilleri, yaşamın ileriki yıllarında intihar girişimleri, konversiyon, yapay bozukluk, munchausen ve hipokondriya gibi ilgi arayışı odaklı semptomlara ve psikiyatrik hastalıklara yol açabilmektedir (Bowlby, 1977; Öztürk, 2020a; Öztürk ve ark., 2020).

2.3.2. Bağlanma Stilleri

Ainsworth ve arkadaşları (1978) anne-bebek arasındaki bağlanmanın nasıl işlediğini keşfetmek amacıyla yabancı durum deneyini (strange situation experiment) tasarlamıştır. Deney öz olarak bebeğin, anne ile birlikte bulunduğu bir odadan ayrılmasını ve onun bir yabancı ile kalması durumunda ortaya çıkan davranış değişikliklerinin gözlenmesini içerir. Aynı çalışmada anne-bebek arasındaki bağlanma örüntülerinin farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Gözlenen farklı bağlanma örüntüleri; güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan-dirençli olmak üzere üç kategoride değerlendirilmektedir. Ward ve arkadaşları (2003) daha

sonra bu bağlanma örüntülerine dezorganize bağlanma stilini eklemiştir. Annelerinin ihtiyaç duyduklarında kendilerine yardım edeceğinden emin hisseden güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların, anneleri odadan ayrıldığında tepki gösterdikleri ve odaya geri geldiği zaman sakinleştikleri gözlenmiştir. Kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip çocukların ise anneden ayrı kalmaya karşı aşırı duyarlı oldukları, annenin yokluğunda ise yoğun stres belirtileri gösterdikleri ve yeniden bir araya geldiklerinde anneye uzun süre tepki gösterdikleri görülmüştür. Kaygılı-kararsız bağlanan çocuklar annelerinin ihtiyaçlarını zamanında ve yeterince karşılayabileceği hususunda güvensizlik hissetmektedir. Bu çocukların anneleri bazen yeterince ilgili davranırken bazen de onların ihtiyaçlarına duyarsız kalmaktadır. Dolayısıyla çocuk bu tutarsızlık karşısında anneye daha fazla yapışarak ondan aldığı ilgiyi devam ettirmeye ve ebeveyninin ilgisini yitirmemeye çalışır. Öte yandan, kaygılı-kararsız bağlanan çocuklar annesinin ilgisini alamadığında çok fazla stres hisseder ve onun yokluğunu tolere edemez. Kaçınan-dirençli bağlanma stiline ise çocukların annenin varlığına karşı duyarsız ve ilgisiz olduğu ve onların reddedici tutumunu modelleyerek kendini korumaya çalıştıkları gözlenmiştir. Bu çocuklar anne odadan ayrıldığında tepkisiz kalmış, geri döndüğünde ise anneye yönelik ilgi göstermemiştir. Kaçınan bağlanan çocukların annelerinin çocuklarına reddedici tutumlar gösterdiği, yeterince empati kurmadığı, duygusal olarak tepkisiz kaldığı ve çocuğun ihtiyaçlarını karşılamada geciktiği görülmüştür (Ainsworth, 1989; Ainsworth ve ark., 1978; Carlson, Cicchetti, Barnett, & Braunwald, 1989).

Öztürk (2021a/2022d)'ün aile psikopatolojisi ve doğru ebeveynlik stilleri üzerine gerçekleştirdiği çalışmalar doğrultusunda oluşturduğu “*Doğal ve Rehber Ebeveynlik Stili*” ile günümüzde ideal ebeveynliğin tanımını yapmıştır. Doğal ve rehber ebeveynlikte, ebeveyn sezgi ve içgüdüleri doğrultusunda çocuk için yol gösterici bir rehber olmaktadır. Gözlemlemeye, sezme ve anlamaya açık olan doğal ebeveynler travma oluşturabilecek durumları önceden sezerek çocuklarını bu olası travmalara karşı korumakta ve rehber yönleri ile çocuğu gelişimi

boyunca öğretici bir biçimde desteklemektedirler. Çocuğun ebeveyni ile sağlıklı bir ilişki kurması sonucu gelişen güvenli bağlanmada önemli bir role sahip olan sevgi, güven, ilgi ve empatik anlayış doğal ve rehber ebeveynlik içerisinde yer almaktadır. Çocuğun gelişimsel ve bireysel özellikleri doğrultusunda olumlu ve çıkarsız bir tutumla çocukla ilişki kurulan doğal ve rehber ebeveynlik stili, güvenli bağlanmanın önkoşuludur. Doğal ve rehber ebeveynlik stili, klinik psikoloji, psikotarih ve modern psikotravmatolojinin temelinde oluşturulmuş olup ebeveynlerin travmatik bir durum yaşanmadan önce sezgisel biçimde hareket etmeleri ve krize etkin müdahalede bulunabilmeleri ile birlikte anlık ve/veya uzun dönemli önlemler almalarıyla karakterizedir (Öztürk, 2021a). Öztürk (2022d), çocukluk çağı travmalarını yoğun olarak deneyimlememiş ve ebeveyni ile güvenli bağlanma geliştirmiş çocukların daha yüksek empati ve duyarlılık sahibi olduğunu, bu nedenle toplumdaki diğer bireylere de anlayış ile yaklaşabildiklerini ve nitekim bireysel ve toplumsal travmaların doğal ve rehber ebeveynlik sayesinde azalmasının mümkün olduğunu vurgulamaktadır.

2.3.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri

Belirli oranda bağlılığın sağlandığı ilişkilerin kişinin yaşamı boyunca önemini sürdürmekte olduğu hipotezi, bağlanma kuramının temel yapıtaşları arasında yer almaktadır (Bowlby; 1969; 1988). Bağlanma, duygusal bir zincir olarak tarif edilmekte ve bu duygusal zincir benzetmesi görece uzun süreli bir bağı temsil etmektedir (Ainsworth, 1989). Yetişkinlerde bağlanma, kişinin kendisini psikolojik ve fizyolojik olarak yakın hissettiği bir partnerle karşılıklı güven zemininde ilişki kurmak ve bu ilişkinin sürmesi için çaba göstermek olarak tanımlanmaktadır. Yetişkin bağlandığı partneri/eşi biricik ve başkalarıyla değiştirilemez olarak gördüğü için özellikle değerli bulmaktadır. Anne-bebek arasındaki bağlanmaya benzer olarak yetişkin bağlanmasında da partnerler arasında yakınlık ve güven ilişkisinin sürdürülmesi amaçlanır. Duygusal ilişkide eşe olan yakınlığı sürdürme ve uzaklaşma veya eşin olmadığı anlarda yakınlığı yeniden sağlama isteği görülürken, ayrılık anları rahatsızlık verici, kavuşma

deneyimleri ise haz verici olarak algılanabilmektedir (Güler & Aydın, 2020). Yetişkinlerin bağlanma stilleri, anne-bebek bağlanmasından; partnerler arasındaki ilişkinin bakım verme ve bakım isteme açısından daha karşılıklı olması -partnerlerin her birinin hem bakım veren hem de bakım gören bir rolde olması- ve yalnızca bağlanma sistemini değil cinsellik/üreme sistemini de içermesi açılarından farklılaşmaktadır (Ainsworth, 1990; Shaver, Hazan, & Bradshaw, 1988). Bu iki sistemin optimal bir düzeyde işlemesi stabil ve karşılıklı olarak tatmin edici duygusal bağların oluşmasını ve devam etmesini sağlarken, bu sistemlerdeki bozulmalar ilişkisel gerilim, çatışma, tatminsizlik, istikrarsızlık ve sıklıkla ayrılma gibi sonuçlara yol açar (Shaver ve ark., 1988).

Öncelikle çocukluk döneminde ebeveynler ile kurulan bağlanma ilişkilerini inceleyen araştırmacılar, yetişkinlik döneminde yakın ilişkilerde kurulan bağlanmayı da odak konuları arasında almıştır. Yetişkin bağlanması ile ilişkili çalışmalar Ainsworth ve arkadaşlarının çalışmalarından yola çıkarak başlamış ve özbildirim ölçekleri veya görüşme yöntemleri kullanılarak bebeklikte bakım verenle kurulan örüntünün benzerinin, partnerler arasında kurulan bağlanma süreçlerinde de olduğu belirlenmiştir. (Bartholomev & Horowitz, 1991; Brennan & Shaver, 1995; Collins & Read, 1990; Hazan & Shaver, 1987; Simpson, 1990). Hazan ve Shaver (1987) romantik ilişkiyi bir bağlanma süreci olarak değerlendirerek yetişkin bireylerin bağlanma stillerini güvenli, kaygılı-kararsız ve kaygılı-kaçınan olarak üç başlıkta kategorileştirmiştir. Güvenli bağlanan yetişkinlerin özgüvenli, sosyal, girişken ve yakın ilişkilerde rahat davranan kişiler olduğu gözlenmiştir. Kaygılı-kararsız bağlanan kişilerin düşük özgüvenli, yoğun reddedilme ve terk edilme korkuları taşıdıkları görülürken; kaygılı-kaçınan bağlanan kişilerin ise geri çekilen, yakın ilişkilerden kaçınan ve korunmacı davranışları olduğu görülmüştür (Hazan & Shaver, 1987). Bartholomew ve Horowitz (1991) bağlanma kuramından yola çıkarak yetişkin bağlanma stillerini açıklamak üzere “*Dörtlü Bağlanma Modeli*” oluşturmuşlardır (Şekil I). Bu modele göre yetişkinlerde iki içsel çalışma modeli

bulunmaktadır; biri kişinin kendisi, öteki ise diğerleri için kullanılmaktadır. Her iki içsel çalışma modeli olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılmakta ve dolayısıyla dörtlü bir yapı ortaya çıkmaktadır.

Şekil I. Bartholomew (1991)'un Dörtlü Bağlanma Modeli

		(Olumlu)	Benlik Modeli	(Olumsuz)
Diğerleri Modeli	(Olumlu)	Güvenli Yakınlık kurma konusunda rahat ve bağımsız	Saplantılı İlişkilere takıntılı, sürekli ilişkilerini düşünme	
	(Olumsuz)	Kayıtsız Aşırı şekilde kendine güvenen ve yakınlığa karşı kayıtsız	Korkulu Yakınlıktan korkan ve sosyal ilişkilerden kaçınan	

Şekil I'de ifade edilen modele göre bağlanma modellerinden ilki güvenli bağlanmadır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini ve ilişki kurdukları diğer kişiyi olumlu olarak algılamaktadır. Güvenli bağlanmada kişi kendini sevmeye layık ve değerli olarak görürken genellikle diğer kişileri de değerli bulur ve yakınlık kurmak konusunda rahat davranır. Bu modelde belirtilen ikinci bağlanma stili ise saplantılı bağlanmadır. Saplantılı bağlanmada kişinin benlik algısı olumsuzdur, kendini değersiz görür ve sevgiye layık olmadığını düşünür. Öte yandan diğer insanları aşırı derecede olumlu ve değerli algılamaktadır. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler sürekli diğerlerinin onayını almaya çalışır. Modelde açıklanan üçüncü bağlanma stili korkulu bağlanma olarak adlandırılmakta ve kişinin benlik algısı olumlu iken diğerleri güvenilmez ve reddedici olarak algılanmaktadır. Korkulu bağlanma stiline sahip kişiler ilişkilerde kaçınmacı davranışlar sergileyerek kendilerini reddedilmeye karşı korumayı

amaçlar. Son olarak kayıtsız bağlanma stilinde ise hem kendisini hem de diğerlerini olumsuz algılayan kişiler açıklanmaktadır. Bu kişiler yakın ilişkilerden uzak kalarak ve bağımsız bir hayat sürerek incinmekten korunmaya çalışırlar (Bartholomew & Horowitz, 1991). Yetişkin bağlanma stilleri, iki boyutlu bir yaklaşımla da açıklanabilmekte ve bu bağlamda kaygılı ve kaçınmacı boyutları temel alınmaktadır. Yukarıdaki açıklamalara paralel biçimde kaygılı bağlanma bireyin bağlanma figürünü kaybetmekten korkması ve zihninin sürekli ilişki ile meşgul olması iken kaçınmacı bağlanma bireyin yakınlaşmakta ve duygusal bir bağ kurmakta zorlanması olarak ifade edilmektedir. Kaygılı ve kaçınmacı bağlanma boyutlarının kombinasyonları dörtlü bağlanma modeli ile örtüşmektedir. Kaygı ve kaçınma boyutlarında düşük seviyeler güvenli bağlanmayı, yüksek kaygı ve düşük kaçınma saplantılı bağlanmayı, düşük kaygı ve yüksek kaçınma korkulu bağlanmayı ve kaygı ve kaçınma boyutlarında yüksek seviyeler ise kayıtsız bağlanmayı ortaya çıkarmaktadır (Mikulincer & Shaver, 2007).

2.3.4. Adli Bilimler Perspektifinden Bağlanma

Flört şiddeti genellikle çocukluk çağı travmaları, kişilik ve psikopatoloji gibi bireysel özelliklere vurgu yapan yaklaşımlarla açıklanmaktadır. Bağlanma kuramı ise flört şiddetinin ilişkisel ya da karşılıklı bir bakış açısıyla incelenmesini önermektedir. Bu nedenle duygusal ilişkilerde ortaya çıkabilen flört şiddetinin etiyojisinde bağlanma temel bir öneme sahiptir (Bartholomew & Allison, 2006). Araştırmacılar ilişkideki şiddeti partneri hedef alan abartılı ve işlevsiz protesto davranışları olarak kavramsallaştırmaktadır (Bartholomev, Henderson, & Dutton, 2001). Partnere yönelik öfke, genellikle reddedilme, ayrılma ya da terk edilme korkusu gibi bağlanma sorunlarıyla ilişkili tehditler tarafından tetiklenebilmektedir. Kaygılı bağlanan kişiler, bu tarz tehditlere karşı aşırı duyarlı olup bu kişiler ilişkide partnerine güven ihtiyaçlarını yeniden temin edebilmek için gerekli olan etkili iletişimde başarısız olduklarında bağlanma figürüne yakınlığı tekrar kazanmak için öfke ve şiddete yönelebilmektedir. Kaçıngan bağlanmanın haiz olduğu ilişkilerde ise hostil tutum ve partnere yönelik affedicilikten uzak katı

tutum gibi özellikler flört şiddeti ile yakın bir ilişki göstermektedir (Velotti ve ark., 2018). Flört şiddeti mağdurlarının romantik bağlılıktan dolayı şiddet içeren, disfonksiyonel ve yoğun stres altında oldukları ilişkilerinden çıkmakta zorlandıkları, özellikle kaygılı bağlanan kişilerin ayrılık kaygısı nedeniyle istismarcı partnerlerinden ayrılamadıkları vurgulanmaktadır. Romantik ilişkilerde bağlanma figürü tehdidin asıl kaynağı olsa dahi tehdit içeren durumların bağlanmayı güçlendirebileceği öne sürülmüş olup bu tür travmatik bağlanmaların paradoksal olarak şiddet odaklı ilişkilerden ayrılmayı zorlaştırabileceği ifade edilmiştir. Romantik ilişkide partnerlerden birinin diğer partnere yönelik gerçekleştirdiği fiziksel, cinsel, psikolojik ve dijital tüm şiddet eylemleri, hukuk sistemi tarafından suç kapsamında değerlendirilmektedir. Flört şiddeti eylemlerinin suç teşkil etmesi bağlamında ele alındığında, bağlanma teorisi suça yönelen faili anlamak amacıyla da kullanılmaktadır (Bartholomew & Allison, 2006).

Çocukluk döneminde bireyin ihtiyaç duyduğu duygusal ihtiyaçların karşılanmaması ve güvenli bağlanmanın kurulamaması ileride bu kişinin antisosyal davranışlar geliştirme ve suça yönelmesi/kriminalleşmesi bakımından bir risk faktörü olarak kabul edilmektedir. Kriminalleşme, bağlanma zorlukları ile birlikte çok sayıda bireysel ve çevresel faktörün etkisiyle gelişip bir davranış örüntüsüne dönüşmektedir (Rich, 2006). Bununla birlikte, bağlanma zorlukları tek başına suça eğilimli olmayı açıklamamakta bağlanma zorlukları olduğu halde suça yönelmeyen kişiler de olabilmektedir. Çalışmalar bağlanma sorunlarının kişinin işlevselliğini etkilemekle birlikte antisosyal eğilim ve suça yönelmeyi tek başına açıklamakta yetersiz olduğu yönündedir (Rich, 2006; Yakeley & Williams, 2014). İtalya’da cinsel suç işlemiş tutuklularla yapılan bir çalışmada cinsel suç faillerinin, klinik özelliklere sahip olmayan aynı yaş, cinsiyet ve eğitim seviyesinden kişilerden oluşturulan kontrol grubuna göre güvensiz bağlanma skorları çok daha yüksek çıkmıştır ve bu kişilerin erken çocuklarında çok daha fazla istismar ve ihmal deneyimledikleri bulunmuştur (Grattagliano ve ark., 2015). MacKenzie ve arkadaşlarının (2008) adli psikoloğa yönlendirilen 122 ısrarlı takipçi (stalker) vakasıyla yaptığı

çalışmada stalkerların, genel popülasyona göre çocukluğunda daha fazla ihmale uğradığı ve yetişkin bağlanma stillerinin güvensiz olduğu görülmüştür. Aile içi şiddet suçu işleyen 33 kadın ve suç işlemeyen kontrol grubu ile yapılan çalışmada bu kadınların diğerlerine göre daha fazla güvensiz bağlanma bildirdiği görülmüştür (Goldenson ve ark., 2007). Partnerine yönelik şiddet suçu işleyen 92 kadınla yapılan bir çalışmada ise bu kadınların kaçınan bağlanmadan ziyade kaygılı bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür (McKeown, 2014). Bağlanma ve flört şiddeti arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yönelik daha fazla nitelikli çalışmaya gereksinim duyulmaktadır.

2.3.5. Bağlanma ve Flört Şiddeti

Bağlanma kuramı, flört şiddeti fenomenini açıklamak üzere birçok araştırmanın teorik zemininde kullanılmıştır (Bonache, Gonzalez-Mendez, & Krahé, 2016; Bookwala & Zdaniuk, 1998; Gormley, 2005; Tougas, Péloquin, & Mondor, 2016). Bowlby (1984) yakın ilişkideki partnere yönelik şiddet davranışlarının kişinin bağlanma ihtiyaçlarının karşılanmaması ile ilişkili olabileceğini ifade etmiştir. Güvenli bağlanma, kişinin hayatta kalması ve olumsuz yaşam olaylarıyla mücadele edebilmesi hususundaki temel gerekliliklerin başında yer almaktadır (Bowlby, 1988). İlişki deneyimleri uzamında bağlanma dinamikleri disfonksiyonel bir zeminde ilerlemiş olan kişiler, bu bağlanma figürünü kaybetme riski ortaya çıktığında partneriyle yakınlığı tekrar sağlamak için saldırgan davranışlara yönelebilir (Bartholomev, Henderson, & Dutton, 2001). Güvensiz bağlanma hem romantik ilişkide şiddete başvurma hem de şiddete maruz kalma ile yakından ilişkilidir (Bookwala & Zdaniuk, 1998). Henderson ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında saplantılı bağlanma stiline flört şiddeti ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu çalışmada saplantılı bağlanan kişilerin psikolojik ve fiziksel flört şiddeti uygulama ve aynı zamanda maruz kalma oranları daha yüksek olarak bulunmuştur. Saplantılı bağlanan ve flört şiddeti deneyimleyen bu grupta kadın erkek farkı görülmemesi dikkat çekmektedir. Kaçınmacı bağlanma ise yalnızca ilişkide karşılıklı şiddet uygulanan durumlarda

bulunmaktadır. Güvensiz bağlanma stilleri olarak kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile psikolojik flört şiddetine maruz kalma ya da bu olumsuz davranışı uygulama arasındaki örüntünün aydınlatılmasına yönelik bilimsel çalışmalar devam etmektedir (Tussey, Tyler, & Simons, 2018).

Flört şiddeti, bağlanma teorisi yaklaşımıyla değerlendirildiğinde hem kaygılı hem kaçınan bağlanma stillerinin partnere şiddet uygulamayla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Kaygılı bağlanan erkekler ilişkide terk edilme tehdidi algıladığında yoğun bir hayal kırıklığı ve öfke hissedebilir. Kaygılı bağlanan erkeklerin partnerlerinin yakınlık kurma çabalarını rahatsız edici ya da tehdit edici olarak algıladıkları belirtilmektedir. Çalışmalar bu durumun partnerden önce davranarak ayrılmaya veya onun ayrılmasını engellemeye yönelik dürtüsel ve saldırgan davranışlara yol açabildiğini göstermektedir (Bookwala & Zdaniuk, 1998; Dutton, 2007; Gormley, 2005). Kaçınan bağlanan erkekler ise ilişkide şiddeti duygusal yakınlığı kontrol etmek için bir araç olarak kullanabilmektedir (Gormley, 2005). McDermott ve Lopez (2012)'in erkek üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada yakın ilişkide partnere şiddet uygulamaya yönelik kabul edici tutumlar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye cinsiyet rollerinin aracılık ettiğini bulunmuştur. Aynı çalışmanın sonuçlarına göre kaygılı bağlanan erkekler terk edilme korkusundan korunmak ve kaçınan bağlanan erkekler ilişkideki yakınlık seviyesini kontrol edebilmek amacıyla geleneksel erkeklik değerleri ile özdeşim kurarak partnere şiddetini uygulamayı daha kabul edilebilir algılamaktadır (McDermott & Lopez, 2012). Sommer ve arkadaşlarının (2017) 163 evli çiftle gerçekleştirdiği araştırmada, kadın ve erkekler arasında eşlerine psikolojik şiddet uygulama bakımından anlamlı bir farklılık tespit edilememesine rağmen kaçınmacı bağlanma stiline sahip olmanın psikolojik şiddet ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Kaçınmacı bağlanan kişilerin genellikle partnerin kendisine bağımlılık duymasından ve ilişkideki yakınlıktan rahatsızlık duyması ile birlikte partnere yönelik şiddet

uygulayabildiği ve böylece fiziksel ve duygusal bir mesafe oluşturarak ilişkide kontrolü sağlamaya çalıştığı düşünülmektedir (Sommer ve ark., 2017).

Velotti ve arkadaşlarının (2018) flört şiddeti ve bağlanma ile ilgili araştırmaları derledikleri meta-analiz çalışmasında romantik ilişkide fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddeti uygulama veya bunlara maruz kalmanın güvenli ve güvensiz bağlanma ile ilişkisini konu alan 113 çalışma incelenmiştir. Yapılan bu çalışmada güvensiz bağlanmanın romantik ilişkide partner tarafından fiziksel şiddete maruz kalma ile olumlu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Hellemans ve arkadaşları (2015) yaptıkları çalışmada fiziksel flört şiddet mağduriyetinin kadınlarda kaçınan, erkeklerde ise kaygılı bağlanma stili ile ilişkili olduğunu bulmuştur. 1997'den günümüze psikolojik flört şiddeti mağduriyeti ile bağlanma arasındaki ilişkiyi inceleyen 23 çalışma yayınlamıştır (Velotti ve ark., 2018). Bu çalışmaların üçünde güvensiz bağlanma ile psikolojik flört şiddeti arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Karakurt, Keiley, & Posada, 2013; Oka, Brown, & Miller, 2016; Toews ve ark., 2005). Bu çalışmaların yarıya yakınında psikolojik flört şiddeti ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir (Henderson ve ark., 1997; Oka ve ark., 2014; Tougas ve ark., 2016). Üniversite öğrencisi ve genel toplum örnekleminde yapılan araştırmalarda ise kaygılı bağlanma ve psikolojik flört şiddeti mağduriyeti arasında anlamlı bir ilişkili bulunmuştur (Bonache ve ark., 2016; Henderson, Bartholomew, Trinke, & Kwong, 2005; Riggs ve Kaminski, 2010). Cinsel flört şiddeti mağduriyeti ve bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalarda ise birbirinden farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Bazı çalışmalarda kaygılı bağlanma ile romantik ilişkide cinsel şiddet mağduriyeti pozitif ilişkili bulunurken (Ross, Drouin, & Coupe, 2019; Smagur, Bogat, & Levendosky, 2018; Sommer, Babcock, & Sharp, 2017) bazı çalışmalarda ise anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Karakurt ve ark., 2013; Weston, 2008).

Türkiye’deki 769 üniversite öğrencisi ile yapılan güncel bir çalışmada flört şiddetinin, saplantılı bağlanma ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Yolcu & Akbay, 2020). Saplantılı bağlanan kişiler ilişkide partnerinden sevgi ve destek görmeye ihtiyaç duymaktadır ve bu ihtiyacın karşılanmamasından endişe duyarlar. Bu bağlanma ihtiyaçları karşılanmadığında partnere karşı daha istekli, bağımlı ve saldırgan davranışlar sergilemeye başlayabilirler (Henderson, Bartholomew, Trinke, & Kwong, 2005). Türkiye’deki üniversite öğrencileri ile yapılan bir diğer çalışmada ise hem kaygılı hem de kaçınan bağlanma ile romantik ilişkide algılanan istismar arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüş olmasına rağmen sadece kaçınmacı bağlanmanın bu istismarı yordadığı bulunmuştur. Aynı çalışmada kaçınan bağlanan kişilerin partnerleri hakkında sahip oldukları olumsuz beklentileri sebebiyle yakınlık kurmaktan kaçınmalarının partnerleri tarafından kendilerine yönelen istismarı arttırabileceği vurgulanmıştır (Kılınçer & Tuzgöl-Dost, 2014). 2010 yılındaki bir araştırmada üniversite öğrencilerinin partnerlerine psikolojik şiddet uygulama davranışı ile cinsiyet, stres düzeyi ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Aynı araştırmada partnerlerine en sık psikolojik şiddet uygulayanların stres düzeyi yüksek olan ve kaçınan bağlanma stiline sahip olan erkek öğrenciler olduğu, kaçınan bağlanmanın hem kadın hem de erkek öğrenciler arasında romantik ilişkide psikolojik şiddet uygulama ile ilişkili gösterdiği tespit edilmiştir (Gormley & Lopez, 2010).

2.4. Dissosiyasyon

2.4.1. Dissosiyasyon Kavramı

Dissosiyasyon; bilinç, bellek, kimlik, duygu ve davranışta kesintiler, bir diğer ifade ile sürekliliğin kaybolması durumudur (Öztürk, 2020a). Kişinin, yüksek seviyede strese yol açan bir durumla karşılaştığında ve bireysel bütünlüğünü tehdit altında hissettiğinde kendisini aşırı endişe halinden koruma çabasıyla bilinç, bellek, kimlik ve algılamasının bütünleştirilmesinde bir bozukluk ya da uyumsuzluk yaşanması dissosiyasyon olarak tanımlanmaktadır (Putnam,

1989). Dissosiyasyonun kişide oluşturduğu sıkıntılar bir yana travmanın oluşturduğu acı, dehşet, üzüntü ve ölüm ihtimali duygusunu belirli ölçüde engelleyerek travmatik açmazların ya da çatışmaların çözüm bulmasına destek olması sebebiyle pozitif yansımaları olabildiği belirtilmektedir (Akcan & Öztürk, 2018). Dissosiyasyon her bireyde günlük yaşam içerisinde görülebilecek olan temelde uyuma yönelik bir mekanizma olmasına rağmen travmanın şiddeti, sıklığı ve süresi ile doğru orantılı olarak zamanla patolojik bir boyut kazanmakta ve psikososyal işlevlerin bozulmasına yol açabilmektedir ki bu durumlarda dissosiyatif bozukluklar gelişebilmektedir. Dissosiyatif bozukluklar, erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmaları, şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stilleri, kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimleri ile karakterize olan ve multidisipliner olarak değerlendirilmesi gereken psikiyatrik bir tanı grubudur. Dissosiyasyon kişinin belirli bir süre boyunca bilgi işleyememesi ya da bu bilgileri bellekle bütünleştirememesi sonucu duygu, düşünce ve davranışlarda kesintilere yol açmaktadır (Şarlak & Öztürk, 2018). Putnam (1989), dissosiyasyonu gündüz düşleri gibi günlük hayatta normal kabul edilen hafif psikiyatrik reaksiyonlardan dissosiyatif kimlik bozukluğu gibi ruhsal hastalıklara kadar uzanan geniş bir spektrum olarak tarif etmiştir.

Öztürk (2020a) dissosiyasyonun en güncel ve en kapsamlı tanımını şu şekilde yapmıştır:

“Travmatik deneyimlerin etkisiyle, parçalara ayrılmış kimlik, bilinç, bellek ve çevreyi algılama işlevlerinin reentegrasyonunu sağlamak için birey hem kendisine hem de dünyaya ilişkin daha “bütüncül” bir perspektifle ve daha “dinamik” bir dengeye kuvvetle sahip olmaya çalışmaktadır. Dissosiyasyon, bölünmüş ve çoklu bir bilinç sisteminin aşırı ve yoğun entegrasyon çabasıdır. Bir süreç olarak dissosiyasyon, bir bölünmeden öte kuvvetli bir bütünleşme ya da birleşme isteği ve mücadelesidir.”

Dissosiyasyon; “aktüel hayatın dissosiyasyonu”, “klinik dissosiyasyon”, “siber dissosiyasyon” ve “toplumsal dissosiyasyon” olarak dört başlıkta ele alınmaktadır. “Aktüel

hayatın dissosiyasyonu” ya da “*patolojik olmayan dissosiyasyon*”, organik ve/veya psikiyatrik bir bozukluğa ilişkin olmayan, normalde entegre olan zihinsel işlevlerin geçici bir zaman diliminde kesintiye uğraması ya da bölümlerine ayrılmasını içeren bilinç değişiklikleri olarak tanımlanmaktadır. “*Hayal kurma*” ve “*yapılması gerekenden ziyade dikkatini başka bir şeyle meşgul etme*” gibi günlük hayatın sürekliliğini ve işlevselliğini bozmayan hatta bir ölçüde optimize eden deneyimler aktüel hayatın dissosiyasyonu kapsamında yer almaktadır (Öztürk, 2022a). Fantezi kapasitesi, günlük eğlence yaşantıları ve uyaran fazlalığı aracılığıyla gerçekleşen absorbsiyon aktüel hayatın dissosiyasyonuna örnektir. Aktüel hayatın dissosiyasyonu ya da normatif dissosiyasyon neredeyse tüm insanlarda bulunan, zihinsel aktivitelerin önemli bir bölümünü içeren, depersonalizasyon ile derealizasyon -zaman algısında bozulma dahil- süreçlerinin aktif olduğu, zorlayıcı yaşam olayları sonucu oluşan ve belirgin şekilde olumlu duygulanıma yol açan olağan deneyimlerdir. Normatif dissosiyasyon pek çok kişinin olumsuz yaşam deneyimleri karşısında katlanmak için kullandığı peritravmatik dissosiyatif semptomlara karşı bir tampon görevi görerek en az düzeyde travmatize olmalarını sağlayabilmektedir. Sürükleyici bir film izlerken ya da uzun süreli sürüş esnasında oluşan öz farkındalık ve irade kaybı ile bireyin çevresi ve kendisi hakkındaki algılamasında yaşanan ufak değişimler, normatif dissosiyasyona örnektir. Ayrıca hayaller, yaratıcı fikirler, farkındalık meditasyonları ve etkileyici metin okumaları olumlu normatif dissosiyasyon yaşantılarıdır (Öztürk, 2022a). *Kinik dissosiyasyon* ise erken çocukluk yıllarından itibaren maruz kalınan kronik travmatik yaşantıların sağlıklı gelişmesi beklenen ruhsal entegrasyonu olumsuz etkilemesi ile dissosiyatif bozuklukların oluşmasıdır. Travmaya verilen en doğal tepkilerin başında gelen dissosiyasyon, kişinin yaşantısal sürekliliğinin bölünmesine yol açabilmektedir. Travma ile başa çıkma sürecinde bireyler olumsuz yaşam olayları ile ilişkili anılarını bölerek kaydederken bir yandan kendini travmanın yükünden korumakta diğer yandan ise travmatik

anın ruhsal bütünlüğü ile entegre olmasına engel olarak kontrol odağının kaymasına/bozulmasına sebep olabilmektedir (Öztürk, 2020a; Spiegel, 1988).

“*Siber dissosiyasyon*”, aktüel hayatın dissosiyasyonu ile klinik dissosiyasyon arasında konumlanmakta olup “*siber alter kişilikle*” karakterize bir fenomendir (Öztürk & Çalıcı, 2018). Öztürk (2022a), siber alter kişiliğin dijital çağın narsistik, teşhirci, izleyici ve merhametsiz oluşumunda bireylerin ruhsal yapılarını korumak için oluşan psikolojik bir savuma olarak devreye girdiğini ve zamanla siber dissosiyasyona dönüştüğünü vurgulamaktadır. Siber hayat ile gerçek hayat arasında entegrasyon sağlanamadığında siber kimlik ve gerçek kimlik ikiye bölünerek bireyin amnezi, öfke patlamaları, kimlik değişimleri, kendine zarar verme davranışları ve bilinç kesintileri yaşadığı psikiyatrik bir dissosiyatif tablo oluşabilmektedir (Öztürk, 2022b; 2022c; Öztürk & Çalıcı, 2018). Toplumsal dissosiyasyon; dissosiyatif süreçlerin tek tek bireylerde oluşması gibi psikopatojen bir biçimde bireylerden meydana gelen topluluklar ve toplumlarda kitlesel olarak meydana gelmesidir. Öztürk’e (2022b/2022c) göre toplumsal dissosiyasyon, kültürel travma ile ilişkili disfonksiyonel dinamiklerden sonra ortaya çıkarak toplumsal bilinç, bellek, kimlik, hafıza gibi fonksiyonları kesintiye uğratarak çoklu bir dünya algısı oluşmasına yol açmaktadır. Kültürel dinamikler, bireysel ve toplumsal baskılar ve kronik travmatik olaylar toplumsal dissosiyasyon sürecinde önemli rol oynamaktadır (Öztürk, 2022b). Çok sayıda ve kronik olarak devam eden erken dönem çocukluk çağı travmaları ve intihar girişimleriyle karakterize olan dissosiyatif bozukluklar DSM-5 içerisinde “*dissosiyatif kimlik bozukluğu*”, “*dissosiyatif amnezi*”, “*depersonalizasyon*”, “*deralizasyon*”, “*tanımlanmış diğer bir dissosiyatif bozukluk*” ve “*tanımlanmamış dissosiyatif bozukluk*” şeklinde kategorilerde ele alınmıştır (APA, 2013; Öztürk, 2020a).

2.4.2. DSM-5'e Göre Dissosiyatif Bozukluklar

2.4.2.1. Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu

Kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimleri ile erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının birincil etiyolojik unsur olarak fonksiyon gördüğü dissosiyatif kimlik bozukluğu (DKB), son onlu yıllarda psikotravmatoloji alanında yapılan çalışmaların artması ile birlikte ulusal ve uluslararası bilimsel platformların odak konusu haline gelmiştir. Dissosiyatif kimlik bozukluğunda, kişinin kimlik ve bellek mekanizmalarındaki bölünmeler ve parçalanmalar bu tanı grubunun temel karakteristiğini oluşturmaktadır. Bu bozukluğa sahip vakalar iki ya da daha fazla kişiliği iç sistemlerinde barındırır ve bu farklı kimlikler dönüşümlü olarak kontrolü ele alır. Bu tabloya farklı kimlik deneyimlerine eşlik eden amneziler de eklenmektedir (Öztürk, 2020a; Steinberg, 1994; Şar, 2013). DKB'nin erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmaları ile ilişkisi uzun yıllardır araştırılmaktadır ve çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif kimlik bozukluğu arasındaki yakın ilişki dinamikleri ulusal ve uluslararası birçok prestijli çalışma tarafından tekrarlı bir şekilde kanıtlanmıştır (Öztürk & Şar, 2008; Öztürk, 2020a; Saxe, Van der Kolk, Berkowitz, Chinman, Hall, Lieberg, & Schwartz, 1993; Steinberg; 1994; Şar ve ark., 2000). Travma kökenli dissosiyatif kimlik bozukluğunun DSM-5 tanı kriterleri şunlardır (APA, 2013):

- A. *İki ya da ikiden çok ayrı kişilik durumu ile belirli kimlik bölünmesi. Bu durum, kimi kültürlerde cin çarpması yaşıntısı olarak tanımlanır. Kimlikte bu bölünme, kendilik duyumunda ve eylemlerini yönetebilirlik algısında sürekliliğin belirgin olarak bozulmasını kapsar ve duygulanım, davranış, bilinçlilik, bellek, algı, biliş ve/ya da duygusal-devinsel işlevsellikte bununla ilişkili değişiklikler bulunur. Bu belirti ve bulgular, başkalarınca gözlenebilir ya da kişi bunları bildirir.*
- B. *Sıradan bir unutkanlıkla açıklanamayacak bir biçimde, günlük olayları, önemli kişisel bilgileri ve/ya da örseleyici olayları anımsarken yineleyici boşluklar olmasıdır.*

- C. *Bu belirtiler, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.*
- D. *Bu bozukluk, genel kabul gören kültürel ya da dinsel bir uygulamanın bir bölümü değildir.*
- E. *Bu belirtiler, bir maddenin bir maddenin ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz (APA, 2013).*

Dissosiyatif kimlik bozukluğu vakalarında bir ev sahibi kişilik ve bir ya da birden çok alter kişilik bulunmaktadır. Putnam (1986) dissosiyatif egonun pek çok parçaya bölündüğünü ve her bir parçanın egonun farklı işlevlerini -örneğin; çocuksu, saldırgan, kurban, koruyucu parça gibi- sürdürdüğünü belirtir. Alter kişiliklerin yapıları geniş bir spektruma yayılabilir ve birbirine zıt olabilir. Örneğin; neşeli, öfkeli, içe dönük, dışa dönük, çökkün, enerjik gibi farklı modlar farklı alter kişilikler tarafından benimsenmiş olabilir. Bir alter kişilik kontrolü aldığında diğer alter kişiliklerin ve güncel olayların varlığının ayırdında olmayabilir (Öztürk, 2020a; Putnam, 1997). Host kişilik zamanın çoğunda kontrolü elinde bulunduran kişilik olarak bilinmektedir. Ancak bazı DKB vakalarında alter kişiliklerden biri de uzun süreler boyunca kontrolde kalabilmektedir. Alter kişiliklerin yineleyici biçimde kontrolü ele aldıkları ve algıladıkları kendilik temsiline uygun olarak davrandıkları bilinmektedir. Alter kişiliklerin belirgin biçimde farklı ses tonu, aksan, kelime dağarcığı, yüz ifadesi, beden duruşu ve hareketleri, sağ-sol el kullanımı, gözlük numarası, alerjik durumlar, fizyolojik reaksiyonları ve psikolojik değerlendirme sonuçları olabilmektedir. Bunlarla birlikte, alter kişiliklerin kendilerini algıladıkları yaş, cinsiyet, etnik köken, fiziksel özellikler, inanç, değerler ve tercihler değişiklik gösterebilmektedir. Alter kişilikler kontrolü ele aldıklarında bu farklılıklarını giyim ve görünüm, iletişime geçilen çevre ve kendi amaçları doğrultusunda hareket etme şeklinde gerçekleştirebilmektedir. Çoğu DKB vakasında bir düzineden fazla alter kişilik olabilmekte, bunların bazıları dış dünya ile aktif bir iletişimde iken bazıları yalnızca iç

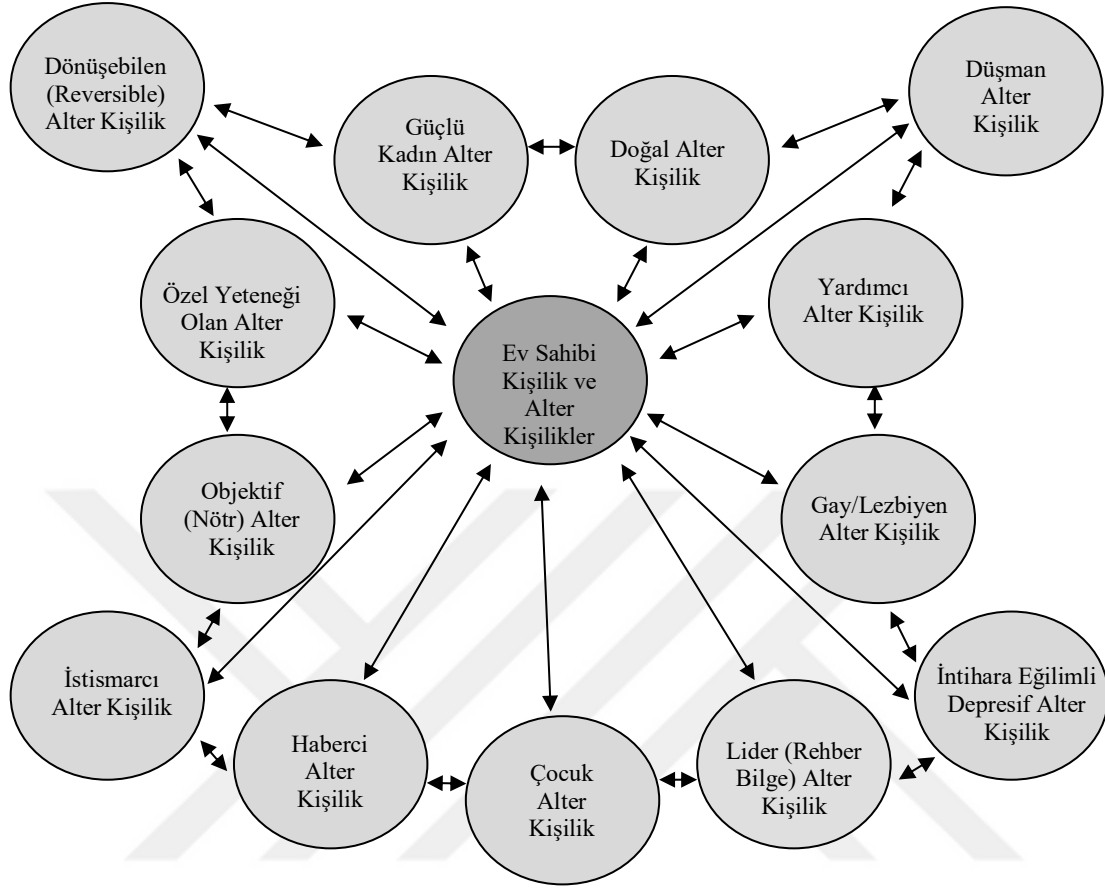
dünyada tanınmaktadır. Ayrıca DKB vakalarında alter kişilikler haricinde sadece bir duyguyu ya da anıyı taşıyan çok sayıda küçük parçalar da olabilmekte ve bunlar flaşbekler ile ortaya çıkabilmektedir (Şar, 2017).

Öztürk'ün (2018/2021b) geliştirdiği Travma Merkezli Alyans Model Terapi (TMAMT)'de tedavi sürecinde stratejik olarak önemli bulunan 13 alter kişilik; düşman, çocuk, gay/lezbiyen, haberci, istismarcı, lider, objektif, dönüşebilen, özel yeteneği olan, intihara-eğilimli/depresif ve güçlü kadın alter kişilikler (Şekil II) olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamalar dışında kalan alter kişilikler de mevcut olabilmekle birlikte yukarıda sayılan alterlerin özellikleri ile ortak bir zeminleri olduğu düşünülmektedir. Alter kişilikler, hostu etkisiz hale getirebilir ve host kişilikle yer değiştirerek kontrolü ele geçirebilir. Dissosiyatif kimlik bozukluğu vakalarında ortalama on alter kişilik bulunduğu ve bunların tamamının çevre ile uzun süreli karmaşık yapıları ilişkiler kurmadığı bilinmektedir. Alter kişilikler arasındaki etkileşimin ise düzensiz ve krizli bir yapıda da olsa devam ettiği ve genellikle “*eş bilinçlilik (coconsciousness)*” ve “*birlikte etkin olma (copresence)*” yoluyla işlediği düşünülmektedir. Diğer yandan ne ev sahibi kişilikten ne de diğer alter kişiliklerden haberdar olmayan alter kişiliklerin var olması da söz konusu olabilir (Öztürk, 2018/2021b). Öztürk'e (2018) göre her alter kişiliğin kendine özgü misyon ve görevleri vardır ve bunların psikoterapist tarafından fark edilmesi tedavi açısından elzemdir. DKB vakaları ile çalışmak bu alana özgü mesleki bilgi ve tecrübe gerektirmektedir. Dissosiyatif kimlik bozukluklarına özgü olarak Öztürk (2018/2021b) tarafından geliştirilen Travma Merkezli Alyans Model (TMAMT), bir krize müdahale terapisi olarak “*stabilleştirme*”, “*travma çalışması*” ve “*bütünleştirme*” aşamalarından oluşan, teröpatik karşılıklılık ilkesi çerçevesinde gerçekleştirilen kısa süreli bir psikoterapi yöntemidir.

TMAMT birbiriyle bağlantılı sekiz evreden oluşmaktadır. Bunlar: “*çok odaklı terapötik alyans*”, “*kısa süreli ve etkin travma çalışması*”, “*dissosiyatif kimlik bozukluğuna özgü krizlere entegre edici müdahale ve kontrol psikoterapisi*”, “*host ve alter kişiliklerin misyonları ve*

stratejik işlevleri”, “*güvensiz bağlanma ve patojen aile dinamiklerine çözüm odaklı yaklaşımlar*”, “*host ve alter kişiliklerin farklı zaman algısı ve bilişsel çarpıtmaları*”, “*entegrasyon; host üzerinden yapılan birleşmeler*” ve “*entegrasyon sonrası kendileşme psikoterapisi*”dir. Bu sekiz evrenin her biri için yaklaşık üç haftalık bir terapi süreci planlanmış olup dissosiyatif kimlik bozukluğunun psikoterapisi altı aylık bir süreci kapsamaktadır. TMAMT’ye göre DKB vakalarının terapi sürecinin ilk evresinde hem terapist ile host ve alter kişilikler arasında hem alter kişilikler ve host arasında, hem de alter kişiliklerin birbiri arasında terapötik alyansın sağlanması gerekmektedir. Entegrasyonun önemi ve gerekliliği tüm alterlere açıklanıp her bir alterin belirgin ve stratejik önemde olan fonksiyonları anlaşılacak iç sisteme tanıtıldığında terapötik alyans kurulmuş olur. İkinci evrede ise tüm alter kişiliklerle terapötik karşılıklı kurulduktan sonra travma çalışması gerçekleştirilmektedir. Üçüncü ve dördüncü evre genellikle bir arada çalışır, alter kişiliklerin işlev ve görevlerinin bilinmesiyle ev sahibinin gözündeki algıları değişmiş olacağından krizler azalacak ya da ortadan kalkacaktır. Beşinci evre, çoğu zaman güvensiz bağlanma ve görünürde normal aile dinamiklerinden dolayı oluşan istismarcıya bağlanma paterninin çözülmesidir ki terapideki en zorlayıcı süreçtir. Altıncı evrede, tüm alterlerin şimdiki zamana geçişinin sağlanması ile host ve alterler arasındaki farklı zaman algısı ve bilişsel çarpıtmaların düzenlemesidir. Yedinci evre, her bir alterin host üzerinden birleştirilmesinin sağlanmasıdır. Son olarak sekizinci evrede ise tüm birleştirilmeleri gerçekleşmiş olan tekil bir kimliğe sahip bireyin yeni hayatına uyum sağlamasına yönelik terapötik alyansa dayalı entegrasyon sonrası psikoterapi süreci gerçekleştirilir. Bu sekiz evre sonunda TMAMT’nin başarılı bir şekilde uygulanmasıyla vaka öz benliğine kavuşmuş olarak sonlandırılır (Öztürk 2018; 2021b).

Şekil II. Travma Merkezli Alyans Model Terapide Ev Sahibi ve Alter Kişilikler (Öztürk, 2021b)

2.4.2.2. Dissosiyatif Amnezi

19. yüzyıl ve özellikle 20. yüzyıldan günümüze dissosiyatif amnezi, psikiyatri ve klinik psikolojinin odak çalışma konularından biri olmuştur. DSM-3 içerisinde dissosiyatif bozukluklar içine alınan dissosiyatif amnezi DSM-5'te genişleyerek ve detaylandırılarak varlığını sürdürmüş, dissosiyatif füz ise bir alt tip olarak dissosiyatif amnezi tanısına eklenmiştir. Dissosiyatif amnezi, genellikle travmatik bir olaydan hemen sonra ortaya çıkan ve stres yaratici özellikte olan kişisel bilgilerin sıradan bir unutkanlıkla açıklanamayacak bir biçimde anımsanamaması olarak tanımlanan ve birdenbire tam düzelmenin görülebileceği klinik bir tablodur. Bu kişisel bilgiler travmatik özellikte olup beynin bilgiyi geri çağırma (recall) sürecinde ortaya çıkan sorun sonucunda unutkanlık oluşmaktadır. Kimi anı, duygu ve düşünceler ya da büyük anı grupları ve bunlara bağlı duygulara erişilememektedir. Dissosiyatif

amnezinin belirgin özelliği ani başlangıçlı olması ve bu başlangıcı tetikleyen belirgin bir stresin olması ve tekrarlanan az olmasıdır (Steinberg, 1994). Ayrıca dissosiyatif amnezi ağır psikososyal stres durumlarında ortaya çıksa da kümülatif stresörlerin etkisiyle de oluşabilmektedir. Tehdit oluşturan durum karşısında çıkmazda hissetme, gündelik hayat içerisinde uzun süreli maruz kalınan, kronikleşmiş minimal travmaların yoğunluğu, önemsenen değerlerin yitirilmesi ya da yitirilmesine yönelik tehdidin varlığı gibi durumlarda, polis, itfaiyeci, asker, infaz koruma memuru, acil servis sağlık görevlisi gibi stresli mesleklerde, sevilen bir yakının kaybı, hastalık, ayrılık gibi olaylarda, savaş, doğal afet, kaza ve cinsel taciz gibi travmatik deneyimlerden sonra dissosiyatif amnezi görülebilmektedir. (Derin & Öztürk, 2020). Dissosiyatif amnezinin anlaşılması için görüşmede vakanın hafızası ile ilgili sorunları olup olmadığı, eğer varsa bu sorunların neler olduğu ve bu sorunlara ilişkin örnekler ile belirttiği unutkanlığın ne sıklıkla meydana geldiği, ne kadar sürdüğü, neleri unuttuğu, hiç hatırlayamadığı bir zaman dilim olup olmadığı ve unutkanlığını ilk ne zaman fark ettiği sorulmalıdır. (Ross & Halpern, 2009). DSM-5'e göre dissosiyatif amnezinin tanı kriterleri aşağıda verilmiştir.

- A. Sıradan bir unutkanlıkla açıklanamayacak bir biçimde, genellikle örseleyici ya da gerginliği tetikleyici nitelikte, özyaşam öyküsüyle ilgili bilgileri anımsayamama.*
- B. Bu belirtiler, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.*
- C. Bu belirtiler, bir maddenin fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.*
- D. Bu bozukluk, kimlik çözülmesi bozukluğu, akut gerginlik bozukluğu, bedensel belirti bozukluğu, yeğin ya da ağır olmayan nörobilişsel bozuklukla daha iyi açıklanamaz (APA, 2013).*

Putnam (1998) dissosiyatif amneziyi, yaşam tehdidi içeren tehlikeli durumlar karşısında oluşan ve bilinç durumlarında değişim oluşturarak acı duyumu, zaman algısı ve kendilik

algısında farklılıklar meydana getiren psikobiyolojik bir tepki olarak açıklamaktadır. Ayrıca yoğun psikolojik çatışma içeren ve kaçma ya da savaşıma mekanizmalarını kullanılamadığı/kullanılmasının uygun olmadığı, bununla birlikte kişinin tolere edemediği şekilde utanç, suçluluk, pişmanlık, öfke ve hayal kırıklığı gibi duygular yaşadığı durumlarda da dissosiyatif amnezinin oluşabildiği görülmektedir. Travmatik bir olayın hemen ardından gelişen dissosiyatif amnezide kişi; baş ağrısı, baş dönmesi, bilinç bulanıklığı ya da kendine ve çevresine yabancılaşma gibi durumlar hissedebilir. Dissosiyatif amnezide iyileşme genellikle kendiliğinden olmakla birlikte stres faktörü devam ettiğinde bu süreçte gecikme ya da tekrarlama olabilir. Dissosiyatif amnezi sürecinde dissosiyatif füğ de bu tabloya eşlik edebilir. Bu durumda kişi bulunduğu yeri aniden terk edebilir, nispeten daha organize bir biçimde seyahat edebilir ya da dezorganize bir görünümde bulunduğu yerden kaçabilir (Şar, 2017). Türkiye’de dissosiyatif amnezinin yaşam boyu görülme sıklığı bir çalışmada %7 olarak bulunmuş olup savaş, doğal afet ve terör olayları gibi toplumsal travmaların yaşandığı dönemlerde bu sıklığın arttığı ifade edilmektedir (Öztürk, 2019; Derin & Öztürk, 2020; Şar, 2013).

Loewenstein (1991a/1991b) dissosiyatif amnezi esnasında kişinin deneyimleyebildiği durumları; bayılma ya da göz kararması, zaman algısının yitimi, hatırlanmayan davranışlar, ilişkilerde şaşırtıcı değişimler, anıları parça parça anımsama, beceri, alışkanlık, bilgi ve duyumlarda sıra dışı dalgalanma ya da değişimler, füğ benzeri deneyimler, trans benzeri amnezi epizotları, kişilik deneyimlerinde ani ortaya çıkan değişimler olarak sınıflandırmaktadır. Bununla birlikte Loewenstein (1991a/1991b) dissosiyatif amnezinin travma esnasında ortaya çıkan intrapsişik bir savunma mekanizması olarak işlev gördüğünü de vurgulamaktadır. Dissosiyatif amnezi türleri genel olarak beş başlıkta toplanmaktadır:

1. **Lokalize amnezi:** Genellikle sarsıcı olan bir olayın ve sonrasındaki birkaç saatlik zaman dilimin hatırlanamamasıdır ve en sık rastlanan dissosiyatif amnezi türüdür.

2. **Seçici amnezi:** Belirli bir zaman dilimindeki olayların tümünün değil bir kısmının hatırlanması bir bölümünün ise hatırlanmamasıdır.
3. **Genelleşmiş amnezi:** Kişinin yaşamının tamamını hatırlamadığı durumu olup oldukça az rastlanır bir tablodur.
4. **Sistematik amnezi:** Hafızanın belli bir kategorisindeki bilgilerin anımsanmaması; örneğin kişinin ailesine ilişkin bilgileri ya da belli bir kişi ile ilişkin bilgileri anımsamaması durumudur.
5. **Sürekli amnezi:** kişinin belirli bir andan itibaren şu an da dâhil olmak üzere olan olayları hatırlamaması, yaşandıktan hemen sonra unutulmasıdır (APA, 1994; Janet, 1901).

2.4.2.3. Depersonalizasyon /Derealizasyon Bozukluğu

Depersonalizasyon/derealizasyon bozukluğu, kişinin zihninden ya da bedenden dışarı çıktığını ve kendini dışarıdan izlediğini ve/veya dünyayı, çevresini yabancı, uzak, gerçekdışı algıladığı, bir diğer ifade ile kendinden yahut çevreden dissosiye olduğu süreklilik gösteren ya da yinelenen bu nedenle de kişinin işlevselliğini bozan klinik bir tablodur. Depersonalizasyon (DP), bir diğer ifade ile kişinin bedenini ya da kendiliğini gerçekdışı algılaması, zihinsel süreçlerinden ya da bedeninden dışarı çıktığı, ayrıldığı ve bunları dışarıdan bir izleyici gibi gözlemlediği belirli oranda sürekliliği olan yaşantılardır. Derealizasyon (DR) da ise kişinin çevresini gerçekdışı ve yabancı algılamasıdır (Steinberg, 1991; Dorahy, Brand, Sar, Krüger, Stavropoulos, Martinez-Taboas, Lewis-Fernández, & Middleton, 2014). Depersonalizasyonu vakalar farklı biçimlerde betimlemektedir. Örneğin; gerçek gibi olmama, yaşıyor gibi olmama, bedenin bazı parçalarının ayrılması ya da değişmesi, kendi bedenine dışarıdan bakma, kendini robot gibi algılama gibi betimlemeler vakanın deneyimlediği depersonalizasyon durumuna işaret etmektedir. Depersonalizasyon, duyguların azalmış veya uyuşmuş olması ya da hiç olmaması şeklinde tarif edilmekte olup “*Tüm duygularım silikleşti/körleşti.*”, “*Duygusal tarafım öldü.*” gibi ifadelerle de anlatılabilmektedir. Depersonalizasyon sürecinde kişi gerçeği

değerlendirme becerisini sürdürmektedir ancak anılarının hayallerle karıştırdığını düşünebilir ve anılarının gerçekten olup olmadığından emin olamayabilir (Steinberg 1994). Depersonalizasyon/derealizasyon yaşantıları bir süre devam eden veya tekrarlayan epizotlar şeklinde olabileceği gibi aralıksız devam eden tek bir epizot şeklinde de olabilmektedir (Şar, 2017; Öztürk, 2020a). DSM-5'e göre tanımlaması aşağıda verilmiştir.

A. Sürekli ya da yineleyici olarak, kendine yabancılaşma, gerçekdışılık yaşantıları ya da her ikisinin birlikte olduğu yaşantıların varlığıdır:

1. Kendine yabancılaşma (depersonalizasyon): Kişinin düşünceleri, duyguları, duyumları, vücudu ya da eylemleriyle ilgili olarak gerçekdışılık, kendinden kopma ya da dışarıdan bir gözlemciymiş gibi olduğu yaşantılardır.

2. Gerçekdışılık (derealizasyon): Çevredekilerle ilgili olarak gerçekdışılık ya da kopukluk yaşantılardır.

B. Bu kendine yabancılaşma ya da gerçekdışılık yaşantıları sırasında gerçeği değerlendirme bozulmamıştır.

C. Bu belirtiler, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

D. Bu bozukluk, bir maddenin ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

E. Bu bozukluk, şizofreni, panik bozukluğu, yeğin depresyon bozukluğu, akut gerginlik bozukluğu, örselenme sonrası gerginlik bozukluğu ya da başka bir çözülme bozukluğu ile daha iyi açıklanamaz (APA, 2013).

Depersonalizasyonun sıklığı genel popülasyonda %0 ile %1.9 arasında (Yang, Millman, David, & Hunter, 2022) olarak bulunmuş olup, Türkiye'de ise kadınlarda bu oran %1.4 olarak tespit edilmiştir (Şar, Akyüz, & Doğan, 2007). Psikiyatrik popülasyonda ise depersonalizasyon ayakta tedavi gören hastalarda %5-20 arasında, yatarak tedavi gören hastalar arasında %17.5-

41.9 arasında görülme sıklığına sahiptir (Yang ve ark., 2022). Depersonalizasyon kişideki temel bozukluk olabileceği gibi travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, duygudurum bozuklukları, kaygı bozuklukları ve obsesif kompulsif bozukluk gibi bozukluklarla birlikte eş tanıli olarak da görülebilir. Ayrıca epilepsi, aşırı stres ve yorgunluk ve meditasyon gibi durumlarda da depersonalizasyon yaşanabilir (Simeon & Hollander, 1993). Michal ve arkadaşlarının (2016) 223 depersonalizasyon/derealizasyon bozukluğu ve 1129 depresyon vakasıyla yaptığı çalışmada DP/DR vakaların %84.8'inin eş tanıli bir depresyon bozukluğu olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan DP/DR vakalarının yaş ortalaması 30.7 olarak bulunmuş bu vakaların %61.2'sinin üniversite mezunu, %33.2'sinin ise işsiz olduğu görülmüştür. Yalnızca depresyon bozukluğu olan kontrol grubuyla karşılaştırıldığında DP/DR vakalarının daha genç olmakla birlikte hastalığın daha erken yaşta başladığı ve daha uzun süredir devam ettiği bulunmuştur. Bu vakaların iş/egitim hayatlarındaki işlevselliğin kontrol grubuna göre daha fazla bozulduğu tespit edilmiştir. DP/DR vakalarının %57.8'i en az bir çocukluk çağı travması yaşadığını bildirmiştir. Kontrol grubuna kıyasla DP/DR vakalarının aile geçmişinde daha fazla depresyon ve kaygı bozukluklarına rastlanmıştır (Michal, Adler, Wiltink, Reiner, Tschan, Wölfling, Weimert, Tuin, Subic-Wrana, Beutel, & Zwerenz, 2016). Depersonalizasyon özellikle çocukluk dönemi duygusal istismarı ve duygusal ihmali ile açıklanmakla birlikte erken dönem ebeveyn kaybı ile de ilişkili bulunmaktadır. Ayrıca stabil olmayan, akıl hastalığı bulunan ve travmatize edici ebeveynlerle büyümek de depersonalizasyonla ilişkili görülmüştür. Epilepsi çalışmaları ise temporal lob ve limbik sistem bozuklukları ile depersonalizasyon ve deralizasyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Dissosiyatif füğ ise travmatik durumlarda bilinç durumundaki değişikliklerle birlikte yoğun kaçma arzusu ile açıklanmaktadır. Savaş, tecavüz, çocukluk çağı cinsel istismarı, uzun süreli sosyal izolasyon ve doğal afetler gibi travmatik olaylar ileride gelişen dissosiyatif füğ epizotlarıyla ilişkili bulunmaktadır (Michal ve ark., 2016; Yang ve ark., 2022).

2.4.2.4. Tanımlanmış Diğer Bir Dissosiyatif Bozukluğu

DSM-5' e göre; klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olan, dissosiyatif bozukluklarının belirti özelliklerinin baskın olduğu, ancak bunların dissosiyatif bozuklukları tanı kümesindeki herhangi birinin tanısı için tanı ölçütlerini tam karşılamadığı durumlarda bu kategori kullanılır (APA, 2013). Dissosiyatif kimlik bozukluğu tanısı alacak düzeyde olmayan ancak kendilikte bozulmanın belirgin olmayan bir düzeyde kaldığı ya da dissosiyatif amnezi yaşanmadan kimlikteki ani değişiklikler yaşandığı; uzun süreli baskı altında kalma sonucu ortaya çıkan kimlik çözümleri olduğu; yoğun gerginlik oluşturan durumlarda akut çözümler, geçici algısal bozukluklar, kısa unutkanlıklar gerçekleştiği ve trans (dissosiyatif esrimesi) durumları ile karşı karşıya kalındığında bu tanı kullanılmaktadır (APA, 2013).

2.4.2.5. Tanımlanmamış Dissosiyatif Bozukluk

Klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olan, dissosiyatif bozukluklarının belirti özelliklerinin baskın olduğu, ancak bunların dissosiyatif bozuklukları tanı kümesindeki herhangi birinin tanısı için tanı ölçütlerini tam karşılamadığı durumlarda bu kategori kullanılır (APA, 2013). Bu tanı genellikle akut durumlarda ve yeterince bilgi olmadığında kullanılır. Tanımlanmamış dissosiyatif bozukluk tanısı klinisyenin özgül dissosiyatif bozuklukların özelliklerini taşımayan ancak dissosiyatif belirtileri bulunan vakalar da diğer özgül tanılardan birini koymak için de yeterli bilgisi bulunmadığı durumlarda (örn. acil servisteki hastalar için) kullanılmaktadır. Altıntaş (2017) dissosiyatif bozukluk hastalarının hastaneye başvuru nedenlerinin çeşitlilik gösterdiğini ve çoğunlukla da ikincil belirtilerden veya komplikasyon olarak ortaya çıkan eş tanılardan kaynaklandığını ve bu nedenle tanı koyulurken ikincil belirtilerin bilinmesinin bu hastaların tanınması açısından oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Dissosiyatif bozukluğa sahip kişilerin depresyon, travma sonrası stres

bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk, madde bağımlılığı, cinsel fonksiyon bozuklukları, intihar girişimleri, kendine zarar verme davranışları, migren ve baş ağrısı, konversiyon, bayılma nöbetleri, somatizasyon, öfke patlamaları, uyku bozuklukları, yeme bozuklukları, duygu durum bozuklukları, görsel ve işitsel halisünasyonlar, sınırda kişilik bozukluğu, şüpheli kişilik özellikleri, dürtüsellik, odaklanma güçlüğü, dikkat dağınıklığı ve çalkantılı kişilerarası ilişkiler gibi psikiyatrik eş tanılar bulundurulduğu savunulmaktadır (Akcan & Öztürk, 2018; Öztürk, 2020a). Dissosiyatif bozukluk vakalarının çoğunlukla bozukluğun neden olduğu dolaylı belirtiler nedeniyle psikiyatri kliniklerine başvurduğu ve bu dolaylı belirtilerin dissosiyatif bozukluklarla ilişkisi anlaşılmadığında vakanın yanlış tanı alma ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir (Coons, Bowman, & Milstein, 1988). Öztürk (2020a) mesleki olarak yeterli tecrübeye sahip olmayan psikiyatristlerin dissosiyatif bozukluk vakalarına epilepsi, antisosyal ve sınırda kişilik bozukluğu ve psikotik bozukluk gibi yanlış tanımlar verebildiğini, yanlış tanımlar sonucunda hastaların uzun yıllar sonuçsuz tedavilere maruz kaldığını ifade etmektedir.

2.4.3. Dissosiyatif Bozuklukların Tarihçesi

Dissosiyasyon başlangıçta travma ile başa çıkmak için aktifleşen bir savunma mekanizması olarak kullanılırken zamanla patolojik bir duruma dönüşmektedir. Dissosiyatif bozuklukların erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmaları ile karakterize oluşu dissosiyasyon ve travma alanlarında klinik ve akademik çalışmaların birlikte ilerlemesine yol açmaktadır. Bu nedenle dissosiyatif bozuklukların tarihi travmanın tarihi ile karakterizedir (Öztürk, 2020a). Pek çok kültürde tutulma ya da çarpılma (posesyon) olarak adlandırılan ve başka bir varlığın (cin, şeytan vb.) kişinin içine girmesi ve onu ele geçirmesi şeklindeki yaşantı deneyimine rastlanmaktadır. Eski Mısır'da "*ruh tutulması*" olarak bilinen vakaların aslında dissosiyatif kimlik bozukluğu vakaları olduğu bilinmektedir. Bu konuda aktarılan en eski kayıtlar 16. yy'daki Paracelsus'a dayanmaktadır (Coons, 1984; North, Ryall, Ricci, & Wetzel, 1993). Travmatik yaşantı ile psikolojik sorunlar arasındaki ilişki 19. yüzyılın sonlarında Jean

Martin Charcot ve Pierre Janet tarafından gerçekleştirilen çalışmalarla net bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Psikotravmatoloji kapsamındaki dissosiyasyon alanında günümüze ışık tutan çalışmaları ise bir bilim ikonu olan Pierre Janet'in (1859-1947) başlattığı kabul edilmektedir. Psikotravmatolojinin en önemli duayeni olan Janet, histerik vakaları -günümüzde dissosiyatif bozukluk tanısı alan vakaları- incelemiş ve onların semptomlarının çocukluk çağı travmalarıyla ilişkisini fark etmiştir. Janet travma mağduru kişilerin travmaya takılı kaldıklarını ve travmanın etkisiyle biçimlenen kişiliğin gündelik yaşamla uyum sağlayamayarak histerik belirtiler gösterdiklerini düşünmektedir. Travmaya maruz kalan kişinin bu esnada “*bilinçaltı sabit fikirler*” diye adlandırdığı yeni bellek tabakaları oluşturduğunu düşünen Janet bu şekilde travmatik belleğin bilişsel ve duygulanım fonksiyonlarını düzenleyerek bilinçli farkındalığın dışında tutulduğunu ifade etmiştir. Nitekim bilince entegre edilmemiş travmatik anıların konversiyon, flaşbek, kabuslar ve dissosiyatif kimlik bozukluğunda alter kişilikler şeklinde mevcudiyetini koruduğu bilinmektedir (Van der Kolk, Nerson, & Hostetler, 1994; Öztürk & Şar, 2005).

Pierre Janet psikolojik ve somatoform dissosiyasyondan ilk defa bahseden kişidir. Psikolojik dissosiyasyon; dissosiyasyonun psikolojik belirtilerini betimlerken somatoform dissosiyasyon ise bedensel belirtileri tarif etmektedir (Van Der Hart & Horst, 1989). Janet'in ardından Freud ve Breuer, histerik belirtilerin çocukluk çağı travmaları ile ilişkisini vurgulamış ve dissosiyasyon mekanizmasının histerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade etmiştir. Ancak Freud daha sonra bu konudaki fikrini değiştirmiş ve nevrozları dürtüsel arzuların bastırılma mekanizması ile bilinçaltına itilmesi ile ilişkilendirmiştir. Bu noktadan sonra dissosiyasyon, ana akım teorilerde etkisini görece kaybetse de 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra yeniden gündeme gelerek modern psikiyatri ve klinik psikolojinin en önem verdiği ve çalıştığı psikiyatrik fenomen olmuştur (Öztürk, 2020a; 2022a; Öztürk & Şar, 2006). Ferenczi, cinsel istismara maruz kalan çocuğun çaresizlik ve korku duygularıyla yaşamsal bir ihtiyaç

olarak istismarcıyla özdeşim kurduğunu ve çocuğun bu travmatik durumla ancak kaçınılmaz olarak dissosiyasyon zemininde gerçekleşen özdeşim ile başa çıkmaya çalıştığını ifade etmektedir (Öztürk, 2019; Van der Kolk ve ark., 1994).

Psikotarihin tek duayeni ve psikoloji tarihinin en değerli teorisyeni Lloyd deMause (1982), insanlık tarihinin çocuk istismarı üzerine kurulu olduğunu ifade eder ve bilimsel çalışmalarında dissosiyasyondan sıkça bahseder. Psikotarih çalışmalarının temelinde yer alan çocukluk çağı tarihi ile çocukların çağlar boyunca nasıl yetiştirildiği, aile kurumunun oluşumu ve çocuk istismarı ve ihmaline yönelik bakış açısının değişimi ele alınmaktadır. Çocukluk tarihinde geriye gidildikçe ve batıdan uzaklaştıkça ailelerin çocuklara çok daha fazla zulmettiği, onları ihmal ettiği, korkuttuğu, ihmal ettiği ve cinsel olarak kötü muamele gösterdiği görülür. Çocuklukta her birey az ya da çok stres verici yaşam olayları deneyimlese de normal koşullarda bu yaşantılar travmaya dönüşmez. Öte yandan, stres verici olayın şiddeti, aile ortamı ve çevre koşullarının da etkisiyle travmatik süreç oluşabilir. Çocukluk döneminde yaşanan ağır istismar ve ihmal karşısında çocuklar büyük oranda dissosiyatif savunmaları kullanarak hayatta kalabilirler. İstismar ve ihmal mağduru çocuklar genellikle anne ile güvenli bağlanmayı gerçekleştiremez. Nihayetinde bireyin çocukluğunda olduğu gibi yetişkinliğinde de ruhsal entegrasyonu kesintiye uğrar ve bilinç, kimlik ve çevreyi algılama işlevlerinde sorunlar meydana gelir. Dissosiyatif bozuklukların kökeninde yer alan kronik ve kümülatif çocukluk çağı travmaları disfonksiyonel ya da patojen aileden aktarılan ve kişinin bütünleşmiş bir benlik yürütmesini engelleyen bir durumdur (Öztürk, 2018).

“Backlash Hareketi” travma çalışmalarına karşıt olan ruh sağlığı uzmanları ve akademisyenleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Travma mağdurlarının aksine istismarcıların yanında yer alan akademik ve mesleki kitle ne yazık ki travma mağduru olan dissosiyatif bozukluk, TSSB, sınırda kişilik bozukluğu gibi tanılara sahip bireylerin psikiyatrik tanıları neticesinde oluşan görünürde çelişkili bilgi ve gizleme eğilimlerini aleyhlerine

çevirmeye ve travmatik durumların gerçekliğini yadsımaya çalışmaktadır. Travma karşıtı olan bu kitle dünya genelinde çocukluk çağı travmalarının önlenmesine yönelik çalışmaların yapılmasını engellemektedir (Öztürk, 2020a). Travma karşıtı fosilleşmiş kitlenin görüşlerini savunmak üzere 1992 yılında kurulan False Memory Syndrome Foundation, bilim dışı faaliyetlerini 2019 sonu itibarıyla son vererek tarihe karışmıştır (Öztürk, 2022a). 20. yüzyılın ilk yarısında travma ve dissosiyasyon konusu gündemden iyice uzaklaşmış olsa da yakın zamanda travma karşıtı kitlenin dissosiyatif bozukluklar hakkında yayınladığı sansasyonel eleştiriler yerini bu konuya duyulan ciddi merak ve ilgiye bırakmıştır. Amerika, Türkiye, Belçika, Fransa, Kanada, Hindistan ve Japonya başta olmak üzere dünya genelinde birçok saygın araştırmacı dissosiyasyonun psikolojik işlevleri hakkında bilimsel çalışmalar üretmeye devam etmektedir. Bu çalışmalar ışığında dissosiyatif bozuklukların tedavisinde yeni yaklaşımlar geliştirilmektedir (Öztürk, 2020a; 2022a).

2.4.4. Dissoanaliz Kuramı

Ülkemizin ilk dissoanalisti olan ve binlerce dissosiyatif bozukluk vakasının tedavisini TMAMT ile başarılı biçimde tamamlayan travma terapisti, psikotarihçi ve akademisyen Öztürk tarafından 2017-2022 yılları arasında psikotarih ve psikotravmatoloji çalışmalarının odağında geliştirilen “*Dissoanaliz Kuramı*” 21. yüzyılda dissosiyasyon teorilerini en üst seviyeye taşımıştır. Öztürk (2022a/2022c), geliştirmiş olduğu “*Dissoanaliz Kuramı*” içerisinde kronik ve kümülatif travmalar sonucu gelişen dissosiyatif reaksiyonların bireylerin “*derin hafızasında*” olduğu kadar “*psikotoplumsal hafızada*” da yer alarak tekrarlanma döngüsünün devam ettiğini ifade etmektedir. Dissoanalizin amacı bireysel ve toplumsal travmaların altında yatan ana dissosiyojenik bileşenlerin nütürleştirilmesi ile bütünleşmiş bireyler ve toplumların oluşumuna imkan sağlamaktır. “*Psikotoplumsal Bilinç Alyans Kuramı*”, bir diğer ismiyle “*Travmatik Anılardan Uzaklaştırıcı Olağan Yaşam Deneyimleri Kuramı*” ile “*Dissosiyatif Yansıtımlı Kimlik Geçiş Kuramı*” da “*Dissoanaliz Kuramı*” bağlamında ele alınmaktadır Öztürk

(2022a/2022c)'ün “*Psikotoplumsal Bilinç Alyansı Kuramı*”; “*kimlik geçişleri*”, “*eşbilinçlilik geçişleri*”, “*eşzaman geçişleri*”, “*eşkontrol geçişleri*”, “*eşrealite geçişleri*” ve “*psikotoplumsal bilinç alyansı*” üzerine inşa edilmiştir. Öztürk (2022a/2022c)'e göre, psikotoplumsal baskı ve şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stilleri kaynaklı travmatize olan bireyle aynı anda “*bilinçli*”, “*çoklu bilinçli*”, “*bilinçsiz*”, “*bilinç kesintili*” olabilmekte ve “*çoklu gerçeklik alguları*” ile “*çoklu kendilik varlanışları*” deneyimlemektedir ki işte bu dissosiyasyondur. Bir diğer ifade ile dissosiyasyon, travmalar karşısında bireylerin kendi kimliklerine dair sahiplik ve aidiyet duygularını kaybetmesi neticesinde kendilerine, çevrelerine ve zamana yabancılaşması, travmatik kendiliği merkeze alarak gerçeklikten bağını koparmadan çoklu gerçeklikler ve çoklu kendiliklerle temas kurma yaşantılarıdır.

“*Travma ikilemi*” ya da “*travma dikotomisi*”, olumsuz yaşam olayları esnasında veya sonrasında aktüel yaşamın ikiye bölünmesi -travmatik yaşantı öncesi ve sonrası- ve dissosiyatif bireyin çifte gerçeklik ile çifte bellek kökenli bir “*dual bilinç sistemi*” kullanmaya başlamasını ifade etmektedir. Çocukluk çağı travmaları, örselenme yaşantıları ve hatta psikotoplumsal baskılar bireylerin yaşamlarını ikiye bölebilmektedir. Bununla birlikte, bireyler yeterli bir zihinsel ve psikolojik kapasiteye sahipse travmatik yaşantılar karşısında dissosiyasyon olmadan yaşamına devam edebilmektedir. “*Çoklu bilinç sistemi*” ise dissosiyatif bireylerin ve toplumların kuşaklararası travma geçişleri ve psikopatoloji aktarımı neticesinde dual bilinç sisteminden uzaklaşarak çoğul odağa kayma yönelimini ifade etmektedir. Öztürk (2022a/2022c), çoklu bilinç sisteminin herkeste var olan bir durum olduğunu ancak kronik travmatik deneyimlerin akabinde işlemeye başlayan inkar fenomeni doğrultusunda çoklu bilinç sisteminin uyumsuzluğu ve işlevselliğinin bozularak dissosiyatif bozuklukların ortaya çıktığını ifade etmektedir. Travmaların inkarı, başlangıçta uyuma hizmet etse de travmatik yaşantıların işlenerek nötralize edilmesine engel olduğundan zaman içinde bireysel ve toplumsal bir psikopatolojiye dönüşmektedir. “*İnkâr travması: denial trauma*”, olumsuz yaşam

deneyimlerinin yok sayılması neticesinde oluşan travma olup inkar travması yaşayan bireyler ve toplumlar dissosiyatif savunmalara yönelerek bu travmaların kuşaklararası bir geçişle gelecek nesillere aktarılmasına yol açmaktadır. İnkâr travmaları, yanlış çocuk yetiştirme stilleri, şiddet döngüleri hatta savaşların temelini oluşturmaktadır. Öztürk (2022a/2022c) geliştirdiği “*Dissoanaliz Kuramı*” çerçevesinde bireylerin ve toplumların ruhsal açıdan entegre olması ve psikotoplumsal bilinç alyansının sağlanması ile kuşaklararası süreçte aktarılacak devam edecek yeni ve orijinal bir insan varlığının mümkün olduğunu vurgulamaktadır.

2.4.5. Dissosiyatif Bozuklukların Etiyolojisi

Kökeninde çocukluk çağı travmaları olan dissosiyatif bozukluklar, intihar girişimleri ve kendine zarar verme davranışlarının sıkça görüldüğü, bilinç kesintileri, amneziler, konsantrasyon güçlüğü, duygudurum dalgalanmaları, reviktimizasyon, öfke patlamaları, kimlikte belirsizlik hisleri, angust, dissosiyatif depresyon ve çalkantılı yakın ilişkilerle seyreden çoğunlukla eşanlı psikiyatrik bir hastalıktır. Travmatik yaşantılar, iç dünya ve dış gerçeklik arasında bir bölünme yaratarak kişiler arası ilişkilerdeki ve kişinin kimliğinin farklı yönleri arasındaki karşılıklılığı yitirmesine yol açar. Travma esnasında bilinç kesintileriyle oluşan bu bölünme “*ruhsal darbe*” yapan asıl ajandır. Dissosiyatif bozuklukların travma ile ilişkili bozukluklarda en yüksek prevalansa sahip tanı grubu olduğu bilinmektedir. Özellikle çocukluk döneminde yaşanan kümülatif ve kronik çocukluk çağı travmaları dissosiyatif bozuklukların etiyolojisinde büyük öneme sahiptir (Öztürk, 2021a). Ebeveyni tarafından travmatik bir duruma maruz bırakılan kişi temelde duygusal ve bilişsel olarak gelişmek için ihtiyacı olan güvenli bağlanma sistemini korumak için dissosiyatif bozukluk yaşayabilmektedir (Freyd, 1996; Lyons-Ruth ve ark., 2006). Aşağıda etiyojik unsurlar olarak “*çocukluk çağı travmaları*”, “*genetik özellikler*”, “*disfonksiyonel aile dinamikleri ve kuşaklararası travma geçişi*” ve “*hipnoza eğilim ve hayal gücü kapasitesi*” açıklanmaktadır.

2.4.5.1.Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları

Çocukluk çağı ruhsal travmaları ile şiddet odaklı ve empatiden uzak yanlış çocuk yetiştirme stilleri kronik dissosiyatif tepkileri ve dissosiyatif bozuklukları en iyi açıklayan fenomenler olarak kabul edilmektedir (Öztürk, 2020a). Ağır ve tekrarlayan çocukluk çağı travmaları ile kişinin hayatının erken dönemlerinde karşılaştığı bu ciddi travmalara karşı geliştirdiği psikolojik bir savunma olan dissosiyatif bozukluklar arasındaki ilişki yapılan çalışmalarda görülmektedir (Kluft, 1987; Putnam, Guroff, Silberman, Barban & Post, 1986). Çocukluk döneminde ebeveynler tarafından istismar ve ihmale maruz bırakılan çocuk, en temel ve yaşamsal ihtiyaçlarından biri olan bağlanma işlevini gerçekleştirebilmek bakımından çelişkili bir durumun içine düşmektedir. Bakım vereni ile güvenli bağlanmayı sağlamak ve sürdürmek çocuk için elzem bir ihtiyaçtır. Öte yandan kendi ihtiyaçlarını karşılamaktan aciz ve kendini tehlikelerden koruma konusunda savunmasız olan çocuk, ona bakım ve güvenlik sağlamakla yükümlü ebeveynleri tarafından hem bu ihtiyaçları karşılanmıyor üstelik onlar tarafından şiddete maruz kalıyor olduğunda bu durumla başa çıkamaz ve içinde bulunduğu durumu yok sayma, inkar etme, görmezden gelme mekanizmalarıyla yani dissosiyasyonla hayatta kalmaya çalışır (Öztürk, 2020a). Travma ile ilişkili psikiyatrik tanımlar kapsamında karşılaşılan kronik dissosiyatif tepkilerin tekrarlayıcı çocukluk çağı travmalarına karşı geliştirilen savunma mekanizmaları olduğu düşünülmektedir. Klinik çalışmalarda bu görüşü destekleyecek biçimde dissosiyatif bozukluklara sahip hastalarda çocukluk çağı travmalarıyla diğer tanı grubunda yer alan hastalara göre çok daha sık karşılaşıldığı bildirilmiştir (Loewenstein, 1991; Öztürk, 2003; Van der Kolk & Van der Hart, 1995).

Gündelik yaşamda her bireyde normal düzeyde görülen, kişinin yaşamda uyum ve denge sağlamasına yarayan dissosiyatif savunmalar ve eşik altı dissosiyatif tepkiler sağlıklı bir ruhsal kapasiteye işaret etmektedir. Öte yandan erken yaşta başlayan ve tekrarlayıcı çocukluk çağı travmalarının etkisiyle normal gelişim sekteye uğrayarak dissosiyatif bozukluklar

oluşmaya başlar. Başlangıçta çocuk tarafından travmayla başa çıkmak için ortaya çıkan dissosiyatif reaksiyonlar ergenlik ve erişkinlik döneminde patolojik bir tabloya dönüşebilir. Dissosiyasyon ikili bir rol üstlenerek bir yandan kişiyi travmanın yükünden korurken diğer yandan travmatik yaşantıların yeniden ele alınmasını ve reentegre edilmesini engeller. Travma esnasında beynin bir bölümü kontrolün sürdüğü duygusunu yaşantılarken, olay sonrasında kişi öngörülemez zamanlarda zihinsel olarak kontrol kayıpları yaşayabilir. Çocukluk çağı travmalarına maruz kalan kişilerin yetişkinliklerinde bu olayların yeniden yaşantılanması (reenactment) sıkça görülür. Çok daha küçük olaylar ya da incinmeler kişiye geçmişteki ağır istismar ve ihmal travmalarını anımsatarak yeniden travmatize olmasına yol açabilir. Travma sonrasında “on-off fenomeni” denilen ve bellekte oluşan dalgalanmalar ile olay bazen hiç yaşanmamış gibi unutulurken bazen de o an oluyormuş gibi yaşamaya yol açan bir durum oluşur. Dissosiyatif bozukluk vakaları bu bölünmüş psikolojik yapılarından dolayı istismara ve yeni travmalara çok daha açık bir hedef konumundadır. Çocukluk çağında yaşanan travmalar, bireyin bağ kurma, anlamlandırma ve denetleme mekanizmalarını bozarak çaresizlik ve dehşet duygularıyla baş başa kalmasına sebep olur. Çocukluk çağı travmaları ve yanlış çocuk yetiştirme stilleri, bireyin bütünleşme kapasitesini olumsuz etkileyerek bireyi dışarıdan gelen yeni travmalara açık kılmaktadır (Öztürk, 2020a; Öztürk ve ark., 2020).

2.4.5.2. Genetik Özellikler

Dissosiyasyon üzerine gerçekleştirilen genetik araştırmalar, genetik faktörler ile travmanın şekli, zamanı ve kronikliği arasında kompleks bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir (Loewenstein, 2018). Dissosiyasyonla bağlantılı travmatik deneyimler, HPA eksen (FKBP5), serotonerjik (5-HTTLPR), dopaminerjik (COMT) ve BDNF sistemleri ile ilgili genlerdeki spesifik tek nükleotid polimorfizmleriyle etkileşimi ile ilişkilendirmiştir (Loewenstein, Frewen, & Lewis-Fernandez, 2017). Stres-nöroendokrin sisteminin endojen bir düzenleyicisi olan FKBP5, majör depresif bozukluk, TSSB ve dissosiyatif bozukluklar için bir risk faktörü olarak

tanımlanmaktadır (Matosin, Halldorsdottir & Binder, 2018). Çocukluk çağı istismarına maruz kalmış 279 ve kalmamış 171 ergenin katılımıyla gerçekleştirilen bir çalışmada Ergen Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği puanları ile maruz kalınan istismarın gelişimsel dönemi, kronikliği ve FK506 bağlayıcı protein 5 geninin CATT haplotipi (FKBP5) arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. CATT haplotipinin kopyası olamayan ergenlerde, çocuklukta istismara maruz kalmamış ya da daha geç başlangıçlı ve daha az kronik istismara maruz kalmış yaşlıları ile karşılaştırıldığında, erken çocukluk döneminde başlayan ve kronik olarak devam eden istismara maruz kalmanın daha yüksek dissosiyasyon yaşantıları puanları ile ilişkili olduğu görülmüştür (Yaylacı, Cicchetti, Rogosch, Bulut, & Hetzel, 2016).

Waller ve Ross'un (1997) dissosiyatif bozukluklar üzerinde etkili olan genetik ve çevresel faktörleri incelemek amacıyla yaptığı ikiz araştırmasında 140 tek yumurta ve 74 çift yumurta ikizi ergenin DES-T skorları incelenmiştir. Bu çalışmaya göre ergen ikizlerin DES-T skorlarındaki varyansın %45'i paylaşılan (shared environmental-her ikizi de aynı şekilde etkileyen ortak çevresel koşullar) ve %55 paylaşılmayan (nonshared environmental-ikizleri farklı şekilde etkileyen çevresel koşullar) çevresel etkilerle açıklanmaktadır. Öte yandan, bu çalışmada ikizlerde gözlenen dissosiyasyonun genetik bir etmenle ilişkili olmadığı görülmüştür. Jang ve arkadaşları (1998) benzer şekilde bir incelemeyi 177 tek yumurta ve 152 çift yumurta ikizi yetişkin bireyle gerçekleştirmiştir. Waller ve Ross (1997)'tan farklı olarak Jang ve arkadaşlarının (1998) çalışmasında ikizlerin dissosiyasyon düzeyleri arasındaki varyansın %52 paylaşılmayan çevresel etmenler (nonshared environmental) ve %48'i genetik etmenlerle açıklanırken, paylaşılan çevresel etmenler ihmal edilebilir düzeyde etkili bulunmuştur. Dissosiyasyonun genetik boyutunu inceleyen daha güncel bir araştırma Becke-Blease ve arkadaşları (2004) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Colorado Evlat Edinme Projesi kapsamında hem öz hem de üvey kardeşlerden toplanan veriler ile birlikte İngiltere kaynaklı (British Register for Child Twins) ikiz çocuk ve ergenlere dair veriler içinde

dissosiyatif yaşantıların genetik ve çevresel etmenlerle ilişkisi incelenmiştir. Çalışmada üvey kardeşlerin dissosiyasyon puanları arasında anlamlı bir ilişki yokken öz kardeşlerin dissosiyasyon puanları orta düzeyde pozitif ilişkili bulunmuştur. Tek yumurta ikizlerinin dissosiyatif yaşantıları orta seviyede pozitif ilişkiliyken, çift yumurta ikizlerinin düşük seviyede pozitif ilişkili bulunmuştur. Domozych ve Dragan (2016) çalışmasında ise 83 tek yumurta ve 65 çift yumurta ikizden oluşan bir örnekleme dissosiyasyon ile Cloninger'ın mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkinin genetik ve çevresel temelini araştırması amaçlanmıştır. Dissosiyatif deneyimler ile yenilik arayışı, kendini yönetme, iş birliği yapma ve kendini aşma kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon bulunmuş ve dissosiyatif deneyimlerin kalıtım derecesinin %62 olduğu gözlenmiştir.

2.4.5.3. Disfonksiyonel Aile Dinamikleri ve Kuşaklararası Travma Geçişi

Dissosiyatif bozukluklarda disfonksiyonel aile dinamiklerinin etkisi ve kuşaklararası travma geçişine dair yapılan çalışmalar özellikle son onlu yılda yoğun bir artış göstermiştir. Klinik psikoloji, psikotarih ve modern psikotravmatolojinin çalışma alanı içinde yer alan *kuşaklararası travma geçişi* kavramı, insanlık tarihi boyunca aynı çocuk yetiştirme stillerini uygulayan ebeveynlerin -özellikle annelerin- önceki kuşaktan sonraki kuşaklara benzer travmatizasyon ve reviktimizasyon tecrübelerini aktararak devam ettirmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer ifade ile, annenin, kendi annesinin ve çocuğunun yakın oranda benzer travmaları taşıması ve bu aktarımın yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile fonksiyon görmesi kuşaklararası travma geçişini ifade eder (Öztürk, 2021a; 2022d). Kuşaklararası travma geçişi ile ilişkili çalışmalar, nicel araştırma teknikleriyle ölçülebilir bir doğada gerçekleştirilmekte olup öteki bilimsel çalışmaları doğrulayan bilgiler vermektedir. Öztürk (2021a)'e göre, “*aile içindeki dissosiyojen yapı, bir prediktör işlevi görmekte ve aracı bir etken olarak travmanın kuşaklararası geçişini kolaylaştırabilmektedir.*” Bu konuda ülkemizde Öztürk tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen ilk çalışmada dissosiyatif bozukluk tanısı almış vakalar ile birlikte aile

dinamikleri ve kuşaklararası travma geçişi incelenmiştir. Bu çalışmada dissosiyatif bozukluk vakalarının tümünde (%100) en az bir çocukluk çağı travması olduğu ve %87'sinde bu travmanın aileden kaynaklandığı bulunmuştur. Vakaların ailelerine bakıldığında, çocukluklarında fiziksel istismara uğrama oranı %74 ve duygusal istismara uğrama oranı ise %85.7 olarak bulunmuştur. Aile üyelerinin daha çok kendi anne babaları tarafından istismara maruz kaldıkları bildirilmiştir. Sonuç olarak, kendi anne babası tarafından istismar edilmiş kişilerin kuşaklararası travma geçişiyle kendi yetiştirdikleri çocukları da travmatize ettikleri ve dışardan gelen travmatik yaşantılardan da koruyamadıkları anlaşılmaktadır (Derin, 2018; Cohen, 2019; Öztürk, 2003, 2020a; Turgut, 2021).

Travmatize edilmiş çocuklar, anne babalarının ilgisiz ve ihmalkar tutumuna rağmen ebeveynlerine bağlanır ve bu bağı sürdürerek psikolojik uyumunu sağlar. Bu tür bir bağlanmayı sağlayabilmek için çocuk anne babadan gelen saldırılarla hiç olmamış gibi bilinçten uzaklaştırma (inkar, yok sayma), bellekten silme, azımsama ya da affetme yollarından biri ya da birkaçı ile başa çıkmaya çalışır. Örneğin çocuk taciz durumunda bunun hiç gerçekleşmediğine ikna olup böyle bir gerçeği kendinden bile dissosiyatif bir eksenle saklayabilir. Dissosiyasyon bir hayatta kalma aracı olarak travmatik yaşantılar ve anılar karşısında psikolojik uyumu yeniden sağlamak ve patolojilerden korunmak için ortaya çıkan bir kendini koruma tepkisidir (Liotti, 2004; Öztürk, 2019; Ross & Halpern, 2009). Çocuğun kendisine saldırgan davranan ebeveynlerine bağlanması ancak ve ancak dissosiyasyonla mümkündür. Ebeveynleri ile güvenli bir bağlanmayı gerçekleştiremeyen çocuk içsel güven duygusunun geliştiremediğinden dışardaki güven ve bakım kaynaklarına olağan koşullardan daha fazla ihtiyaç duymaktadır (Öztürk, 2020a). Dolayısıyla güvensiz bağlanma stiline sahip çocuklar otonomilerini optimal düzeyde kazanamadıklarından paradoksal bir biçimde kendilerini travmatize edebilecek partnerlere yönelirler (Alexander & Schaeffer, 1994; Barack, 1991; Ross & Halpern, 2009). Sonuç olarak, disfonksiyonel aile modelleri ve yanlış çocuk

yetiştirme stilleri bir toplumda kuşaklararası travma geçişine ve patolojinin aktarımına imkan sağlamaktadır (Öztürk, 2020a; 2021a; 2022d).

deMause (1982) ve Öztürk (2018) çocukluk çağı travmaları kadar yanlış çocuk yetiştirme stillerinin de dissosiyatif bozuklukların oluşumunda etkili olduğunu vurgulamaktadır. Anne babanın empatiden uzak, ilkel ve şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stilleri bireysel ve toplumsal düzeyde oluşan dissosiyatif tepkilerin temel etiyolojik karakteristiğini oluşturmaktadır (Öztürk, 2018). Normal düzeyden patolojiye uzanan spektrumda aile modelleri; “*normal aile*”, “*disfonksiyonel aile*” ve “*patolojik aile*” olarak üçe ayrılmaktadır. Normal aile modelinde aile üyeleri herhangi bir tanı almamıştır ve sağlıklı nesillerin yetişmesi için gerekli ortamı oluşturabilmişlerdir. “*Görünürde normal aile*” ya da “*disfonksiyonel aile*” modeli genellikle psikiyatrik tanı alan bir çocuk ve eşik altı kriterlerinin görüldüğü ebeveynlerin bulunduğu aile sistemidir. “*Patolojik aile modelinde*” ise neredeyse tüm aile üyeleri psikiyatrik bir tanı almaktadır (Öztürk, 2021a; 2022d). Disfonksiyonel ve patolojik aile modelleri travmanın kuşaktan kuşağa geçmesine olanak tanır ve kuşaklararası fosilleşime yol açar. Disfonksiyonel aile modeli toplumda daha yaygın olduğundan kuşaklararası psikopatoloji aktarımında en büyük role sahiptir. Disfonksiyonel ailelerde görülen tutarsız ve kaotik ilişkiler ve yanlış çocuk yetiştirme stilleri çocukluk çağı travmalarına yol açar. Bu aileler oldukça katı, inisiyatifsiz ve psikopatojen bir yapılanma gösterirler. Disfonksiyonel ailelerde, ebeveynler kendi anne babalarından öğrendikleri çelişkili ve patolojik dinamikleri kendi çocuklarına uygulayarak farkında olmadan kuşaklararası geçişi gerçekleştirmiş olur. Bu ailelerde inkar, çarpıtma ve dissosiyatif savunmalar çok yoğundur ve ebeveynler çocuklarını istismar ettiklerini kabul etmeyerek bunun normal bir durum olduğuna inanırlar. Evlat ayrımı yaparlar, eşler arasında empatik karşılıklılık yoktur, bazı aile üyelerine karşı “*empati eksikliği*” olduğu görülür, aile üyeleri arasında “*mesafe*” ve “*ayar*” sorunları vardır, birbirlerine fesat, kıskanç ve kaba davranırlar, kişisel mahremiyet gözetilmez, aile sosyal

olarak izoledir, çocuklar güvensiz bağlanma yaşar ve aile bireyleri travmatize edilerek kontrol edilir. Disfonksiyonel aileler hem kendi çocuklarını travmatize eder hem de onları dışardan gelen travmatik yaşantılardan ve olumsuz yaşam deneyimlerinden koruyamazlar (Öztürk, 2021a; 2022d).

Çocukluk çağı travmaları ile karakterize olan dissosiyatif bozukluk vakalarının yetiştiği aile ortamı incelendiğinde büyük oranda disfonksiyonel aile modellerine rastlanmaktadır. Disfonksiyonel aile modelleri: dışa dönük aile, içe dönük aile, karma aile, dönüşebilen aile, dissosiyatif aile, şizoidi aile, depresif aile, narsistik aile, enstest aile, obsesif ve kompulsif eğilimli aile ve dijital aile olarak on bir başlıkta incelenmektedir. Dışa dönük ailede, eşine ve çocuklarına aktif egoizm ve kontrol sergileyen dominant ebeveyn tüm aile üyelerine kendi kural ve isteklerini dayatır, bunların gerçekleşmemesi halinde de aileyi krize sokarak patolojik bir ortam oluşturur. Çekinik ebeveyn ise nadiren kontrolü ele geçirdiğinde istismarcı rolünü üstelenebilir. İçe dönük ailelerde, her ikisi de introversif olan anne ve babalar bulunur ve bu ailelerde sınırlı bir iletişim ve karşılıklılık vardır. Karma aile modelinde ebeveynlerden biri dışa dönük biri içe dönük olur, dışa dönük ebeveyn diğer aile üyelerine sadizme varan bir ve kronikleşen bir istismara uygulayabilir. Öztürk (2021a) bu ailelerde yaşanan fiziksel ve duygusal şiddetin “*aile terörizmi*” olarak adlandırılabilirliğini ifade etmektedir. Karma aile modelindeki ailede ebeveynler çocuklarını “*zehir konteyneri*” olarak kullanıp kendi travmatik geçmişlerini onlara boşaltırlar. Bu ailelerde “*yarı dissosiyatif yaşam*” istismara uğrayan aile üyesinin psikopatolojik aile sürecine katlanabilmesine olanak tanımaktadır. Dönüşebilen aile modeli, aile içinde rollerin sürekli olarak değiştiği, hangi ebeveynin içe dönük hangi ebeveynin dışa dönük olduğunun belli olmadığı aile yapısıdır. Aile içinde değişen tutumlar ve duygular karşısında çocuklar güvenli bağlanma geliştiremez ve yetişkinliklerinde bağlanma sorunları yaşarlar (Öztürk, 2021a; 2022d).

2.4.5.4. Hipnoza Eğilim ve Hayal Gücü Kapasitesi

Bazı araştırmacılar tarafından dissosiyatif bozukluklar kişinin hipnoza eğilimli yapısı ile ilişkilendirilmiş olsa da klinik ve normal popülasyonlarla gerçekleştirilen çalışmalarda hipnoza eğilim kapasitesi ile dissosiyasyon arasında benzerlikler olmakla birlikte aralarındaki ilişkinin kısıtlı olduğu ifade edilmektedir (Ross & Hapern, 2009; Ross & Norton, 1989; Öztürk, 2003). Öte yandan Bliss (1986) çocukluk çağı travmasına maruz kalan dissosiyatif bozukluk vakalarının hipnoza eğilimlerini yüksek bulmuştur. Çeşitli çalışmalarda ise aşırı fantezi eğilimi ile dissosiyasyon arasında anlamlı bir ilişkili bulunmuştur (Bliss, 1986; Hornestein & Putnam, 1992). Acı verici travmatik bir deneyim karşısında gerçek dışı bir dünyaya açılmaya imkan tanıyan hayal gücü veya fantezi kapasitesi iki açıdan dissosiyasyonla ilişki göstermektedir. İlk olarak, travmatik yaşantının gelişimsel devamlılığı etkilediği durumlarda hayali arkadaşların alter kişiliklere dönüşerek farkı işlevleri yerine getirebileceği iddia edilmektedir. İkinci olarak ise fanteziye eğilim kapasitesi olan kişilerin dissosiyasyon olma ya yatkın olabileceği varsayımdır. Yapılan bir çalışmada dissosiyatif bozukluğu olan çocuk ve ergen vakaların %84'ünün geçmişte olan ve varlığını sürdüren hayali arkadaşları olduğu görülmüş ve alter kişiliklerin dışsal bir hayali arkadaş olarak ortaya çıktıktan sonra içselleştirme ile oluşabileceği vurgulanmıştır (Hornstein & Putnam, 1992).

2.4.6. Dissosiyatif Bozuklukların Epidemiyolojisi

Erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarıyla karakterize olan dissosiyatif bozukluklar, psikiyatrik tanı grupları arasında en yaygın görülen ruhsal hastalıklar arasında yer almaktadır (Öztürk; 2020a; Ross, 1991; Şar; 2011; Şarlak & Öztürk, 2018). Dissosiyatif bozuklukların yaşam boyu görülme sıklığı %9 ile 18 arasında değişmektedir (Şar, 2011). 2022'de yayınlanan DSM-5'in güncel metninde dissosiyatif bozuklukların 12 aylık prevalansı; DKB %1.5, depersonalizasyon/derealizasyon %1-2 ve dissosiyatif amnezi %1.8 olarak belirlenmiştir (APA, 2022). Klinik örnekleme dissosiyatif bozuklukların yaygınlığı %46'ya

kadar çıkmaktadır (Goffinet & Beine, 2018; Loewenstein, 2018). Avrupa ve Amerika’da yapılan çalışmalarda dissosiyatif bozuklukların prevalansı genel popülasyonda %12, ayakta tedavi gören psikiyatri hastalarında %12-29 ve yatarak tedavi gören psikiyatri hastalarında %8-21 arasında görülmektedir (Temple, 2019). Tayvan’da yakın zamanda gerçekleştirilen bir çalışmada akut psikiyatri hastalarının dissosiyatif bozukluk tanısı alma oranı %19.5 olarak bulunmuştur (Goffinet & Beine, 2018). Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen 98 araştırmanın derlendiği bir meta-analiz çalışmasında ise toplam 31,905 katılımcı içinde dissosiyatif bozukluk tanısı alma oranı %11.4 olarak bulunmuştur (Kate, Hopeood, & Jamierson, 2020).

Kuzey Amerika’da yatarak tedavi gören hastalarla yapılan çalışmalarda en az bir dissosiyatif bozukluğa sahip olma oranlarının %13-27 arasında değiştiği tespit edilmiştir (Ross, Anderson, Fleisher, & Norton, 1991; Saxe ve ark., 1993). Avrupa’da yapılan araştırmalarda yatarak tedavi gören hastalardaki dissosiyatif bozuklukların prevalansının %4.3 ile %25 arasında değiştiği ortaya çıkmıştır (Friedl & Draijer, 2000; Jackson & Burgess, 2004; Modestin, Ebner, Junghan, & Erni, 1996; Lipsanen, Korkeila, Peltola, Järvinen, Langen, & Lauerma, 2004; Mueller, Moergeli, Assaloni, Schneider, & Rufer, 2007). Türkiye’de ise yatarak tedavi gören hastalarda dissosiyatif bozuklukların yaygınlığı yaklaşık %10 civarında olduğu belirlenmiştir (Şar ve ark., 2003; Şar, Tutkun, Bakim & Baral, 2000; Şar, Tutkun & Yargıç, 1996; Tutkun ve ark., 1998). Şar ve arkadaşlarının (2014) ayakta tedavi gören 11-17 yaş arası ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmada ise dissosiyatif bozukluk oranı %45.2 ve dissosiyatif kimlik bozukluğu oranı ise %16.4 olarak bulunmuştur.

Bazı klinik popülasyonlarda dissosiyatif bozuklukların görülme riski daha yüksektir. Alkol ve madde kullanım bozukluğu, sınırda kişilik bozukluğu, konversiyon bozukluğu, kişilik bozuklukları, sosyal fobi ve şizofreni, dissosiyatif bozukluklar ile yüksek komorbidite göstermektedir (Şarlak & Öztürk, 2018). Bunlarla birlikte, travma sonrası stres bozukluğu,

intihar eğilimi, kendine zarar verme ve riskli davranışlar dissosiyatif bozuklukların ilişkili olduğu diğer komorbid psikiyatrik tablolardır (Şarлак & Öztürk, 2018). Dünya Sağlık Örgütü'nün 16 ülkeyi kapsayan araştırmasında TSBB tanısı alanların %14.4'ünün dissosiyatif bozuklukların kriterlerini karşıladığı görülmüştür. Alkol ve madde bağımlılığı olan kişilerin komorbid tanı alarak dissosiyatif bozukluklara sahip olma olasılığı oldukça yüksektir. Türkiye'de bir hastanede yer alan bağımlılık tedavi merkezinde yapılan çalışmaya göre dissosiyatif bozuklukların yaşam boyu görülme oranı alkol bağımlıları için %9 ve madde bağımlıları için %26 olarak bulunmuştur (Tamar-Gürol ve ark., 2008). Kuzey Amerika'da ise bu oranlar %15 ile %39 arasındadır (Ross ve ark., 1992; Dunn ve ark., 1995). Almanya'da benzer bir çalışmada da madde bağımlılığı olanların eştanılı dissosiyatif bozukluğa sahip olma riskleri alkol bağımlılığı olanlardan fazla bulunmuştur (Schäfer ve ark., 2010). Bunun yanı sıra, konversiyon şikayetleri ile dissosiyatif yaşantıların ilişkisi Janet'in bu ilişkiyi vurgulamasından itibaren dikkat çekmektedir. Türkiye'de yapılan çalışmalarda eştanılı dissosiyatif bozukluğu olan konversiyon bozukluğu vakalarının, eştanılı olmayan vakalara göre daha fazla çocukluk çağı travması yaşantıladığı görülmüştür. Dissosiyatif bozuklukların çok sayıda psikiyatrik bozuklukla komorbid olması klinisyenlerin bu bozuklukları teşhis etmesini zorlaştırmaktadır (Öztürk, 2020a; Şar, 2011).

Dissosiyatif bozukluğun genel -klinik olmayan popülasyondaki- yaygınlığı inceleyen çalışmalar, klinik popülasyon dışında da bu bozuklukların yaygın olarak görülebileceğine işaret etmektedir. Ross (1991) Kanada'da dissosiyatif bozuklukların toplumdaki prevalansını %11.2 olarak bulmuştur. Yakın zamanlı bir meta-analiz çalışmasında üniversite popülasyonunda dissosiyatif yaşantıların prevalansı %17, -en az bir dissosiyatif bozukluk tanısının alınabileceğine işaret eden Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) kesme puanı olan 30'un üzerine puana sahip- patolojik dissosiyasyon ise %10 ile %16 arasında bulunmuştur (Kate, Hopwood, & Jamieson, 2020). Şar, Akyüz ve Doğan (2007)'in çalışmasında dissosiyatif füğ

%0.2, dissosiyatif amnezi %7.3, depersonalizasyon %1.4 oranında görülürken dissosiyatif bozuklukların toplam prevalansı ise %18.3 olarak bulunmuştur. Türkiye’de üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen araştırmalarda DES ortalama skoru 12.12 ile 24.30 arasında değişmektedir. Bu skorlar patolojik dissosiyasyon düzeyi olarak belirlenen 30 puanın altında olsa da günlük hayatta travmatik yaşantılarla başa çıkmada dissosiyasyonun subklinik düzeyde kullanıldığını göstermektedir (Boysan, Goldsmith, Çavuş, Kayri, & Keskin, 2009; Canan, Ataoğlu, Özçetin, & İçmeli, 2012; Öztürk & Şar, 2008; Şar, Türk, & Öztürk, 2019).

Öztürk (2018) çalışmasında dissosiyatif bozuklukların genel toplumdaki kadın erkek oranının yaklaşık olarak 9/1 olduğunu belirtmiştir. Bu ciddi farkın dissosiyatif bozukluğa sahip erkeklerin önemli bir bölümünün ceza-adalet sistemi içinde bulunmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Carlisle, 1991; Carlson & Putnam, 1993; Steinberg, 1995). Çetinkaya (2020) cinsel istismar ve uyuşturucu suçu nedeniyle cezaevinde bulunan 492 tutukluyla gerçekleştirdiği doktora tez çalışmasında hükümlülerin %38.6’sının dissosiyatif bozukluk tanısı alabilecek durumda olduğunu ve %34.6’sının ise subklinik düzeyde olduğunu bulmuştur. Akdemir (2022) ise cinsel saldırı, öldürme, yaralama, uyuşturucu suçlarından hükümlü 189 erkek ve kontrol grubunda yer alan 147 yetişkin erkek ile gerçekleştirdiği doktora tez çalışmasında hükümlülerin dissosiyatif yaşantılarının (%52.39) kontrol grubuna (%8.17) göre neredeyse yedi kat daha fazla olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, alanyazındaki çalışmalar dissosiyatif bozuklukların sadece klinik popülasyonda değil klinik olmayan popülasyonda da oldukça yaygın olduğunu kesin ve net bir şekilde göstermektedir (Akdemir, 2022; Çetinkaya, 2020; Öztürk, 2020; Resick ve ark., 2012).

2.4.7. Adli Bilimler Perspektifinden Dissosiyatif Bozukluklar

Çocukluk çağı travmaları kapsamındaki aile içi şiddet, fiziksel, duygusal ve cinsel şiddetin dissosiyatif bozuklukların oluşmasındaki etkisi nedeniyle dissosiyatif bozukluklar, adli bilimler ve özellikle adli psikiyatri ile yakından ilgilidir (Öztürk, 2003; 2020a). Ruhsal travma

sonrası ortaya çıkan dissosiyatif bozukluklar, ceza ve hukuk davalarının odak konularından birisi olarak fonksiyon görmektedir. Dissosiyatif bozukluğa sahip vakaların cezai ehliyeti hakkındaki genel kanı bu hastaların yapılan eylemin niteliğine ilişkin olarak gerçeği değerlendirme ve muhakeme yeteneğinin bozulmadığı şeklindedir. Öte yandan dissosiyatif amnezi, ruhsal fragmentasyon ve ani kişilik değişimleri üzerinde dissosiyatif bozukluğa sahip hastaların kontrol yeteneği bulunmadığından cezai sorumluluğun etkilenebileceği önemle vurgulanmaktadır (Oral, 1999; Öztürk, 2003). Ağır düzeydeki dissosiyatif bozukluklarda geçici irade kaybının ortaya çıkabileceği, bu vakaların ego fonksiyonlarının zayıf ya da bozuk olabileceği ile hastalık nedeniyle şuur ve irade serbestisinin etkilenebileceği cezai sorumluluk değerlendirmelerinde göz önünde bulundurulmalıdır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu madde 32'nin birinci fıkrasında akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilemeyeceği, bu kişiler hakkında akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı ifade edilmektedir. 32. maddenin ikinci fıkrasında ise akıl hastalığının etkisiyle davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış kişi için cezada indirim uygulanabileceği bildirilmektedir (Öztürk, Derin, & Ateş, 2019). Dissosiyatif bozukluğa sahip bireylerin cezai ehliyeteye sahip olamayacağı görüşü dört nedene dayandırılmaktadır. Bunlar;

1. Dissosiyatif bozukluğu olan birey, diğer alter kişiliklerin eylemleri üzerinde kontrol sahibi değildir bu sebeple diğer alter kişiliklerin eylemlerinden dolayı sorumlu tutulamaz.
2. Dissosiyatif bozukluğa sahip kişi diğer alter kişiliklerin eylemleri hakkında amneziktir, bu nedenle kendini savunamaz.
3. Dissosiyatif bozukluk nedeniyle bireyin davranışlarını hukuk düzenine uygun hale getirmesi ya da kendi yanlışlarını bilebilmesi mümkün değildir.

4. Dissosiyatif bozukluğu olan birey bir uyurgezer gibi davranışlarının bilincinde değildir (Steinberg, Bancroft, & Bunchan, 1993).

Suç içleyen dissosiyatif bozukluk vakalarında failin cezalandırılmasından öte onarıcı adalet uygulamalarının yürütülmesi ve gelecekte oluşabilecek mağduriyetlerin önlenmesi önemli görülmektedir. Adalet sisteminin cezalandırıcı uygulamalarına alternatif olarak psikososyal destek programlarının etkili ve aktif bir biçimde kullanılmasının yeniden suç işleme oranlarını önemli derece azaltabileceği vurgulanmaktadır (Blaustein, Pino, & Ellison, 2018). Onarıcı adalet uygulamaları kapsamında failin ihtiyaç duyduğu psikiyatrik bir tedaviye ulaşması sağlanmalıdır. Bu psikiyatrik tedavi süreci, failin kendisini “suçlu” kimliğinde görmesinin engellenmesini ve ceza infazı sonlandıktan sonra topluma yeniden uyum sağlamasına yönelik çalışmaları da içermelidir. Psikiyatrik tedavi ile birlikte failin topluma entegrasyonunun sağlanması yeni mağduriyetlerin oluşmasının önüne geçebilecektir. Psikoterapi ve hukuki yaptırım birbirini dışlayan unsurlar olmayıp hukukun gücü ile birlikte psikoterapiyi kullanmak bu dissosiyojen yapıdaki travmatik bireylerin topluma yeniden kazandırılmasını mümkün kılacaktır. Hukuki yaptırım ile birlikte psikoterapiyi etkin şekilde kullanmak için psikoterapist, psikiyatrist, sosyal hizmet uzmanı gibi adli sistemdeki yetkililerin uyum içinde çalışması ile mümkün olabilir (Öztürk, 2020a; Öztürk, Derin, & Ateş, 2019). Ayrıca, travma ile ilişkili psikiyatrik bozuklukların psikoterapi sürecinde psikotraumatologlardan ve dissoanalistlerden süpervizyon desteği alınması tedavinin en etkili biçimde gerçekleştirilmesi için temel bir gerekliliktir (Öztürk & Derin, 2021).

Dissosiyatif bozukluklarla ilişkili olarak ortaya çıkabilecek “nevroz-psikoz ayrımı”, “vesayet altına alma”, “malulen emeklilik” ve “malpraktis” gibi adli psikiyatriyi ilgilendiren temel konularda her vakanın ayrı bir olgu olarak değerlendirilmesi önerilmektedir (Öztürk, 2003). Dissosiyatif bozukluğu olan kişiler çoğu zaman psikiyatristin mesleki tecrübesizliği, dissosiyatif bozukluğu diğer tanı gruplarından ayıran özelliklerin iyi belirlenmemesi ve

psikiyatrik değerlendirmenin yeterince detaylı yapılmamasından dolayı epilepsi, antisosyal ve sınırdaki kişilik bozukluğu, konversiyon bozukluğu ve psikotik bozukluklar ile karıştırılabilir. Bu durumda dissosiyatif bozukluk vakaları yanlış tedavilerle uzun yıllar sonuç alamadan maddi ve manevi kayıplar yaşayabilmektedir (Öztürk, 2020a). Amerika’da dissosiyatif bozuklukların tedavisi konusunda hekim ya da psikologlara karşı açılan malpraktis davalarında, vaka açısından hem lehte hem de aleyhte kararlar verilebildiği görülmüştür (Şar, 1998; Öztürk, 2003; 2020). Dissosiyatif bozukluk vakalarının tedavisinde travma merkezli bir tedavi yaklaşımı aile dinamiklerine zarar vermeyerek hasta ile sınırların korunmasını da kapsayacak şekilde, hasta haklarını göz önünde bulundurarak ve gerekli tıbbi kayıtları not olarak gerçekleştirilmelidir (Pearlman & Saakvitne, 1995; Öztürk, 2003; 2020a). Bunun dışında, dissosiyatif bozukluk vakalarında geçmişte aile içinde yaşadığı istismara ve ihmale yönelik geriye yönelik tazminat davaları açılabilir. Ayrıca hali hazırda aile içinde çocuğa ya da ergene yönelik ebeveynler tarafından gerçekleştirilen istismar ve ihmal devam ediyorsa anne-baba hakkında soruşturma başlatılarak gerekli adli psikiyatrik ve psikolojik incelemelerin ardından hukuki tedbirlere karar kılınır (Öztürk & Şar, 2006; Öztürk, Derin, & Ateş, 2019).

Adli incelemeler bakımından dissosiyatif bozukluk vakalarında diğer psikiyatrik hastalıklardan farklı olarak özellikle dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki dissosiyatif bozukluk vakalarının çoğunlukla travmatik deneyimlerini dissosiyasyon mekanizmasını yoğun kullanmaktan dolayı kendi kendilerinden bile gizlemiş olma olasılıklarıdır (Öztürk & Şar, 2005). Travmanın hatırlanmaması adli incelemeyi oldukça zorlaştıracak bir etkidir. Öte yanda dissosiyatif bozukluğa sahip vakalar ile yapılan görüşmelerde çelişkili bilgiye rastlanması yüksek olasılıktır. Yeteri kadar tecrübesi ve bilgisi bulunmayan ruh sağlığı uzmanlarınca zaman zaman çelişkili algılanabilen bu bilgi ve ifadeler aslında “*görünürde çelişkili bilgilerdir.*” Çelişkili gibi görülen bu bilgi, travmanın etkisinden dolayı parçalı, kopuk, eksik ve iç içe geçmiştir ki bu nedenle çelişkili algılanmaktadır. Çelişkili

bilgiler, tam aksine erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının ve dissosiyatif bozuklukların varlığına dair açık kanıtlardır. Normal hafıza; sözel, öyküsel ve kronolojikken travmatik hafıza; duyuşsal, parçalı ve bedenseldir. Dissosiyatif vakaların adli görüşmelerde uzmana güvenememesi sebebiyle travmatik olayı anlatmakta zorlanması, travmatik hafıza yapısı nedeniyle olayları parçalı anlatması ya da olayların acı verici boyutundan kaçınmak için dissosiyeye etmesi “*gizleme eğilimi*” olarak tanımlanmıştır. Dissosiyatif bozukluk tanısına sahip olmak ve psikiyatrik değerlendirmede uygulanan Rorschach testinde görülen “*travmatik içerik*” travmanın en bariz göstergeleridir. Vakanın ifadesindeki görünürde çelişiklere; vakanın başka kimselerce korkutulması, adli süreçlerde yaşadığı yoğun kaygı nedeniyle meydana gelen amneziler ve travmatik bellek yol açabilmektedir (Van der Kolk & Fisler, 1995). Her bir dissosiyatif bozukluk vakası kendi içinde bireysel olarak ayrıntılı bir psikiyatrik değerlendirmeden geçirilmeli ve travmatik yaşantıların etkileri araştırılmalıdır (Öztürk, 2020a; Öztürk, Derin, & Ateş, 2019).

2.4.8. Dissosiyasyon ve Flört Şiddeti

Psikotravmatolojinin en temel alanlarından biri olan ve kronik çocukluk çağı travmalarının etkisiyle gelişen dissosiyasyon; intihar girişimleri, kendine zarar verme davranışları, bilinç kesintileri, amneziler, odaklanma güçlükleri, reviktimizasyon, öfke patlamaları ve ambivalans romantik ilişkilerde kendini gösterebilmekte, ayrıca psikolojik flört şiddeti maruziyeti sonucu olarak da oluşabilmektedir (Aydın & Gölge, 2022; Öztürk & Derin, 2020). Dissosiyasyon, flört şiddeti sürecinde bir savunma mekanizması olarak fonksiyon görebilmekte ve özellikle bu savunma mekanizmasının sıklığı, süresi ve şiddeti arttıkça reviktimizasyon riski de aynı oranda artabilmektedir. Dissosiyeye olmak kadınların partnerleri tarafından uğratıldıkları ruhsal sıkıntılardan, duygusal olarak kendilerini ayırması ya da kopmasına olanak sağlar (Braun, 1988). Olumsuz pekiştirici özelliklerinden dolayı, dissosiyeye olma eğilimi kişinin günlük yaşantısına yayılabilir ve potansiyel risk durumlarında bilgi

işleme mekanizmasını da kesintiye uğratabilir (Chu, 1992). Alexander (2009) iki ya da daha fazla ilişkisinde flört şiddetine maruz kalan kadınların tek bir ilişkide partner şiddeti yaşayan kadınlardan daha yoğun ve şiddetli düzeyde dissosiyatif belirtiler bildirdiğini ifade etmektedir. Iverson ve arkadaşlarının (2013) flört şiddeti mağduru 69 kadınla 6 aylık bir izleme süresinde gerçekleştirilen boylamsal çalışmasında, yüksek seviyede dissosiyatif belirti gösteren kadınların reviktimize olma risklerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer ifade ile kadınların flört şiddeti sonrası dissosiyatif olma eğilimleri reviktimizasyonu arttırmaktadır. Stein (2012) ise yoğun ve şiddetli dissosiyatif belirtileri olan kadınların çatışmalı ve uzlaşmadan uzak ilişkilerde dissosiyatif yaşantıları olamayan kadınlara göre daha uzun süre kaldığını vurgulamaktadır.

Alanyazında dissosiyasyon ve cinsel reviktimizasyon arasındaki ilişkiyi gösteren çok sayıda çalışma yer almaktadır (Becker-Lausen, Sanders, & Chinsky, 1995; Cloitre, Scarvalone, & Difede, 1997; Field, Classen, Butler, Koopman, Zarcone, & Spiegel, 2001; Sandberg, Matorin, & Lynn, 1999). Zerubavel ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında cinsel istismarın şiddetinin ve terk edilme korkusunun, flört şiddetine uğrama ve dissosiyatif yaşantılar arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur. Çocukluk döneminde cinsel istismara uğramış olan ve yüksek düzeyde terk edilme korkusu yaşayan kadınlar partnerleri tarafından şiddet gördüklerinde dissosiyatif olmaya daha yatkındır. Dissosiyasyon sayesinde flört şiddetine uğrayan kişiler, yaşadıkları acıyı partnerden ayırarak ya da bölerek partneri ile ilişkisinin sürekliliğini “görünürde” korumaktadır. Flört şiddeti kurbanlarının ilişkilerindeki duygusal bağı (emotional bond) korumak için bu istismara dair farkındalığı dissosiyasyon mekanizması ile uzaklaştırabildikleri düşünülmektedir (Zerubavel ve ark., 2018). İhanet travması teorisinde, dissosiyasyonun travmatik yaşantılar esnasında bu durumla başa çıkmak amacıyla oluşan uyum sağlayıcı doğasına vurgu yapılmakta, şiddet sergileyen partner ile kurulan duygusal bağı korumak için bilgiyi yalıtma (knowledge isolation) ya da kısmi bilinçsizlik (partial

unawareness) mekanizmaları ile istismarın bireyin farkındalığında bölündüğü ve ayrıştırıldığı açıklanmaktadır. Dissosiyasyonun yalnızca ilişkisel bağı korumak için değil aynı zamanda kişinin psikolojik stabilitesinin sağlanması için tehdit edici bilgilerin bilinçte kısıtlanması şeklinde de işlev görebildiği düşünülmektedir (Dell, 2009; Putnam, 1997). Dissosiyasyon olarak bilinçli farkındalıkta kısıtlama yapabilme becerisi çoğunlukla çocuklukta geliştiğinden, cinsel istismar mağduru kişiler flört şiddeti ile büyük oranda dissosiyasyon olarak başa çıkmaya çalışabilmektedir (Fredy, DePrince, & Zurbriggen, 2001).

Çocukluk çağı travmaları ile flört şiddeti arasındaki ilişkiyi açıklamak üzere ele alınan en önemli etmenlerden biri dissosiyasyondur. Webermann ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında dissosiyatif bozukluk vakalarının yakın ilişkilerinde partner şiddeti oranlarının yüksek olduğu ve ilişkilerinde şiddete uğrayanların aynı zamanda partnerine şiddet uyguladığı ortaya çıkmıştır. Bahsedilen çalışmada dissosiyatif bozukluk tanısı almış vakalarda fiziksel ve duygusal çocukluk çağı travması, fiziksel flört şiddeti ile ilişkili iken çocukluk çağında aile içi şiddete tanık olmak ve çocukluk çağı ihmaline uğramak ise duygusal flört şiddeti ile karakterizedir (Webermann ve ark., 2014). 32 yıllık izleme süreci olan boylamsal araştırmadan (The Minnesota Longitudinal Study of Risk and Adaptation) elde edilen verilerle gerçekleştirdikleri bir çalışmada ise 18 yaşından önce fiziksel ve/veya cinsel istismara maruz kalan kadınları yetişkinlikte (20-32 yaşları arasında) romantik ilişkilerinde şiddet yaşama oranları daha yüksek bulunmuş ve dissosiyasyonun bu ilişkiye kısmen aracılık ettiği görülmüştür (Zamir, Szepeswol, Englund, & Simpson, 2018). Psikolojik flört şiddetine maruz kalan kişilerde karşılaşılabilecek dissosiyatif belirtiler DSM-5 içinde doğrudan yer almıyor olmakla birlikte “*Tanımlanmış bir diğer dissosiyatif bozukluk*” başlığı kapsamında değerlendirilebilir. Bu başlık altında karışık dissosiyatif belirtilerle giden süreğen ve yineleyen sendromlar, uzun süre boyunca ve yoğun bir biçimde baskı altında tutularak inandırılma sonucu gelişen kimlik bozukluğu, stres yaratan olaylara gösterilen akut dissosiyatif tepkiler

bulunabilmektedir. Psikolojik flört şiddeti mağdurlarında, kendilik algısında ve davranışlarını yönlendirebilme becerisinde sürekliliğin çok belirgin olmayacak şekilde bozulduğu kimlik bozukluğu, bilinçli olarak kimliği sorgulama, bilinçte kısıtlılık, gerçek dışılık gibi durumlara ve algısal bozukluklara rastlanması mümkündür (Aydın & Gölge 2022).

Synder (2017) doktora tez araştırmasında yakın partner şiddeti deneyimleyen 5 kadın dissosiyatif kimlik bozukluğu vakasını nitel bir yöntemle incelemiştir. Bahsedilen çalışmaya katılan vakaların tamamı ciddi düzeyde çocukluk çağı travması bildirmiştir. Bu çalışmada, DKB'li kadınların, çocuklukta kendilerini korumak için başvurdukları dissosiyatif reaksiyonların -alter değişimi, ayrışma, amnezi, yeni alter oluşumu- aynılarını şu anki ilişkilerinde partnerleri tarafından maruz kaldıkları şiddetle başa çıkmak amacıyla kullandıkları görülmüştür. Bazı katılımcılar, çocukken deneyimledikleri kötü muamele karşısında geliştirdikleri alterlerin ya da kişilik parçalarının, yakın partner şiddeti maruziyeti esnasında bilinçli olarak ya da bilinçsizce devreye girdiğini ifade etmiştir. Katılımcılar aynı zamanda yakın partner şiddetine uğradıklarında yeni kişilik parçaları ya da alterlerin gelişebildiğini de bildirmiştir. Tüm katılımcılar, partnerleri tarafından şiddet gördükleri sırada çocukken yaşadıkları gibi yoğun dissosiyasyon ve hafıza kayıpları deneyimlediklerini belirtmiştir. Bununla birlikte, kadın DKB vakalarının partner şiddeti sonrası intihara eğilimlerinin arttığı ve komorbid tanı belirtilerinin -depresyon, yeme bozukluğu gibi- kötüleştiği görülmüştür (Synder, 2017). Webermann (2015)'ın dissosiyatif bozukluk (DB) vakalarının yakın partner şiddeti deneyimlerini araştırdığı yüksek lisans tez çalışmasında DB vakalarının partnerlerine şiddet uyguladıkları esnada dissosiyatif reaksiyonlarının arttığı görülmüştür.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Doktora tez çalışmamız, ilişkisel tarama modeli ile yürütülmüş niceliksel bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli ile bir grubun belirli özelliklerini belirlemek üzere verilerin toplanması ve iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Tarama araştırmalarında, incelenen konuya dair katılımcıların görüşleri, tutumları ya da deneyimleri belirlenerek mevcut durumun betimlemesi yapılmaktadır. Bu araştırma modelinde evreni temsil yeteneği olan bir örneklem seçilerek veriler toplanmaktadır. İlişkisel tarama modelinde çok sayıda katılımcıdan cevap alınarak ölçülen birden fazla değişken arasındaki ilişkilerin incelenmesi mümkündür (Demirel, 2018). Bu araştırmanın gerçekleştirilebilmesi adına İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 06.10.2020 tarihinde 74555795-050.01.04 sayılı onay verilmiştir.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni, Ekim 2020-Nisan 2021 tarihleri arasında İstanbul ilinde üniversite öğrenimine devam eden, 18-28 yaş arası, evli olmayan ve en az 6 aylık romantik ilişkisi olan kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. Çalışmaya dahil olma kriterleri; üniversite öğrenimine kayıtlı olarak devam ediyor olmak ve en az altı aylık bir romantik ilişkisinin bulunması olarak belirlenmiştir. Çalışmanın dışlama kriterleri; üniversite öğrenimine İstanbul dışında bir ilde devam edilmesi, romantik ilişki süresinin altı aydan kısa olması veya evli olunması olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada kolayda (kolay ulaşılabilir) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yönteminde çalışmada verilerin en kolay şekilde elde edileceği bireyler örneklem kapsamına alınmaktadır. Kolayda örnekleme, örneklem belirli sayıya ulaşana kadar kolay erişilebilir her elemanın alındığı bir yöntem olup araştırmanın hızlı

ve pratik şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla tercih edilmektedir (Altındış & Ergin, 2018). Google Documents aracılığıyla çevrimiçi platformda oluşturulan araştırma ölçeklerini içeren online form, örneklem kriterlerine uygun katılımcılara sosyal medya platformları (Facebook, LinkedIn, Telegram grupları, Whatsapp grupları, e-posta grupları) üzerinden ulaştırılmıştır.

Çalışmamızda kullanılan veri toplama araçları toplam 528 kişiye ulaştırılmış olup 500 kişi onam formunu kabul ederek çalışmaya katılmıştır. 500 kişiden 35 kişi ise, ölçekleri doldurmayı yarıda bırakmaları nedeniyle örneklem grubundan çıkarılmıştır. Araştırmanın örneklemi, Ekim 2020 ile Nisan 2021 tarihleri arasında İstanbul ilinde üniversite öğrenimine devam eden, en az 6 aylık romantik bir ilişkisi bulunan 465 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %55.3'ü kadın öğrencilerden ($n=257$; yaş ort=23.16; ss=1.749), %44.7'si ise erkek öğrencilerden ($n=208$; yaş ort=22.87; ss=1.953) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18-28 arasında (yaş ort=23.03; ss=1.847) değişmektedir. G power programı ile yürütülen a priori güç analizi sonuçlarına göre en düşük etki büyüklüğünde %80-95 arasında örneklem gücü ile 220-354 arası katılımcı ile çalışmak yeterli bulunmuştur. Bu çalışmada 465 katılımcı ile çalışılmıştır ve posthoc güç analizi sonuçlarına göre çalışmanın örneklemi, araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde düşük etki düzeyine sahip olmasına karşın %99 örneklem gücüne sahip olduğu bulunmuştur.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda belirlenen beş öz değerlendirme ölçme gereci tez çalışmamızda kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ve araştırmaya ilişkin bilgilerini belirlemek amacıyla E.N.Y. ve E.Ö. tarafından geliştirilen “*Demografik Bilgi ve Romantik İlişkileri Değerlendirme Formu*” kullanılmıştır. Toplam 51 sorudan oluşan form; katılımcının kendisine ve ailesine ilişkin 20, katılımcının romantik ilişkilerine ve şu anki partnerine yönelik 20, katılımcının psikiyatrik ve adli geçmişi ile madde kullanımına ilişkin ise

11 soru içermektedir. Katılımcıların romantik ilişkide maruz kaldıkları psikolojik şiddeti değerlendirmek amacı ile “*Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği*”; romantik ilişkilerindeki bağlanma stillerini belirlemek amacıyla “*Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II*” (YİYE II) kullanılmıştır. Katılımcıların dissosiyatif yaşantı düzeylerinin belirlenmesinde “*Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği*” (DES); çocukluk çağı travmalarının ise değerlendirilmesinde “*Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği*” (CTQ) kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi ve Romantik İlişkileri Değerlendirme Formu

Katılımcıların demografik ve araştırmaya ilişkin bilgilerini toplamak amacı ile E. N. Y. ve E. Ö. tarafından 51 soruluk anket hazırlanmıştır. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, anne ve babasına ilişkin bilgiler, partnerine ilişkin bilgiler, önceki romantik ilişkileri, yaşamış olduğu travma ve psikiyatrik sorunları içeren form, katılımcıların özelliklerini ayrıntılı olarak değerlendirmek üzere yapılandırılmıştır. Formda yer alan ilk 20 soru katılımcı ve ailesi ile ilişkilidir. Katılımcının; cinsiyeti, yaşı, eğitimi, hayatının en uzun geçirdiği yer (köy, ilçe, büyükşehir gibi), üniversite okumaya şehir dışından gelip gelmediği, şu anda nerede yaşadığı (ailesinin evinde, yurttan, arkadaşları ile dairede, tek başına dairede), ailesinin ekonomik durumu, kendisinin aylık geliri, anne ve babasının eğitim durumu ve medeni hali, anne babası arasındaki ilişki (ilişki yok, kötü, iyi gibi), katılımcının anne ve babası ile kendi ilişkisini nasıl değerlendirdiği, kardeş sayısı, ailede birlikte yaşayan kişi sayısı, çocukluk döneminde anne babası arasında fiziksel ve duygusal şiddete ne sıklıkla şahit olduğu (hiçbir zaman, bazen, sıklıkla gibi) ve çocukluğunda maruz kaldığı şiddet türleri (fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik istismar, fiziksel/duygusal ihmal) hakkındaki bilgiler formda yöneltilen sorular içinde yer almaktadır.

Formda katılımcının önceki ve şu anki ilişkisi hakkında 20 soru yer almaktadır. Katılımcının ilişki tarihçesi ile ilgili “*şu ana kadarki ilişki sayısı ve ilk ilişkisini kaç yaşında yaşadığı*” şeklinde iki soru bulunurken, “*partnerin yaşı ve eğitim seviyesi*” olmak üzere şu anki

partnerine dair iki demografik soru yer almaktadır. Katılımcının şu anki ilişkisi hakkında; ilişkinin süresi, ilişkide yaşanan ayrılık süreçleri, partnerle yüz yüze görüşme sıklığı, ilişkide maruz kalınan şiddet türleri (fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik), eğer maruz kaldıysa partnerinden kendisine yöneltilen duygusal şiddet davranışları, duygusal şiddetin ne kadar süredir devam ettiği, duygusal şiddet karşısında verilen tepkiler ve ilişkiye devam etme nedenleri, katılımcının partnere yönelik duygusal şiddet uygulayıp uygulamadığı, partneri tarafından şiddet göreceğine dair korkusu olup olmadığı, eğer maruz kaldıysa fiziksel şiddet sonrası yaralanma yaşama ile şikayetçi olma durumu ve katılımcıların ilişkilerini nasıl değerlendirdiği (kötü, orta, iyi gibi) gibi sorular yöneltilmiştir. Son 11 soru katılımcının psikiyatrik tablosu, adli geçmişi ve madde kullanım alışkanlıkları ile ilişkilidir. Katılımcının psikiyatrik bir hastalığı olup olmadığı, şu anda ya da geçmişte psikiyatrik ya da psikolojik bir tedavi görüp görmediği, adli bir suçun mağduru ya da faili olup olmadığı ve son olarak sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı sorulmuştur.

3.3.2. Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği

Yakın ilişkilerde partnerlerin maruz kaldığı psikolojik şiddeti ölçmek amacıyla 2018 yılında Cankardaş-Nalbantçılar tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin oluşturulmasında 2016 yılına kadar psikolojik şiddeti ölçmek için geliştirilmiş olan 16 ölçek tespit edilmiş, bu ölçeklerdeki maddelerden kapsamlı bir madde havuzu hazırlanmıştır. Hazırlanmış olan bu havuzdan değerlendirilmek istenen kriterlere uygun 69 madde seçilerek ölçek oluşturulmuştur. Ölçek 6'lı likert tipli olup; 0 ile 5 arasında değişen puan birimleri arasından değerlendirilmektedir. Yanıtlar “hiçbir zaman, sadece 1-2 kez, ayda 1-2 kez, haftada 1-2 kez, haftada 3-4 kez ve hemen hemen her gün” olarak belirlenmiştir. Ölçeğin “fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı”, “zarar vermeye yönelik korku yaratan tehditler”, “özgürlüğü kısıtlama/kıskançlık”, “aşağılayıcı muamele”, “tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler”, “güven sarsıcı davranışlar” ve “suçlama” ve “deliliğe inandırma” olarak

adlandırılan 8 alt boyutu olduğu bulunmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik kat sayıları .80 ile .95 arasında değişmektedir. Çalışmamızın örneklemini için ölçeğin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve ölçek toplamı için cronbach alpha değeri .96 ve alt boyutlar fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmaline için .93; zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit için .88; özgürlüğü kısıtlama/kıskançlık için .83; aşağılayıcı muamele için .88; tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler için .85; güven sarsıcı davranışlar için .88; suçlama için .89; deliliğe inandırma için .70 bulunmuştur.

3.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE-II) yetişkinlerin bağlanma boyutlarını ölçmek için geliştirilmiştir (Fraley, Waller & Brennan, 2000). Bağlanmanın kaygı ve kaçınma olmak üzere iki alt boyutunu değerlendirmek amacıyla 18'er soru kullanılmıştır. Toplam 36 maddeden oluşan ölçek 7'li likert tipli olup; 1 ile 7 arasında değişen puan birimleri arasından değerlendirilmektedir. 1 = hiç katılmıyorum, 4 = kararsızım/fikrim yok, 7 = tamamen katılıyorum olarak isimlendirilmiş ve ara puanlar isimlendirilmemiştir. 4, 8, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34 ve 36. maddeler ters kodlanmaktadır. Katılımcıların kaygı ve kaçınma puanları ilgili maddelerin puanlarının ortalaması alınarak hesaplanmaktadır. Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilen ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değerleri kaygı ve kaçınma boyutları için sırasıyla .90 ve .86'dır. Test-tekrar test güvenirliği ise kaygı boyutu için .82 ve kaçınma boyutu için .81 olarak bulunmuştur. Çalışmamızın örneklemini için ölçeğin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış, kaygı alt ölçeği için cronbach alpha değeri .87; kaçınma alt boyutu içinse .80 bulunmuştur.

3.3.4. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği

Dissosiyatif yaşantıların düzeyini değerlendirmek amacıyla tasarlanan ve 28 maddeden oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Dissosiyatif bozukluğu olan vakaları belirlemek için ayırıcı bir ölçüm aracı olarak geçerliliği ve güvenilirliği gösterilmiş olan ölçek aynı zamanda hem klinik hem de normal popülasyonda kullanılmaktadır. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği 1986'da Bernstein ve Putnam tarafından geliştirilmiştir. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği geliştirilmesinden bu yana klinik uygulamada dissosiyatif bozuklukların tanı sürecinde yararlanılan bir araç olmak ile birlikte subklinik dissosiyatif yaşantıların değerlendirilmesinde de kullanılmaktadır (Yargıç, Tutkun, & Şar, 1995). Ölçekteki sorular kimlik, bellek ve bilişteki çözümler ve depersonalizasyon/derealizasyon yaşantıları gibi dissosiyatif deneyimlerle ilişkilidir. 11'li likert tipi ile oluşturulan ölçekte sorular 0 ile 100 arasında değişen ve 10'ar puan artan puan birimleri arasından derecelendirilir. Tüm sorulara verilen puanların toplamın ortalaması DES skorunu oluşturmakta ve 30 puan kesme noktası olarak önerilmektedir (Yargıç, Şar, Tutkun, & Alyanak, 1998). Ölçeğin Türkçe uyarlaması psikiyatrik vaka grupları ve psikiyatri dışı örneklem grubu ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri .91'dir, test tekrar test korelasyonu .78'dir. Guttman yarım test katsayısı psikiyatrik vaka örnekleminde .74 ile .86 arasında değişmekte olup psikiyatri dışı örneklem grubunda .89 olarak bulunmuştur (Yargıç ve ark., 1995). Çalışmamızın örneklemi için ölçeğin iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve ölçek toplamı için Cronbach alpha değeri .95 bulunmuştur.

3.3.5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Çocukluk döneminde maruz kalınmış olan istismar ve ihmal durumlarını değerlendirmek üzere hazırlanmış beşli likert tipi öz bildirim ölçeğidir. Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen ölçeğin ilk hali 70 maddeden oluşturulmuş daha sonra 53 maddeye indirilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Türk örneklemi için uyarlaması Şar, Öztürk ve İkikardeş tarafından 2012 yılında gerçekleştirilen 28 maddeden oluşan ölçeğin son versiyonu

kullanılmıştır. Beş alt bölümden oluşan ölçek; çocukluk çağında deneyimlenen fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanlarının toplamından oluşan bir puan vermektedir. Ölçekteki 2, 5, 7, 13, 19, 26 ve 28. maddeler ters puanlanmaktadır. 10, 16 ve 22. Maddeler minimizasyon maddeleridir ve travmanın küçülmesinden doğan etkiyi kaldırmak için kullanılmaktadır. Yanıtlar 1= hiçbir zaman ile 5= çok sık olarak değişmektedir. Değerlendirmede yüksek puanlar çocukluk çağı travma yaşantılarının sıklığının da fazla olduğunu göstermektedir. Cinsel ve fiziksel istismar için 5, fiziksel ihmal ve duygusal istismar için 7, duygusal ihmal için 12 ve toplam çocukluk çağı travmaları için 35 puan alt sınır olarak belirlenmiştir. Türkiye örnekleminde ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri .93 olarak bulunmuştur. Guttman yarım test katsayısı ise .97'dir (Şar, Öztürk, & İkikardeş, 2012). Çalışmamızın örneklemini için ölçeğin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve ölçek toplamı için cronbach alpha değeri .89 ve duygusal istismar için .87; fiziksel istismar için .86; fiziksel ihmal için .54; duygusal ihmal için .88; cinsel istismar için .92 bulunmuştur. Ölçeğin travmanın inkarı alt boyutu toplam puan içine dahil olmayıp ayrıca hesaplanmıştır ve iç tutarlılık katsayısı cronbach alpha değeri .73 bulunmuştur.

3.4 Verilerin Analizi

3.4.1. Normallik Varsayımının Test Edilmesi

Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS v.21 istatistiksel analiz programı ile istatistiksel analize tabi tutulmuşlardır. İstatistiksel analizlere geçilmeden önce katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadıkları çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri incelenerek değerlendirilmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013) normallik varsayımının karşılanması için çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 aralığında olmasının yeterli olacağını bildirmişlerdir. Tablo I'de katılımcıların ölçeklerden aldıkları en düşük ve en yüksek puanlar, ortalamalar, standart sapmalar ile çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir.

Tablo I. Normallik Varsayımının Test Edilmesi

	N	Puan Aralığı	ORT	SS	Çarpıklık	Basıklık
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	465	0-335	25.69	30.965	4.039*	27.596*
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmal	465	0-90	9.06	11.468	2.891*	11.367*
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	465	0-55	1.05	3.493	9.784*	130.601*
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	465	0-45	6.15	7.197	1.576*	2.678*
Aşağılayıcı muamele	465	0-60	2.11	4.762	6.070*	56.515*
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	465	0-30	1.59	3.102	4.339*	25.696*
Güven sarsıcı davranışlar	465	0-15	1.57	2.436	2.634*	9.415*
Suçlama	465	0-35	3.69	5.277	2.703*	10.089*
Deliliğe inandırma	465	0-15	.50	1.350	5.678*	44.108*
Yakın ilişkilerde kaygı	465	23-120	65.04	20.386	.494	-.317
Yakın ilişkilerde kaçınma	465	18-112	50.09	16.760	.360	.074
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	465	25-97	39.04	11.635	1.318	2.023*
Travmanın inkarı	465	0-3	.44	.852	1.856*	2.283*
Duygusal istismar	465	5-25	7.82	4.038	1.775*	2.964*
Fiziksel istismar	465	5-25	5.85	2.279	4.180*	22.411*
Fiziksel ihmal	465	5-17	7.35	2.429	1.048	.680
Duygusal ihmal	465	5-25	11.93	4.753	.555	-.120
Cinsel istismar	465	5-25	6.08	2.890	3.886*	17.548*
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	465	0-90	14.75	15.251	1.444	2.230*

**Normallik varsayımı karşılanmadı*

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar incelendiğinde Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt ölçekleri dışında kalan tüm ölçek ve alt ölçeklerden alınan puanların normal dağılım varsayımını karşılamadıkları görülmüştür. Bu nedenle çalışmada normal dağılıma uygun analizlerin yapılabilmesi ve sonuçların evrene genellenebilmesini sağlamak amacıyla Bootstrapping yöntemi (1000 örneklem %95 güven aralığı) kullanılmıştır. Bootstrapping yöntemi, normal dağılım sağlamak için kullanılabilecek diğer transformasyon yöntemleri kullanılamadığında ya da toplanan verinin özelliği olarak normal dağılım beklenemeyecek veriler için uygulanabilecek bir yoldur (Gignac, 2019). Bootstrapping yöntemi herhangi bir seviyede normallik varsaymamaktadır ve anlamlılığın ölçülmesi p değerlerinden ziyade güven

aralıkları ile yapılabilmektedir. Bootstrapping yöntemi SPSS'in sağladığı bir seçenektir ve normal dağılım göstermeyen değişkenler için parametrik analizler yürütülürken kullanılmaktadır. Bootstrapping yönteminin tarihçesine bakıldığında, rasgele örneklemelerde elde edilen ortalamanın gerçek ortalamadan farklı olduğunu ileri süren Quenouille'e (1949) göre tüm verilerin toplamının alınıp veri sayısına bölmek yerine hem en düşük hem de en yüksek düzeydeki verinin dışlanmasıyla alınan ortalamaları kullanarak gruptaki sapmaların azaltılabileceğini ileri sürmüştür. Efron (1979) ise Quenouille'nin çözümüne ek olarak rastlantısallığı da hesaba katmış ve Bootstrap yöntemi olarak Jackknife metodunu ortaya koymuştur. Bu yöntemle her verinin katılma hakkının bulunduğunu, hepsinin eşit ve sınırsız simülasyonun yapılabileceğini ortaya koymuştur. Efron'un geliştirdiği yöntem istatistik literatürüne Bootstrapping olarak girmiştir. Bu yöntemle normal dağılımdan bağımsız olarak aralık tahminleri yapılabilmekte ve daha az sapmayla tahmin yapılabilmekte ve dahası normal dağılım göstermeyen verilerin sonuçlarının evrene genellenebilmesini sağlamaktadır (Gignac, 2019).

3.4.2. Araştırmada Yürütülen Analizler ve Değişkenler

Araştırmanın ilk olarak demografik ve romantik ilişkiye dair değişkenlerinin cinsiyet bakımından ortalamaları, standart sapmaları, frekans dağılımları ve yüzdelikleri alınmış, ayrıca bu ortalamaların ve dağılımların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla sürekli değişkenler için bağımsız örneklem t testi ve kategorik değişkenler için ki-kare analizi yürütülmüştür. Gruplar arası karşılaştırmalarda araştırmanın demografik ve romantik ilişki değişkenlerinin bağımsız değişken ve araştırmada kullanılan ölçek puanlarının bağımlı değişken olarak alındığı bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi yürütülmüştür. Gruplar arası karşılaştırmalar yürütülürken bootstrap yöntemi kullanılmış ve anlamlılık %95 alınmıştır, anlamlılığın değerlendirilmesi için BCa (Bias corrected accelerated) güven aralıkları kullanılmıştır. Buna göre güven aralıkları değerlendirilirken aralık değerlerin

her ikisinin de negatif yönde ya da pozitif yönde olması, aralarında “0” değerinin bulunmaması beklenir.

Korelasyon analizlerinde araştırmanın ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki korelasyon katsayıları; ölçeklerin sürekli değişken niteliğindeki demografik ve romantik ilişki değişkenleri ile korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Korelasyon analizlerinde Bootstrap yöntemi kullanılarak Pearson korelasyon analizi yürütülmüştür. Pearson korelasyon analizinde anlamlılık %99 ve %95 alınmıştır, anlamlılığın değerlendirilmesi için BCa (Bias corrected accelerated) güven aralıkları (aralık değerlerin her ikisinin de negatif yönde ya da pozitif yönde olması, aralarında “0” değerinin bulunmaması) kullanılmıştır. Regresyon analizlerinde yakın ilişkilerde psikolojik şiddet değişkeni bağımlı değişken olarak analize sokulmuştur. Çocukluk çağı travmaları, yakın ilişkilerde kaygı ve kaçınma, dissosiyatif yaşantı düzeyi bağımsız değişkenlerdir. Regresyon analizlerinde ayrıca araştırmanın demografik ve romantik ilişki değişkenlerinin bağımsız değişken olarak analize sokulduğu modeller sınanmıştır. Analize sokulan değişkenler yakın ilişkilerde psikolojik şiddet değişkeni ile anlamlı korelasyonu bulunan değişkenlerden seçilmiştir. Aracı değişken analizlerinde SPSS’e eklenen Hayes’in (2013) Process Macro programı 2.16.3. versiyonu kullanılmıştır. Hayes (2022) Process Macro programının 4. versiyonun yayınlamış olsa da bu versiyonda aracı değişken analizinde rapor edilen regresyon katsayıları arasındaki farka ilişkin Sobel testi sonucunu verilmemektedir, ayrıca aracı değişken analizinde elde edilen regresyon katsayıları her iki versiyonda da aynı sonucu vermektedir. Aracı değişken analiz için sınan modelde çocukluk çağı travmaları bağımsız değişken, yakın ilişkide psikolojik şiddet bağımlı değişken, yakın ilişkide kaygı ve kaçınma ile dissosiyatif yaşantılar aracı değişken olarak alınmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri ekseninde uygulanan istatistiksel analiz sonuçları verilmiştir. İlk olarak katılımcıların demografik özelliklerine, aile içi ilişkilerine, romantik ilişkilerine ve klinik özelliklerine ilişkin betimleyici bulgulara yer verilmiştir. İkinci olarak katılımcıların, kategorik değişken niteliğindeki demografik ve romantik ilişkileri bakımından ölçeklerden aldıkları ortalamaların karşılaştırıldığı gruplar arası karşılaştırmalar ve sürekli değişken niteliğindeki demografik ve romantik ilişki değişkenleri ile ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon analizi bulguları verilmiştir. Üçüncü olarak ise katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki ilişkilerin ele alındığı korelasyon, regresyon ve aracı değişken analizlerinin sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Betimleyici Bulgular

4.1.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Betimleyici Bulgular

Tablo II. Katılımcıların Yaş Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları

Cinsiyet	N	Yaş Aralığı	YAŞ ORT	SS	t	p
Kadın	257	19-28	23.16	1.749	1.686	.092
Erkek	208	18-27	22.87	1.953		
Toplam	465	18-28	23.03	1.847		

*p<.05

Katılımcıların cinsiyetlerine göre yaş ortalamaları, standart sapmaları ve yaş ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo II’de verilmiştir. Çalışmaya 19-28 yaş arası (yaş ort=23.16) 257 kadın ve 18-27 yaş arası (yaş ort=22.87) 208 erkek katılmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine göre yaş ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (t=1.686, p=.092).

Tablo III. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	n	%	n	%	
Hayatını en uzun geçtiği yer	Köy/Kasaba	13 _a	5.1	15 _a	7.2	28	6.0	22.663*
	İlçe/İl merkezi	57 _a	22.2	62 _a	29.8	119	25.6	
	Büyükşehir	185 _a	72.0	115 _b	55.3	300	64.5	
	Yurtdışı	2 _a	0.8	16 _b	7.7	18	3.9	
Üniversiteye şehir dışından gelme	Hayır	147 _a	57.2	88 _b	42.3	235	50.5	10.197*
	Evet	110 _a	42.8	120 _b	57.7	230	49.5	
Sınıfı	Hazırlık	3 _a	1.2	3 _a	1.4	6	1.3	14.189*
	Birinci sınıf	34 _a	13.2	21 _a	10.1	55	11.8	
	İkinci sınıf	56 _a	21.8	67 _b	32.2	123	26.5	
	Üçüncü sınıf	56 _a	21.8	59 _a	28.4	115	24.7	
	Dördüncü sınıf ve üzeri	108 _a	42.0	58 _b	27.9	166	35.7	
Yaşadığı yer	Ailesiyle birlikte	201 _a	78.2	81 _b	38.9	282	60.6	76.115*
	Tek başına dairede	26 _a	10.1	55 _b	26.4	81	17.4	
	Arkadaşlarıyla dairede	22 _a	8.6	42 _b	20.2	64	13.8	
	Yurtta	8 _a	3.1	30 _b	14.4	38	8.2	
Aylık geliri	2324 TL ve altı	145 _a	56.4	63 _b	30.3	208	44.7	47.309*
	2325-3000 TL	43 _a	16.7	29 _a	13.9	72	15.5	
	3001-4000 TL	25 _a	9.7	26 _a	12.5	51	11.0	
	4001-5000 TL	18 _a	7.0	46 _b	22.1	64	13.8	
	5001 TL ve üzeri	26 _a	10.1	44 _b	21.2	70	15.1	
Toplam		257	100.0	208	100.0	465	100.0	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre demografik özelliklere dağılımları ve bu dağılımlar arasındaki farka ilişkin ki-kare analizi bulguları Tablo III'de verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre hayatlarının en uzun geçtiği yer dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(3)}=22.663$; $p=.000$]. Cinsiyete göre oranlar arasındaki farklar incelendiğinde, büyükşehirde uzun süre yaşayan kadınların oranı (%72) büyükşehirde uzun süre yaşayan erkeklerin oranından (%55.3) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yurt dışında uzun süre yaşayan erkeklerin oranı (%7.7) yurt dışında uzun süre yaşayan kadınların oranından (%0.8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kadın ve erkek katılımcıların köy/kasaba ve ilçe/il

merkezi dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Genel olarak katılımcıların hayatlarını en uzun geçtiği yerler incelendiğinde, %6'sının köy/kasabada, %25.6'sının ilçe/il merkezinde, %64.5'inin büyükşehirde, %3.9'unun yurt dışında yaşadığı gözlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre üniversiteye şehir dışından gelme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=10.197$; $p=.001$]. Cinsiyete göre oranlar arasındaki farklar incelendiğinde, üniversiteye şehir dışından gelen erkeklerin oranı (%57.7) kadınların oranından (%42.8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak katılımcıların %49.5'inin üniversiteye şehir dışından geldiği gözlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre üniversitede okudukları sınıflara dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(4)}=14.189$; $p=.007$]. Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde hazırlık, birinci sınıf ve üçüncü sınıflara dağılımlar arasında fark gözlenmezken, ikinci sınıfta okuyan erkek katılımcı oranı (%32.2) kadın katılımcı oranından (%21.8); dördüncü sınıf ve üzerinde okuyan kadın katılımcı oranı (%42) erkek katılımcı oranından (%27.9) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak katılımcıların %1.3'ünün hazırlık sınıfında, %11.8'inin birinci sınıfta, %26.5'inin ikinci sınıfta, %24.7'sinin üçüncü sınıfta ve %35.7'sinin dördüncü sınıf veya üzerindeki düzeylerde oldukları gözlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre şu anda yaşadıkları yer dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(3)}=76.115$; $p=.000$]. Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde ailesiyle birlikte yaşayan kadınların oranı (%78.2) erkeklerin oranından (%38.9); tek başına dairede yaşayan erkeklerin oranı (%26.4) kadınların oranından (%10.1); arkadaşlarıyla dairede yaşayan erkeklerin oranı (%20.2) kadınların oranından (%8.6); yurttan kalan erkeklerin oranı (%14.4) kadınların oranından (%3.1) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak katılımcıların %60.6'sının ailesiyle birlikte, %17.4'ünün tek başına dairede, %13.8'nin arkadaşlarıyla dairede, %8.2'sinin yurttan yaşadıkları gözlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre kendilerine ait aylık gelir dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(4)}=47.309$; $p=.000$].

Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde, 2324-3000 TL geliri olanlar ile 3001-4000 TL geliri olanların cinsiyete göre dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. 2324 TL ve altında geliri olan kadınların oranı (%56.4) erkeklerin oranından (%30.3); 4001-5000 TL geliri olan erkeklerin oranı (%22.1) kadınların oranından (%7); 5001 TL ve üzeri geliri olan erkeklerin oranı (%21.2) kadınların oranından (%10.1) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo IV. Katılımcıların Ailelerinin Demografik Özellikleri

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	n	%	n	%	
Ailenin algılanan ekonomik düzeyi	Düşük	12 _a	4.7	11 _a	5.3	23	4.9	9.099*
	Orta	178 _a	69.3	121 _b	58.2	299	64.3	
	Yüksek	61 _a	23.7	74 _b	35.6	135	29.0	
	Çok yüksek	6 _a	2.3	2 _a	1.0	8	1.7	
Anne eğitim durumu	İlkokul ve altı	69 _a	26.8	59 _a	28.4	128	27.5	16.637*
	Ortaokul	32 _a	12.5	54 _b	26.0	86	18.5	
	Lise	74 _a	28.8	49 _a	23.6	123	26.5	
	Üniversite ve üstü	82 _a	31.9	46 _b	22.1	128	27.5	
Baba eğitim durumu	İlkokul ve altı	45 _a	17.5	48 _a	23.1	93	20.0	6.227
	Ortaokul	38 _a	14.8	41 _a	19.7	79	17.0	
	Lise	64 _a	24.9	50 _a	24.0	114	24.5	
	Üniversite ve üstü	110 _a	42.8	69 _b	33.2	179	38.5	
Anne medeni durumu	Baba ile evli	217 _a	84.4	179 _a	86.1	396	85.2	2.612
	Boşanmış	25 _a	9.7	13 _a	6.3	38	8.2	
	Tekrar evli	4 _a	1.6	3 _a	1.4	7	1.5	
	Dul	5 _a	1.9	6 _a	2.9	11	2.4	
	Anne hayatta değil	6 _a	2.3	7 _a	3.4	13	2.8	
Baba medeni durumu	Anne ile evli	217 _a	84.4	179 _a	86.1	396	85.2	5.343
	Boşanmış	17 _a	6.6	11 _a	5.3	28	6.0	
	Tekrar evli	13 _a	5.1	4 _a	1.9	17	3.7	
	Dul	3 _a	1.2	5 _a	2.4	8	1.7	
	Baba hayatta değil	7 _a	2.7	9 _a	4.3	16	3.4	
Kardeş sayısı	Tek çocuk	37 _a	14.4	9 _b	4.3	46	9.9	27.191*
	İki kardeş	108 _a	42.0	75 _a	36.1	183	39.4	
	Üç kardeş	58 _a	22.6	41 _a	19.7	99	21.3	
	Dört ve daha fazla kardeş	54 _a	21.0	83 _b	39.9	137	29.5	
Hanedeki birey sayısı	1-3 kişi	80 _a	31.1	36 _b	17.3	116	24.9	18.622*
	4-6 kişi	171 _a	66.5	154 _a	74.0	325	69.9	
	7 ya da fazla	6 _a	2.3	18 _b	8.7	24	5.2	
Toplam		257	100.0	208	100.0	465	100.0	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre ailelerinin demografik özelliklere dağılımları ve bu dağılımlar arasındaki farka ilişkin ki-kare analizi bulguları Tablo IV’de verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre ailelerinin ekonomik düzeylere dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(3)}=9.099$; $p=.028$]. Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde, düşük ve çok yüksek gelirli olanlar arasında anlamlı fark bulunmazken, orta gelirli olduklarını değerlendiren kadınların oranı (%69.3) erkeklerin oranından (%58.2); yüksek gelirli olduklarını değerlendiren erkeklerin oranı (%35.6) kadınların oranından (%23.7) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak katılımcıların ailelerine ilişkin algılanan gelir düzeylerine dağılımlarına bakıldığında, %4.9’unun düşük, %64.3’ünün orta, %29’unun yüksek ve %1.7’sinin çok yüksek gelirli olduklarını değerlendirdikleri gözlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre annelerinin eğitim durumlarına dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(3)}=16.637$; $p=.001$]. Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde, anneleri ilkokul ve altı düzeyde eğitilmiş olanlarla anneleri lise düzeyinde eğitilmiş olanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Anneleri ortaokul mezunu erkeklerin oranı (%26) kadınların oranından (%12.5); anneleri üniversite ve üstü mezunu kadınların oranı (%31.9) erkeklerin oranından (%22.1) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların annelerinin %27.5’i ilkokul ve altı düzeyde, %18.5’inin ortaokul, %26.5’inin lise ve %27.5’inin üniversite ve üstü düzeyde eğitimlerinin olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre babalarının eğitim durumlarına dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)}=6.227$; $p=.101$]. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların babalarının %20’sinin ilkokul ve altı, %17’sinin ortaokul, %24.5’inin lise, %38.5’inin üniversite ve üstü düzeyde eğitimlerinin olduğu gözlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre annelerinin medeni durumlarına dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(4)}=2.612$; $p=.625$]. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların annelerinin %85.2’sinin babayla evli, %8.2’sinin boşanmış, %1.5’inin tekrar evlenmiş, %2.4’ünün dul, %2.8’inin annesinin hayatta olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların

cinsiyetlerine göre babalarının medeni durumlarına dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(4)}=5.343$; $p=.254$]. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların babalarının %85.2'sinin anneye evli, %6'sının boşanmış, %3.7'sinin tekrar evlenmiş, %1.7'sinin dul, %3.4'ünün baskının hayatta olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre kardeş sayısı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(3)}=27.191$; $p=.000$]. Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde, iki kardeş ve üç kardeş olan kadın katılımcıların dağılımı ile erkek katılımcıların dağılımları arasında anlamlı fark bulunmazken, tek çocuk olan kadın katılımcıların oranının (%14.4) tek çocuk olan erkek katılımcıların oranından (%4.3); dört ve daha fazla kardeş olan erkek katılımcıların oranının (%39.9) kadın katılımcıların oranından (%21) anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %9.9'unun tek çocuk, %39.4'ünün iki kardeş, %21.3'ünün üç kardeş, %29.5'inin dört ve daha fazla kardeş oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre hanelerindeki birey sayısı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(2)}=18.622$; $p=.000$]. Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde, hanesinde 4-6 kişi bulunan kadın ve erkek katılımcıların dağılımları arasında anlamlı fark bulunmazken, hanesinde 1-3 kişi bulunan kadınların katılımcıların oranı (%31.1) erkek katılımcıların oranından (%17.3); hanesinde 7 ya da daha fazla kişi bulunan erkek katılımcıların oranı (%8.7) kadın katılımcıların oranından (%2.3) anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %24.9'unun hanesinde 1-3 kişi, %69.9'unun hanesinde 4-6 kişi, %5.2'sinin hanesinde 7 ya da daha fazla kişi bulunduğu belirlenmiştir.

4.1.2. Aile İçi İlişki Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Bulgular

Tablo V. Katılımcıların Aile İçi İlişki Değişkenlerinin Dağılımları ve Ki-kare Analizi Bulguları

Çocuklukta;		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	n	%	n	%	
Ebeveynler arasında fiziksel şiddet maruziyeti	Hayır	150 _a	58.4	150 _b	72.1	300	64.5	9.493*
	Evet	107 _a	41.6	58 _b	27.9	165	35.5	
Ebeveynler arasında duygusal şiddet maruziyeti	Hayır	38 _a	14.8	109 _b	52.4	147	31.6	75.248*
	Evet	219 _a	85.2	99 _b	47.6	318	68.4	
Çocukluk çağında ebeveynler tarafından herhangi bir şiddet türüne maruziyet	Hayır	61 _a	23.7	122 _b	58.7	183	39.4	58.730*
	Evet	196 _a	76.3	86 _b	41.3	282	60.6	
Toplam		257	100.0	208	100.0	465	100.0	
Fiziksel istismar	Hayır	109 _a	55.6	37 _a	43.0	146	51.8	3.794
	Evet	87 _a	44.4	49 _a	57.0	136	48.2	
Cinsel istismar	Hayır	167 _a	85.2	81 _b	94.2	248	87.9	4.548*
	Evet	29 _a	14.8	5 _b	5.8	34	12.1	
Duygusal istismar	Hayır	42 _a	21.4	33 _b	38.4	75	26.6	8.790*
	Evet	154 _a	78.6	53 _b	61.6	207	73.4	
Ekonomik istismar	Hayır	163 _a	83.2	62 _b	72.1	225	79.8	4.542*
	Evet	33 _a	16.8	24 _b	27.9	57	20.2	
Fiziksel ihmal	Hayır	179 _a	91.3	81 _a	94.2	260	92.2	.680
	Evet	17 _a	8.7	5 _a	5.8	22	7.8	
Duygusal ihmal	Hayır	98 _a	50.0	51 _a	59.3	149	52.8	2.076
	Evet	98 _a	50.0	35 _a	40.7	133	47.2	
Toplam		196	100.0	86	100.0	282	100.0	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre çocukluk çağında aile içi ilişkilerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeler ile dağılımlar arasındaki farka ilişkin ki-kare analizi bulguları Tablo V’te verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre anne ve baba arasındaki fiziksel şiddete şahit olma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=9.493$; $p=.002$]. Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde, ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan kadınların oranı (%41.6) erkeklerin oranından (%27.9) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %35.5’inin ebeveynleri arasındaki fiziksel şiddete şahit oldukları bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre ebeveynleri arasındaki duygusal şiddete şahit

olma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=75.248$; $p=.000$]. Cinsiyete göre oranlar incelendiğinde, ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan kadınların oranı (%85.2) erkeklerin oranından (%47.6) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %68.4'ünün anne ve baba arasındaki duygusal şiddete şahit oldukları bulunmuştur.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=75.248$; $p=.000$]. Çocukluğunda herhangi bir şiddet türüne maruz kalan kadınların oranı (%76.3) erkeklerin oranından (%41.3) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların %60.6'sının çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığı bulunmuştur. Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre fiziksel istismara maruz kalma, fiziksel ihmale maruz kalma ve duygusal ihmale maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Genel olarak incelendiğinde, çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını bildiren katılımcıların %48.2'si fiziksel istismara, %12.1'i cinsel istismara, %7.8'i fiziksel ihmale ve %47.2'si duygusal ihmale maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Çocuklukta herhangi bir şiddet türünü maruz kaldığını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre cinsel istismara maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=4.548$; $p=.033$]. Çocukluğunda cinsel istismara maruz kaldığını bildiren kadın katılımcıların oranı (%14.8) erkek katılımcıların oranından (%5.8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre duygusal istismara maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=8.790$; $p=.003$]. Çocukluğunda duygusal istismara maruz kaldığını bildiren kadın katılımcıların oranı (%78.6) erkek katılımcıların oranından (%61.6) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak, çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını bildiren katılımcıların %73.4'ü çocuklukta duygusal istismara maruz kaldıklarını

bildirmişlerdir. Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre ekonomik maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=4.542$; $p=.033$]. Çocukluğunda duygusal istismara maruz kaldığını bildiren erkek katılımcıların oranı (%27.9) kadın katılımcıların oranından (%16.8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak, çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını bildiren katılımcıların %20.2'si çocuklukta ekonomik istismara maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

Tablo VI. Katılımcıların Ebeveynleri Arasında Şiddete Şahit Olma Sıklığı Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları

	Cinsiyet	N	ORT	SS	Puan Aralığı ¹	t	P
Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklığı	Kadın	257	.66	.931	0-4	2.207	.028*
	Erkek	208	.47	.873	0-4		
	Toplam	465	.57	.909	0-4		
Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklığı	Kadın	257	2.09	1.277	0-4	9.585	.000*
	Erkek	208	.97	1.227	0-4		
	Toplam	465	1.59	1.373	0-4		

* $p<.05$

¹ puan aralığı 0: Hiçbir zaman-4: Çok sık

Katılımcıların cinsiyetlerine çocuklukta ebeveynleri arasında şiddete şahit olma sıklığı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo VI'da verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklığı ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.207$; $p=.028$). Kadın katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklığı ortalamaları ($ort=.66$) erkek katılımcıların ortalamalarından ($ort=.47$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklığı ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=9.585$; $p=.000$). Kadın katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklığı ortalamaları ($ort=2.09$) erkek katılımcıların ortalamalarından ($ort=.97$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

4.1.3. Romantik İlişki Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Bulgular

Tablo VII. Katılımcıların Romantik İlişki Özelliklerine İlişkin Dağılımları ve Ki-kare Analizi Bulguları

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	n	%	n	%	
Önceki romantik ilişki sayısı	İlk romantik ilişkisi	64 _a	24.9	27 _b	13.0	91	19.6	11.781*
	Bir romantik ilişki	65 _a	25.3	71 _b	34.1	136	29.2	
	İki romantik ilişki	59 _a	23.0	48 _a	23.1	107	23.0	
	Üç ve daha fazla romantik ilişki	69 _a	26.8	62 _a	29.8	131	28.2	
Partnerin eğitim durumu	Ortaokul ve altı	2 _a	0.8	19 _b	9.1	21	4.5	53.159*
	Lise	26 _a	10.1	62 _b	29.8	88	18.9	
	Üniversite	210 _a	81.7	117 _b	56.3	327	70.3	
	YL/Doktora	19 _a	7.4	10 _a	4.8	29	6.2	
Partneriyle ilişki süresi	6ay-1 yıl	84 _a	32.7	83 _a	39.9	167	35.9	4.945
	1-3 yıl	100 _a	38.9	61 _b	29.3	161	34.6	
	3-5 yıl	53 _a	20.6	46 _a	22.1	99	21.3	
	5 yıldan fazla	20 _a	7.8	18 _a	8.7	38	8.2	
Partnerle yüz yüze görüşme sıklığı	Ayda birden az	48 _a	18.7	19 _b	9.1	67	14.4	19.876*
	Ayda bir	24 _a	9.3	22 _a	10.6	46	9.9	
	İki haftada bir	25 _a	9.7	29 _a	13.9	54	11.6	
	Haftada 1	37 _a	14.4	55 _b	26.4	92	19.8	
	Haftada 2-3	85 _a	33.1	53 _a	25.5	138	29.7	
Partneriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı	Her gün	38 _a	14.8	30 _a	14.4	68	14.6	21.118*
	Hiç	129 _a	50.2	145 _b	69.7	274	58.9	
	Bir kez	60 _a	23.3	29 _b	13.9	89	19.1	
	İki kez	18 _a	7.0	15 _a	7.2	33	7.1	
	Üç kez	11 _a	4.3	5 _a	2.4	16	3.4	
Partnerle ayrılıp tekrar bir araya gelme	Üçten fazla	39 _a	15.2	14 _b	6.7	53	11.4	18.092*
	Hiç bir araya gelmedi	129 _a	50.2	145 _b	69.7	274	58.9	
	En az bir kez tekrar bir araya geldi	128 _a	49.8	63 _b	30.3	191	41.1	
Ayrılık sonrası bir araya gelmesine karar veren	Benim	79 _a	61.7	20 _b	31.7	99	51.8	21.852*
	Partnerimin	35 _a	27.3	20 _a	31.7	55	28.8	
	Ortak	14 _a	10.9	23 _b	36.5	37	19.4	
	Toplam	128	100.0	63	100.0	191	100.0	
Son ayrılık sonrası bir araya gelmeyi teklif eden	Benim	36 _a	28.1	23 _a	36.5	59	30.9	1.390
	Partnerimin	92 _a	71.9	40 _a	63.5	132	69.1	
Toplam		128	100.0	63	100.0	191	100.0	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre romantik ilişki özelliklerine ilişkin dağılımlar, yüzdeler ve ki-kare analizi bulguları Tablo VII’de verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre önceki romantik ilişki sayısı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(3)}=11.781$; $p=.008$]. Cinsiyetlere göre dağılımlar incelendiğinde, iki romantik ilişki ile üç ve fazla romantik

ilişkisi olmuş kadın ve erkeklerin dağılımları arasında anlamlı fark bulunmazken, ilk romantik ilişkisi olan kadınların oranı (%24.9) erkeklerin oranından (%13) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öncesinde bir romantik ilişkisi olan kadınların oranı (%25.3) erkeklerin oranından (%34.1) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %19.6'sını şimdiki ilişkisi ilk romantik ilişkisidir, %29.2'sinin daha önce bir romantik ilişkisi, %23'ünün daha önce iki romantik ilişkisi, %28.2'sinin daha önce üç veya daha fazla romantik ilişkisi olduğu bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre partnerlerinin eğitim durumu dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(2)}=53.159$; $p=.000$]. Cinsiyetlere göre dağılımlar incelendiğinde, partneri yüksek lisans/doktora yapan kadın ve erkeklerin dağılımları arasında anlamlı fark bulunmazken, partnerleri ortaokul ve altında eğitimi olan erkeklerin oranı (%9.1) kadınların oranından (%0.8); partnerleri lise mezunu olan erkeklerin oranı (%29.8) kadınların oranından (%10.1); partnerleri üniversite mezunu olan kadınların oranı (%81.7) erkeklerin oranından (%56.3) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %5.5'inin partnerlerinin ortaokul ve altında, %18.9'u lise düzeyinde, %70.3'ünün üniversite düzeyinde ve %6.2'sinin yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitilmiş olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre partneriyle ilişki süresi dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)}=4.945$; $p=.176$]. Genel olarak incelendiğinde, %35.9'unun partnerleriyle ilişki süresinin 6 ay-1 yıl arasında, %34.6'sının 1-3 yıl arasında, %21.3'ünün 3-5 yıl arasında, %8.2'sinin 5 yıldan fazla olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre partnerleriyle yüz yüze görüşme sıklığı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(5)}=19.876$; $p=.001$]. Partnerleriyle ayda bir kez, haftada 2-3 ve her gün görüşen kadın ve erkeklerin dağılımları arasında anlamlı fark bulunmazken, yüz yüze ayda birden az görüşen kadınların oranı (%18.7) erkeklerin oranından (%9.1), haftada bir görüşen erkeklerin oranı (%26.4) kadınların oranından (%14.4) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak

incelendiğinde, katılımcıların %14.4'ünün partnerleriyle ayda birden az, %9.9'unun ayda bir, %11.6'sının iki haftada bir, %19.8'inin haftada bir, %29.7'sinin haftada 2-3, %14.6'sının her gün yüz yüze görüştüğü belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(4)}=21.118$; $p=.000$]. Cinsiyetlere göre dağılımlar incelendiğinde, partnerleriyle iki kez ayrılıp tekrar bir araya gelen ve partnerleriyle üç kez ayrılıp tekrar bir araya gelen kadın ve erkeklerin dağılımları arasında anlamlı fark bulunmazken, partnerleriyle ayrıldıktan sonra hiçbir araya gelmeyen erkeklerin oranı (%69.7), kadınların oranından (%50.2); bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelen kadınların oranı (%23.3) erkeklerin oranından (%13.9), üçten fazla kez ayrılıp tekrar bir araya gelen kadınların oranı (%15.2) erkeklerin oranından (%6.7) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %58.9'unun partnerleriyle ayrıldıktan sonra hiç tekrar bir araya gelmediği, %19.1'inin bir kez ayrıldıktan sonra tekrar bir araya geldiği, %7.1'ünün iki kez ayrılık sonrası tekrar bir araya geldiği, %3.4'ünün üç kez ayrılık sonrası tekrar bir araya geldiği, %11.4'ünün üçten fazla kez ayrılıp sonra tekrar bir araya geldiği gözlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=18.092$; $p=.000$]. Cinsiyetlere göre dağılımlar incelendiğinde, partneriyle en az bir kez tekrar bir araya gelen kadınların oranı (%49.8) erkeklerin oranından (%30.3) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %41.1'inin partneriyle en az bir kez bir araya geldiği belirlenmiştir. Daha önce partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelmiş olan katılımcıların cinsiyetlerine göre partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme kararını veren bakımından dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(2)}=21.852$; $p=.000$]. Cinsiyetlere göre dağılımlar incelendiğinde, partnerin karar vermesi bakımından kadın ve erkekler arasında anlamlı fark bulunmazken, “benim” yanıtı veren kadınların oranı (%61.7) “benim” yanıtı veren

erkeklerin oranından (%31.7); “*ortak*” yanıtı veren erkeklerin oranı (%36.5) kadınların oranından (%10.9) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, daha önce partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelmiş katılımcıların %51.8’i bir araya gelme kararını kendilerinin verdiğini, %28.8’i partnerlerinin verdiğini, %19.4’ü ortak karar verdiklerini bildirmişlerdir. Daha önce partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelmiş olan katılımcıların cinsiyetlerine göre partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelmeyi teklif eden bakımından dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=1.390$; $p=.156$]. Genel olarak incelendiğinde katılımcıların %30.9’u bir araya gelme teklifini kendilerinin yaptığını, %69.1’i bir araya gelme teklifini partnerlerinin yaptığını bildirmişlerdir.

Tablo VIII. Katılımcıların İlk Romantik İlişki Yaşı, Partnerlerinin Yaş Ortalaması, İlişki Değerlendirmelerine İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları

	Cinsiyet	N	ORT	SS	Puan Aralığı ¹	t	P
İlk romantik ilişki yaşı	Kadın	257	16.45	2.551	7-26	- 3.072	.002*
	Erkek	208	17.15	2.285	9-25		
	Toplam	465	16.76	2.457	7-26		
Partnerin yaşı	Kadın	257	23.83	4.244	15-46	3.544	.000*
	Erkek	208	22.47	3.932	15-53		
	Toplam	465	23.22	4.158	15-53		
İlişki memnuniyeti	Kadın	257	4.21	.848	1-5	2.607	.009*
	Erkek	208	3.98	1.017	1-5		
	Toplam	465	4.11	.933	1-5		

* $p<.05$

¹ puan aralığı 1: Çok kötü-5: Çok iyi

Katılımcıların cinsiyetlerine ilk romantik ilişki yaşı, partnerlerinin yaş ortalaması, standart sapmaları ile ilişkilerini 1-5 arasında değerlendirme ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo VIII’de verilmiştir. Katılımcıların ilk romantik ilişki yaşı ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.072$; $p=.002$). Erkeklerin ilk romantik ilişki yaş ortalamaları ($ort=17.15$) kadınların ortalamalarından ($ort=16.45$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların partnerlerinin yaş ortalamaları arasında anlamlı

fark bulunmuştur ($t=3.544$; $p=.000$). Kadınların partnerlerinin yaş ortalamaları ($ort=23.83$) erkeklerin partnerlerinin yaş ortalamalarından ($ort=22.47$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların ilişkilerini 1-5 arasında değerlendirme ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.607$; $p=.009$). Kadınların ilişki değerlendirme ortalamaları ($ort=4.21$) erkeklerin ortalamalarından ($ort=3.98$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo IX. Katılımcıların Şu Anki Partnerleri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Dağılımları, Yüzdeleri ve Ki-kare Analizi Bulguları

Şu anki partner tarafından,		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	N	%	n	%	
Psikolojik şiddete maruz kalma	Kalmadım	126 _a	49.0	118 _a	56.7	244	52.5	2.736
	Kaldım	131 _a	51.0	90 _a	43.3	221	47.5	
	Toplam	257	100.0	208	100.0	465	100.0	
Hakaret etmek	Hayır	94 _a	71.8	67 _a	74.4	161	72.9	.195
	Evet	37 _a	28.2	23 _a	25.6	60	27.1	
Psikolojik baskı uygulamak	Hayır	54 _a	41.2	42 _a	46.7	96	43.4	.644
	Evet	77 _a	58.8	48 _a	53.3	125	56.6	
Aşağılamak	Hayır	102 _a	77.9	77 _a	85.6	179	81.0	2.051
	Evet	29 _a	22.1	13 _a	14.4	42	19.0	
Tehdit etmek	Hayır	116 _a	88.5	84 _a	93.3	200	90.5	1.420
	Evet	15 _a	11.5	6 _a	6.7	21	9.5	
Bağırmak	Hayır	77 _a	58.8	38 _b	42.2	115	52.0	5.859*
	Evet	54 _a	41.2	52 _b	57.8	106	48.0	
Azarlamak	Hayır	84 _a	64.1	54 _a	60.0	138	62.4	.387
	Evet	47 _a	35.9	36 _a	40.0	83	37.6	
Küçük düşürmek	Hayır	115 _a	87.8	76 _a	84.4	191	86.4	.508
	Evet	16 _a	12.2	14 _a	15.6	30	13.6	
Davranışlarını kontrol etmek	Hayır	78 _a	59.5	43 _a	47.8	121	54.8	2.980
	Evet	53 _a	40.5	47 _a	52.2	100	45.2	
Yakınlık ve destek gibi duygusal ihtiyaçlarını ihmal etmek	Hayır	72 _a	55.0	63 _b	70.0	135	61.1	5.075*
	Evet	59 _a	45.0	27 _b	30.0	86	38.9	
Aile ve arkadaşlarla görüşmeye engel olmak	Hayır	117 _a	89.3	68 _b	75.6	185	83.7	7.405*
	Evet	14 _a	10.7	22 _b	24.4	36	16.3	
Kişisel değerlerine saygı göstermemek	Hayır	93 _a	71.0	59 _a	65.6	152	68.8	.734
	Evet	38 _a	29.0	31 _a	34.4	69	31.2	
Kendini geliştirmesine izin vermemek	Hayır	112 _a	85.5	66 _b	73.3	178	80.5	5.036*
	Evet	19 _a	14.5	24 _b	26.7	43	19.5	
Toplam		131 _a	100.0	90 _a	100.0	221	100.0	

* $p<.05$

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, şu anki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları Tablo IX'da verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma

dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=2.736$; $p=.098$]. Genel olarak incelendiğinde katılımcıların %47.5'i şu anki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ve %52.5'i psikolojik şiddete maruz kalmadıklarını bildirmişlerdir. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından hakarete maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.195$; $p=.659$]. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından psikolojik baskıya maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.644$; $p=.422$]. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından aşağılamaya maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=2.051$; $p=.152$]. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından tehdit edilme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=1.420$; $p=.152$]. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından bağırma maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=5.859$; $p=.015$]. Cinsiyetlere göre incelendiğinde, partneri tarafından bağırma maruz kaldığını bildiren erkek katılımcıların oranı (%57.8) kadın katılımcıların oranından (%41.2) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından azarlanma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.387$; $p=.534$]. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından küçük düşürülme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.508$; $p=.476$]. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından davranışlarının kontrol edilmesi dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=2.980$; $p=.084$]. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların

cinsiyetlerine göre partneri tarafından yakınlık ve destek gibi duygusal ihtiyaçlarını ihmal edilmesine maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=5.075$; $p=.024$]. Cinsiyetlere göre incelendiğinde, partneri tarafından yakınlık ve destek gibi duygusal ihtiyaçlarını ihmal edilmesine maruz kaldığını bildiren kadın katılımcıların oranı (%45) erkek katılımcıların oranından (%30) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından aile ve arkadaşlarla görüşmeye engel olma durumuna maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=7.405$; $p=.024$]. Cinsiyete göre incelendiğinde partneri tarafından aile ve arkadaşlarla görüşmeye engel olma durumuna maruz kaldığını bildiren erkeklerin oranı (%24.4) kadınların oranından (%10.7) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından kişisel değerlerine saygı gösterilmemesi dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.734$; $p=.391$]. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre partneri tarafından kendini gerçekleştirmesine izin vermeme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=5.036$; $p=.025$]. Cinsiyetlere göre incelendiğinde, partneri tarafından kendini gerçekleştirmesine izin verilmediğini bildiren erkek katılımcıların oranı (%26.7) kadın katılımcıların oranından (%14.5) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde; şu anki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların %27.1'i hakarete, %56.6'sı psikolojik baskıya, %19'u aşağılamaya, %9.5'i tehdide, %48'i bağırılmaya, %37.6'sı azarlanmaya, %13.6'sı küçük düşürülmeye, %45.2'si davranışlarının kontrol edilmesine, %38.9'u partnerleri tarafından yakınlık ve destek gibi duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesine, %16.3'ü aile ve arkadaşlarıyla görüşmelerine engel olunmasına, %31.2'si kişisel değerlerine saygı gösterilmemesine ve %19.5'i kendilerini gerçekleştirmelerine izin verilmemesine maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

Tablo X. Partneri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kaldığını Bildiren Katılımcıların Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Süresi Dağılımları, Yüzdelikleri ve Ki-kare Analizi Bulguları

Psikolojik şiddetin süresi	Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
	n	%	n	%	n	%	
1-6 ay	52 _a	47.3	44 _b	64.7	96	53.9	5.432
6 ay-1 yıl	27 _a	24.5	11 _a	16.2	38	21.3	
1-3 yıl	24 _a	21.8	9 _a	13.2	33	18.5	
3 yıldan fazla	7 _a	6.4	4 _a	5.9	11	6.2	
Toplam	110	100.0	68	100.0	178	100.0	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Partneri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcılardan, duygusal şiddetini süresini bildirenlerin dağılımları incelendiğinde cinsiyetlere göre psikolojik şiddet süresi dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)}=5.432$; p=.143].

Tablo XI. Katılımcıların Psikolojik Şiddete Tepki Verme Dağılımları, Yüzdeleri ve Ki-kare Analizi Bulguları

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	n	%	n	%	
Ağlama, darılma, konuşmama	Hayır	35 _a	25.2	53 _b	62.4	88	39.3	30.557*
	Evet	104 _a	74.8	32 _b	37.6	136	60.7	
Duruma itiraz etme	Hayır	55 _a	39.6	31 _a	36.5	86	38.4	.214
	Evet	84 _a	60.4	54 _a	63.5	138	61.6	
Sözle karşılık verme, bağırma	Hayır	64 _a	46.0	41 _a	48.2	105	46.9	.102
	Evet	75 _a	54.0	44 _a	51.8	119	53.1	
Fiziksel olarak karşılık verme	Hayır	128 _a	92.1	83 _a	97.6	211	94.2	2.983
	Evet	11 _a	7.9	2 _a	2.4	13	5.8	
Hiç tepki vermeme/içine kapanma	Hayır	97 _a	69.8	47 _b	55.3	144	64.3	4.824*
	Evet	42 _a	30.2	38 _b	44.7	80	35.7	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre psikolojik şiddete tepki verme dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları ile psikolojik şiddete verdikleri tepki türlerinin dağılımları ve yüzdeleri Tablo XI’de verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre psikolojik şiddete ağlama,

darılma, konuşmama tepkisi dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=30.557$; $p=.000$]. Cinsiyetlere göre incelendiğinde, psikolojik şiddete ağlama, darılma, konuşmama tepkisi veren kadınların oranı (%74.8) erkeklerin oranından (%37.6) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerinde göre psikolojik şiddete duruma itiraz etme tepkisi verme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.214$; $p=.644$]. Katılımcıların cinsiyetlerinde göre psikolojik şiddete sözle karşılık verme, bağırma tepkisi verme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.102$; $p=.750$]. Katılımcıların cinsiyetlerinde göre psikolojik şiddete fiziksel olarak karşılık verme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=2.983$; $p=.084$]. Katılımcıların cinsiyetlerinde göre psikolojik şiddete hiç tepki vermeme/içe kapanma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=4.824$; $p=.028$]. Cinsiyetlere göre incelendiğinde, psikolojik şiddete hiç tepki vermeyen ve içine kapanan erkeklerin oranı (%44.7) kadınların oranından (%30.2) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde; katılımcıların %60.7'si ağlama, darılma, konuşmama, %61.6'sı itiraz etme, %53.1'i sözle karşılık verme/bağırma, %5.8'i fiziksel olarak ve %35.7'si hiç tepki vermeme/içe kapanma ile yanıt verdiklerini bildirmişlerdir.

Tablo XII. Katılımcıların Psikolojik Şiddet Gösteren Partnerlerinden Ayrılmama Sebeplerinin Dağılımları, Yüzdeleri ve Ki-kare Analizi Bulguları

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	N	%	n	%	
Her şeye rağmen partnerimi seviyorum	Hayır	41 _a	32.3	34 _a	42.0	75	36.1	2.015
	Evet	86 _a	67.7	47 _a	58.0	133	63.9	
Partnerimin bir gün düzeleceğine inanıyorum	Hayır	80 _a	63.0	30 _b	37.0	110	52.9	13.371*
	Evet	47 _a	37.0	51 _b	63.0	98	47.1	
Üniversitede manevi olarak bana destek olan tek kişi partnerim	Hayır	107 _a	84.3	71 _a	87.7	178	85.6	.464
	Evet	20 _a	15.7	10 _a	12.3	30	14.4	
Ayrılmamam için beni tehdit ediyor, korkuyorum	Hayır	127 _a	100.0	79 _a	97.5	206	99.0	3.166
	Evet	0 _a	0.0	2 _a	2.5	2	1.0	
Ailem ilişkimi biliyor ve ayrılırsam bunu kabul etmeyeceklerini düşünüyorum	Hayır	126 _a	99.2	80 _a	98.8	206	99.0	.104
	Evet	1 _a	0.8	1 _a	1.2	2	1.0	
Diğer neden	Hayır	94 _a	74.0	75 _b	92.6	169	81.3	11.203*
	Evet	33 _a	26.0	6 _b	7.4	39	18.8	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre psikolojik şiddet gösteren partnerden ayrılmama sebeplerine dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları Tablo XXII’de verilmiştir. Genel olarak incelendiğinde, psikolojik şiddete rağmen partnerinden ayrılmayanların %63.9’u “her şeye rağmen partnerini sevme”, %47.1’i “partnerinin bir gün düzeleceğine inanma” %14.4’ü “üniversitede manevi olarak destek olan kişinin partneri olması”, %1’i “ayrılmaması için tehdit ediliyor ve korkuyor olması” ve %1’i “ailesinin ilişkisini biliyor ve ayrılırsa bunu kabul etmeyeceklerini düşünüyor olması” nedeniyle ayrılmadıklarını bildirmişlerdir. Psikolojik şiddete rağmen partnerinden ayrılmayan katılımcıların cinsiyetlerine göre “her şeye rağmen partnerini sevme” nedeniyle ayrılmayanların dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=2.015$; p=.156]. Psikolojik şiddete rağmen partnerinden ayrılmayan katılımcıların cinsiyetlerine göre “partnerinin bir gün düzeleceğine inanma” nedeniyle ayrılmayanların dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=13.371$; p=.000]. Partnerinin bir gün düzeleceğine inandığı için psikolojik şiddet gösteren partnerinden ayrılmayan erkeklerin oranı (%63) kadınların oranından (%37) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Psikolojik şiddete rağmen partnerinden ayrılmayan katılımcıların cinsiyetlerine göre “*üniversitede manevi olarak destek olan kişinin partneri olması*” nedeniyle ayrılmayanların dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.646$; $p=.496$]. Psikolojik şiddete rağmen partnerinden ayrılmayan katılımcıların cinsiyetlerine göre “*ayrılmaması için tehdit ediliyor ve korkuyor olması*” nedeniyle ayrılmayanların dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=3.166$; $p=.075$]. Psikolojik şiddete rağmen partnerinden ayrılmayan katılımcıların cinsiyetlerine göre “*ayrılmaması için tehdit ediliyor ve korkuyor olması*” nedeniyle ayrılmayanların dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=3.166$; $p=.075$]. Psikolojik şiddete rağmen partnerinden ayrılmayan katılımcıların cinsiyetlerine göre “*ailesinin ilişkisini biliyor ve ayrılırsa bunu kabul etmeyeceklerini düşünüyor olması*” nedeniyle ayrılmayanların dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.104$; $p=.747$]. Genel olarak incelendiğinde katılımcıların %18.8’inin psikolojik şiddet gösteren partnerleriyle “*diğer nedenler*” sebebiyle ayrılmadıkları gözlenmiştir. Katılımcıların diğer nedenlere ilişkin belirttiği açık uçlu yanıtlar Tablo XIII’de verilmiştir.

Tablo XIII. Psikolojik Şiddet Gösteren Partnerden Ayrılmamaya İlişkin Diğer Nedenler

-
- Ailesi yüzünden böyle biri olmuş; bana iyi davrandığı da oluyor.
 - Ayrılma nedeni olabilecek düzeyde değildi.
 - Bana değer veriyor, geri plana itmiyor.
 - Ben biraz fazla tolerans gösteriyorum.
 - Bence önceki travmalarından kaynaklanıyor.
 - Beni seviyor, daha iyisini bulamam.
 - Bipolar bozukluk teşhisi var. Her zaman böyle değil.
 - Bir kere duygusal şiddete kalkıştı, tepkimi net olarak ortaya koydum artık olmuyor.
 - Bir nedeni vardır diye düşündüm.
 - Buna benim sebep olduğumu düşünüyorum. Herkesin hatası olabilir.
 - Çoğu zaman benim hatalarımdan kaynaklanıyor.
 - Çok az maruz kaldım, kötü zamanlar geçiriyordu.
 - Duygusal şiddet yoğun olmadığı için devam ediyorum.
 - Düzeltmek için çaba gösteriyor.
 - Eskidendi, değişti.
 - Her seferinde özür diliyor, elinde olmadan yaptığını düşünüyorum.
 - Herkesin hataları olabilir, hatalarıyla da güzel.
 - İkimiz de birbirimize duygusal şiddet uyguluyorduk, artık yapmıyoruz.
 - İlişkinin ilk aylarında bir kez oldu. Başka tekrarı olmadı.
 - İsteyerek yapmadığını biliyorum ve ona güveniyorum.
 - İyi yönleri var.
 - Kendi haline bıraktım, kırıldım, konuşmuyorum.
 - Kendisini düzeltmek için çabalıyor.
 - Konuşarak çözüyoruz.
 - Konuşup hallettik artık hiç olmuyor.
 - Kötü bir dönemden geçiyordu.
 - Pandemi sürecinde uzak ilişki nedeniyle, öncesinde sorun yoktu.
 - Partnerim gözle görülür şekilde değişiyor.
 - Partnerim gözle görülür şekilde düzelme gösteriyor ve hareketlerinden kendi de pişmanlık duyuyor.
 - Partnerimin bipolar bozukluk teşhisi var.
 - Pişman olduğunu düşündüm sorun etmedim.
 - Psikolojik tedavi gördüğü için destek olmak istedim.
 - Sadece çok sinirlendiğinde bağırıyor.
 - Son demlerimizi oynuyoruz.
 - Son zamanlarda ikimiz de gerginiz.
 - Yalnızlık.
 - Zor durumda terk etmem.
-

Tablo XIV. Katılımcıların Flört Şiddeti Deneyimlerine İlişkin Dağılımlar, Yüzdelere ve Ki-kare Analizi Bulguları

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	N	%	n	%	
Partnerine psikolojik şiddet gösterme	Hayır	162 _a	63.0	164 _b	78.8	326	70.1	13.719*
	Kısmen	75 _a	29.2	35 _b	16.8	110	23.7	
	Evet	20 _a	7.8	9 _a	4.3	29	6.2	
İlişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku	Hayır	190 _a	73.9	182 _b	87.5	372	80.0	17.037*
	Kısmen	38 _a	14.8	21 _a	10.1	59	12.7	
	Evet	29 _a	11.3	5 _b	2.4	34	7.3	
Fiziksel flört şiddeti	Hayır	89 _a	93.7	50 _a	84.7	139	90.3	3.308
	Evet	6 _a	6.3	9 _a	15.3	15	9.7	
	Toplam	95	100.0	59	100.0	154	100.0	
Cinsel flört şiddeti	Hayır	88 _a	92.6	54 _a	91.5	142	92.2	.062
	Evet	7 _a	7.4	5 _a	8.5	12	7.8	
	Toplam	95	100.0	59	100.0	154	100.0	
Psikolojik flört şiddet	Hayır	4 _a	4.2	2 _a	3.4	6	3.9	.065
	Evet	91 _a	95.8	57 _a	96.6	148	96.1	
	Toplam	95	100.0	59	100.0	154	100.0	
Fiziksel flört şiddeti sonrası yaralanma	Evet	2 _a	33.3	3 _a	33.3	5	33.3	.000
	Hayır	4 _a	66.7	6 _a	66.7	10	66.7	
	Toplam	6	100.0	9	100.0	15	100.0	
İlişki süresince maruz kalınan fiziksel ya da cinsel flört şiddeti yetkili kuruma şikayet etme	Evet	1 _a	8.3	1 _a	10.0	2	9.1	.018
	Hayır	11 _a	91.7	9 _a	90.0	20	90.9	
	Toplam	12	100.0	10	100.0	22	100.0	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre romantik ilişkide partnerlerine psikolojik şiddet gösterme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(2)}=13.719$; p=.001]. Partnerine psikolojik şiddet gösterdiğini bildiren kadın ve erkeklerin dağılımı arasında anlamlı fark bulunmazken, partnerine kısmen psikolojik şiddet gösterdiği bildiren kadınların oranı (%29.2) erkeklerden (%16.8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Partnerine psikolojik şiddet göstermediğini bildiren erkek katılımcıların oranı (%78) kadın katılımcıların oranından (%63) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların %70.1'i partnerlerine psikolojik şiddet göstermediklerini, %23.7'si partnerlerine kısmen psikolojik şiddet gösteriyor olduklarını, %6.2'si partnerlerine psikolojik şiddet gösteriyor olduklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre romantik ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya

yönelik korku hissetme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(2)}=17.037$; $p=.000$]. İlişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku hissettiğini bildiren kadın katılımcıların oranı (%11.3) erkek katılımcıların oranından (%2.4); hissetmediğini bildiren erkek katılımcıların oranı (%87.5) kadın katılımcıların oranından (%73.9) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kısmen korku hissetme bakımından cinsiyetlere dağılım arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Katılımcıların %7.3'ünün romantik ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalma korkusu hissettikleri gözlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre romantik ilişkide herhangi bir şiddete maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=3.838$; $p=.050$]. Genel olarak incelendiğinde katılımcıların %33.1'i romantik ilişkide herhangi bir türde şiddete maruz kalmış olduklarını bildirmişlerdir. Romantik ilişkide herhangi bir türde şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcılardan fiziksel (%9.7), cinsel (%7.8) ve psikolojik (%96.1) şiddete maruz kalma dağılımlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı ancak ekonomik şiddete maruz kaldığını bildiren erkek katılımcıların oranının (%20.3) kadın katılımcıların oranından (%5.3) anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=8.423$; $p=.004$]. Romantik ilişkide fiziksel şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre şiddet sonrası yaralanma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.000$; $p=1.000$]. Romantik ilişkide fiziksel şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların %33.3'ü fiziksel şiddet sonrası yaralanma yaşantısının olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre fiziksel ve/veya cinsel şiddet sonrası yetkili kuruma şikayet dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Romantik ilişkide fiziksel, cinsel ya da her ikisine birden maruz kaldığını bildiren katılımcıların %9.1'inin yetkili kuruma şikayet ettikleri gözlenmiştir.

4.1.4. Klinik ve Adli Değişkenlere İlişkin Betimleyici Bulgular

Tablo XV. Katılımcıların Klinik ve Adli Değişkenlere İlişkin Dağılımları, Yüzdeleri ve Ki-kare Analizi Bulguları

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	N	%	n	%	
Psikiyatrik hastalık	Evet	43 _a	16.7	14 _b	6.7	57	12.3	10.690*
	Hayır	214 _a	83.3	194 _b	93.3	408	87.7	
Güncel psikiyatrik tedavi süreci	Evet	25 _a	9.7	10 _b	4.8	35	7.5	3.998*
	Hayır	232 _a	90.3	198 _b	95.2	430	92.5	
Geçmiş psikiyatrik tedavi öyküsü	Evet	59 _a	23.0	31 _b	14.9	90	19.4	4.777*
	Hayır	198 _a	77.0	177 _b	85.1	375	80.6	
Güncel psikolojik tedavi süreci	Evet	31 _a	12.1	8 _b	3.8	39	8.4	10.100*
	Hayır	226 _a	87.9	200 _b	96.2	426	91.6	
Geçmiş psikolojik tedavi öyküsü	Evet	79 _a	30.7	35 _b	16.8	114	24.5	12.024*
	Hayır	178 _a	69.3	173 _b	83.2	351	75.5	
Adli bir olayın mağduru olma	Evet	32 _a	12.5	18 _a	8.7	50	10.8	1.728
	Hayır	225 _a	87.5	190 _a	91.3	415	89.2	
Suç mağduru ise bildirme	Evet	18 _a	56.3	13 _a	72.2	31	62.0	1.247
	Hayır	14 _a	43.8	5 _a	27.8	19	38.0	
	Toplam	32	100.0	18	100.0	50	100.0	
Adli bir suçun faili olma	Evet	4 _a	1.6	7 _a	3.4	11	2.4	1.629
	Hayır	253 _a	98.4	201 _a	96.6	454	97.6	
Toplam		257	100.0	208	100.0	465	100.0	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre klinik ve adli değişkenlere ilişkin dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları Tablo XV'te verilmiştir. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %12.3'ü psikiyatrik hastalık, %7.5'i güncel psikiyatrik tedavi süreci, %19.4'ü geçmiş psikiyatrik tedavi öyküsü, %8.4'ü güncel psikolojik tedavi süreci ve %24.5'i geçmiş psikolojik tedavi öyküsü bildirmiştir. Katılımcıların %10.8'inin daha önce adli bir olayın mağduru oldukları ve daha önce adli bir olayın mağduru olduğunu bildiren katılımcıların %62'sinin suçu yetkili kuruma bildirdikleri gözlenmiştir. Katılımcıların %2.4'ünün daha önce adli bir olayın faili olduklarını bildirdikleri gözlenmiştir. Psikiyatrik hastalığı olduğunu bildiren kadın katılımcıların oranı (%16.7) erkek katılımcıların oranından (%6.7) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=10.690$; p=.001]. Psikiyatrik tedavi süreci içinde olduğunu bildiren

kadın katılımcıların oranı (%9.7) erkek katılımcıların oranından (%4.8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=3.998$; $p=.046$]. Daha önce psikiyatrik tedavi öyküsü bulunan kadın katılımcıların oranı (%23) erkek katılımcıların oranından (%14.9) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=4.777$; $p=.029$]. Psikolojik tedavi öyküsü bulunan kadın katılımcıların oranı (%30.7) erkek katılımcıların oranından (%16.8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=10.100$; $p=.001$]. Katılımcıların cinsiyetlerine göre daha önce adli bir olayın mağduru olma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=1.728$; $p=.189$]. Daha önce adli bir olayın mağduru olduğunu bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre mağduru oldukları suçlu yetkili kuruma bildirme dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=1.247$; $p=.264$]. Katılımcıların cinsiyetlerine göre daha önce adli bir olayın faili olma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=1.629$; $p=.202$].

Tablo XVI. Katılımcıların Sigara ve Alkol/Madde Kullanım Değişkenlerine İlişkin Dağılımları, Yüzdeleri ve Ki-kare Analizi Bulguları

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	n	%	n	%	
Sigara kullanma	Kullanmıyorum	157 _a	61.1	103 _b	49.5	260	55.9	6.243*
	Kullanıyorum	100 _a	38.9	105 _b	50.5	205	44.1	
Sigara kullanma sıklığı	Haftada bir paket	34 _a	34.0	12 _b	11.4	46	22.4	22.405*
	İki günde bir paket	39 _a	39.0	39 _a	37.1	78	38.0	
	Günde bir paket	26 _a	26.0	44 _b	41.9	70	34.1	
	Günde iki paket ve fazla	1 _a	1.0	10 _b	9.5	11	5.4	
	Toplam	100	38.9	105	50.5	205	44.1	
Alkol kullanma	Kullanmıyorum	104 _a	40.5	98 _a	47.1	202	43.4	2.068
	Kullanıyorum	153 _a	59.5	110 _a	52.9	263	56.6	
Alkol kullanma sıklığı	Nadiren	90 _a	58.8	56 _a	50.9	146	55.5	1.654
	Ayda 1-2	44 _a	28.8	37 _a	33.6	81	30.8	
	Haftada 1-2	18 _a	11.8	16 _a	14.5	34	12.9	
	Her gün	1 _a	0.7	1 _a	0.9	2	0.8	
	Toplam	153	59.5	110	52.9	263	56.6	
Uyuşturucu kullanma	Kullanmıyorum	225 _a	87.5	194 _b	93.3	419	90.1	4.220*
	Kullanıyorum	32 _a	12.5	14 _b	6.7	46	9.9	
Uyuşturucu kullanma sıklığı	Sadece bir kere	7 _a	21.9	5 _a	35.7	12	26.1	1.088
	İki kere ve daha fazla	16 _a	50.0	6 _a	42.9	22	47.8	
	Ayda 1-2 kere	4 _a	12.5	1 _a	7.1	5	10.9	
	Haftada 1-2 kere	5 _a	15.6	2 _a	14.3	7	15.2	
	Toplam	32	12.5	14	6.7	46	9.9	

* $p<.05$

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre sigara ve alkol/madde kullanım değişkenlerine ilişkin dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları Tablo XVI'da verilmiştir. Katılımcıların %44.1'inin sigara kullanımlarının olduğu belirlenmiştir. Sigara kullanan katılımcıların %22.4'ünün haftada bir paket, %38'inin iki günde bir paket, %34.1'inin günde bir paket, %5.4'ünün günde iki paket ve fazlasını kullandıkları belirlenmiştir. Katılımcıların %56.6'sının alkol kullanımlarının olduğu gözlenmiştir. Alkol kullanımı olan katılımcıların %55.5'inin nadiren, %30.8'inin ayda 1-2 kez, %12.9'unun haftada 1-2 kez ve %0.8'inin her gün alkol kullandıkları bulunmuştur. Uyuşturucu kullanımı olduğunu bildiren katılımcıların %26.1'i sadece bir kere, %47.8'i iki kere ve daha fazla, %10.9'u ayda 1-2 kere ve %15.2'si haftada 1-2 kere kullandıklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre, sigara kullanma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=1.629$; $p=.202$]. Sigara kullanan erkek katılımcıların oranı (%50.5) kadın katılımcıların oranından (%38.9) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Haftada bir paket sigara kullanan kadınların oranı (%34), erkeklerin oranından (%11.4); günde bir paket kullanan erkeklerin oranı (%41.9) kadınların oranından (%26); günde iki paket ve fazlasını kullanan erkeklerin oranı (%9.5) kadınların oranından (%1) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$\chi^2_{(3)}=22.405$; $p=.000$]. Katılımcıların cinsiyetlerine göre, alkol kullanımı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=2.068$; $p=.150$]. Alkol kullanan katılımcıların cinsiyetlerine göre alkol kullanım sıklığı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)}=1.654$; $p=.647$]. Katılımcıların cinsiyetlerine göre, uyuşturucu kullanma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=4.220$; $p=.040$]. Uyuşturucu madde kullandığını bildiren kadın katılımcıların oranı (%12.5) erkeklerin oranından (%6.7) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Uyuşturucu madde kullandığını bildiren katılımcıların cinsiyetlerine göre uyuşturucu kullanma sıklığı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)}=1.088$; $p=.780$].

4.1.5. Çocukluk Çağı Travmaları ve Dissosiyatif Yaşantılara İlişkin Betimleyici

Bulgular

Tablo XVII. Katılımcıların CTQ Ölçeği Kesme Puanlarına Göre Travmatik Yaşantı Dağılımları ve Yüzdeleri ile Ki-kare Analizi Bulguları

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	n	%	n	%	
Çocukluk Çağı Travması	Yok	127 _a	49.4	95 _a	45.7	222	47.7	.646
	Var	130 _a	50.6	113 _a	54.3	243	52.3	
Duygusal İstismar	Yok	143 _a	55.6	159 _b	76.4	302	64.9	21.847*
	Var	114 _a	44.4	49 _b	23.6	163	35.1	
Fiziksel İstismar	Yok	194 _a	75.5	163 _a	78.4	357	76.8	.534
	Var	63 _a	24.5	45 _a	21.6	108	23.2	
Fiziksel İhmal	Yok	183 _a	71.2	96 _b	46.2	279	60.0	30.063*
	Var	74 _a	28.8	112 _b	53.8	186	40.0	
Duygusal İhmal	Yok	155 _a	60.3	110 _a	52.9	265	57.0	2.587
	Var	102 _a	39.7	98 _a	47.1	200	43.0	
Cinsel İstismar	Yok	177 _a	68.9	184 _b	88.5	361	77.6	25.408*
	Var	80 _a	31.1	24 _b	11.5	104	22.4	
Çoklu Travma	Travma yok**	8 _a	4.4	5 _a	3.2	13	3.9	1.221
	Tek tip	52 _a	28.6	52 _a	33.8	104	31.0	
	Çok tip	122 _a	67.0	97 _a	63.0	219	65.2	

*p<.05

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

** Travma yok: CTQ alt boyutlarının hiç birinde kesme puanından yüksek puan alınmamış olduğunu ifade eder.

Tablo XVII’de katılımcıların cinsiyetlerine göre CTQ kesme puanlarına göre travmatik yaşantı dağılımları ve yüzdeleri ile ki-kare analizi bulguları verilmiştir. Çocukluk çağı travmaları toplam puanı için kesme puanı 35, duygusal istismar alt ölçeği için 7, cinsel ve fiziksel istismar alt ölçekleri için 5, fiziksel ihmal alt ölçeği için 7 ve duygusal ihmal alt ölçeği için 12 olarak alınmıştır. Katılımcıların %52.3’ünde çocukluk çağı travma yaşantısının olduğu bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde; katılımcıların %23.2’sinin fiziksel istismara, %22.4’ünün cinsel istismara, %35.1’inin duygusal istismara, %40’ının fiziksel ihmale ve %43’ünün duygusal ihmale maruz kaldığı bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre toplam travmaya maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.646$;

$p=.422$]. Katılımcıların cinsiyetlerine göre fiziksel istismara maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=.534$; $p=.465$]. Katılımcıların cinsiyetlerine göre duygusal istismara maruz kalma yaşantısı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=21.847$; $p=.000$]. Çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalan kadınların oranı (%44.4) erkeklerin oranından (%23.6) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan kadınların oranı (%31.1) erkeklerin oranından (%11.5) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=25.408$; $p=.000$]. Çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalan erkeklerin oranı (%53.8) kadınların oranından (%28.8) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. [$\chi^2_{(1)}=30.063$; $p=.000$]. Katılımcıların cinsiyetlerine göre duygusal ihmale maruz kalma dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(1)}=2.587$; $p=.108$].

Tablo XVIII. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinin Kesme Puanlarına Göre Karşılaştırılması

		Kadın		Erkek		Toplam		χ^2
		n	%	N	%	n	%	
Dissosiyatif Yaşantı	< 30	207 _a	80.5	185 _b	88.9	392	84.3	6.126*
	≥ 30	50 _a	19.5	23 _b	11.1	73	15.7	
	< 25	193 _a	75.1	174 _b	83.7	367	78.9	5.060*
	≥ 25	64 _a	24.9	34 _b	16.3	98	21.1	
		Kadın		Erkek		Toplam		t
		n	ORT	N	ORT	n	ORT	
	Toplam puan	257	18.27	208	10.41	465	14.75	5.520*

* $p<.05$

Üst indis a ve b harfleri dağılımlar arasında fark olduğuna işaret eder.

Tablo XVIII’de katılımcıların cinsiyetlerine göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinin 25 ve 30 kesme puanlarına göre dissosiyatif yaşantı dağılımları ve yüzdeleri ile ki-kare analizi bulguları verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre 30 kesme puanı ve üstü dissosiyatif yaşantı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=6.698$; $p=.010$]. 30 kesme puanı ve üstü dissosiyatif yaşantısı olan kadınların oranı (%19.5) erkeklerin oranından (%11.1) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %15.7’sinin dissosiyatif yaşantısının kesme puanı 30 ve üstünde olduğu bulunmuştur. Katılımcıların

cinsiyetlerine göre 25 kesme puanı ve üstü dissosiyatif yaşantı dağılımları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(1)}=5.060$; $p=.024$]. 25 kesme puanı ve üstü dissosiyatif yaşantısı olan kadınların oranı (%24.9) erkeklerin oranından (%16.3) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların %21.1'inin dissosiyatif yaşantısının kesme puanı 25 ve üstünde olduğu bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=5.520$; $p=.001$; $GA=4.918$; 11.030). Kadınların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları (ort=18.27) erkeklerin ortalamasından (ort=10.41) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Genel olarak incelendiğinde, katılımcıların toplam dissosiyatif yaşantı puan ortalaması 14.8 olarak bulunmuştur.

4.2. Demografik, Aile İçi İlişki, Romantik İlişki ve Klinik Değişkenler Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

4.2.1. Demografik Değişkenler Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Tablo XIX. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları, Romantik İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma, Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantı Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Bulguları

		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Kadın	257	23.33	26.263	-1.820	.083	-12.052	.274
	Erkek	208	28.60	35.788				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Kadın	257	9.80	11.475	1.596	.108	-.608	3.711
	Erkek	208	8.14	11.421				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Kadın	257	.42	1.431	-4.162*	.004*	-2.191	-.809
	Erkek	208	1.83	4.869				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Kadın	257	4.50	6.479	-5.595*	.001*	-5.053	-2.379
	Erkek	208	8.18	7.529				
Aşağılayıcı muamele	Kadın	257	1.95	3.406	-.748	.451	-1.457	.604
	Erkek	208	2.30	6.034				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Kadın	257	1.44	2.618	-1.183	.254	-.964	.232
	Erkek	208	1.78	3.609				
Güven sarsıcı davranışlar	Kadın	257	1.65	2.312	.813	.402	-.290	.633
	Erkek	208	1.47	2.584				
Suçlama	Kadın	257	4.01	5.190	1.459	.155	-.305	1.690
	Erkek	208	3.29	5.369				
Deliliğe inandırma	Kadın	257	.40	1.053	-1.573	.127	-.492	.044
	Erkek	208	.61	1.641				
Yakın ilişkilerde kaygı	Kadın	257	68.67	21.195	4.308*	.001*	4.194	11.847
	Erkek	208	60.55	18.424				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Kadın	257	47.55	17.199	-3.891*	.001*	-8.504	-2.885
	Erkek	208	53.22	15.685				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Kadın	257	39.59	12.310	1.178	.245	-.775	3.119
	Erkek	208	38.36	10.732				
Travmanın inkarı	Kadın	257	.42	.863	-.580	.562	-.202	.110
	Erkek	208	.47	.839				
Duygusal istismar	Kadın	257	8.63	4.383	5.008*	.001*	1.113	2.491
	Erkek	208	6.83	3.316				
Fiziksel istismar	Kadın	257	5.81	2.087	-.416	.686	-.550	.341
	Erkek	208	5.90	2.500				
Fiziksel ihmal	Kadın	257	6.82	2.315	-5.620*	.001*	-1.600	-.842
	Erkek	208	8.01	2.409				
Duygusal ihmal	Kadın	257	11.86	4.915	-.371	.723	-.932	.565
	Erkek	208	12.02	4.555				
Cinsel istismar	Kadın	257	6.47	3.168	3.443*	.001*	.347	1.409
	Erkek	208	5.60	2.426				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Kadın	257	18.27	14.101	5.520*	.001*	4.918	11.030
	Erkek	208	10.41	15.529				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=-1.820$; $p=.083$; $GA=-12.052$; $.274$). Katılımcıların cinsiyetlerine göre YİPŞÖ “*fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali*” alt ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=1.596$; $p=.108$; $GA=-.608$; $.3.711$). Katılımcıların cinsiyetlerine göre YİPŞÖ “*zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit*” alt ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.162$; $p=.004$; $GA=-2.191$; $-.809$). Erkeklerin zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdide maruz kalma ortalamaları ($ort=1.83$) kadınların ortalamasından ($ort=.42$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre YİPŞÖ “*özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık*” alt ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.595$; $p=.001$; $GA=-5.053$; -2.379). Erkeklerin özgürlüğün kısıtlanması ve kıskançlığa maruz kalma ortalamaları ($ort=8.18$) kadınların ortalamalarından ($ort=4.50$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre YİPŞÖ “*aşağılayıcı muamele*” alt ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=-.748$; $p=.451$; $GA=-1.457$; $.604$). Katılımcıların cinsiyetlerine göre YİPŞÖ “*tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler*” alt ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=-1.183$; $p=.254$; $GA=-.964$; $.232$). Katılımcıların cinsiyetlerine göre YİPŞÖ “*güven sarsıcı davranışlar*” alt ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=.813$; $p=.402$; $GA=-.290$; $.633$). Katılımcıların cinsiyetlerine göre YİPŞÖ “*suçlama*” alt ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=1.459$; $p=.155$; $GA=-.305$; 1.690). Katılımcıların cinsiyetlerine göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=4.308$; $p=.001$; $GA=4.194$; 11.847). Kadınların yakın ilişkilerde kaygı ortalaması ($ort=68.67$) erkeklerin ortalamalarından ($ort=60.55$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların

cinsiyetlerine göre kaçınma alt ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.891$; $p=.001$; $GA=-8.504$; -2.885). Erkeklerin kaçınma ortalamaları ($ort=53.22$) kadınların ortalamalarından ($ort=47.55$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=1.178$; $p=.245$; $GA=-.775$; 3.119). Katılımcıların cinsiyetlerine göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Duygusal İstismar alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=5.008$; $p=.001$; $GA=1.113$; 2.491). Kadınların çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma ortalamaları ($ort=8.63$) erkeklerin ortalamalarından ($ort=6.83$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Fiziksel İstismar alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=-.416$; $p=.686$; $GA=-.550$; $.341$). Katılımcıların cinsiyetlerine göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Cinsel İstismar alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=3.443$; $p=.001$; $GA=.347$; 1.409). Kadınların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma ortalamaları ($ort=6.47$) erkeklerin ortalamalarından ($ort=5.60$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre Fiziksel İhmal alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.620$; $p=.001$; $GA=-1.600$; $-.842$). Erkeklerin çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma ortalamaları ($ort=8.01$) kadınların ortalamalarından ($ort=6.82$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Duygusal İhmal alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=-.371$; $p=.723$; $GA=-.932$; $.565$).

Tablo XX. Araştırmada Kullanılan Ölçek ve Alt Ölçeklerden Alınan Puanlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

N=465	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1. Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	1																		
2. Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	.865**	1																	
3. Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	.757**	.541**	1																
4. Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	.687**	.355**	.495**	1															
5. Aşağılayıcı muamele	.871**	.768**	.760**	.418**	1														
6. Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	.833**	.670**	.723**	.441**	.760**	1													
7. Güven sarsıcı davranışlar	.722**	.750**	.432**	.289**	.596**	.596**	1												
8. Suçlama	.861**	.762**	.507**	.482**	.739**	.751**	.673**	1											
9. Deliliğe inandırma	.738**	.634**	.725**	.331**	.744**	.720**	.574**	.621**	1										
10. Yakın ilişkilerde kaygı	.367**	.481**	.114	.078	.338**	.254**	.396**	.406**	.285**	1									
11. Yakın ilişkilerde kaçınma	.245**	.201**	.151**	.223**	.172**	.147**	.169**	.218**	.088	.163**	1								
12. Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	.306**	.343**	.234**	.072	.333**	.257**	.280**	.294**	.273**	.375**	.177**	1							
13. Travmanın inkarı	.027	-.028	.126	.061	.014	.037	.007	-.036	.070	-.117*	-.082	-.326**	1						
14. Duygusal istismar	.299**	.393**	.187**	-.002	.316**	.260**	.299**	.323**	.251**	.421**	.069	.823**	-.225**	1					
15. Fiziksel istismar	.350**	.350**	.350**	.137**	.372**	.291**	.274**	.292**	.331**	.284**	.066	.640**	-.062	.542**	1				
16. Fiziksel ihmal	.175**	.116	.232**	.143**	.191**	.152**	.101	.069	.172**	.137**	.221**	.673**	-.198**	.352**	.328**	1			
17. Duygusal ihmal	.061	.132**	-.056	-.032	.059	.032	.126**	.093	.032	.235**	.216**	.808**	-.496**	.546**	.305**	.591**	1		
18. Cinsel istismar	.292**	.240**	.303**	.117	.349**	.263**	.202**	.292**	.290**	.197**	.023	.475**	.033	.295**	.253**	.147**	.109*	1	
19. Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	.296**	.353**	.226**	-.028	.326**	.325**	.303**	.357**	.291**	.326**	.026	.368**	-.024	.440**	.305**	.094*	.125**	.341**	1

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların ölçek ve alt ölçeklerden aldıkları puanlar arasında ki Pearson analizi bulguları Tablo XX'da verilmiştir. Katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanı ile bu ölçeğin alt ölçekleri olan fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali ($r=.865$, $p=.000$), zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit ($r=.757$, $p=.000$), özgürlüğü kısıtlama/kıskançlık ($r=.687$, $p=.000$), aşağılayıcı muamele ($r=.871$, $p=.000$), tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler ($r=.833$, $p=.000$), güven sarsıcı davranışlar ($r=.722$, $p=.000$), suçlama ($r=.861$, $p=.000$) ve deliliğe inandırma ($r=.738$, $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği' nin alt ölçekleri olan duygusal istismar ($r=.229$, $p=.000$), fiziksel istismar ($r=.350$, $p=.000$), cinsel istismar ($r=.292$, $p=.000$) ve fiziksel ihmal ($r=.175$, $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri arttıkça çocukluk çağından deneyimledikleri duygusal, fiziksel ve cinsel istismar ile fiziksel ihmal düzeyleri artmaktadır.

Katılımcıların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt boyutu toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.375$, $p=.000$). Katılımcıların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt boyutu toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin alt boyutları olan duygusal istismar ($r=.421$, $p=.000$), fiziksel istismar ($r=.284$, $p=.000$), cinsel istismar ($r=.197$, $p=.000$), duygusal ihmal ($r=.235$, $p=.000$) ve fiziksel ihmal ($r=.137$, $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı düzeyi düzeyleri arttıkça çocukluk çağından deneyimledikleri duygusal, fiziksel ve cinsel istismar ve fiziksel ihmal düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaçınma alt boyutu toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.177$, $p=.000$). Katılımcıların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaçınma alt boyutu toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin alt

boyutları olan duygusal ihmal ($r=.216$, $p=.000$) ve fiziksel ihmal ($r=.221$, $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma düzeyi arttıkça çocukluk döneminde deneyimledikleri duygusal ve fiziksel ihmal düzeyleri artmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanı ile bu ölçeğin alt ölçekleri olan duygusal istismar ($r=.823$, $p=.000$), fiziksel istismar ($r=.640$, $p=.000$), cinsel istismar ($r=.475$, $p=.000$), duygusal ihmal ($r=.808$, $p=.000$), fiziksel ihmal ($r=.673$, $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanı ile travmanın inkarı puanı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.326$, $p=.000$). Katılımcıların çocukluk çağı travmalarının düzeyi arttıkça travmanın inkarı düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puanı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği'nin alt ölçekleri olan fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali ($r=.353$, $p=.000$), zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit ($r=.226$, $p=.000$), aşağılayıcı muamele ($r=.326$, $p=.000$), tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler ($r=.325$, $p=.000$), güven sarsıcı davranışlar ($r=.303$, $p=.000$), suçlama ($r=.357$, $p=.000$) ve deliliğe inandırma ($r=.291$, $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin alt ölçekleri olan duygusal istismar ($r=.440$, $p=.000$), fiziksel istismar ($r=.305$, $p=.000$), cinsel istismar ($r=.341$, $p=.000$), duygusal ihmal ($r=.125$, $p=.000$) ve fiziksel ihmal ($r=.094$, $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

4.2.2. Aile İçi İlişki Değişkenleri Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Tablo XXI. Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Fiziksel Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddet		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Şahit olmadı	300	23.38	25.015	-1.970	.052*	-13.348	-.122
	Şahit oldu	165	29.89	39.299				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Şahit olmadı	300	7.89	9.681	-2.758	.007*	-5.856	-.900
	Şahit oldu	165	11.19	13.935				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Şahit olmadı	300	.98	2.310	-.491	.627	-1.297	.552
	Şahit oldu	165	1.18	4.977				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Şahit olmadı	300	6.44	7.136	1.182	.216	-.639	2.244
	Şahit oldu	165	5.62	7.298				
Aşağılayıcı muamele	Şahit olmadı	300	1.62	3.676	-2.684	.012*	-2.591	-.305
	Şahit oldu	165	2.99	6.188				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Şahit olmadı	300	1.21	2.110	-3.028	.007*	-1.846	-.394
	Şahit oldu	165	2.28	4.285				
Güven sarsıcı davranışlar	Şahit olmadı	300	1.32	2.097	-2.839	.006*	-1.220	-.228
	Şahit oldu	165	2.02	2.907				
Suçlama	Şahit olmadı	300	3.14	4.586	-2.899	.004*	-2.644	-.444
	Şahit oldu	165	4.69	6.235				
Deliliğe inandırma	Şahit olmadı	300	.42	1.027	-1.394	.169	-.546	.096
	Şahit oldu	165	.64	1.791				
Yakın ilişkilerde kaygı	Şahit olmadı	300	62.06	19.036	-4.248	.001*	-12.133	-4.537
	Şahit oldu	165	70.45	21.669				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Şahit olmadı	300	50.07	16.468	-.038	.972	-3.193	2.775
	Şahit oldu	165	50.13	17.331				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Şahit olmadı	300	36.20	8.826	-6.648	.001*	-10.327	-5.827
	Şahit oldu	165	44.19	14.125				
Travmanın inkarı	Şahit olmadı	300	.55	.943	4.342	.001*	.162	.478
	Şahit oldu	165	.24	.604				
Duygusal istismar	Şahit olmadı	300	6.91	3.171	-6.227	.001*	-3.322	-1.828
	Şahit oldu	165	9.49	4.845				
Fiziksel istismar	Şahit olmadı	300	5.37	1.207	-5.011	.001*	-1.922	-.887
	Şahit oldu	165	6.74	3.289				
Fiziksel ihmal	Şahit olmadı	300	6.99	2.095	-4.230	.001*	-1.547	-.564
	Şahit oldu	165	8.02	2.829				
Duygusal ihmal	Şahit olmadı	300	11.08	4.424	-5.156	.001*	-3.321	-1.521
	Şahit oldu	165	13.48	4.946				
Cinsel istismar	Şahit olmadı	300	5.87	2.607	-1.954	.060*	-1.235	-.026
	Şahit oldu	165	6.46	3.318				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Şahit olmadı	300	12.84	14.785	-3.573	.001*	-8.540	-1.931
	Şahit oldu	165	18.23	15.514				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma,

bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXI’de verilmiştir. Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları (ort=29.89) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=23.38) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-1.970$; $p=.052$; $GA=-13.348$; $-.122$). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların yakın ilişkide fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesine maruz kalma ortalamaları (ort=11.19) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=7.89) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.758$; $p=.007$; $GA=-5.856$; $-.900$). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların yakın ilişkide aşağılayıcı muameleye maruz kalma ortalamaları (ort=2.99) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=1.62) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.684$; $p=.012$; $GA=-2.591$; $-.305$). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların yakın ilişkide tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditlere maruz kalma ortalamaları (ort=2.28) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=1.21) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.028$; $p=.007$; $GA=-1.846$; $-.394$). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların yakın ilişkide güven sarsıcı davranışlara maruz kalma ortalamaları (ort=2.02) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=1.32) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.839$; $p=.006$; $GA=-1.220$; $-.228$). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların yakın ilişkide suçlanmaya maruz kalma ortalamaları (ort=4.69) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=3.14) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.899$; $p=.004$; $GA=-2.644$; $-.444$).

Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların yakın ilişkide kaygı ortalamaları (ort=70.45) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=62.06) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-4.248$; $p=.001$; $GA=-12.133$; -4.537). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puan

ortalamaları (ort=44.19) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=36.20) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-6.648$; $p=.001$; $GA=-10.327$; -5.827). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin alt ölçekleri olan fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanları çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan katılımcılarda olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların dissosiyatif yaşantı ortalamaları (ort=18.23) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=12.84) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.573$; $p=.001$; $GA=-8.540$; -1.931).

Tablo XXII. Kadın Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Fiziksel Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddet		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Şahit olmadı	150	21.15	23.684	-1.589	.123	-12.685	1.452
	Şahit oldu	107	26.39	29.346				
Yakın ilişkilerde kaygı	Şahit olmadı	150	65.71	20.528	-2.529	.009*	-12.713	-1.249
	Şahit oldu	107	72.82	21.510				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Şahit olmadı	150	46.56	17.275	-1.103	.249	-6.614	1.584
	Şahit oldu	107	48.94	17.075				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Şahit olmadı	150	36.10	9.399	-5.242	.001*	-11.406	-5.335
	Şahit oldu	107	44.48	14.158				
Travmanın inkarı	Şahit olmadı	150	.59	.998	4.124	.001*	.209	.588
	Şahit oldu	107	.19	.552				
Duygusal istismar	Şahit olmadı	150	7.53	3.462	-4.594	.001*	-3.743	-1.456
	Şahit oldu	107	10.18	5.041				
Fiziksel istismar	Şahit olmadı	150	5.32	1.089	-4.129	.003*	-1.767	-.622
	Şahit oldu	107	6.50	2.833				
Fiziksel ihmal	Şahit olmadı	150	6.25	1.872	-4.528	.001*	-1.943	-.725
	Şahit oldu	107	7.61	2.634				
Duygusal ihmal	Şahit olmadı	150	10.62	4.416	-4.947	.001*	-4.091	-1.828
	Şahit oldu	107	13.60	5.071				
Cinsel istismar	Şahit olmadı	150	6.38	3.073	-.520	.605	-1.019	.540
	Şahit oldu	107	6.59	3.308				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Şahit olmadı	150	17.61	13.693	-.910	.364	-5.154	2.007
	Şahit oldu	107	19.19	14.669				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Kadın katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXII’de verilmiştir. Çocuklukta ebeveynleri arasında

fiziksel şiddete şahit olan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları (ort=72.82) şahit olmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=65.71) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.529$; $p=.009$; $GA=-12.713$; -1.249). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları (ort=48.94) şahit olmayan kadın katılımcıların ortalamaları (ort=46.56) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=-1.103$; $p=.249$; $GA=-6.614$; 1.584). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan kadın katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları (ort=44.48) şahit olmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=36.10) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-5.242$; $p=.001$; $GA=-11.406$; -5.335). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan kadın katılımcıların dissosiyatif yaşantılar toplam puan ortalamaları (ort=19.19) şahit olmayan kadın katılımcıların ortalamaları (ort=17.61) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=-.910$; $p=.364$; $GA=-5.154$; 2.007).

Tablo XXIII. Erkek Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Fiziksel Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddet		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Şahit olmadı	150	25.61	26.168	-1.558	.136	-27.517	3.167
	Şahit oldu	58	36.34	52.695				
Yakın ilişkilerde kaygı	Şahit olmadı	150	58.42	16.704	-2.479	.017*	-13.416	-1.253
	Şahit oldu	58	66.07	21.456				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Şahit olmadı	150	53.57	14.866	.490	.629	-3.905	6.421
	Şahit oldu	58	52.31	17.735				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Şahit olmadı	150	36.31	8.243	-3.834	.001*	-11.388	-3.250
	Şahit oldu	58	43.67	14.172				
Travmanın inkarı	Şahit olmadı	150	.52	.888	1.670	.099	-.037	.420
	Şahit oldu	58	.33	.685				
Duygusal istismar	Şahit olmadı	150	6.29	2.725	-3.322	.002*	-3.141	-.717
	Şahit oldu	58	8.22	4.214				
Fiziksel istismar	Şahit olmadı	150	5.41	1.317	-3.331	.009*	-3.008	-.668
	Şahit oldu	58	7.17	3.987				
Fiziksel ihmal	Şahit olmadı	150	7.72	2.053	-2.491	.019*	-1.901	-.210
	Şahit oldu	58	8.78	3.038				
Duygusal ihmal	Şahit olmadı	150	11.53	4.401	-2.530	.013*	-3.097	-.390
	Şahit oldu	58	13.28	4.742				
Cinsel istismar	Şahit olmadı	150	5.35	1.915	-2.012	.074	-1.924	.032
	Şahit oldu	58	6.22	3.351				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Şahit olmadı	150	8.07	14.330	-3.312	.001*	-13.777	-3.409
	Şahit oldu	58	16.46	16.951				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Erkek katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXIII'de verilmiştir. Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan erkek katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları (ort=66.07) şahit olmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=5.42) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.479$; $p=.017$; $GA=-13.416$; -1.253). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan erkek katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları (ort=52.31) şahit olmayan erkek katılımcıların ortalamaları (ort=53.57) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=.490$; $p=.629$; $GA=-3.905$; 6.421). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan erkek katılımcıların çocukluk çağı travmaları toplam puan ortalamaları (ort=43.67) şahit olmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=36.31) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.834$; $p=.001$; $GA=-11.388$; -3.250). Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan erkek katılımcıların dissosiyatif yaşantılar toplam puan ortalamaları (ort=16.46) şahit olmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=8.07) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.312$; $p=.001$; $GA=13.777$; -3.409).

Tablo XXIV. Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Duygusal Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddet		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Şahit olmadı	147	21.25	16.889	-2.678	.012*	-11.547	-1.863
	Şahit oldu	318	27.74	35.479				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali	Şahit olmadı	147	5.51	6.157	-5.946	.001*	-7.072	-3.433
	Şahit oldu	318	10.70	12.904				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Şahit olmadı	147	1.24	1.633	1.095	.304	-.256	.768
	Şahit oldu	318	.96	4.075				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Şahit olmadı	147	8.11	6.595	4.165	.001*	1.517	4.151
	Şahit oldu	318	5.24	7.292				
Aşağılayıcı muamele	Şahit olmadı	147	.88	1.706	-5.216	.001*	-2.526	-1.163
	Şahit oldu	318	2.67	5.553				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Şahit olmadı	147	1.10	1.766	-2.883	.008*	-1.248	-.236
	Şahit oldu	318	1.81	3.534				
Güven sarsıcı davranışlar	Şahit olmadı	147	.79	1.444	-5.979	.001*	-1.568	-.775
	Şahit oldu	318	1.93	2.704				
Suçlama	Şahit olmadı	147	1.65	2.769	-7.428	.001*	-3.835	-2.197
	Şahit oldu	318	4.63	5.865				
Deliliğe inandırma	Şahit olmadı	147	.34	.763	-2.160	.039*	-.441	-.034
	Şahit oldu	318	.57	1.544				
Yakın ilişkilerde kaygı	Şahit olmadı	147	57.93	15.967	-6.059	.001*	-13.833	-7.038
	Şahit oldu	318	68.32	21.369				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Şahit olmadı	147	53.37	14.950	3.096	.002*	1.688	7.969
	Şahit oldu	318	48.57	17.348				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Şahit olmadı	147	34.93	6.969	-6.758	.001*	-7.693	-4.317
	Şahit oldu	318	40.94	12.818				
Travmanın inkarı	Şahit olmadı	147	.61	.955	2.620	.009*	.054	.423
	Şahit oldu	318	.36	.790				
Duygusal istismar	Şahit olmadı	147	5.76	1.829	-10.255	.001*	-3.596	-2.401
	Şahit oldu	318	8.78	4.410				
Fiziksel istismar	Şahit olmadı	147	5.22	.790	-5.924	.001*	-1.239	-.640
	Şahit oldu	318	6.15	2.654				
Fiziksel ihmal	Şahit olmadı	147	7.64	2.189	1.871	.062	-.032	.900
	Şahit oldu	318	7.22	2.525				
Duygusal ihmal	Şahit olmadı	147	11.00	4.126	-3.212	.002*	-2.172	-.550
	Şahit oldu	318	12.36	4.963				
Cinsel istismar	Şahit olmadı	147	5.31	1.363	-5.174	.001*	-1.543	-.701
	Şahit oldu	318	6.43	3.311				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Şahit olmadı	147	6.35	11.542	-9.340	.001*	-14.965	-9.554
	Şahit oldu	318	18.64	15.205				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasındaki duygusal şiddete şahit olma durumlarına göre Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.678$; $p=.012$; $GA=-11.547$; -1.863). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olanların yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=27.74$) şahit olmayanların ortalamalarından ($ort=21.25$)

anlamli düzeyde yüksek bulunmuştur. Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan katılımcıların “fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali”, “özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık”, “aşağılayıcı muamele”, “tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler”, “güven sarsıcı davranışlar”, “suçlama” ve “deliliğe inandırma” alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olmayanların aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olanların yakın ilişkide kaygı ortalamaları (ort=68.32) olmayanların ortalamalarından (ort=57.93) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-6.059$; $p=.001$; $GA=-13.833$; -7.038). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olmayanların yakın ilişkide kaçınma ortalamaları (ort=53.37) şahit olanların ortalamalarından (ort=48.57) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=3.096$; $p=.002$; $GA=1.688$; 7.969).

Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma durumlarına göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-6.758$; $p=.001$; $GA=-7.693$; -4.317). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olanların çocukluk çağı travması toplam puan ortalamaları (ort=40.94) şahit olmayanların ortalamalarından (ort=34.93) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma durumlarına göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği alt ölçekleri olan fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve duygusal ihmal puanları çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan katılımcılarda olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olanların dissosiyatif yaşantı ortalamaları (ort=18.64) olmayanların ortalamalarından (ort=6.35) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-9.340$; $p=.001$; $GA=-14.965$; -9.554).

Tablo XXV. Kadın Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Duygusal Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddet		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Şahit olmadı	38	12.42	14.971	-4.179	.002*	-18.815	-6.269
	Şahit oldu	219	25.22	27.342				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Şahit olmadı	38	5.45	7.325	-3.573	.003*	-8.082	-1.871
	Şahit oldu	219	10.56	11.902				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Şahit olmadı	38	.13	.343	-2.783	.048*	-.586	-.093
	Şahit oldu	219	.47	1.539				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Şahit olmadı	38	2.26	3.334	-3.732	.001*	-3.958	-1.182
	Şahit oldu	219	4.89	6.810				
Aşağılayıcı muamele	Şahit olmadı	38	.89	1.900	-3.160	.006*	-1.947	-.415
	Şahit oldu	219	2.14	3.575				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Şahit olmadı	38	.95	1.541	-1.842	.076	-1.219	.063
	Şahit oldu	219	1.52	2.757				
Güven sarsıcı davranışlar	Şahit olmadı	38	.87	1.234	-3.688	.004*	-1.371	-.393
	Şahit oldu	219	1.79	2.427				
Suçlama	Şahit olmadı	38	2.39	3.781	-2.640	.007*	-3.192	-.432
	Şahit oldu	219	4.29	5.355				
Deliliğe inandırma	Şahit olmadı	38	.39	.946	-.073	.953	-.305	.318
	Şahit oldu	219	.41	1.073				
Yakın ilişkilerde kaygı	Şahit olmadı	38	63.00	18.770	-1.975	.045*	-13.063	-.831
	Şahit oldu	219	69.65	21.474				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Şahit olmadı	38	42.50	14.478	-2.243	.026*	-11.266	-.087
	Şahit oldu	219	48.43	17.509				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Şahit olmadı	38	34.00	9.031	-3.905	.001*	-9.701	-3.325
	Şahit oldu	219	40.56	12.559				
Travmanın inkarı	Şahit olmadı	38	1.05	1.207	3.747	.001*	.354	1.107
	Şahit oldu	219	.31	.738				
Duygusal istismar	Şahit olmadı	38	6.92	2.981	-3.477	.001*	-3.151	-.798
	Şahit oldu	219	8.93	4.523				
Fiziksel istismar	Şahit olmadı	38	5.21	.622	-3.863	.003*	-1.089	-.336
	Şahit oldu	219	5.92	2.230				
Fiziksel ihmal	Şahit olmadı	38	6.47	2.128	-1.044	.323	-1.075	.385
	Şahit oldu	219	6.88	2.346				
Duygusal ihmal	Şahit olmadı	38	9.32	4.007	-4.141	.001*	-4.388	-1.479
	Şahit oldu	219	12.30	4.932				
Cinsel istismar	Şahit olmadı	38	6.08	2.465	-1.009	.323	-1.252	.408
	Şahit oldu	219	6.53	3.275				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Şahit olmadı	38	14.63	12.224	-1.838	.058	-8.723	.832
	Şahit oldu	219	18.90	14.333				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Kadın katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXV’de verilmiştir. Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde psikolojik şiddet toplam puan

ortalamaları (ort=25.22) şahit olmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=12.42) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-4.179$; $p=.002$; $GA=-18.815$; -6.269). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları (ort=69.65) şahit olmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=63.00) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-1.975$; $p=.045$; $GA=-13.063$; $-.831$). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları (ort=48.43) şahit olmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=42.50) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.243$; $p=.026$; $GA=-11.266$; $-.087$). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan kadın katılımcıların çocukluk çağı travmaları toplam puan ortalamaları (ort=40.56) şahit olmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=34.00) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.905$; $p=.001$; $GA=-9.701$; -3.325).

Tablo XXVI. Erkek Katılımcıların Çocuklukta Ebeveynleri Arasında Duygusal Şiddete Şahit Olma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddet		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Şahit olmadı	109	24.33	16.487	-1.764	.100	-2.030	.387
	Şahit oldu	99	33.30	48.613				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Şahit olmadı	109	5.53	5.733	-3.454	.005*	-8.731	-2.324
	Şahit oldu	99	11.02	14.945				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Şahit olmadı	109	1.63	1.725	-.598	.571	-1.949	.770
	Şahit oldu	99	2.04	6.835				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Şahit olmadı	109	10.15	6.227	3.955	.003*	2.055	6.063
	Şahit oldu	99	6.01	8.242				
Aşağılayıcı muamele	Şahit olmadı	109	.88	1.643	-3.588	.016*	-4.795	-1.494
	Şahit oldu	99	3.86	8.321				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Şahit olmadı	109	1.16	1.842	-2.562	.026*	-2.340	-.398
	Şahit oldu	99	2.46	4.782				
Güven sarsıcı davranışlar	Şahit olmadı	109	.76	1.515	-4.080	.001*	-2.193	-.791
	Şahit oldu	99	2.24	3.226				
Suçlama	Şahit olmadı	109	1.39	2.281	-5.599	.001*	-5.529	-2.580
	Şahit oldu	99	5.39	6.830				
Deliliğe inandırma	Şahit olmadı	109	.32	.692	-2.690	.031*	-1.068	-.215
	Şahit oldu	99	.93	2.228				
Yakın ilişkilerde kaygı	Şahit olmadı	109	56.17	14.552	-3.621	.002*	-14.220	-4.126
	Şahit oldu	99	65.38	20.943				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Şahit olmadı	109	57.16	13.202	3.744	.001*	3.951	12.266
	Şahit oldu	99	48.89	17.069				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Şahit olmadı	109	35.25	6.107	-4.535	.001*	-9.434	-3.660
	Şahit oldu	99	41.79	13.399				
Travmanın inkarı	Şahit olmadı	109	.45	.799	-.299	.763	-.279	.191
	Şahit oldu	99	.48	.885				
Duygusal istismar	Şahit olmadı	109	5.36	.918	-7.603	.001*	-3.978	-2.237
	Şahit oldu	99	8.44	4.153				
Fiziksel istismar	Şahit olmadı	109	5.22	.843	-4.091	.002*	-2.204	-.705
	Şahit oldu	99	6.66	3.366				
Fiziksel ihmal	Şahit olmadı	109	8.05	2.070	.197	.863	-.619	.687
	Şahit oldu	99	7.98	2.744				
Duygusal ihmal	Şahit olmadı	109	11.59	4.021	-1.455	.152	-2.134	.373
	Şahit oldu	99	12.49	5.056				
Cinsel istismar	Şahit olmadı	109	5.04	.383	-3.487	.016*	-1.911	-.576
	Şahit oldu	99	6.21	3.396				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Şahit olmadı	109	3.46	9.814	-7.446	.001*	-18.595	-1.847
	Şahit oldu	99	18.06	17.040				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Erkek katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXVI’da verilmiştir. Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan erkek katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları (ort=65.38)

şahit olmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=56.17) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.621$; $p=.002$; $GA=-14.220$; -4.126). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olmayan erkek katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları (ort=57.16) şahit olan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=48.89) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=3.744$; $p=.001$; $GA=3.951$; 12.266). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan erkek katılımcıların çocukluk çağı travmaları toplam puan ortalamaları (ort=41.79) şahit olmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=35.25) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-4.535$; $p=.001$; $GA=-9.434$; -3.660). Çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olan erkek katılımcıların dissosiyatif yaşantılar toplam puan ortalamaları (ort=18.06) şahit olmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=3.46) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XXVII. Katılımcıların Çocukluk Çağında Herhangi bir Şiddet Türüne Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Kalmadı	183	18.06	14.597	-5.289	.001*	-17.413	-7.844
	Kaldı	282	30.64	37.186				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali	Kalmadı	183	5.02	5.438	-7.673	.001*	-8.471	-4.917
	Kaldı	282	11.68	13.433				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Kalmadı	183	.90	1.468	-.892	.404	-.796	.263
	Kaldı	282	1.14	4.327				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Kalmadı	183	6.79	6.302	1.642	.109	-.244	2.336
	Kaldı	282	5.73	7.704				
Aşağılayıcı muamele	Kalmadı	183	.73	1.258	-6.425	.001*	-3.064	-1.618
	Kaldı	282	3.00	5.864				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Kalmadı	183	.83	1.366	-5.191	.001*	-1.736	-.798
	Kaldı	282	2.08	3.750				
Güven sarsıcı davranışlar	Kalmadı	183	.64	1.158	-8.337	.001*	-1.878	-1.175
	Kaldı	282	2.17	2.829				
Suçlama	Kalmadı	183	1.75	2.685	-7.759	.001*	-4.019	-2.319
	Kaldı	282	4.94	6.107				
Deliliğe inandırma	Kalmadı	183	.26	.606	-3.771	.007*	-.627	-.200
	Kaldı	282	.65	1.647				
Yakın ilişkilerde kaygı	Kalmadı	183	55.57	13.913	-9.459	.001*	-18.743	-12.166
	Kaldı	282	71.18	21.554				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Kalmadı	183	50.92	16.463	.890	.372	-1.707	4.367
	Kaldı	282	49.55	16.958				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Kalmadı	183	33.17	6.391	-	.001*	-11.396	-7.897
	Kaldı	282	42.84	12.655				
Travmanın inkarı	Kalmadı	183	.73	1.049	5.541	.001*	.312	.639
	Kaldı	282	.26	.630				
Duygusal istismar	Kalmadı	183	5.50	1.270	-	.001*	-4.434	-3.260
	Kaldı	282	9.33	4.483				
Fiziksel istismar	Kalmadı	183	5.11	.583	-7.057	.001*	-1.587	-.895
	Kaldı	282	6.34	2.786				
Fiziksel ihmal	Kalmadı	183	7.20	2.058	-1.212	.228	-.664	.153
	Kaldı	282	7.45	2.641				
Duygusal ihmal	Kalmadı	183	10.11	3.917	-7.586	.001*	-3.774	-2.202
	Kaldı	282	13.11	4.879				
Cinsel istismar	Kalmadı	183	5.26	1.211	-6.095	.001*	-1.822	-.936
	Kaldı	282	6.61	3.481				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Kalmadı	183	7.39	11.764	-9.220	.001*	-14.594	-9.326
	Kaldı	282	19.53	15.369				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXVII’de verilmiştir. Katılımcıların çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet

toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.289$; $p=.001$; $GA=-17.413$; -7.844). Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalanların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=30.64$) maruz kalmayanların ortalamalarından ($ort=18.06$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalan katılımcıların “fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmal”, “aşağılayıcı muamele”, “tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler”, “güven sarsıcı davranışlar”, “suçlama” ve “deliliğe inandırma” alt ölçeklerinden aldıkları puanlar çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalmayanların puanlarından yüksek bulunmuştur. Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalanların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları ($ort=71.18$) maruz kalmayanların ortalamalarından ($ort=55.57$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-9.459$; $p=.001$; $GA=-18.743$; -12.166).

Katılımcıların çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalma durumlarına göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-11.114$; $p=.001$; $GA=-11.396$; 7.897). Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalanların çocukluk çağı travmaları toplam puan ortalamaları ($ort=42.84$) maruz kalmayanların ortalamalarından ($ort=33.17$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalan katılımcıların fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve duygusal ihmal puanları çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalmayanların puanlarından yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalma durumlarına göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Travmanın İnkarı alt ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=5.541$; $p=.001$; $GA=.312$; $.639$). Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalmayanların travmanın inkarı ortalamaları ($ort=.73$) maruz kalanların ortalamalarından ($ort=.26$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalanların dissosiyatif yaşantı ortalamaları

(ort=19.53) maruz kalmayanların ortalamalarından (ort=7.39) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-9.220$; $p=.001$; $GA=-14.594$; -9.326).

Tablo XXVIII. Kadın Katılımcıların Çocukluk Çağında Herhangi bir Şiddet Türüne Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Kalmadı	61	12.49	13.554				
	Kaldı	196	26.70	28.299	-5.524	.001*	-19.179	-9.405
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali	Kalmadı	61	5.39	6.307				
	Kaldı	196	11.17	12.356	-4.898	.001*	-8.199	-3.484
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Kalmadı	61	.07	.250				
	Kaldı	196	.53	1.619	-3.802	.026*	-.733	-.228
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Kalmadı	61	3.05	4.240				
	Kaldı	196	4.95	6.979	-2.653	.012*	-3.330	-.546
Aşağılayıcı muamele	Kalmadı	61	.57	1.231				
	Kaldı	196	2.38	3.739	-5.893	.001*	-2.440	-1.244
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Kalmadı	61	.69	1.232				
	Kaldı	196	1.67	2.882	-3.828	.002*	-1.510	-.465
Güven sarsıcı davranışlar	Kalmadı	61	.75	1.027				
	Kaldı	196	1.93	2.522	-5.413	.001*	-1.654	-.704
Suçlama	Kalmadı	61	2.39	3.273				
	Kaldı	196	4.51	5.568	-3.801	.001*	-3.158	-.971
Deliliğe inandırma	Kalmadı	61	.25	.767				
	Kaldı	196	.45	1.125	-1.612	.122	-.446	.036
Yakın ilişkilerde kaygı	Kalmadı	61	57.62	15.156				
	Kaldı	196	72.11	21.657	-5.869	.001*	-19.570	-9.429
Yakın ilişkilerde kaçınma	Kalmadı	61	43.92	18.207				
	Kaldı	196	48.68	16.761	-1.897	.054	-9.436	-.350
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Kalmadı	61	30.28	5.468				
	Kaldı	196	42.48	12.418	-10.859	.001*	-14.244	-1.300
Travmanın inkarı	Kalmadı	61	1.20	1.249				
	Kaldı	196	.18	.500	6.484	.001*	.731	1.327
Duygusal istismar	Kalmadı	61	5.67	1.106				
	Kaldı	196	9.55	4.610	-11.276	.001*	-4.504	-3.244
Fiziksel istismar	Kalmadı	61	5.02	.128				
	Kaldı	196	6.06	2.335	-6.295	.001*	-1.379	-.783
Fiziksel ihmali	Kalmadı	61	5.98	1.478				
	Kaldı	196	7.08	2.466	-4.236	.001*	-1.574	-.616
Duygusal ihmali	Kalmadı	61	7.95	2.655				
	Kaldı	196	13.08	4.825	-1.657	.001*	-5.996	-4.274
Cinsel istismar	Kalmadı	61	5.66	1.965				
	Kaldı	196	6.72	3.424	-2.964	.008*	-1.743	-.361
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Kalmadı	61	14.56	12.695				
	Kaldı	196	19.42	14.347	-2.473	.011*	-8.352	-1.555

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Kadın katılımcıların çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma,

bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXVIII'de verilmiştir. Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan kadın katılımcıların Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları (ort=26.70) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=12.49) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-5.524$; $p=.001$; $GA=-19.179$; -9.405). Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları (ort=72.11) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=57.62) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-5.869$; $p=.001$; $GA=-19.570$; -9.429). Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları (ort=48.68) ile maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamaları (ort=43.92) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan kadın katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları (ort=42.48) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=30.28) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-10.859$; $p=.001$; $GA=-14.244$; -1.300). Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan kadın katılımcıların dissosiyatif yaşantılar toplam puan ortalamaları (ort=19.42) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=14.56) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.473$; $p=.011$; $GA=-8.352$; $p=-1.555$).

Tablo XXIX. Erkek Katılımcıların Çocukluk Çağında Herhangi bir Şiddet Türüne Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Kalmadı	122	20.84	14.351				
	Kaldı	86	39.60	51.157	-3.397	.006*	-3.185	-8.731
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali	Kalmadı	122	4.83	4.965				
	Kaldı	86	12.85	15.632	-4.743	.001*	-11.407	-4.976
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Kalmadı	122	1.32	1.638				
	Kaldı	86	2.55	7.282	-1.602	.164	-3.114	.159
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Kalmadı	122	8.66	6.345				
	Kaldı	86	7.50	8.940	1.039	.313	-1.26	3.398
Aşağılayıcı muamele	Kalmadı	122	.81	1.268				
	Kaldı	86	4.41	8.872	-3.875	.009*	-5.862	-1.964
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Kalmadı	122	.90	1.428				
	Kaldı	86	3.02	5.113	-3.844	.002*	-3.299	-1.169
Güven sarsıcı davranışlar	Kalmadı	122	.58	1.219				
	Kaldı	86	2.72	3.380	-5.614	.001*	-2.975	-1.382
Suçlama	Kalmadı	122	1.43	2.285				
	Kaldı	86	5.93	7.125	-5.670	.001*	-6.247	-3.027
Deliliğe inandırma	Kalmadı	122	.26	.511				
	Kaldı	86	1.10	2.401	-3.238	.017*	-1.418	-.372
Yakın ilişkilerde kaygı	Kalmadı	122	54.54	13.193				
	Kaldı	86	69.08	21.293	-5.809	.001*	-19.766	-9.426
Yakın ilişkilerde kaçınma	Kalmadı	122	54.43	14.358				
	Kaldı	86	51.51	17.338	1.340	.179	-1.255	7.547
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Kalmadı	122	34.62	6.346				
	Kaldı	86	43.66	13.216	-6.011	.001*	-11.955	-6.012
Travmanın inkarı	Kalmadı	122	.49	.845				
	Kaldı	86	.43	.834	.504	.603	-.208	.313
Duygusal istismar	Kalmadı	122	5.42	1.341				
	Kaldı	86	8.83	4.162	-7.457	.001*	-4.469	-2.417
Fiziksel istismar	Kalmadı	122	5.16	.704				
	Kaldı	86	6.97	3.546	-4.591	.002*	-2.704	-1.079
Fiziksel ihmali	Kalmadı	122	7.80	2.043				
	Kaldı	86	8.31	2.834	-1.490	.147	-1.141	.136
Duygusal ihmali	Kalmadı	122	11.19	4.007				
	Kaldı	86	13.20	5.027	-3.086	.004*	-3.248	-.715
Cinsel istismar	Kalmadı	122	5.06	.413				
	Kaldı	86	6.36	3.617	-3.316	.020*	-2.184	-.579
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Kalmadı	122	3.80	9.451				
	Kaldı	86	19.78	17.567	-7.772	.001*	-2.282	-11.883

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Erkek katılımcıların çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXIX’da verilmiştir. Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan erkek katılımcıların Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam

puan ortalamaları (ort=39.60) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=20.84) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.397$; $p=.006$; $GA=-3.185$; -8.731). Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan erkek katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları (ort=69.08) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=54.54) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-5.809$; $p=.001$; $GA=-19.766$; -9.426). Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan erkek katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları (ort=69.08) ile maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamaları (ort=54.54) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan erkek katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları (ort=43.66) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=34.62) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-6.011$; $p=.001$; $GA=-11.955$; -6.012). Çocuklukta herhangi bir şiddet türüne maruz kalan erkek katılımcıların dissosiyatif yaşantılar toplam puan ortalamaları (ort=19.78) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=3.80) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-7.772$; $p=.001$; $GA=-2.282$; $p=-11.883$).

Tablo XXX. Çocuklukta Deneyimlenen Aile içi Şiddet ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

N=282 Çocuklukta	Ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklığı	Ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklığı	Ebeveynleri tarafından maruz kalınan şiddet türü sayısı
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	.162**	.127**	.166**
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmal	.184**	.243**	.188**
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	.093	-.024	.115
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	.016	-.151**	.025
Aşağılayıcı muamele	.180**	.166**	.173**
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	.160**	.140**	.146*
Güven sarsıcı davranışlar	.205**	.230**	.074
Suçlama	.201**	.289**	.230**
Deliliğe inandırma	.090	.068	.141*
Yakın ilişkilerde kaygı	.213**	.353**	.167**
Yakın ilişkilerde kaçınma	.034	-.057	.115
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	.445**	.426**	.476**
Travmanın inkarı	-.161**	-.222**	-.124*
Duygusal istismar	.394**	.505**	.431**
Fiziksel istismar	.408**	.289**	.238**
Fiziksel ihmal	.299**	.054	.174**
Duygusal ihmal	.323**	.300**	.350**
Cinsel istismar	.137**	.242**	.361**
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	.176**	.367**	.228**

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel ve duygusal şiddete şahit olan katılımcıların bu şiddete şahit olma sıklıkları ve ebeveynleri tarafından maruz kaldıkları şiddet türü sayısı ile çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı puanları arasındaki Pearson korelasyon analizi bulguları Tablo XXX'da verilmiştir. Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri ($r=.162$; $p=.000$), yakın ilişkilerde kaygı düzeyleri ($r=.213$; $p=.000$), çocukluk çağı travma yaşantısı düzeyleri ($r=.445$; $p=.000$) ve dissosiyatif yaşantı düzeyleri artmaktadır ($r=.176$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilme düzeyleri

artmaktadır ($r=.184$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde aşağılayıcı muameleye maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.180$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehdide maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.160$; $p=.001$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde güven sarsıcı davranışlara maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.205$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde suçlanmaya maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.201$; $p=.000$).

Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.394$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.408$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.137$; $p=.003$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.299$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.323$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Travmanın İnkarı alt ölçeği puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.161$; $p=.001$; $GA=-.228$; $-.089$).

Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocuklukta travmanın inkarı azalmaktadır.

Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri ($r=.127$; $p=.006$), yakın ilişkilerdeki kaygı düzeyleri ($r=.353$; $p=.000$), çocukluk çağı travma yaşantısı düzeyleri ($r=.426$; $p=.000$) ve dissosiyatif yaşantı düzeyleri artmaktadır ($r=.367$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilme düzeyleri artmaktadır ($r=.243$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde aşağılayıcı muameleye maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.166$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehdide maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.140$; $p=.001$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde güven sarsıcı davranışlara maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.230$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça yakın ilişkilerde suçlanmaya maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.289$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği “özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.151$; $p=.001$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları azaldıkça yakın ilişkilerde özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık düzeyleri artmaktadır.

Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.505$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.289$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.242$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalma düzeyleri artmaktadır ($r=.300$; $p=.000$) Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olma sıklıkları ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Travmanın İnkarı alt ölçeği puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.1222$; $p=.000$). Katılımcıların çocuklukta ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olma sıklıkları arttıkça çocuklukta travmanın inkarı azalmaktadır. Çocukluğunda herhangi bir türde şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları şiddet türü sayısı ile araştırma değişkenlerinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi ($r=.166$; $p=.005$), yakın ilişkilerde kaygı düzeyi ($r=.167$; $p=.005$), çocukluk çağı travma yaşantısı düzeyi ($r=.476$; $p=.000$) ve dissosiyatif yaşantı düzeyi ($r=.228$; $p=.000$) artmaktadır.

Çocukluğunda herhangi bir türde şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları şiddet türü sayısı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça yakın ilişkilerde aşağılayıcı muameleye maruz kalma düzeyi artmaktadır ($r=.173$; $p=.004$). Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça yakın

ilişkilerde tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditlere maruz kalma düzeyi artmaktadır ($r=.146$; $p=.014$). Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça yakın ilişkilerde suçlanmaya maruz kalma düzeyi artmaktadır ($r=.230$; $p=.000$). Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça yakın ilişkilerde deliliğe inandırılmaya maruz kalma düzeyi artmaktadır ($r=.141$; $p=.018$). Çocukluğunda herhangi bir türde şiddete maruz kaldıklarını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları şiddet türü sayısı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça çocukluk çağında yaşanan duygusal istismar düzeyi artmaktadır ($r=.431$; $p=.000$). Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça çocukluk çağında yaşanan fiziksel istismar düzeyi artmaktadır ($r=.238$; $p=.000$). Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça çocukluk çağında yaşanan cinsel istismar düzeyi artmaktadır ($r=.361$; $p=.000$). Çocuklukta maruz kalınan şiddet türü arttıkça çocukluk çağında yaşanan fiziksel ihmal ($r=.174$; $p=.003$) ve duygusal ihmal düzeyi artmaktadır ($r=.350$; $p=.000$).

4.2.3. Romantik İlişki Değişkenleri Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Tablo XXXI. Katılımcıların Romantik İlişki Değişkenleri ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

N=465	İlk romantik ilişki yaşı	Partnerle yaş farkı	İlişkisini nasıl değerlendirdi	Romantik ilişki sayısı	Partnerin eğitim durumu	Partneriyle ilişki süresi	Partneriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	.002	.127**	-.496**	.130**	-.028	.117*	.411**
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	-.036	.154**	-.546**	.115*	.075	.116*	.422**
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	.059	.031	-.290**	.073	-.064	.019	.181**
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	.070	.004	-.233**	.054	-.255**	.086	.190**
Aşağılayıcı muamele	-.012	.162**	-.461**	.122**	.086	.085	.337**
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	-.023	.113*	-.354**	.123**	.007	.117*	.351**
Güven sarsıcı davranışlar	-.015	.137**	-.464**	.111*	.071	.066	.446**
Suçlama	-.064	.161**	-.446**	.147**	.124**	.102*	.471**
Deliliğe inandırma	-.043	.131**	-.320**	.119**	.047	.109*	.299**
Yakın ilişkilerde kaygı	-.055	.090	-.296**	.032	.087	-.078	.261**
Yakın ilişkilerde kaçınma	.070	.027	-.372**	.026	-.186**	-.122**	.062
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	-.039	.156**	-.159**	.026	.013	-.101*	.189**
Travmanın inkarı	.085	-.018	.017	-.050	.027	.015	-.022
Duygusal istismar	-.084	.112*	-.120**	.010	.113*	-.041	.172**
Fiziksel istismar	-.062	.154**	-.200**	.056	.023	-.071	.205**
Fiziksel ihmal	.013	.108*	-.102*	.079	-.131**	-.133**	.009
Duygusal ihmal	-.018	.133**	-.075	.017	-.067	-.067	.113*
Cinsel istismar	.028	.041	-.105*	-.045	.097*	-.073	.168**
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	-.091	.065	-.208**	.056	.197**	-.097*	.234**

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların çeşitli romantik ilişki değişkenleri ile çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı puanları arasındaki Pearson korelasyon analizi bulguları Tablo XXXI’de verilmiştir. Katılımcıların ilk romantik ilişki yaşları ile çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide

psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı puanları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.127$; $p=.006$). Katılımcıların partnerleri ile aralarındaki yaş farkı arttıkça yakın ilişkide maruz kaldıkları psikolojik şiddet düzeyi artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği “*tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler*” alt ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.113$; $p=.014$). Katılımcıların partnerleri ile aralarındaki yaş farkı arttıkça yakın ilişkide tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditlere maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği “*güven sarsıcı davranışlar*” alt ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.137$; $p=.003$). Katılımcıların partnerleri ile aralarındaki yaş farkı arttıkça yakın ilişkide güven sarsıcı davranışlara maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği “*suçlama*” alt ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.161$; $p=.000$). Katılımcıların partnerleri ile aralarındaki yaş farkı arttıkça yakın ilişkide suçlanmaya maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği “*deliliğe inandırma*” alt ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.131$; $p=.005$). Katılımcıların partnerleri ile aralarındaki yaş farkı arttıkça yakın ilişkide deliliğe inandırmaya maruz kalma düzeyleri artmaktadır.

Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.156$; $p=.001$). Katılımcıların çocukluk çağı travma yaşantısı düzeyleri arttıkça partnerleri ile aralarındaki yaş farkı artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile

Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği Duygusal İstismar alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.112$; $p=.016$). Katılımcılarının çocukluk çağı duygusal istismar yaşantısı düzeyleri arttıkça partnerleri ile aralarındaki yaş farkı artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği Fiziksel İstismar alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.154$; $p=.001$). Katılımcılarının çocukluk çağı fiziksel istismar yaşantısı düzeyleri arttıkça partnerleri ile aralarındaki yaş farkı artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Fiziksel İhmal alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.108$; $p=.019$). Katılımcılarının çocukluk çağı fiziksel ihmal yaşantısı düzeyleri arttıkça partnerleri ile aralarındaki yaş farkı artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle aralarındaki yaş farkı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Duygusal İhmal alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.133$; $p=.004$). Katılımcılarının çocukluk çağı duygusal ihmal yaşantısı düzeyleri arttıkça partnerleri ile aralarındaki yaş farkı artmaktadır.

Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.496$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.546$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilme düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “zarar vermeye

yönelik korku yaratan tehdit” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.290$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdide maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “*özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık*” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.233$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde özgürlüğü kısıtlamaya ve kıskançlığa maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “*aşağılayıcı muamele*” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.461$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde aşağılayıcı muameleye maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır.

Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “*tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler*” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.354$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehdide maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “*güven sarsıcı davranışlar*” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.464$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde güven sarsıcı davranışlara maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “*suçlama*” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.446$; $p=.000$).

Katılımcıların yakın ilişkilerde suçlamaya maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “*deliliğe inandırma*” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.320$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde deliliğe inandırılmaya maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır.

Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.296$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.372$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.159$; $p=.001$). Katılımcıların çocukluk çağı travma yaşantısı düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar yaşantısı düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır ($r=-.120$; $p=.009$). Katılımcıların çocukluk çağı fiziksel istismar yaşantısı düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır ($r=-.200$; $p=.000$). Katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar yaşantısı düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır ($r=-.105$; $p=.024$). Katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal yaşantısı düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır ($r=-.102$; $p=.028$). Katılımcıların romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile Dissosiyatif Yaşantılar

Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.208$; $p=.000$). Katılımcıların dissosiyatif yaşantı düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azalmaktadır.

Katılımcıların şimdiki romantik ilişkilerinden önceki romantik ilişki sayıları ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.130$; $p=.005$). Katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri arttıkça romantik ilişki sayıları artmaktadır. Katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “*özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık*” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.255$; $p=.000$; $GA=-.346$; $-.165$). Katılımcıların partnerinin eğitim düzeyleri düştükçe yakın ilişkilerinde özgürlüklerinin kısıtlanmasına ve kıskançlığa maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği “*suçlama*” alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.124$; $p=.007$; $GA=.054$; $.194$). Katılımcıların partnerinin eğitim düzeyleri düştükçe yakın ilişkilerinde suçlanmaya maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.186$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma düzeyleri arttıkça partnerlerinin eğitim düzeyi düşmektedir. Katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Duygusal İstismar alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.113$; $p=.015$). Katılımcıların çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma düzeyleri arttıkça partnerlerinin eğitim düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Cinsel İstismar alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.097$; $p=.036$). Katılımcıların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma düzeyleri arttıkça partnerlerinin

eğitim düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Fiziksel İhmal alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.131$; $p=.005$). Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma düzeyleri arttıkça partnerlerinin eğitim düzeyleri azalmaktadır. Katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.197$; $p=.000$). Katılımcıların dissosiyatif yaşantı düzeyleri arttıkça partnerlerinin eğitim düzeyi artmaktadır.

Katılımcıların partnerleriyle ilişki süreleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.117$; $p=.011$). Katılımcıların partnerleriyle ilişki süreleri uzadıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle ilişki süreleri ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.101$; $p=.029$). Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça partnerleriyle ilişki süreleri azalmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle ilişki süreleri ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.097$; $p=.037$). Katılımcıların dissosiyatif yaşantı düzeyleri arttıkça partnerleriyle ilişki süreleri azalmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle yüz yüze görüşme sıklığı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kaygı alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.116$; $p=.012$; $GA=-.214$; $-.009$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı düzeyleri arttıkça partnerleriyle yüz yüze görüşme sıklıkları azalmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle yüz yüze görüşme sıklığı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.103$; $p=.027$; $GA=-.198$; $-.008$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma düzeyleri arttıkça partnerleriyle yüz yüze görüşme sıklıkları azalmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle yüz yüze görüşme sıklığı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Cinsel İstismar alt ölçeğinden

aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.148$; $p=.001$; $GA=-.236$; $-.049$). Katılımcıların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma düzeyleri arttıkça partnerleriyle yüz yüze görüşme sıklıkları azalmaktadır.

Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.411$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri arttıkça partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayıları artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.261$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı düzeyleri arttıkça partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayıları artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.189$; $p=.000$). Katılımcıların çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri arttıkça partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayıları artmaktadır. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.234$; $p=.000$; $GA=.144$; $.328$). Katılımcıların dissosiyatif yaşantı düzeyleri arttıkça partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayıları artmaktadır.

Tablo XXXII. Kadın ve Erkek Katılımcıların Romantik İlişki Değişkenleri ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

$N_k=257$ $N_e=208$	İlk romantik ilişki yaşı	Partnerle yaş farkı	İlişisini nasıl değerlendirdir	Romantik ilişki sayısı	Partnerin eğitim durumu	Partneriyle ilişki süresi	Partneriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı
Kadınların YİPŞÖ Toplam Puanı	.012	.207**	-.532**	.089	-.137*	.074	.485**
Erkeklerin YİPŞÖ Toplam Puanı	-.034	.057	-.463**	.164*	.075	.160*	.411**
Kadınların YİYE II Kaygı Alt Boyutu Puanı	-.004	.188**	-.356**	.091	.003	-.034	.219**
Erkeklerin YİYE II Kaygı Alt Boyutu Puanı	-.067	-.052	-.306**	-.015	.051	-.150*	.262**
Kadınların YİYE II Kaçınma Alt Boyutu Puanı	-.008	.068	-.476**	.046	-.110	-.167**	.138*
Erkeklerin YİYE II Kaçınma Alt Boyutu Puanı	.131	-.027	-.234**	-.039	-.180**	-.063	.021
Kadınların CTQ Toplam Puanı	-.081	.171**	-.143*	.075	-.049	-.043	.146*
Erkeklerin CTQ Toplam Puanı	.046	.133	-.199**	-.038	.036	-.182**	.251**
Kadınların DES Toplam Puanı	-.012	.014	-.191**	.072	-.087	-.115	.035
Erkeklerin DES Toplam Puanı	-.114	.125	-.303**	.089	.282**	-.096	.433**

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

YİPŞÖ: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği, YİYE II: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II; CTQ: Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği, DES: Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği

Kadın ve erkek katılımcıların romantik ilişki yaşı, partnerle yaş farkı, ilişki değerlendirmesi, romantik ilişki sayısı, partnerin eğitim düzeyi, partneriyle ilişki süresi ve partneriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı ile romantik ilişkide psikolojik şiddet, bağlanma, çocukluk çağı travmaları ve dissosiyatif yaşantı puanları arasındaki Pearson korelasyon analizi bulguları Tablo XXXII’de verilmiştir. Kadın ve erkek katılımcıların ilk romantik ilişki yaşları ile ölçeklerden aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişkiler bulunmamıştır. Erkek katılımcıların partnerleriyle yaş farkları ile ölçeklerden aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Kadınların partnerleriyle yaş farkları ile yakın ilişkide psikolojik şiddet puanları ($r=.207$; $p=.001$); yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma puanları ($r=.188$; $p=.003$); çocukluk çağı travma yaşantısı puanları ($r=.171$; $p=.006$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki

bulunmuştur. Kadın katılımcıların partnerleri ile yaş farkları arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma, yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ve çocukluk çağı travma yaşantısı deneyimlemiş olma düzeyleri artmaktadır. Kadın katılımcıların ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri ile yakın ilişkide psikolojik şiddet puanları ($r=-.532$; $p=.000$); yakın ilişkide kaygılı bağlanma puanları ($r=-.356$; $p=.000$); yakın ilişkide kaçınmacı bağlanma puanları ($r=-.476$; $p=.000$); çocukluk çağı travma yaşantısı puanları ($r=-.143$; $p=.022$) ve dissosiyatif yaşantı puanları ($r=-.191$; $p=.002$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadın katılımcıların ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azaldıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma, yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma, çocukluk çağı travma yaşantısı deneyimlemiş olma düzeyleri ve dissosiyatif yaşantı düzeyleri artmaktadır. Erkek katılımcıların ilişkilerini olumlu değerlendirme puanları ile yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma puanları ($r=-.463$; $p=.000$); yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma puanları ($r=-.306$; $p=.000$); yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma puanları ($r=-.234$; $p=.001$); çocukluk çağı travma yaşantısı puanları ($r=-.199$; $p=.004$) ve dissosiyatif yaşantılar puanları ($r=-.303$; $p=.000$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcıların ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeyleri azaldıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri, yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma düzeyleri, yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma düzeyleri, çocukluk çağı travma yaşantısı deneyimleme düzeyleri ve dissosiyatif yaşantı düzeyleri artmaktadır.

Kadın katılımcıların önceki romantik ilişki sayısı ile ölçeklerden aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişkiler bulunmamıştır. Erkek katılımcıların önceki romantik ilişki sayıları ile yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma puanları ($r=.164$; $p=.018$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcıların romantik ilişki sayıları arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Kadın katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile yakın ilişkilerde psikolojik şiddet puanları ($r=-.137$; $p=.028$) arasında

negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadın katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri düştükçe yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Erkek katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri ile yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma puanları ($r=-.180$; $p=.009$) arasında negatif yönde; dissosiyatif yaşantı puanları arasında ($r=.282$; $p=.000$) pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyleri arttıkça yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma düzeyleri azalmakta, dissosiyatif yaşantı düzeyleri artmaktadır. Erkek katılımcıların partnerleriyle ilişki süreleri ile yakın ilişkide psikolojik şiddet puanları ($r=.160$; $p=.021$) arasında pozitif yönde anlamlı; yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma puanları ($r=-.150$; $p=.031$); çocukluk çağı travma yaşantısı puanları ($r=-.182$; $p=.009$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadın katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayıları ile yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ($r=.485$; $p=.000$); yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ($r=.219$; $p=.000$); yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ($r=.138$; $p=.026$); çocukluk çağı travma yaşantısı puanları ($r=.146$; $p=.020$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadın katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayıları arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma, yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma, yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ve çocukluk çağında travma yaşantısı deneyimlemiş olma düzeyleri artmaktadır. Erkek katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayıları ile yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma puanları ($r=.411$; $p=.000$); yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ($r=.262$; $p=.000$); çocukluk çağı travma yaşantısı puanları ($r=.251$; $p=.000$) ve dissosiyatif yaşantı puanları ($r=.433$; $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayıları arttıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri, yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma düzeyleri, çocukluk çağında travmatik yaşantı deneyimlemiş olma düzeyleri ve dissosiyatif yaşantı düzeyleri artmaktadır.

Tablo XXXIII. Katılımcıların Partnerleriyle Ayrılıp Tekrar Bir Araya Gelme Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Partnerle ayrılıp tekrar bir araya gelme		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Hiç	274	16.51	16.005	-7.095	.001*	-29.219	-16.146
	En az bir	191	38.85	40.964				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Hiç	274	5.31	6.463	-8.057	.001*	-11.639	-6.949
	En az bir	191	14.43	14.556				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Hiç	274	.65	1.301	-2.459	.003*	-1.801	-.279
	En az bir	191	1.61	5.179				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Hiç	274	5.33	6.214	-2.781	.005*	-3.496	-.579
	En az bir	191	7.32	8.286				
Aşağılayıcı muamele	Hiç	274	.93	2.018	-5.707	.001*	-3.901	-1.960
	En az bir	191	3.80	6.683				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Hiç	274	.76	1.383	-6.238	.001*	-2.674	-1.432
	En az bir	191	2.78	4.281				
Güven sarsıcı davranışlar	Hiç	274	.84	1.537	-7.534	.001*	-2.251	-1.333
	En az bir	191	2.62	3.038				
Suçlama	Hiç	274	1.89	2.891	-8.598	.001*	-5.418	-3.393
	En az bir	191	6.27	6.679				
Deliliğe inandırma	Hiç	274	.20	.523	-4.979	.002*	-1.021	-.444
	En az bir	191	.92	1.939				
Yakın ilişkilerde kaygı	Hiç	274	60.29	17.709	-6.131	.001*	-15.250	-7.834
	En az bir	191	71.85	22.028				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Hiç	274	49.37	15.881	-1.099	.294	-5.021	1.040
	En az bir	191	51.12	17.940				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Hiç	274	36.99	9.468	-4.328	.001*	-7.226	-2.719
	En az bir	191	41.97	13.677				
Travmanın inkarı	Hiç	274	.48	.882	1.123	.267	-.065	.254
	En az bir	191	.39	.806				
Duygusal istismar	Hiç	274	7.13	3.423	-4.266	.001*	-2.473	-.920
	En az bir	191	8.82	4.616				
Fiziksel istismar	Hiç	274	5.51	1.638	-3.704	.001*	-1.282	-.424
	En az bir	191	6.34	2.903				
Fiziksel ihmal	Hiç	274	7.27	2.207	-.894	.376	-.664	.260
	En az bir	191	7.48	2.718				
Duygusal ihmal	Hiç	274	11.34	4.219	-3.015	.003*	-2.380	-.474
	En az bir	191	12.77	5.327				
Cinsel istismar	Hiç	274	5.74	2.422	-2.989	.002*	-1.396	-.307
	En az bir	191	6.57	3.400				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Hiç	274	11.35	13.367	-5.777	.001*	-11.116	-5.471
	En az bir	191	19.63	16.453				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXXIII'de verilmiştir. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme

durumlarına göre YİPŞÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-7.095$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=38.85$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=16.51$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme durumlarına göre YİPŞÖ “*fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı*” alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-8.057$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesine maruz kalma ortalamaları ($ort=14.43$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=5.31$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme durumlarına göre YİPŞÖ “*zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit*” alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.459$; $p=.003$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdide maruz kalma ortalamaları ($ort=1.61$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=.65$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme durumlarına göre YİPŞÖ “*özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık*” alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.781$; $p=.005$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde özgürlüklerinin kısıtlanmasına ve kıskançlığa maruz kalma ortalamaları ($ort=7.32$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=5.33$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. YİPŞÖ “*aşağılayıcı muamele*” alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.707$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde aşağılayıcı muameleyle maruz kalma ortalamaları ($ort=3.80$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=.93$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. YİPŞÖ “*tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler*” alt ölçeğinden aldıkları

ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-6.238$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditlere maruz kalma ortalamaları ($ort=2.78$) ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=.76$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme durumlarına göre YİPŞÖ “*güven sarsıcı davranışları*” alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-7.534$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde güven sarsıcı davranışlara maruz kalma ortalamaları ($ort=2.62$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=.84$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. YİPŞÖ “*suçlama*” alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-8.598$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde suçlanmaya maruz kalma ortalamaları ($ort=6.27$) hiç bir araya gelmeyenlerin ortalamalarından ($ort=1.89$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. YİPŞÖ “*deliliğe inandırılma*” alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.979$; $p=.002$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde deliliğe inandırılmaya maruz kalma ortalamaları ($ort=3.80$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=.93$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme durumlarına göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-6.131$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin yakın ilişkilerinde kaygı ortalamaları ($ort=71.85$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=60.29$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme durumlarına göre CTQ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.328$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin çocukluk çağı travma yaşantısı ortalamaları ($ort=41.97$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=36.99$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. CTQ Duygusal İstismar alt ölçeğinden

alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.266$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma ortalamaları ($ort=7.82$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=7.13$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. CTQ Fiziksel İstismar alt ölçeğinden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.704$; $p=.001$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma ortalamaları ($ort=6.34$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=5.51$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. CTQ Duygusal İhmal alt ölçeğinden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.015$; $p=.003$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalma ortalamaları ($ort=12.77$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=11.34$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. CTQ Cinsel İstismar alt ölçeğinden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.989$; $p=.002$). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma ortalamaları ($ort=6.57$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=5.74$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme durumlarına göre DES toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.777$; $p=.001$; $GA=-11.116$; -5.471). Partneriyle en az bir kez ayrılıp tekrar bir araya gelenlerin dissosiyatif yaşantı ortalamaları ($ort=19.63$) hiç ayrılmayanların ortalamalarından ($ort=11.35$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XXXIV. Ayrıldıkları Partnerleriyle Tekrar Bir Araya Gelmeyi Teklif Eden Tarafa Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Son ayrılık sonrası bir araya gelmeyi teklif eden N=191		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Benim	59	42.93	52.815	.804	.435	-7.167	21.223
	Partnerimin	132	37.02	34.466				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmal	Benim	59	16.63	17.154	1.285	.199	-1.412	7.990
	Partnerimin	132	13.45	13.187				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Benim	59	1.97	7.509	.494	.675	-.991	2.504
	Partnerimin	132	1.45	3.722				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Benim	59	6.69	8.445	-.713	.458	-3.448	1.886
	Partnerimin	132	7.60	8.231				
Aşağılayıcı muamele	Benim	59	4.88	8.931	1.244	.225	-.574	4.077
	Partnerimin	132	3.31	5.356				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Benim	59	3.29	5.721	.936	.350	-.657	2.317
	Partnerimin	132	2.55	3.454				
Güven sarsıcı davranışlar	Benim	59	2.66	3.382	.127	.889	-.858	1.079
	Partnerimin	132	2.60	2.884				
Suçlama	Benim	59	7.15	7.529	1.160	.239	-.772	3.421
	Partnerimin	132	5.88	6.253				
Deliliğe inandırma	Benim	59	1.36	2.833	1.627	.121	-.061	1.438
	Partnerimin	132	.72	1.333				
Yakın ilişkilerde kaygı	Benim	59	78.17	21.094	2.794	.010*	2.417	15.824
	Partnerimin	132	69.02	21.925				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Benim	59	49.08	15.472	-1.120	.269	-8.119	1.852
	Partnerimin	132	52.02	18.924				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Benim	59	41.83	13.387	-.098	.921	-4.496	4.010
	Partnerimin	132	42.04	13.855				
Travmanın inkarı	Benim	59	.22	.721	-1.984	.038*	-.471	-.016
	Partnerimin	132	.46	.833				
Duygusal istismar	Benim	59	8.83	4.654	.028	.981	-1.419	1.555
	Partnerimin	132	8.81	4.617				
Fiziksel istismar	Benim	59	6.47	3.530	.376	.721	-.741	1.208
	Partnerimin	132	6.28	2.587				
Fiziksel ihmal	Benim	59	7.37	2.709	-.355	.723	-1.045	.701
	Partnerimin	132	7.52	2.731				
Duygusal ihmal	Benim	59	12.78	5.000	.009	.994	-1.600	1.594
	Partnerimin	132	12.77	5.485				
Cinsel istismar	Benim	59	6.37	3.183	-.549	.588	-1.156	.690
	Partnerimin	132	6.65	3.501				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Benim	59	19.72	17.273	.048	.971	-4.192	4.798
	Partnerimin	132	19.59	16.140				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelen katılımcıların tekrar bir araya gelmeyi teklif eden tarafa göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXXIV’de verilmiştir. Partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelen katılımcıların tekrar bir araya gelmeyi teklif eden tarafa göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar

Envanteri Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.794$; $p=.010$; $GA=2.417$; 15.824). Partnerleriyle ayrıldıktan sonra tekrar bir araya gelme teklifini kendilerinin yaptığını bildiren katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları ($ort=78.17$) bir araya gelme teklifini partnerlerinin yaptığını bildiren katılımcıların ortalamalarından ($ort=69.02$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelen katılımcıların tekrar bir araya gelmeyi teklif eden tarafa göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Travmanın İnkarı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-1.984$; $p=.038$; $GA=-.471$; $-.016$). Partneriyle ayrıldıktan sonra tekrar bir araya gelme teklifini partnerlerinin yaptığını bildiren katılımcıların çocukluk çağı travmalarını inkar etme ortalamaları ($ort=.46$) bir araya gelme teklifini kendilerinin yaptığını bildiren katılımcıların ortalamalarından ($ort=.22$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Diğer ortalamalar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo XXXV. Katılımcıların Geçmiş Romantik İlişkilerinde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Hayır	227	12.24	11.785	-10.146	.001*	-32.383	-21.252
	Evet	238	38.52	37.500				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Hayır	227	3.55	3.718	-11.549	.001*	-12.680	-9.007
	Evet	238	14.32	13.693				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Hayır	227	.57	1.147	-2.943	.026*	-1.720	-.342
	Evet	238	1.50	4.713				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Hayır	227	4.56	5.704	-4.919	.001*	-4.400	-1.821
	Evet	238	7.66	8.102				
Aşağılayıcı muamele	Hayır	227	.49	1.066	-7.492	.001*	-4.126	-2.386
	Evet	238	3.65	6.199				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Hayır	227	.60	1.141	-7.107	.001*	-2.521	-1.378
	Evet	238	2.53	3.972				
Güven sarsıcı davranışlar	Hayır	227	.55	1.018	-9.662	.001*	-2.419	-1.574
	Evet	238	2.55	2.945				
Suçlama	Hayır	227	1.11	1.869	-12.130	.001*	-5.916	-4.200
	Evet	238	6.15	6.222				
Deliliğe inandırma	Hayır	227	.15	.547	-5.484	.002*	-.914	-.431
	Evet	238	.82	1.751				
Yakın ilişkilerde kaygı	Hayır	227	57.52	16.589	-8.157	.001*	-18.222	-11.153
	Evet	238	72.21	21.108				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Hayır	227	48.26	15.955	-2.370	.019*	-6.755	-.454
	Evet	238	51.83	17.348				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Hayır	227	36.95	9.849	-3.698	.001*	-6.275	-1.993
	Evet	238	41.03	12.819				
Travmanın inkarı	Hayır	227	.47	.848	0.646	.527	-.121	.197
	Evet	238	.42	.856				
Duygusal istismar	Hayır	227	7.04	3.520	-3.977	.001*	-2.247	-.835
	Evet	238	8.57	4.357				
Fiziksel istismar	Hayır	227	5.56	1.817	-2.712	.007*	-1.006	-.185
	Evet	238	6.13	2.619				
Fiziksel ihmal	Hayır	227	7.22	2.175	-1.116	.272	-.713	.197
	Evet	238	7.47	2.648				
Duygusal ihmal	Hayır	227	11.43	4.513	-2.153	.040*	-1.902	-.054
	Evet	238	12.41	4.932				
Cinsel istismar	Hayır	227	5.69	2.521	-2.835	.008*	-1.251	-.279
	Evet	238	6.45	3.164				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Hayır	227	11.17	12.959	-4.902	.001*	-9.797	-4.526
	Evet	238	18.16	16.471				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-10.146$; $p=.001$; $GA=-32.383$; -21.252). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=38.52$) maruz kalmadığını bildiren

katılımcıların ortalamalarından (ort=12.24) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-8.157$; $p=.001$; $GA=-18.222$; -11.153). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları (ort=72.21) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından (ort=57.52) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların herhangi bir romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.370$; $p=.019$; $GA=-6.755$; $-.454$). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları (ort=51.83) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından (ort=48.26) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.698$; $p=.001$; $GA=-6.275$; -1.993). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların çocukluk çağı travmaları toplam puan ortalamaları (ort=41.03) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından (ort=36.95) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların herhangi bir romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.902$; $p=.001$; $GA=-9.797$; -4.526). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların dissosiyatif yaşantılar toplam puan ortalamaları (ort=18.16) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından (ort=11.17) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XXXVI. Kadın Katılımcıların Geçmiş Romantik İlişkilerinde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Geçmiş romantik ilişkilerinde duygusal şiddete maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Hayır	112	7.13	7.233	-11.414	.001*	-33.849	-23.615
	Evet	145	35.84	28.710				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Hayır	112	3.41	3.753	-9.858	.001*	-13.447	-9.101
	Evet	145	14.74	12.921				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Hayır	112	.06	.489	-4.071	.010*	-1.009	-.333
	Evet	145	.69	1.812				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Hayır	112	1.46	2.197	-8.295	.001*	-6.752	-4.100
	Evet	145	6.86	7.623				
Aşağılayıcı muamele	Hayır	112	.39	1.008	-7.748	.001*	-3.558	-2.025
	Evet	145	3.16	4.060				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Hayır	112	.46	.948	-6.000	.001*	-2.333	-1.148
	Evet	145	2.19	3.193				
Güven sarsıcı davranışlar	Hayır	112	.62	1.016	-7.695	.001*	-2.31	-1.352
	Evet	145	2.46	2.687				
Suçlama	Hayır	112	1.21	1.861	-9.319	.001*	-6.069	-3.928
	Evet	145	6.17	5.865				
Deliliğe inandırma	Hayır	112	.12	.654	-4.231	.001*	-.770	-.264
	Evet	145	.63	1.236				
Yakın ilişkilerde kaygı	Hayır	112	60.12	18.329	-6.066	.001*	-19.953	-1.054
	Evet	145	75.28	20.947				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Hayır	112	43.79	15.919	-3.074	.003*	-1.866	-2.677
	Evet	145	50.46	17.637				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Hayır	112	37.78	11.026	-2.171	.039*	-5.885	-.144
	Evet	145	40.99	13.083				
Travmanın inkarı	Hayır	112	.41	.823	-.155	.883	-.225	.219
	Evet	145	.43	.896				
Duygusal istismar	Hayır	112	8.24	4.315	-1.266	.198	-1.75	.446
	Evet	145	8.93	4.426				
Fiziksel istismar	Hayır	112	5.47	1.308	-2.622	.023*	-1.057	-.196
	Evet	145	6.08	2.503				
Fiziksel ihmal	Hayır	112	6.60	1.957	-1.376	.159	-.956	.184
	Evet	145	6.99	2.552				
Duygusal ihmal	Hayır	112	11.36	4.707	-1.523	.123	-1.957	.355
	Evet	145	12.25	5.052				
Cinsel istismar	Hayır	112	6.11	2.936	-1.640	.095	-1.374	.278
	Evet	145	6.74	3.320				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Hayır	112	15.93	11.944	-2.466	.016*	-7.195	-1.152
	Evet	145	20.07	15.364				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddet ortalamaları (ort=35.84) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=7.13) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-11.414$; $p=.001$; $GA=-33.849$; -23.615). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ortalamaları (ort=75.28) maruz kalmayan

kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=60.12) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-6.066$; $p=.001$; $GA=-19.953$; -1.054). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ortalamaları (ort=50.46) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=43.79) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.074$; $p=.003$; $GA=-1.866$; -2.677). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların çocukluk çağı travma yaşantısı ortalamaları (ort=40.99) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=37.78) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.171$; $p=.039$; $GA=-5.885$; $-.144$). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların dissosiyatif yaşantılar ortalamaları (ort=20.07) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=15.93) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.466$; $p=.016$; $GA=-7.195$; -1.152).

Tablo XXXVII. Erkek Katılımcıların Geçmiş Romantik İlişkilerinde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Herhangi bir romantik ilişkisinde duygusal şiddete maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Hayır	115	17.21	13.187	-5.041	.001*	-36.795	-16.126
	Evet	93	42.69	47.995				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Hayır	115	3.69	3.695	-6.419	.001*	-13.293	-7.162
	Evet	93	13.66	14.866				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Hayır	115	1.07	1.368	-2.292	.095	-3.463	-.342
	Evet	93	2.76	7.030				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Hayır	115	7.57	6.416	-1.259	.209	-3.456	.548
	Evet	93	8.92	8.689				
Aşağılayıcı muamele	Hayır	115	.59	1.115	-4.357	.007*	-5.766	-2.172
	Evet	93	4.41	8.500				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Hayır	115	.74	1.292	-4.362	.003*	-3.546	-1.307
	Evet	93	3.06	4.921				
Güven sarsıcı davranışlar	Hayır	115	.48	1.020	-6.173	.001*	-2.992	-1.524
	Evet	93	2.69	3.317				
Suçlama	Hayır	115	1.01	1.880	-7.097	.001*	-6.614	-3.707
	Evet	93	6.12	6.774				
Deliliğe inandırma	Hayır	115	.19	.417	-3.844	.010*	-1.486	-.457
	Evet	93	1.13	2.314				
Yakın ilişkilerde kaygı	Hayır	115	55.00	14.332	-4.903	.001*	-17.864	-7.181
	Evet	93	67.42	20.567				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Hayır	115	52.61	14.807	-.622	.532	-5.483	2.768
	Evet	93	53.98	16.757				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Hayır	115	36.14	8.519	-3.343	.005*	-8.178	-1.825
	Evet	93	41.11	12.467				
Travmanın inkarı	Hayır	115	.52	.872	1.097	.278	-.097	.344
	Evet	93	.40	.796				
Duygusal istismar	Hayır	115	5.88	1.911	-4.613	.001*	-3.068	-1.222
	Evet	93	8.00	4.207				
Fiziksel istismar	Hayır	115	5.64	2.205	-1.626	.115	-1.272	.074
	Evet	93	6.23	2.802				
Fiziksel ihmal	Hayır	115	7.83	2.212	-1.200	.222	-1.117	.358
	Evet	93	8.24	2.627				
Duygusal ihmal	Hayır	115	11.50	4.335	-1.821	.065	-2.436	.147
	Evet	93	12.67	4.756				
Cinsel istismar	Hayır	115	5.29	1.968	-2.006	.051	-1.420	.004
	Evet	93	5.98	2.859				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Hayır	115	6.54	12.250	-3.900	.001*	-13.626	-4.033
	Evet	93	15.19	17.742				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Erkek katılımcıların herhangi bir romantik ilişkisinde psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXXVII'de verilmiştir. Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddet ortalamaları

(ort=42.69) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=17.21) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-5.041$; $p=.001$; $GA=-36.795$; -16.126). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ortalamaları (ort=67.42) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=55.00) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-4.903$; $p=.001$; $GA=-17.864$; -7.181). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları (ort=53.98) ile maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamaları (ort=52.61) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=-.622$; $p=.532$; $GA=-5.483$; 2.768). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların çocukluk çağı travma yaşantısı ortalamaları (ort=41.11) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=36.14) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.343$; $p=.005$; $GA=-8.178$; -1.825). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların dissosiyatif yaşantılar ortalamaları (ort=15.19) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=6.54) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.900$; $p=.001$; $GA=-13.626$; -4.033).

Tablo XXXVIII. Katılımcıların Şimdiki Partnerleri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Şimdiki partner tarafından psikolojik şiddete maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Hayır	244	12.55	12.347	-10.236	.001*	-33.245	-22.847
	Evet	221	40.19	38.096				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Hayır	244	3.67	3.719	-11.712	.001*	-13.256	-9.574
	Evet	221	15.01	13.941				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Hayır	244	.55	1.116	-3.109	.019*	-1.816	-.474
	Evet	221	1.60	4.875				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Hayır	244	4.60	5.853	-5.115	.001*	-4.575	-1.978
	Evet	221	7.85	8.114				
Aşağılayıcı muamele	Hayır	244	.50	1.060	-7.482	.001*	-4.387	-2.596
	Evet	221	3.88	6.368				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Hayır	244	.61	1.140	-6.997	.001*	-2.668	-1.472
	Evet	221	2.67	4.079				
Güven sarsıcı davranışlar	Hayır	244	.57	1.026	-10.110	.001*	-2.531	-1.704
	Evet	221	2.68	3.000				
Suçlama	Hayır	244	1.27	2.284	-11.375	.001*	-5.977	-4.241
	Evet	221	6.36	6.268				
Deliliğe inandırma	Hayır	244	.18	.604	-5.173	.001*	-0.927	-.437
	Evet	221	.84	1.793				
Yakın ilişkilerde kaygı	Hayır	244	57.83	16.644	-8.635	.001*	-18.515	-11.948
	Evet	221	73.00	21.195				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Hayır	244	47.80	15.955	-3.099	.003*	-7.900	-1.947
	Evet	221	52.62	17.294				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Hayır	244	37.34	10.067	-3.359	.001*	-5.769	-1.610
	Evet	221	40.91	12.916				
Travmanın inkarı	Hayır	244	.48	.872	1.154	.257	-.075	.262
	Evet	221	.39	.828				
Duygusal istismar	Hayır	244	7.13	3.505	-4.118	.001*	-2.187	-.778
	Evet	221	8.59	4.438				
Fiziksel istismar	Hayır	244	5.58	1.821	-2.780	.009*	-1.036	-.142
	Evet	221	6.16	2.668				
Fiziksel ihmal	Hayır	244	7.19	2.179	-1.478	.142	-.778	.084
	Evet	221	7.53	2.672				
Duygusal ihmal	Hayır	244	11.47	4.483	-2.198	.032*	-1.907	-.149
	Evet	221	12.44	4.995				
Cinsel istismar	Hayır	244	5.98	3.149	-.796	.437	-.733	.277
	Evet	221	6.19	2.576				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Hayır	244	11.56	12.986	-4.858	.001*	-9.554	-3.790
	Evet	221	18.27	16.749				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-10.236$; $p=.001$; $GA=-33.245$; -22.847). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=40.19$) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından ($ort=12.55$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında

anlamli fark bulunmuştur ($t=-8.635$; $p=.001$; $GA=-18.515$; -11.948). Şimdiki partnerleri tarafından duygusal şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları ($ort=73.00$) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından ($ort=57.83$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.099$; $p=.003$; $GA=-7.900$; -1.947). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma ortalamaları ($ort=52.62$) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından ($ort=47.80$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.359$; $p=.001$; $GA=-5.769$; -1.610). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların çocukluk çağı travmaları toplam puan ortalamaları ($ort=40.91$) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından ($ort=37.34$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.858$; $p=.001$; $GA=-9.554$; -3.790). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların dissosiyatif yaşantılar toplam puan ortalamaları ($ort=18.27$) maruz kalmadığını bildiren katılımcıların ortalamalarından ($ort=11.56$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XXXIX. Kadın Katılımcıların Şimdiki Partnerleri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Şimdiki partner tarafından duygusal şiddete maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Hayır	126	8.41	9.986	-1.349	.001*	-35.738	-23.982
	Evet	131	37.68	28.970				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Hayır	126	3.68	3.792	-1.020	.001*	-14.472	-9.778
	Evet	131	15.69	13.202				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Hayır	126	.08	.483	-3.843	.010*	-1.056	-.359
	Evet	131	.74	1.896				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Hayır	126	1.94	3.695	-6.654	.001*	-6.502	-3.599
	Evet	131	6.96	7.556				
Aşağılayıcı muamele	Hayır	126	.42	1.015	-7.790	.001*	-3.804	-2.295
	Evet	131	3.43	4.170				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Hayır	126	.48	.936	-6.235	.001*	-2.504	-1.357
	Evet	131	2.36	3.303				
Güven sarsıcı davranışlar	Hayır	126	.66	1.037	-7.625	.001*	-2.51	-1.461
	Evet	131	2.61	2.758				
Suçlama	Hayır	126	1.52	2.604	-8.357	.001*	-6.061	-3.852
	Evet	131	6.40	5.892				
Deliliğe inandırma	Hayır	126	.17	.738	-3.417	.001*	-.738	-.215
	Evet	131	.63	1.249				
Yakın ilişkilerde kaygı	Hayır	126	60.66	18.140	-6.304	.001*	-2.547	-1.995
	Evet	131	76.37	21.124				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Hayır	126	43.75	15.815	-3.661	.001*	-11.455	-3.419
	Evet	131	51.21	17.733				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Hayır	126	38.52	11.304	-1.374	.164	-5.057	.952
	Evet	131	40.62	13.167				
Travmanın inkarı	Hayır	126	.46	.882	.738	.435	-.144	.297
	Evet	131	.38	.845				
Duygusal istismar	Hayır	126	8.29	4.207	-1.176	.232	-1.737	.416
	Evet	131	8.95	4.538				
Fiziksel istismar	Hayır	126	5.52	1.413	-2.219	.031*	-1.081	-.102
	Evet	131	6.09	2.549				
Fiziksel ihmal	Hayır	126	6.61	2.008	-1.393	.162	-1.007	.234
	Evet	131	7.02	2.569				
Duygusal ihmal	Hayır	126	11.46	4.678	-1.292	.201	-1.926	.535
	Evet	131	12.24	5.122				
Cinsel istismar	Hayır	126	6.63	3.855	.775	.457	-.383	.996
	Evet	131	6.31	2.331				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Hayır	126	16.03	12.014	-2.518	.017*	-7.847	-1.019
	Evet	131	20.42	15.597				

*BCa %95 Güven aralığına göre anlamlı

Kadın katılımcıların şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXXIX’da verilmiştir. Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddet ortalamaları (ort=37.68) maruz kalmayan kadınların ortalamalarından (ort=8.41) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-1.349$; $p=.001$; $GA=-35.738$; -23.982). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların yakın ilişkide kaygılı bağlanma ortalamaları

(ort=76.37) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=60.66) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-6.304$; $p=.001$; $GA=-2.547$; -1.995). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların yakın ilişkide kaçınmacı bağlanma ortalamaları (ort=51.21) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=43.75) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.661$; $p=.001$; $GA=-11.455$; -3.419). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları (ort=40.62) ile maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamaları (ort=38.52) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan kadın katılımcıların dissosiyatif yaşantılar ortalamaları (ort=20.42) maruz kalmayan kadın katılımcıların ortalamalarından (ort=16.03) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.518$; $p=.017$; $GA=-7.847$; -1.019).

Tablo XL. Erkek Katılımcıların Şimdiki Partnerleri Tarafından Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Şimdiki partner tarafından duygusal şiddete maruz kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Hayır	118	16.97	13.111	-5.055	.001*	-38.734	-18.094
	Evet	90	43.84	48.361				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Hayır	118	3.66	3.657	-6.396	.001*	-13.829	-7.602
	Evet	90	14.02	14.973				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Hayır	118	1.04	1.361	-2.348	.063	-3.650	-.502
	Evet	90	2.86	7.129				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Hayır	118	7.44	6.390	-1.487	.136	-3.887	.428
	Evet	90	9.14	8.746				
Aşağılayıcı muamele	Hayır	118	.58	1.104	-4.272	.004*	-6.021	-2.451
	Evet	90	4.54	8.608				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Hayır	118	.76	1.312	-4.277	.001*	-3.612	-1.439
	Evet	90	3.11	4.986				
Güven sarsıcı davranışlar	Hayır	118	.47	1.010	-6.387	.001*	-3.086	-1.664
	Evet	90	2.78	3.334				
Suçlama	Hayır	118	1.00	1.858	-7.114	.001*	-6.831	-4.070
	Evet	90	6.30	6.811				
Deliliğe inandırma	Hayır	118	.19	.419	-3.844	.007*	-1.541	-.535
	Evet	90	1.16	2.346				
Yakın ilişkilerde kaygı	Hayır	118	54.81	14.351	-5.249	.001*	-17.956	-9.006
	Evet	90	68.09	20.433				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Hayır	118	52.13	14.996	-1.161	.246	-6.471	1.617
	Evet	90	54.66	16.519				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Hayır	118	36.08	8.419	-3.420	.001*	-8.672	-2.120
	Evet	90	41.34	12.603				
Travmanın inkarı	Hayır	118	.51	.865	.851	.399	-.116	.302
	Evet	90	.41	.806				
Duygusal istismar	Hayır	118	5.88	1.891	-4.441	.001*	-3.250	-1.280
	Evet	90	8.07	4.258				
Fiziksel istismar	Hayır	118	5.64	2.179	-1.746	.072	-1.374	.082
	Evet	90	6.26	2.843				
Fiziksel ihmal	Hayır	118	7.81	2.191	-1.322	.169	-1.221	.279
	Evet	90	8.28	2.656				
Duygusal ihmal	Hayır	118	11.47	4.284	-1.967	.049	-2.650	.096
	Evet	90	12.73	4.818				
Cinsel istismar	Hayır	118	5.28	1.943	-1.981	.051	-1.499	.031
	Evet	90	6.01	2.901				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Hayır	118	6.79	12.312	-3.721	.002*	-12.656	-4.349
	Evet	90	15.15	17.931				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddet ortalamaları (ort=43.84) maruz kalmayan erkeklerin ortalamalarından (ort=16.97) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-5.055$; $p=.001$; $GA=-38.734$; -18.094). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların yakın ilişkide kaygılı bağlanma ortalamaları (ort=68.09) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=54.81) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-5.249$; $p=.001$; $GA=-17.956$; -9.006). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların çocukluk çağı travmaları ortalamaları (ort=41.34) maruz kalmayan erkek

katılımcıların ortalamalarından (ort=36.08) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.420$; $p=.001$; $GA=-8.672$; -2.120). Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları (ort=41.34) ile maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamaları (ort=36.08) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Şimdiki partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan erkek katılımcıların dissosiyatif yaşantılar ortalamaları (ort=15.15) maruz kalmayan erkek katılımcıların ortalamalarından (ort=6.79) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.721$; $p=.002$; $GA=-12.656$; -4.349).

Tablo XLI. Katılımcıların Partnerleri Tarafından Maruz Kaldıkları Psikolojik Şiddet Türü Sayısı, Psikolojik Şiddetin Süresi, Partnere Duygusal Şiddet Gösterme Düzeyi ve İlişkide Şiddete Maruz Kalmaya Yönelik Korku Düzeyleri ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	Partner tarafından maruz kalınan psikolojik şiddet türü sayısı (N=221)	Psikolojik şiddetin süresi (N=178)	Partnere psikolojik şiddet gösterme (N=465)	İlişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku (N=465)
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	.546**	.253**	.089	.318**
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	.457**	.291**	.056	.406**
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	.306**	.070	.026	.106
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	.408**	.133	.018	.065
Aşağılayıcı muamele	.468**	.278**	.142	.310**
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	.449**	.168	.117	.255**
Güven sarsıcı davranışlar	.353**	.161	.066	.258**
Suçlama	.544**	.240**	.104	.370**
Deliliğe inandırma	.372**	.169	.158	.140
Yakın ilişkilerde kaygı	.159*	.089	.258**	.345**
Yakın ilişkilerde kaçınma	.151*	-.025	.111	.100
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	.134	.067	.025	.272**
Travmanın inkarı	-.052	-.038	.039	-.171*
Duygusal istismar	.115	.172*	-.005	.254**
Fiziksel istismar	.094	-.031	-.023	.234**
Fiziksel ihmal	.078	-.133	-.035	.142
Duygusal ihmal	.031	.026	-.024	.169*
Cinsel istismar	.233**	.152	.232**	.209**
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	.194**	.042	.134	.249**

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü sayısı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.546$; $p=.000$; $GA=.307$; $.761$). Katılımcıların partnerleri tarafından maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü sayısı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kaygı alt ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.159$; $p=.034$; $GA=.010$; $.298$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı düzeyleri arttıkça partnerleri tarafından maruz kaldıkları şiddet türü artmaktadır. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü sayısı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kaçınma alt ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.151$; $p=.044$; $GA=.015$; $.296$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma düzeyleri arttıkça partnerleri tarafından maruz kaldıkları şiddet türü artmaktadır. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları duygusal şiddet türü sayısı ile CTQ Cinsel İstismar alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.233$; $p=.002$; $GA=.053$; $.420$). Katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar yaşantısı düzeyleri arttıkça partnerleri tarafından maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü artmaktadır. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü sayısı ile DES puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.194$; $p=.009$; $GA=.054$; $.334$). Katılımcıların dissosiyatif yaşantı düzeyleri arttıkça partnerleri tarafından maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü artmaktadır.

Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları psikolojik şiddetin süresi ile YİPŞÖ toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.253$; $p=.001$; $GA=.034$; $.452$). Katılımcıların partnerleri tarafından maruz

kaldıkları psikolojik şiddetin süresi arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların maruz kaldıkları psikolojik şiddetin süresi ile CTQ Duygusal İstismar alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.172$; $p=.022$; $GA=.030$; $.325$). Katılımcıların çocukluk çağında maruz kaldıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça partnerleri tarafından maruz kaldıkları psikolojik şiddetin süresi artmaktadır. Katılımcıların partnerlerine psikolojik şiddet gösterme düzeyleri ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.258$; $p=.001$; $GA=.108$; $.398$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça partnerlerine psikolojik şiddet gösterme düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların partnerlerine psikolojik şiddet gösterme düzeyleri ile CTQ Cinsel İstismar alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.232$; $p=.002$; $GA=.038$; $.438$). Katılımcıların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma düzeyleri arttıkça partnerlerine psikolojik şiddet gösterme düzeyleri artmaktadır.

Katılımcıların ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri ile YİPSÖ toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.318$; $p=.000$; $GA=.116$; $.530$). Katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri arttıkça ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.345$; $p=.000$; $GA=.193$; $.489$). Katılımcıların yakın ilişkide kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri ile CTQ toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.272$;

$p=.000$; $GA=.121$; $.409$). Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri ile DES toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.249$; $p=.001$; $GA=.099$; $.389$). Katılımcıların dissosiyatif yaşantıları arttıkça ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri artmaktadır.

Tablo XLII. Kadın ve Erkek Katılımcıların Partnerleri Tarafından Maruz Kaldıkları Psikolojik Şiddet Türü Sayısı, Psikolojik Şiddetin Süresi, Partnere Psikolojik Şiddet Gösterme Düzeyi ve İlişkide Şiddete Maruz Kalmaya Yönelik Korku Düzeyleri ile Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	Partner tarafından maruz kalınan psikolojik şiddet türü sayısı ($N_k=131$; $N_e=90$)	Psikolojik şiddetin süresi ($N_k=110$; $N_e=68$)	Partnere psikolojik şiddet gösterme ($N_k=257$; $N_e=208$)	İlişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku ($N_k=257$; $N_e=208$)
Kadınların YİPŞÖ Toplam Puanı	.670**	.286**	.220**	.501**
Erkeklerin YİPŞÖ Toplam Puanı	.495**	.294*	.284**	.255**
Kadınların YiYE II Kaygı Puanı	.332**	.136	.263**	.436**
Erkeklerin YiYE II Kaygı Puanı	-.051	-.055	.190**	.096
Kadınların YiYE II Kaçınma Puanı	.203*	-.004	.094	.166**
Erkeklerin YiYE II Kaçınma Puanı	.188	-.039	.109	-.008
Kadınların CTQ Toplam Puanı	.243**	.001	.130*	.305**
Erkeklerin CTQ Toplam Puanı	-.044	.192	.085	.088
Kadınların DES Toplam Puanı	.246**	-.070	.127*	.139*
Erkeklerin DES Toplam Puanı	.193	.161	.151*	.157*

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

YİPŞÖ: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği, YiYE II: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II; CTQ: Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği, DES: Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği

Kadın katılımcıların partner tarafından maruz kalınan psikolojik şiddet türü sayısı ile yakın ilişkide psikolojik şiddet toplam puanları ($r=.670$; $p=.000$); yakın ilişkide kaygılı bağlanma puanları ($r=.332$; $p=.000$); yakın ilişkide kaçınma puanları ($r=.203$; $p=.020$); çocukluk çağı travma puanları ($r=.243$; $p=.005$) ve dissosiyatif yaşantılar puanları ($r=.246$; $p=.005$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadın katılımcıların partnerleri tarafından maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü sayısı arttıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete

maruz kalma, yakın ilişkide kaygılı bağlanma, yakın ilişkide kaçınmacı bağlanma, çocukluk çağı travma yaşantısı deneyimlemiş olma ve dissosiyatif yaşantı düzeyi artmaktadır. Erkek katılımcıların partner tarafından maruz kalınan psikolojik şiddet türü sayısı ile yakın ilişkide psikolojik şiddet toplam puanları ($r=.495$; $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcıların partner tarafından maruz kaldıkları psikolojik şiddet türü sayısı arttıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Kadın ve erkek katılımcıların maruz kaldıkları psikolojik şiddetin süresi ile yakın ilişkide psikolojik şiddet toplam puanları (sırasıyla $r=.286$; $p=.002$; $r=.294$; $p=.015$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Kadın ve erkek katılımcıların maruz kaldıkları psikolojik şiddetin süresi arttıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır.

Kadın katılımcıların partnerlerine psikolojik şiddet gösterme düzeyleri ile yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma puanları ($r=.220$; $p=.000$); yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ($r=.263$; $p=.000$); çocukluk çağı travma puanları ($r=.130$; $p=.037$) ve dissosiyatif yaşantı puanları ($r=.127$; $p=.042$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcıların partnerlerine psikolojik şiddet gösterme düzeyleri ile yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma puanları ($r=.284$; $p=.000$); yakın ilişkide kaygılı bağlanma puanları ($r=.190$; $p=.006$) ve dissosiyatif yaşantılar puanları ($r=.151$; $p=.029$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadın katılımcıların ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri ile yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma puanları ($r=.501$; $p=.000$); yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma puanları ($r=.436$; $p=.000$); yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma puanları ($r=.166$; $p=.007$); çocukluk çağı travma puanları ($r=.305$; $p=.000$) ve dissosiyatif yaşantı puanları ($r=.139$; $p=.025$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcıların ilişkide fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalmaya yönelik korku düzeyleri ile yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma

puanları ($r=.255$; $p=.000$) ve dissosiyatif yaşantı puanları ($r=.157$; $p=.023$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

4.2.4. Klinik Değişkenler Bakımından Çalışmanın Temel Değişkenlerinin

Karşılaştırılması

Tablo XLIII. Katılımcıların Daha Önce Psikolojik Tedavi Alma Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Daha önce psikolojik tedavi öyküsü		N	ORT	SS	T	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Evet	114	33.96	43.439	2.584	.007*	3.579	20.257
	Hayır	351	23.00	25.148				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Evet	114	12.74	14.586	3.373	.004*	2.238	7.933
	Hayır	351	7.87	9.992				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Evet	114	1.68	6.058	1.440	.181	-.053	2.141
	Hayır	351	.84	2.038				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Evet	114	7.08	8.372	1.439	.157	-.320	3.085
	Hayır	351	5.84	6.757				
Aşağılayıcı muamele	Evet	114	3.39	7.446	2.376	.025*	.533	3.173
	Hayır	351	1.69	3.384				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Evet	114	2.08	3.954	1.618	.108	-.059	1.463
	Hayır	351	1.43	2.758				
Güven sarsıcı davranışlar	Evet	114	1.76	2.422	.996	.344	-.231	.765
	Hayır	351	1.51	2.441				
Suçlama	Evet	114	5.22	6.825	3.013	.004*	.851	3.447
	Hayır	351	3.19	4.568				
Deliliğe inandırma	Evet	114	.74	1.800	1.738	.084	.002	.732
	Hayır	351	.42	1.161				
Yakın ilişkilerde kaygı	Evet	114	70.15	21.370	3.033	.004*	2.547	10.997
	Hayır	351	63.38	19.805				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Evet	114	50.69	16.947	.440	.652	-2.99	4.78
	Hayır	351	49.89	16.719				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Evet	114	41.98	13.760	2.756	.007*	1.184	6.981
	Hayır	351	38.08	10.705				
Travmanın inkarı	Evet	114	.36	.811	-	.230	-.274	.072
	Hayır	351	.47	.864	1.213			
Duygusal istismar	Evet	114	8.67	4.400	2.439	.017*	.240	1.973
	Hayır	351	7.55	3.881				
Fiziksel istismar	Evet	114	6.20	2.960	1.552	.121	-.045	1.033
	Hayır	351	5.74	2.001				
Fiziksel ihmal	Evet	114	7.66	2.749	1.453	.159	-.134	1.046
	Hayır	351	7.25	2.312				
Duygusal ihmal	Evet	114	12.41	5.045	1.234	.208	-.438	1.717
	Hayır	351	11.77	4.651				
Cinsel istismar	Evet	114	7.04	4.547	2.857	.007*	.413	2.315
	Hayır	351	5.76	1.998				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Evet	114	19.29	17.935	3.327	.001*	2.727	9.728
	Hayır	351	13.28	13.987				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların daha önce psikolojik tedavi alma durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşıntısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşıntı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XLIII'de verilmiştir. Katılımcıların daha önce psikolojik tedavi alma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.584$; $p=.007$; $GA=3.579$; 20.257). Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=33.96$) tedavi öyküsü bulunmayan katılımcıların ortalamalarından ($ort=23.00$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların yakın ilişkide fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesine maruz kalma ortalamaları ($ort=12.74$) tedavi almayan katılımcıların ortalamalarından ($ort=7.87$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=3.373$; $p=.004$; $GA=2.238$; 7.933). Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların yakın ilişkide aşağılayıcı muameleyle maruz kalma ortalamaları ($ort=3.39$) tedavi almayan katılımcıların ortalamalarından ($ort=1.69$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=2.376$; $p=.025$; $GA=.533$; 3.173). Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların yakın ilişkide suçlanmaya maruz kalma ortalamaları ($ort=5.22$) tedavi almayan katılımcıların ortalamalarından ($ort=3.19$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=3.013$; $p=.004$; $GA=.851$; 3.447). Katılımcıların daha önce psikolojik tedavi alma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Yaşıntılar Ölçeği Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=3.033$; $p=.004$; $GA=2.547$; 10.997). Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların yakın ilişkide kaygılı bağlanma ortalamaları ($ort=70.15$) tedavi öyküsü bulunmayan katılımcıların ortalamalarından ($ort=63.38$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların daha önce psikolojik tedavi alma durumlarına göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.756$; $p=.007$; $GA=1.184$; 6.981). Daha önce psikolojik tedavi alan

katılımcıların çocukluk çağı travma yaşantısı ortalamaları (ort=41.98) tedavi öyküsü bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=38.08) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar yaşantısı ortalamaları (ort=8.67) tedavi almayan katılımcıların ortalamalarından (ort=7.55) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=2.439$; $p=.017$; $GA=.240$; 1.973). Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar yaşantısı ortalamaları (ort=7.04) tedavi almayan katılımcıların ortalamalarından (ort=5.76) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=2.857$; $p=.007$; $GA=.413$; 2.315). Katılımcıların daha önce psikolojik tedavi alma durumlarına göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=3.327$; $p=.001$; $GA=2.727$; 9.728). Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların dissosiyatif yaşantı ortalamaları (ort=19.29) tedavi öyküsü bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=13.28) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XLIV. Katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği Kesme Puanı ile Belirlenen Dissosiyatif Yaşantı Durumlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Dissosiyatif Yaşantı		N	ORT	SS	T	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Yok	392	22.29	23.920	-3.544	.001*	-36.456	-9.413
	Var	73	43.93	51.687				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali	Yok	392	7.61	9.411	-4.568	.001*	-13.371	-5.496
	Var	73	16.84	17.142				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Yok	392	.81	2.005	-1.706	.137	-3.732	-.060
	Var	73	2.30	7.410				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Yok	392	6.00	6.784	-.816	.420	-3.236	1.242
	Var	73	6.92	9.116				
Aşağılayıcı muamele	Yok	392	1.64	3.516	-2.947	.004*	-5.492	-1.103
	Var	73	4.62	8.450				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Yok	392	1.23	2.234	-3.517	.004*	-3.758	-.983
	Var	73	3.53	5.510				
Güven sarsıcı davranışlar	Yok	392	1.34	2.068	-3.363	.002*	-2.376	-.634
	Var	73	2.78	3.641				
Suçlama	Yok	392	3.05	4.405	-4.363	.001*	-5.962	-2.257
	Var	73	7.12	7.739				
Deliliğe inandırma	Yok	392	.37	.982	-2.901	.008*	-1.525	-.279
	Var	73	1.19	2.436				
Yakın ilişkilerde kaygı	Yok	392	62.67	18.666	-5.203	.001*	-20.652	-9.875
	Var	73	77.78	24.309				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Yok	392	49.56	16.127	-1.436	.148	-8.146	1.048
	Var	73	52.92	19.706				
Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	Yok	392	37.57	10.282	-5.296	.001*	-12.793	-6.017
	Var	73	46.93	14.942				
Travmanın inkarı	Yok	392	.45	.851	.792	.443	-.145	.290
	Var	73	.37	.858				
Duygusal istismar	Yok	392	7.26	3.484	-5.677	.001*	-4.857	-2.409
	Var	73	10.86	5.298				
Fiziksel istismar	Yok	392	5.66	1.805	-2.662	.006*	-2.261	-.339
	Var	73	6.90	3.801				
Fiziksel ihmal	Yok	392	7.21	2.327	-2.589	.006*	-1.705	-.246
	Var	73	8.12	2.813				
Duygusal ihmal	Yok	392	11.66	4.662	-2.826	.009*	-2.931	-.650
	Var	73	13.37	5.004				
Cinsel istismar	Yok	392	5.78	2.211	-3.194	.005*	-3.243	-.692
	Var	73	7.67	4.922				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile belirlenen dissosiyatif yaşantı durumlarına göre çocukluk çağı travma yaşantısı, romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ve bağlanma stilleri ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XLIV’de verilmiştir. Katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile belirlenen dissosiyatif yaşantı durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.544$; $p=.001$; $GA=-$

36.456; -9.413). Dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları (ort=43.93) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=22.29) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile belirlenen dissosiyatif yaşantı durumlarına göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.203$; $p=.001$; $GA=-20.652$; -9.875). Dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ortalamaları (ort=77.78) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=62.67) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile belirlenen dissosiyatif yaşantı durumlarına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.296$; $p=.001$; $GA=-12.793$; -6.017). Dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların çocukluk çağı travma yaşantılarına maruz kalma ortalamaları (ort=46.93) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=37.57) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma ortalamaları (ort=10.86) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=7.26) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-5.677$; $p=.001$; $GA=-4.857$; -2.409). Dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma ortalamaları (ort=6.90) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=5.66) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.662$; $p=.006$; $GA=-2.261$; -.339). Dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma ortalamaları (ort=7.67) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=5.78) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-3.184$; $p=.005$; $GA=-3.243$; -.692). Dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma ortalamaları (ort=8.12) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=7.21) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.589$; $p=.006$; $GA=-$

1.705; -.246). Dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalma ortalamaları (ort=13.37) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=11.66) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2.826$; $p=.009$; $GA=-2.931$; $-.650$).

Tablo XLV. Katılımcıların CTQ Kesme Puanlarına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocukluk Çağı Travmaları		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Yok	222	19.54	17.135	-4.485	.001*	-16.960	-6.506
	Var	243	31.30	38.781				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali	Yok	222	6.49	6.390	-5.006	.001*	-6.806	-2.975
	Var	243	11.41	14.258				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Yok	222	.64	1.478	-2.553	.056	-1.438	-.214
	Var	243	1.42	4.595				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Yok	222	5.86	7.150	-.838	.387	-1.899	.801
	Var	243	6.41	7.244				
Aşağılayıcı muamele	Yok	222	1.18	2.104	-4.491	.002*	-2.556	-.994
	Var	243	2.96	6.157				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Yok	222	1.03	1.490	-4.057	.001*	-1.561	-.556
	Var	243	2.10	3.984				
Güven sarsıcı davranışlar	Yok	222	1.07	1.628	-4.512	.001*	-1.373	-.536
	Var	243	2.03	2.918				
Suçlama	Yok	222	2.65	3.330	-4.442	.001*	-2.916	-1.166
	Var	243	4.63	6.434				
Deliliğe inandırma	Yok	222	.27	.629	-3.810	.008*	-.655	-.220
	Var	243	.71	1.744				
Yakın ilişkilerde kaygı	Yok	222	60.45	18.030	-4.646	.001*	-12.600	-5.072
	Var	243	69.23	21.519				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Yok	222	47.06	17.148	-3.660	.001*	-9.051	-2.518
	Var	243	52.86	15.936				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Yok	222	11.90	12.668	-3.975	.001*	-8.074	-2.550
	Var	243	17.36	16.885				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile belirlenen travma yaşantısı durumlarına göre romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XXLV'de verilmiştir. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile belirlenen travma yaşantısı durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.485$; $p=.001$; $GA=-16.960$; -6.506). Çocukluk çağı travma yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları (ort=31.30) bulunmayanların ortalamalarından (ort=19.54) anlamlı düzeyde

yüksek bulunmuştur. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile belirlenen travma yaşantısı durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.646$; $p=.001$; $GA=-12.600$; -5.072). Çocukluk çağı travma yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ortalamaları ($ort=69.23$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=60.45$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile belirlenen travma yaşantısı durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.660$; $p=.001$; $GA=-9.051$; -2.518). Çocukluk çağı travma yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ortalamaları ($ort=52.86$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=47.06$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile belirlenen travma yaşantısı durumlarına göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.975$; $p=.001$; $GA=-8.074$; -2.550). Çocukluk çağı travma yaşantısı bulunanların dissosiyatif yaşantı ortalamaları ($ort=17.36$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=11.90$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XLVI. Katılımcıların CTQ Fiziksel İstismar Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta Fiziksel İstismara Maruz Kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Yok	357	21.80	23.552	-3.703	.001*	-26.470	-7.696
	Var	108	38.54	45.776				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmal	Yok	357	7.34	9.051	-4.717	.001*	-10.552	-4.453
	Var	108	14.73	15.985				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Yok	357	.85	2.144	-1.477	.184	-2.219	.116
	Var	108	1.71	6.085				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Yok	357	6.02	6.706	-.589	.567	-2.433	1.225
	Var	108	6.56	8.646				
Aşağılayıcı muamele	Yok	357	1.53	3.414	-3.488	.002*	-4.103	-1.122
	Var	108	4.03	7.396				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Yok	357	1.21	2.350	-3.491	.001*	-2.612	-.715
	Var	108	2.83	4.617				
Güven sarsıcı davranışlar	Yok	357	1.21	1.940	-4.729	.001*	-2.182	-.867
	Var	108	2.75	3.374				
Suçlama	Yok	357	2.96	4.389	-4.383	.001*	-4.722	-1.773
	Var	108	6.11	6.997				
Deliliğe inandırma	Yok	357	.38	.985	-2.589	.018*	-0.950	-.123
	Var	108	.90	2.113				
Yakın ilişkilerde kaygı	Yok	357	61.78	18.587	-5.890	.001*	-18.786	-9.693
	Var	108	75.81	22.368				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Yok	357	49.18	16.646	-2.181	.032*	-7.810	-.344
	Var	108	53.10	16.863				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Yok	357	12.59	13.945	-5.245	.001*	-13.009	-5.932
	Var	108	21.89	17.164				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların CTQ Fiziksel İstismar Alt Ölçeği kesme puanına göre romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XLVI’de verilmiştir. Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.703$; $p=.001$; $GA=-26.470$; -7.696). Çocukluk çağı fiziksel istismar yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=38.54$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=21.80$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.890$; $p=.001$; $GA=-18.786$; -9.693). Çocukluk çağı fiziksel istismar yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ortalamaları ($ort=75.81$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=61.78$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma

durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.181$; $p=.032$; $GA=-7.810$; $-.344$). Çocukluk çağı fiziksel istismar yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ortalamaları ($ort=53.10$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=49.18$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalma durumlarına göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.245$; $p=.001$; $GA=-13.009$; -5.932). Çocukluk çağı fiziksel istismar yaşantısı bulunanların dissosiyatif yaşantı ortalamaları ($ort=21.89$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=12.59$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XLVII. Katılımcıların CTQ Duygusal İstismar Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta Duygusal İstismara Maruz Kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Yok	302	20.32	16.835	-4.166	.001*	-22.364	-8.684
	Var	163	35.64	45.457				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmal	Yok	302	6.30	6.623	-6.108	.001*	-10.568	-5.549
	Var	163	14.17	15.963				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Yok	302	.75	1.409	-1.913	.088	-1.778	.091
	Var	163	1.59	5.550				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Yok	302	6.46	6.788	1.226	.225	-.541	2.446
	Var	163	5.56	7.887				
Aşağılayıcı muamele	Yok	302	1.13	2.021	-4.820	.001*	-3.940	-1.712
	Var	163	3.92	7.229				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Yok	302	1.01	1.510	-4.290	.001*	-2.430	-.927
	Var	163	2.66	4.643				
Güven sarsıcı davranışlar	Yok	302	1.10	1.675	-4.934	.001*	-1.903	-.871
	Var	163	2.45	3.255				
Suçlama	Yok	302	2.58	3.428	-5.220	.001*	-4.307	-2.032
	Var	163	5.74	7.171				
Deliliğe inandırma	Yok	302	.31	.750	-3.171	.009*	-.882	-.218
	Var	163	.83	2.001				
Yakın ilişkilerde kaygı	Yok	302	59.89	17.642	-7.469	.001*	-18.308	-11.207
	Var	163	74.57	21.709				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Yok	302	49.68	16.585	-.726	.479	-4.329	1.780
	Var	163	50.84	17.106				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Yok	302	10.08	12.235	-8.995	.001*	-16.109	-10.459
	Var	163	23.41	16.491				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların CTQ Duygusal İstismar Alt Ölçeği ile kesme puanına göre romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XLVII'de verilmiştir. Katılımcıların çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.166$; $p=.001$; $GA=-22.364$; -8.684). Çocukluk çağı duygusal istismar yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=35.64$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=20.32$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-7.469$; $p=.001$; $GA=-18.308$; -11.207). Çocukluk çağı duygusal istismar yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ortalamaları ($ort=74.57$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=59.89$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Katılımcıların çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalma durumlarına göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-8.995$; $p=.001$; $GA=-16.109$; -10.459). Çocukluk çağı duygusal istismar yaşantısı bulunanların dissosiyatif yaşantı ortalamaları ($ort=23.41$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=10.08$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XLVIII. Katılımcıların CTQ Cinsel İstismar Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta Cinsel İstismara Maruz Kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Yok	361	22.04	22.879	-3.270	.004*	-26.384	-7.361
	Var	104	38.36	47.762				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmalı	Yok	361	7.63	8.864	-3.660	.003*	-10.162	-3.134
	Var	104	14.04	16.901				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Yok	361	.82	1.890	-1.555	.160	-2.541	.120
	Var	104	1.84	6.455				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Yok	361	5.99	6.743	-.728	.474	-2.615	1.168
	Var	104	6.68	8.605				
Aşağılayıcı muamele	Yok	361	1.38	2.655	-3.825	.002*	-5.137	-1.653
	Var	104	4.63	8.319				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Yok	361	1.27	2.365	-2.878	.008*	-2.543	-.466
	Var	104	2.70	4.711				
Güven sarsıcı davranışlar	Yok	361	1.35	2.208	-3.155	.004*	-1.735	-.391
	Var	104	2.35	2.985				
Suçlama	Yok	361	2.98	4.398	-4.257	.001*	-4.68	-1.729
	Var	104	6.15	7.067				
Deliliğe inandırma	Yok	361	.35	1.000	-2.959	.007*	-1.131	-.237
	Var	104	1.00	2.095				
Yakın ilişkilerde kaygı	Yok	361	62.05	19.324	-5.874	.001*	-17.648	-8.992
	Var	104	75.40	20.673				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Yok	361	49.60	16.786	-1.160	.246	-6.295	1.873
	Var	104	51.80	16.637				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Yok	361	12.59	13.662	-5.080	.001*	-13.636	-5.931
	Var	104	22.26	17.950				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların CTQ Cinsel İstismar Alt Ölçeği kesme puanına göre romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XLVIII’de verilmiştir. Katılımcıların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.270$; $p=.004$; $GA=-26.384$; -7.361). Çocukluk çağı cinsel istismar yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma ortalamaları ($ort=38.36$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=22.04$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.874$; $p=.001$; $GA=-17.648$; -8.992). Çocukluk çağı cinsel istismar yaşantısı bulunanların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ortalamaları ($ort=75.40$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=62.05$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma

durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Katılımcıların çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma durumlarına göre Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5.080$; $p=.001$; $GA=-13.636$; -5.931). Çocukluk çağı cinsel istismar yaşantısı bulunanların dissosiyatif yaşantı ortalamaları ($ort=22.26$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=12.59$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo XLIX. Katılımcıların CTQ Fiziksel İhmal Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta Fiziksel İhmale Maruz Kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Yok	279	23.67	27.633	-1.634	.103	-11.27	1.184
	Var	186	28.72	35.242				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali	Yok	279	8.71	10.636	-.770	.451	-3.249	1.507
	Var	186	9.59	12.625				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Yok	279	.75	2.156	-1.933	.090	-1.725	.087
	Var	186	1.49	4.825				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Yok	279	5.41	7.088	-2.740	.008*	-3.094	-.468
	Var	186	7.25	7.236				
Aşağılayıcı muamele	Yok	279	1.79	3.894	-1.650	.107	-1.822	.224
	Var	186	2.59	5.805				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Yok	279	1.49	2.955	-.785	.437	-.809	.371
	Var	186	1.73	3.313				
Güven sarsıcı davranışlar	Yok	279	1.50	2.341	-.714	.487	-.697	.322
	Var	186	1.67	2.575				
Suçlama	Yok	279	3.72	5.141	.140	.880	-.923	1.071
	Var	186	3.65	5.488				
Deliliğe inandırma	Yok	279	.43	1.227	-1.304	.170	-.454	.107
	Var	186	.60	1.515				
Yakın ilişkilerde kaygı	Yok	279	63.60	20.374	-1.860	.064	-7.485	.479
	Var	186	67.19	20.269				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Yok	279	47.40	17.247	-4.443	.001*	-9.668	-3.854
	Var	186	54.12	15.175				
Dissosiyatif Yaşantılar Toplam	Yok	279	14.60	14.245	-.250	.790	-2.981	2.505
	Var	186	14.97	16.684				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların CTQ Fiziksel İhmal Alt Ölçeği kesme puanına göre romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo XLIX’da verilmiştir. Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-4.443$; $p=.001$; $GA=-9.688$; -3.854). Çocukluk çağı fiziksel ihmal yaşıntısı bulunanların yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ortalamaları ($ort=54.12$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=47.40$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma durumlarına göre Dissosiyatif Yaşıntılar Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo L. Katılımcıların CTQ Duygusal İhmal Alt Ölçeği Kesme Puanına Göre Çalışmanın Temel Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Çocuklukta Duygusal İhmal Maruz Kalma		N	ORT	SS	t	p	BCa %95 Düşük	BCa %95 Yüksek
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	Yok	265	24.65	32.494	-.859	.422	-8.172	3.608
	Var	200	27.06	28.838				
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali	Yok	265	8.17	10.642	-1.887	.062	-4.333	.132
	Var	200	10.24	12.409				
Zarar vermeye yönelik korku yaratan tehdit	Yok	265	1.12	4.116	.542	.581	-.397	.805
	Var	200	.96	2.440				
Özgürlüğü kısıtlama, kıskançlık	Yok	265	6.45	7.825	1.121	.267	-.412	1.89
	Var	200	5.75	6.265				
Aşağılayıcı muamele	Yok	265	1.92	5.193	-.975	.352	-1.292	.569
	Var	200	2.35	4.122				
Tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler	Yok	265	1.43	2.870	-1.207	.228	-1.03	.301
	Var	200	1.80	3.381				
Güven sarsıcı davranışlar	Yok	265	1.38	2.129	-1.939	.059	-.919	.014
	Var	200	1.83	2.777				
Suçlama	Yok	265	3.53	5.111	-.738	.478	-1.366	.714
	Var	200	3.90	5.496				
Deliliğe inandırma	Yok	265	.45	1.313	-.976	.335	-.366	.136
	Var	200	.57	1.398				
Yakın ilişkilerde kaygı	Yok	265	62.98	19.608	-2.476	.017*	-8.615	-1.261
	Var	200	67.77	21.114				
Yakın ilişkilerde kaçınma	Yok	265	47.98	16.518	-3.122	.003*	-7.928	-1.981
	Var	200	52.89	16.710				
Dissosiyatif Yaşıntılar Toplam	Yok	265	13.94	15.020	-1.355	.187	-4.622	1.030
	Var	200	15.82	15.525				

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların CTQ Duygusal İhmal Alt Ölçeği kesme puanına göre romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma, bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşıntı ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo L’de verilmiştir. Katılımcıların çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Katılımcıların çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalma durumlarına göre Yakın

İlişkilerde Kaygı alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.476$; $p=.017$; $GA=-8.615$; -1.261). Çocukluk çağı duygusal ihmal yaşıntısı bulunanların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma ortalamaları ($ort=67.77$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=62.98$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalma durumlarına göre Yakın İlişkilerde Kaçınma alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.122$; $p=.003$; $GA=-7.928$; -1.981). Çocukluk çağı duygusal ihmal yaşıntısı bulunanların yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ortalamaları ($ort=52.89$) bulunmayanların ortalamalarından ($ort=47.98$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

4.3. Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişkide Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşıntıların Aracılık Rolü Modeli

Tablo LI. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4	5
1. Çocukluk Çağı Travmaları Toplam	1				
2. Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Toplam	.306**	1			
3. Yakın ilişkilerde kaygı	.375**	.367**	1		
4. Yakın ilişkilerde kaçınma	.177**	.245**	.163**	1	
5. Dissosiyatif Yaşıntılar Toplam	.368**	.296**	.326**	.026	1

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

Katılımcıların çocukluk çağı travma puanları ile yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.306$; $p=.000$). Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travma puanları ile yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.375$; $p=.000$). Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travma puanları ile yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.177$; $p=.000$).

Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların çocukluk çağı travma puanları ile dissosiyatif yaşantı puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.368$; $p=.000$). Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça dissosiyatif yaşantı düzeyleri artmaktadır.

Katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddet puanları ile yakın ilişkilerde kaygı puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.367$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddet puanları ile yakın ilişkilerde kaçınma puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.245$; $p=.000$). Katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma düzeyleri arttıkça yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların yakın ilişkide psikolojik şiddet puanları ile dissosiyatif yaşantı puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.296$; $p=.000$). Katılımcıların dissosiyatif yaşantı düzeyleri arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri artmaktadır.

Katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı puanları ile yakın ilişkilerde kaçınma puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.163$; $p=.000$; $GA=.059$; $.267$). Katılımcıların kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça kaçınmacı bağlanma düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların kaygılı bağlanma puanları ile dissosiyatif yaşantı puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.326$; $p=.000$). Katılımcıların kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça dissosiyatif yaşantı puanları artmaktadır. Katılımcıların yakın ilişkilerde kaçınma puanları ile dissosiyatif yaşantı puanları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.026$; $p=.0583$).

Tablo LII. Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişkide Yakın İlişkilerde Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantıların Aracılık Rolüne İlişkin Çoklu Regresyon Adımları

		R	R ²	F	B	B _{SE}	β	t	LLCI	ULCI
M1	Sabit				-6.122	4.796		-1.276	-15.546	3.303
	CTQ → YİPŞÖ	.306	.094	47.887*	.815	.118	.306	6.920*	.583	1.046
M2	Sabit				39.380	3.075		12.808	33.338	45.422
	CTQ → Kaygı	.375	.141	75.815*	.657	.075	.375	8.707*	.509	.806
M3	Sabit				40.151	2.684		14.959	34.876	45.425
	CTQ → Kaçınma	.177	.031	14.923*	.255	.066	.177	3.863*	.125	.384
M4	Sabit				-4.081	2.307		-1.769	-8.615	.453
	CTQ → Dissosiyatif	.368	.135	75.520*	.482	.057	.368	8.516*	.371	.594
M5	Sabit				-32.234	5.975		-5.394	-43.976	-20.492
	Kaygı → YİPŞÖ				.359	.070	.236	5.152*	.222	.496
	Kaçınma → YİPŞÖ				.333	.078	.180	4.273*	.180	.486
	Dissosiyatif → YİPŞÖ	.468	.219	32.202*	.343	.092	.169	3.714*	.162	.525
	CTQ → YİPŞÖ				.329	.124	.123	2.639*	.084	.573

*BCa %95 Güven Aralığına göre anlamlı

CTQ: Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği, YİPŞÖ: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği

Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ile romantik ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkide yakın ilişkilerde bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracılık rolüne ilişkin çoklu regresyon adımları Tablo LII’de verilmiştir. Aracı değişken analizi yürütülürken SPSS’e yama olarak eklenen Hayes’in (2013) Process Macro programı 2.16.3. versiyonu kullanılmıştır. Katılımcıların çocukluk çağı travmalarının yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin regresyon modelinin anlamlı olduğu [$F(1-463)=47.887$; $p=.000$]; yakın ilişkilerde psikolojik şiddet bağımlı değişkenindeki varyansın %9.4’ünün çocukluk çağı travmaları ile açıklandığı ($r=.306$; $r^2=.094$); çocukluk çağı travmalarının yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalmayı anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($t=6.920$; $\beta=.306$; $p=.000$; $GA=.583$; 1.046). Katılımcıların çocukluk çağı travmalarının yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin regresyon modelinin anlamlı olduğu [$F(1-463)=75.815$; $p=.000$]; yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma bağımlı değişkenindeki varyansın %14.1’inin çocukluk çağı travmaları ile açıklandığı ($r=.375$;

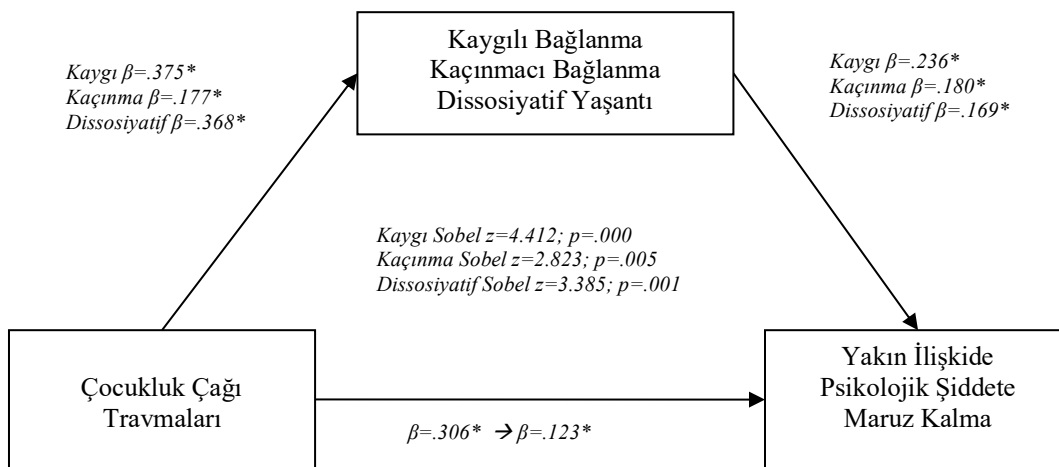
$r^2=.141$); çocukluk çağı travmalarının yakın ilişkilerde kaygılı bağlanmayı anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($t=8.707$; $\beta=.375$; $p=.000$; $GA=.509$; .806).

Katılımcıların çocukluk çağı travmalarının yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin regresyon modelinin anlamlı olduğu [$F(1-463)=14.923$; $p=.000$]; yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma bağımlı değişkenindeki varyansın %3.1'inin çocukluk çağı travmaları ile açıklandığı ($r=.177$; $r^2=.031$); çocukluk çağı travmalarının yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanmayı anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($t=3.863$; $\beta=.375$; $p=.000$; $GA=.125$; .384). Katılımcıların çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yaşantılar üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin regresyon modelinin anlamlı olduğu [$F(1-463)=75.520$; $p=.000$]; dissosiyatif yaşantılar bağımlı değişkenindeki varyansın %13.5'inin çocukluk çağı travmaları ile açıklandığı ($r=.368$; $r^2=.135$); çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yaşantıları anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($t=8.516$; $\beta=.368$; $p=.000$; $GA=.371$; .594).

Aracı değişken analizinin son adımında, çocukluk çağı travmaları bağımsız değişkeni ile birlikte modele giren yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma, yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ve dissosiyatif yaşantılar aracı değişkenlerinin bağımlı değişken yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [$F(4-460)=32.202$; $p=.000$]; yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma bağımlı değişkenindeki varyansın %21.9'unun modele giren bağımsız değişken ve aracı değişkenlerce açıklandığı ($r=.468$; $r^2=.219$); çocukluk çağı travmalarının ($t=2.639$; $\beta=.123$; $p=.009$; $GA=.084$; .573), yakın ilişkilerde kaygının ($t=5.152$; $\beta=.236$; $p=.000$; $GA=.222$; .496), yakın ilişkilerde kaçınmanın ($t=4.273$; $\beta=.180$; $p=.000$; $GA=.180$; .486) ve dissosiyatif yaşantıların ($t=3.714$; $\beta=.169$; $p=.000$; $GA=.162$; .525) bağımlı değişken yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalmayı anlamlı düzeyde yordadıkları bulunmuştur.

Tablodaki beşinci regresyon modelindeki, aracı değişkenler kaygılı bağlanma, kaçınmacı bağlanma ve dissosiyatif yaşantıların modele girmesi sonucunda birinci modelde çocukluk çağı travmalarının yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma üzerindeki etkisine ilişkin regresyon katsayısının düştüğü ($\beta=.306 > \beta=.123$), ancak hala anlamlı olduğu, dolayısıyla aracı değişkenler kaygılı bağlanma, kaçınmacı bağlanma ve dissosiyatif yaşantıların çocukluk çağı travmaları ile yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkiye *kısmi aracılık* ettikleri, çocukluk çağı travmalarının regresyon katsayısındaki düşüşün anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yürütülen Sobel testi sonucunda ise kaygılı bağlanma ($z=4.412$; $p=.000$), kaçınmacı bağlanma ($z=2.823$; $p=.005$) ve dissosiyatif yaşantılar ($z=3.385$; $p=.001$) aracı değişkenlerinin hepsi için anlamlı olduğu bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ile romantik ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkide yakın ilişkilerde bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracılık rolüne ilişkin model Şekil III'de verilmiştir.

Şekil III. Çocukluk Çağı Travmaları ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişkide, Yakın İlişkilerde Kaygılı Bağlanma, Kaçınmacı Bağlanma ve Dissosiyatif Yaşantıları Aracılık Rolüne İlişkin Model

5. TARTIŞMA

“Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişki: Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantıların Aracılık Rolünün İncelenmesi” başlıklı bu doktora tez çalışması, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı’ndaki *“Psikotravmatoloji ve Psikotarih Araştırmaları Birimi”*nde hazırlanmıştır. Bu doktora tez çalışmasının temel amacı; üniversite öğrencisi kadın ve erkeklerin çocukluk çağı travmaları ile romantik ilişkilerde psikolojik şiddet maruziyeti arasındaki ilişkide kaygılı/kaçıngan bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracılık rolünün incelenmesidir. Araştırmanın örneklemi İstanbul’da üniversitede öğrenimine devam eden ve en az altı aylık romantik bir ilişkisi bulunan 465 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların %55.3’ü kadın (n=257; yaş ort=23.16), %44.7’si ise erkek öğrencilerden (n=208; yaş ort=22.87) oluşmaktadır. Bir yakın ilişki şiddeti türü olarak psikolojik flört şiddeti, bireyin ruhsal sağlığı açısından uzun vadeli olumsuz etkileri ve diğer flört şiddeti türlerinin öncülü ya da parçası olması nedenleriyle toplumsal bir halk sağlığı sorunu olmakla birlikte genellikle partnerler arasında gizli tutularak yaşanması, psikolojik şiddet davranışlarının yeterli ölçüde bilinmemesi ve adli süreçlere çok az ölçüde yansması sebebiyle kısıtlı sayıda araştırmaya konu olmuştur. Klinik adli psikoloji, modern psikotravmatoloji ve dissoanalitik ekol perspektifinden gerçekleştirilen bu çalışmanın, psikolojik flört şiddetinin klinik ve adli süreçler içinde tanımlanması, anlaşılması ve bu psikolojik flört şiddetine yönelik gerekli müdahalelerin planlanması için önemli olan risk faktörlerinin belirlenmesi adına literatüre değerli bilimsel katkılar sağlamasının yanı sıra psikolojik flört şiddetinin önlenmesine dair psikotoplumsal politikaların geliştirilmesini de olanaklı kılması öngörülmektedir. Bu bölümde çalışmadan ortaya çıkan bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde *“Modern Psikotravmatoloji ve Dissoanaliz Kuramı”* temel alınarak tartışılmaktadır.

5.1. Modern Psikotravmatoloji ve Dissoanalitik Ekol Açısından Çalışmanın Hipotezlerinin Değerlendirilmesi

“Çocukluk döneminde ebeveynleri arasında fiziksel ve duygusal şiddete şahit olan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları, çocukluk döneminde ebeveynleri arasında fiziksel ve duygusal şiddete şahit olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir.” olarak ifade edilen ilk hipotezimiz doğrulanmıştır (Bkz. Tablo XXI; XXIV). Çocukluk döneminde ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olanların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamaları (ort=28.89) ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olmayanların ortalamalarına göre (ort=23.38) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo XXI). Çocukluk döneminde ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olanların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamaları (ort=27.74) ebeveynleri arasında duygusal şiddete şahit olmayanların ortalamalarına göre (ort=21.25) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo XXIV). Bir diğer ifade ile, çocukluk döneminde ebeveynleri arasında fiziksel veya duygusal şiddete şahit olan katılımcılar şu anki romantik ilişkilerinde partnerleri tarafından daha fazla psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Modern psikotravmatoloji alanının ülkemizdeki öncü ismi Öztürk’e göre bir gerçeklik -şiddetin- inkarında bireyler ve toplumlar travmatize edilmektedir ki, istismarcıları tarafından adeta kurban edilen birey ve toplumlar bu gerçeklik -şiddet- inkarında objeleştirildiği için bir karton gibi kesilebilir ya da bir vazo gibi yüksekten atılabilir. Postmodern toplumlarda psikolojik şiddet ile yakın ilişki dinamikleri bulunan objeleştirme kapanı fenomeninin, erkeklerden kadınlara olan yönelimde daha az görüldüğü ifade edilmekte olup genellikle ilişkilerde ilk 3-5 yıllık sürelerde yaşantılandığı ancak daha uzun süreli olanlarına da nadiren rastlandığı belirtilmektedir (Öztürk, 2022b). Yapılan çalışmalara bakıldığında, çocukluk döneminde aile içi şiddete şahit olan kişilerin aile içi şiddete şahit olmayan kişilere oranla romantik ilişkilerinde 2-4 kat daha fazla flört şiddetine maruz

kaldığı görülmektedir (Akış ve ark., 2019; Karsberg ve ark., 2019). Konuyla ilgili alanyazındaki çalışmalar çocukluk döneminde aile içi şiddete tanık olma ile flört şiddeti arasındaki pozitif korelasyona işaret etmektedir (Callaghan ve ark., 2018; Gover ve ark., 2008; Milletich ve ark., 2010; Jennings ve ark., 2013; Kaukinen ve ark., 2015). Karlsson ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında ebeveynleri arasında şiddete şahit olan kişilerin flört şiddeti deneyimleme risklerinin daha yüksek olduğu, aynı zamanda bu kişilerin flört şiddetine karşı daha fazla kabullenici tutum sergilediği görülmüştür. Aydın'ın (2018) doktora tez çalışmasında ebeveynleri arasında fiziksel şiddete şahit olan üniversite öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma düzeylerinin olmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir ki bu sonuç bulgumuzla paralellik göstermektedir. Genel olarak, hipotezimiz doğrultusunda elde ettiğimiz bulguların literatürle uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Travmatik yaşantılarını metabolize ya da nötralize edemeyen genç yetişkinler kendi istismarcılarına bağlanabilmekte (attachment to perpetrator) hatta onlarla identifikasyon kurabilmektedirler. Bir diğer ifade ile travmalarını sindiremeyen bireyler maksimal oranda istismarcıya dönüşebilmektedir (Öztürk, 2020a; Ross & Halpern, 2009). Ebeveynleri arasında fiziksel ya da duygusal şiddete tanık olan çocuklar, şiddeti bir çözüm yolu olarak gözlemlemekte ve sorunların üstesinden gelmek için gerekli olan işlevsel baş etme mekanizmalarını geliştirememektedir. Sosyal öğrenme teorisi temelinde düşünüldüğünde; ebeveynlerinin birbirine şiddet uyguladığı bir ailede büyümek, saldırganlığın romantik ilişkinin normal bir etmeni olarak algılamasına yol açabilmektedir (Riggs & O'Leary, 1989; Shorey ve ark., 2008). Sosyal öğrenme teorisine göre, birey çocukluğunda ebeveynlerinin ilişkisinde gözlemlediği pek çok davranış kalıbını model olarak almaktadır. Kişi ebeveynlerinin ilişkisinde şiddete tanık olduğunda ise ileride bu davranışı modelleyerek flört ilişkisinde partnerine şiddet sergileyebilmektedir. İlaveten, çatışmayla başa çıkma ve problem çözme becerileri konusunda aile içinde gözlemlediği beceri repertuarının zayıf olması (iletişim becerileri, duyguları

düzenleme becerileri ve uzlaşma sağlama becerileri gibi) de bu kişilerin şiddete bir sorun çözme yöntemi olarak başvurmasına yol açabilmektedir (O’Leary, 1988). Çocukluk döneminde ebeveynleri arasında şiddet yaşantısını gözlemleyen bireylerin şiddeti normalleştirdiği görülmektedir. Bu durumda, erkeklerin şiddet uygulamayı, kadınların ise bu şiddete boyun eğmeyi hatta hoş görmeyi ve kabullenmeyi kanıksadıkları anlaşılmaktadır (Akcan, 2020).

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin %68.4’ünün çocukluklarında ebeveynleri arasındaki duygusal şiddete, %35.5’inin ise fiziksel şiddete şahit olduğu bulunmuştur. Kadınların ebeveynleri arasında fiziksel ve duygusal şiddete şahit olma oranı sırasıyla %41.6 ve %85.2 iken erkeklerin ebeveynleri arasında fiziksel ve duygusal şiddete şahit olma oranları sırasıyla %27.9 ve %47.6 olarak bulunmuştur (Bkz. Tablo V). Bu çalışmada kadınlar ebeveynleri arasında fiziksel ve duygusal istismara erkeklerden daha sık şahit olduklarını bildirmiştir (Bkz. Tablo VI). Bu durumun, kadınların ebeveynlerinin ilişkisindeki sorunlara daha duyarlı ve şiddet hakkında farkındalıklarının daha yüksek olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. İlgili literatüre göre erkeklerin çiftler arasındaki şiddeti kabul düzeyleri kadınlardan daha fazladır (Fidan & Yeşil, 2018; Kepir-Savoly ve ark., 2014; Sezer & Sümbaş, 2018; Üstünel, 2020). Erkeklerin şiddeti daha kabul edilebilir bulmaları ebeveynleri arasında şiddeti de tanımlamalarını ve şiddet olarak değerlendirmelerini güçleştirebilir. Feminist yaklaşım toplumsal cinsiyet algısı ve kadın erkek eşitsizliğinin sonucu olarak, erkeğin kadın üzerinde hak sahibi olduğu ve kadının erkeğe boyun eğmesi gerektiği yönündeki beklentinin flört şiddetinin temel nedeni olduğunu savunmaktadır (Dobash & Dobash, 1992; Lloyd, 1991). Toplumsal cinsiyet rollerinin erken yaştan itibaren öğrenildiğine vurgu yapılan feminist yaklaşımda erkeğin kadın üzerinde hakimiyet kurması ve kontrol etmesinin adeta bir hak olarak görüldüğü ve bu nedenle şiddetin kabul edilebilir algılandığı ifade edilmektedir (Lenton, 1995; Walker, 1984). Bizim çalışmamızda elde edilen, erkeklerin ebeveynleri arasında şiddete daha nadir şahit olmaları şeklindeki bulgunun, onların toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle şiddet

kabul düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Leonard & Senchak, 1996; Smith, 1990; Set, 2020).

“Çocukluk çağı travmalarına maruz kaldığını bildiren katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları, çocukluk çağı travmalarına maruz kalmadığını bildirenlere göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir.” olarak ifade edilen ikinci hipotezimiz doğrulanmıştır (Bkz. Tablo XXVII). Çocukluk çağında herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını bildirenlerin Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamaları (ort=30.64) maruz kalmadığını bildirenlerin ortalamalarından (ort=18.06) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları bildirenler katılımcılar şu anki romantik ilişkilerinde daha fazla psikolojik flört şiddetine maruz kalmaktadır. Bununla birlikte, çocuklukta maruz kalınan şiddet türü sayısı arttıkça yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi de artmaktadır (Bkz. Tablo XXX). Dissoanalitik ekol çerçevesinde yakın ilişki dinamiklerine yönelik Öztürk tarafından yapılandırılan objeleştirme kapanı fenomeninin mağdurları, genellikle ebeveynlerinden doğru ve fonksiyonel bir rehberlik alamayan ve özellikle babasının duygusal ihmaline maruz kalan, kontrolcü bir annenin füzyonel bir yansıması yöneliminde ambivalan doğal baskıcı partnerlerinin kontrolünde yaşamaya alışan travmatize genç yetişkin erkek bireyler oldukları için bir “gerçeklik inkarı körlüğünde” adeta içine hapsedikleri bu sistemli psikopatojen köleleştirme ve itaatleştirme sürecinin farkına varamamaktadırlar. Objeleştirme kapanı fenomeni mağdurlarında kronik, kompleks ve kümülatif çocukluk çağı travmaları deneyimleri azımsanmayacak bir orandadır (Öztürk, 2022b). Aydın’ın (2018) çalışmasında katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça flört şiddetine maruz kalma düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Karabacak ve Kodan-Çetinkaya’nın (2015) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında aile içi şiddete maruz kalanların partnerleri tarafından kendilerine yönlendirilen şiddeti kabul etme düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Buna göre çalışmamızdan edinilen bulguların literatürle uyumlu olduğu

görülmektedir. Ailesi tarafından çocukluğunda travmatize edilen bireylerin ileriki yaşlarında partnerleri tarafından sergilenen şiddete karşı daha kabullenici bir tutum sergilemesinin, bu kişilerin benlik saygılarının düşük olması, ebeveynlerinden ve sosyal çevrelerinden yeterli destek algılamamaları, olumsuz ebeveyn tutumlarına maruz kalmaları, boyun eğici davranış şemalarının olması ve toplumsal cinsiyet algıları ile ilgili olabileceği düşünülmektedir (Kepir-Savoly ve ark., 2014; Kılınçer ve Tuzgöl-Dost, 2014; Kumcağız ve ark., 2018; Sezer & Sümbaş, 2018; Yolcu & Akbay, 2020). Psikotravmatoloji perspektifinden bakıldığında ise aile içinde erken yaşta kronik olarak travmaya maruz kalan bireyler, dissosiyatif mekanizmaları kullanarak örseleyici durumla başa çıkmakla birlikte ilerleyen yaşlarda tekrarlayan biçimde kendilerini travmatize edebilecek kişilerle ilişki kurmaya çabalayabilmekte ve reviktimizasyon deneyimleyebilmektedir (Derin, 2018; Derin & Öztürk, 2020; Öztürk, 2020b; 2021a).

Bu çalışmada katılımcılardan yarısından fazlasının (%60.6) çocukluğunda en az bir çocukluk çağı istismar ve ihmaline maruz kaldığı belirlenmiştir. Kadın katılımcılar (%76.3) erkeklere (%41.3) göre daha fazla çocukluk çağı istismarı bildirmiştir (Bkz. Tablo V). Alanyazında üniversite öğrencilerinin bildirdiği çocukluk çağı travma oranlarının %51.8 ile %65.4 arasında değiştiği görülmektedir (Aydın, 2018; Aydın & Öztürk, 2022; Karatay ve ark., 2018; Akış ve ark., 2019; Selçuk ve ark., 2018). Buna göre yaptığımız çalışmadan elde ettiğimiz bulguların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Bu çalışmada demografik bilgi formu ile değerlendirilen çocukluk çağı travma maruziyeti bildirimlerine göre katılımcıların %48.2'si fiziksel istismara, %12.1'i cinsel istismara, %73.4'ü duygusal istismara, %20.2'si ekonomik istismara, %7.8'i fiziksel ihmale ve %47.2'si duygusal ihmale maruz kalmıştır (Bkz. Tablo V). İlgili değerlendirmede katılımcılara çocukluk çağında maruz kaldıkları istismar ve ihmal türleri sorulmuş ve birden fazla seçenek işaretleyebilmişlerdir. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden aldıkları puanlara göre ise katılımcıların; %23.2'si fiziksel istismara, %22.4'ü cinsel istismara, %35.1'i duygusal istismara, %40'ı fiziksel ihmale ve %43'ü duygusal ihmale

maruz kalmıştır (Bkz. Tablo XVII). Bu çalışmada, kadınların çocukluk döneminde maruz kaldığı cinsel istismar (%14.8) ve duygusal istismar (%78.6) oranları erkeklere göre (sırasıyla %5.8 ve %61.6) anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo V). Önceki çalışmalarda, kadınların çocukluk döneminde erkeklere göre daha sık cinsel istismara maruz kaldığı görülmüştür ki bu sonuçlar bizim bulgularımızla paraleldir (Alparslan, 2014; Pereda ve ark., 2009; Tıraşçı & Gören, 2007).

“Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II kaygılı/kaçınan bağlanma alt ölçekleri toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler vardır.” olarak ifade edilen üçüncü hipotezimiz doğrulanmıştır (Bkz. Tablo XX). Yakın ilişki dinamiklerinde şiddet ve kaygılı/kaçınan bağlanma ile fonksiyon geçişleri olan *“Modern psikotravmatoloji: travma ve dissosiyasyon”* çalışmaları, kronik çocukluk çağı travmalarının hem kısa hem de uzun dönemli ruhsal sonuçlarının bütünü demek olan dissosiyatif bozukluklar ve travma sonrası stres bozukluğu tanıları temel alınarak yürütülmektedir. Çocukluk çağı travmalarıyla en yakın ilişkiyi gösteren dissosiyatif bozukluklar ve travma sonrası stres bozukluğu, modern psikotravmatoloji uygulamalarının ana bileşenlerini ve esas psikiyatrik tanılarını oluşturmaktadır (Öztürk, 2022a). Öztürk (2022b)’ün dissoanalitik ekolü, ikili ilişkilerde şiddet, travma ve dissosiyasyon arasındaki ilişki dinamiğini objeleştirme kapını fenomeni kapsamında ele almakta olup, dominant sevgili ya da eşlerin, bütün psikopatojen enerjisini partnerini uşaklaştırmak yani nesneleştirmek hatta onu mutlak gerçeklikten uzaklaştırmak için kullandığını ifade etmektedir ki, bu perspektif temel alındığında mağdurun, dominant partnerine karşı kaygılı/kaçınan bağlanma geliştirebileceği düşünülebilir. Çalışmada kadınların kaygılı bağlanma ortalamaları daha yüksek bulunmuşken erkeklerin kaçınan bağlanma ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Kaygılı ve kaçınan bağlanma ile psikolojik flört şiddetine maruz kalma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir.

Katılımcıların kaygılı veya kaçınan bağlanma düzeyleri arttıkça şu anki romantik ilişkilerinde maruz kaldıkları psikolojik şiddet düzeyi de artmaktadır. Bu bulgu, önceki çalışmalarda gözlenen güvensiz bağlanma ve psikolojik flört şiddeti mağduriyeti arasındaki pozitif ilişkiye uyumludur (Karakurt ve ark., 2013; Oka ve ark., 2016; Toews ve ark., 2005). Literatürdeki pek çok çalışma güvensiz bağlanan kişilerin yakın ilişkilerinde şiddete maruz kalma ya da bu olumsuz davranışları uygulama riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Bookwala & Zdaniuk, 1998; Gormley 2005; Oka ve ark., 2014). Bununla beraber, kimi çalışmalarda yalnızca kaygılı bağlanma ile psikolojik flört şiddeti arasında anlamlı ilişki gözlenmiştir (Bonache ve ark., 2016; Henderson ve ark., 2005; Riggs ve Kaminski, 2010). Kılınçer ve Tuzgöl-Dost (2014) çalışmasında ise yalnızca kaçınan bağlanma flört şiddetinin yordayıcısı olarak bulunmuştur. Bu çalışmaların yanı sıra son yıllarda yapılan çalışmaların yarıya yakınında psikolojik flört şiddeti ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir (Oka ve ark., 2014; Tougas ve ark., 2016; Velotti ve ark., 2018). Öztürk (2020a) güvensiz bağlanma biçimine sahip bireylerin ilişkilerinde “mesafe” ve “ayar” sorunları yaşadığına dikkat çekmekte, bu kişilerin hiç ilişki kuramama-yapışıp kalma ve tepkisizlik-aşırı tepkisellik arasında gelgitler yaşadıklarını vurgulamaktadır. Erken dönemde yanlış çocuk yetiştirme stilleri kaynaklı güvenli bağlanma geliştiremeyen bireylerin yetişkinlikte romantik ilişkilerinde reviktimize olma risklerinin güvenli bağlanan kişilere göre yüksek olduğu bilinmektedir (Alexander & Schaeffet, 1994; Barack, 1991; Öztürk, 2020a; 2021b, Ross & Halpern, 2009).

Bağlanma kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, kaygılı bağlanan bireylerin terk edilme kaygısıyla partnerin yakınlığını yeniden sağlamak için şiddeti bir başa çıkma mekanizması olarak kullanabilirken kaçınmacı bağlanan kişilerin ilişkideki yakınlığı fazla buldukları ve mesafe oluşturmak istedikleri için partnerine yönelik şiddet sergileyebildiği düşünülmektedir (Velotti ve ark., 2018). Güvenli bağlanma, yaşamsal öneme sahip temel ihtiyaçlardan biri olarak işlev görmekteyken bağlanma mekanizması disfonksiyonel bir biçimde

gelişmiş olan kişiler, bağlanma figürünü kaybetme tehdidi hissettiğinde bu stresle başa çıkamayarak olası ayrılığı engellemek ve bağlanma figürü ile ilişkisinin devamlılığını sağlamak amacıyla saldırgan davranışlara yönelebilmektedir (Bartholomev, Henderson, & Dutton, 2001). Bir çocuğun bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ve onun ihtiyaçlarını karşılaması güvende olma hissini oluşturmaktadır ve bu durum bireylerin ileride ilişkilerine değer vererek devam etme cesareti bulabilmesini sağlar. Bağlanma figürlerini verdiği güven duygusu bireylerin duygu düzenleme stratejileri geliştirmesine ve stresin yönetilebilir olup engellerin aşılabileceğine dair inanç duymasına olanak tanır. Güvenli bağlanma geliştiren kişiler yetişkinlerin stresli durumlarda kendini sakinleştirebilme becerisine sahipken kaygılı bağlanmaya sahip yetişkinler duygularını düzenleyebilmek için partnerlerinden yakınlık, sevgi ve destek elde etmek için ısrarlı bir çaba gösterirler. Kaygılı bağlanan kişiler partnerinin ilgi ve desteğini kaybetmemek için kendisine yöneltilen psikolojik şiddet davranışlarını görmezden gelmeye veya tolere etmeye mecbur hissedebilir. Kaygılı bağlanma stiline sahip bireyler terk edilme ve yalnız kalma kokusunun tetiklenmesiyle duygusal açıdan zarar gördüğü ilişkiyi sürdürebilirler (Aydın & Gölge, 2022).

Bu çalışmada, katılımcıların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Ölçeğinin kaygılı ve kaçınan bağlanma alt boyutlarından aldıkları toplam puanlar ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bir diğer ifade ile, kaygılı ve kaçınan bağlanma düzeyi arttıkça çocukluk döneminde maruz kalınan travma düzeyi de artmaktadır. Ayrıca Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında kaygılı bağlanma ile fiziksel/cinsel istismar ve fiziksel/duygusal ihmal arasında; kaçınan bağlanma ile fiziksel ve duygusal ihmal arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo XX). Literatürdeki pek çok çalışma güvensiz bağlanan kişilerin çocukluk çağı travmalarına maruz kalma düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Stalker & Davies, 1995; Şenkal & Işıklı, 2015; Toof, Wong,

& Devlin, 2020). Erözkan (2016) 911 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada fiziksel, duygusal, cinsel istismar ile fiziksel ve duygusal ihmalin güvenli bağlanma ile negatif; korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma ile pozitif ilişkili olduğunu bulmuştur. Buna göre yaptığımız çalışmadan elde ettiğimiz bulguların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Bağlanma sistemi üzerindeki en yıkıcı etkinin travma olduğu ifade edilmektedir. Öztürk ihanet travmasını; “*mağdurun yakın olduğu, destek ve hayatta kalmak için güvendiği biri tarafından gerçekleştirilen travma*” olarak tanımlar. Aile içinde ebeveynden çocuğa yönelen ve yaşamak için ebeveynlerinin bakım ve desteğine muhtaç olan çocuğu travmatize eden istismar ve ihmal davranışları sonucu “*ihanet travması*” fenomeni ortaya çıkmaktadır. İhanet travması çocukta hem bağlanma mekanizmasının bozulmasına hem de güven duygusunun sarsılmasına yol açar. Yıkılan güven duygusu ve deforme bir bağlanma paterni ile birlikte çocuk hayatta kalmak için dissosiyatif savunmalara sığınmaktadır (Freyd, 1994; 1996; Öztürk, 2020a; 2021a; 2022d).

Bu çalışmada Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğinden aldıkları puan kesme noktası 30 ve üstü olan kadınların oranı %19.5 ve erkeklerin oranı %11.1 olarak bulunmuştur (Bkz. Tablo XVIII). Çalışmada kadın katılımcıların DES 30 kesme puanı ve üstü dissosiyatif yaşantılarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, kadınların daha şiddetli dissosiyatif yaşantılara sahip olduğu yönündeki alanyazındaki çalışmalarla uyumludur (Öztürk, 2018; Ross, Duffy, & Ellason, 2007; Şar, Akyüz, & Doğan, 2007; Şarlak & Öztürk, 2018). Dissosiyatif yaşantıların kadınlarda daha yüksek oranda gözlenmesi, kadınların çocukluk çağında fiziksel, duygusal ve cinsel istismara yoğun maruziyeti ve erkeklerin dissosiyatif belirtilerini gizleme eğiliminde olup tedavi için başvuramamaları ile açıklanmaktadır (Şarlak & Öztürk, 2018). DES 30 kesme noktası ve üstü puanlar patolojik düzeyde dissosiyatif yaşantıların varlığına işaret etmektedir. Patolojik düzeyde dissosiyatif yaşantı ile çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında; 30 ve üstü DES puanı alan katılımcıların çocukluk çağı travmaları, kaygılı bağlanma düzeyleri ve partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz

kalma ortalamaları DES puanı 30'un altında bulunan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmada, dissosiyatif yaşantısı olan katılımcıların psikolojik flört şiddetine maruz kalma ortalamaları (ort=43.78) dissosiyatif yaşantısı bulunmayan katılımcıların ortalamalarından (ort=22.54) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo XLIV). Iverson ve arkadaşları (2013) gerçekleştirdikleri boylamsal çalışmada dissosiyatif yaşantıları daha fazla olan kadınların romantik ilişkilerinde reviktimize olma risklerinin arttığını bulmuştur. Doktora tez çalışmamızın, dissosiyasyon ve flört şiddeti arasındaki ilişkinin anlaşılması bakımından alanyazınına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dissosiyasyon, bir savunma mekanizması olarak bireyde flört şiddetine maruz kalmanın oluşturduğu yoğun stres, şok, yaşamsal tehdit ve zihin karışıklığı ile kişinin başa çıkmasını belirli ölçüde kolaylaştırabilmektedir. Dissosiyasyon aracılığı ile birey ilişkisinde yaşadığı acıyı partnerinden ayırarak ya da bölerek romantik ilişkisinin sürekliliğini “görünürde” korur. Flört şiddeti mağdurlarının ilişkilerindeki duygusal bağı korumak için bu istismara dair farkındalığı dissosiyatif mekanizmalar ile kendilerinden uzaklaştırabildikleri düşünülmektedir (Zerubavel ve ark., 2018). Öte yandan, dissosiyatif yaşantıların sıklığı, süresi ve şiddeti arttıkça yeniden mağdur olma riski de aynı oranda artmaktadır. Çalışmamızın bu konudaki bulgusu, dissosiyatif kişilerin reviktimizasyon risklerinin daha fazla olması ile açıklanabilir. Dissosiyatif yaşantısı daha şiddetli olan kişiler, bilinç bellek ve kimlik arasındaki kopukluktan dolayı kendilerini travmatize edebilecek partnerleri seçiyor ve şiddet döngüsünü tekrar tekrar yaşıyor olabilirler (Webermann ve ark, 2014; Zerubavel ve ark., 2018).

Doktora tez çalışmamızda dissosiyatif yaşantısı kesme puanı 30 ve üstünde olan katılımcıların çocukluk çağı travma ortalamaları (ort=47.51) dissosiyatif yaşantısı kesme puanı 30'un altında bulunan katılımcıların ortalamalarından (ort=37.56) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. XLIII). Bir diğer ifade ile, patolojik düzeyde dissosiyatif yaşantısı bulunan kişiler daha fazla çocukluk çağı travmaları bildirmiştir. Ayrıca, çalışmaya göre katılımcıların

Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği toplam puanları ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır (Bkz. Tablo XX). Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça dissosiyatif yaşantılarının arttığı görülmektedir. Dissosiyasyonun erken yaşta başlayan, kronik çocukluk çağı travmaları ve şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile başa çıkarak hayatının sürdürmek için çocuğun başvurduğu psikolojik bir savunma mekanizması olduğu bilinmektedir. Çocukluk yıllarında bireyler, ebeveynleri tarafından maruz kaldıkları fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmalin olumsuz ve yıkıcı etkilerine katlanarak gelişimini sürdürmek amacıyla dissosiyasyon olarak travmalarıyla başa çıkmaya çalışmaktadır. Dissosiyasyon kişinin travma esnasında deneyimlediği acı, dehşet, üzüntü ve yaşamsal risk altında hissetme duygularını belirli ölçüde engelleyerek travmatik açmazda yaşamını sürdürmesine olanak tanımaktadır. Çocukluk çağında maruz kalınan istismar ve ihmal ile yetişkinlikte deneyimlenen dissosiyatif yaşantıların düzeyi arasındaki güçlü ilişki önceki çalışmalarda belirgin biçimde ve defalarca gösterilmiş olup bu çalışmanın bulguları ile uyumludur (Bebermeir, Möllering, & Neuner, 2015; Boysan ve ark., 2009; Dalenberg & Palesh, 2004; Foote ve ark., 2006; Öztürk, 2020a; 2023a; 2023b).

5.2. Romantik İlişkiye Dair Özellikler Açısından Çalışmanın Hipotezlerinin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada katılımcıların hem şu andaki romantik ilişkisindeki partneri hakkında hem de daha önceki romantik ilişkileri hakkında bulgulara ulaşılmıştır. Katılımcıların geçmiş romantik ilişkilerinde maruz kaldığı flört şiddeti incelendiğinde; %9.7'si fiziksel flört şiddetine, %7.8'i cinsel flört şiddetine ve %96.1 psikolojik şiddetine maruz kaldığını bildirmiştir (Bkz. Tablo XIV). Konuyla ilgili alanyazına bakıldığında; fiziksel flört şiddeti oranları %5.6-16.4, cinsel flört şiddeti oranları %3.9-13.2 ve psikolojik şiddet oranları %48-90 arasında değişmektedir (Aba, 2008; Açıkgöz ve ark., 2018; Alan Dikmen ve ark., 2018; Karatay ve ark., 2018; Neufield ve ark., 1999; Polat ve ark., 2016; Selçuk ve ark., 2018). Bu çalışmada elde

ettiğimiz bulgulara göre geçmişte yakın ilişkilerde daha yoğun gözlemlenen fiziksel şiddet, artık günümüzde büyük oranda psikolojik şiddete evrilmiştir (Öztürk, 2020a; 2022b). Literatürdeki bulgulara paralel olduğu görülen sonuçlarımıza göre romantik ilişkide en yaygın yaşanan şiddet türü psikolojik flört şiddetidir. (Makepeace, 1981; Neufield ve ark., 1999; Straus, 2006). Psikolojik flört şiddeti, fiziksel bir zarar oluşturmamakla birlikte kişiyi ruhsal açıdan yaralayan davranışlardır. Psikolojik şiddet, fiziksel bir etki bırakmaması nedeniyle şiddetin daha hafif bir biçimi olarak algılanabilir, kişilerin bu konuda farkındalığı daha düşük olabilir ya da bu durum karşısında nasıl tepki vermeleri gerektiğini ve yasal hakları konusunda bilgi sahibi olmayabilirler. Psikolojik flört şiddeti çoğunlukla kronik ve tekrarlayan bir biçimde yaşandığı ve birey üzerindeki etkisinin birikimli olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Psikolojik flört şiddetinin birey üzerindeki olumsuz etkilerinin başında özgüvensizlik, değersizlik, bağımlılık, uyku ve yeme sorunları, depresyon, yoğun suçluluk, kaygı ve korku duyguları, sosyal ilişkilerde sorunlar ve intihar eğilimi görülmektedir (Coker ve ark., 2002; Follingstad, 1990; O’Leary, 1999; Sackett & Saunders, 1999). Birey üzerindeki travmatik etkileri ve hukuki sonuçları nedeniyle psikolojik flört şiddeti; modern psikotravmatoloji, viktimoloji, adli psikoloji, klinik psikoloji, psikiyatri ve adli psikiyatriye konu teşkil etmektedir. Bizim çalışmamız psikolojik şiddete maruz kalmada, bireyin kendisi ile ilişkili (ailesi, geçmiş ilişkileri, psikolojik tedavi öyküsü), partnerine ait (eğitim durumu, yaşı) ve ilişkiye dair özelliklerin (ilişkinin süresi, ayrılma barışma sıklığı) etkilerinin aynı çalışma içinde incelenmesi bakımından literatüre önemli katkı sağlamaktadır.

“Şu anki ilişkiden önceki romantik ilişki sayısı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır.” olarak ifade edilen dördüncü hipotezimiz doğrulanmıştır. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin daha önceki romantik ilişki sayıları arttıkça şu anki ilişkilerinde psikolojik flört şiddeti maruziyetlerinin de arttığı görülmüştür (Bkz. Tablo XXXI). Çalışmada katılımcılarının

%19.6'sının şu anki partnerlerinin ilk romantik ilişkileri olduğu, %29.2'sinin daha önce bir romantik ilişkisi, %23'ünün daha önce iki romantik ilişkisi, %28.2'sinin daha önce üç veya daha fazla romantik ilişkisi olduğu bulunmuştur (Bkz. Tablo VII). Literatürde pek çok çalışma bir ilişkide şiddete maruz kalmanın sonraki ilişkilerde şiddet maruziyeti riskini artırdığını göstermektedir (Halpern, Spriggs, Martin, & Kupper, 2009; Kemp, Green, Hovanitz, & Rawlings, 1998; Smith, White, & Holland, 2003; Williams, Connolly, Pepler, Craig, & Laport, 2008). Çalışmamızı destekleyen bir başka araştırmada, Gómez (2011) ergenlik döneminde romantik ilişkisinde flört şiddeti deneyimleyen kadın ve erkeklerin yetişkinlikte de yakın ilişkilerinde şiddet sergileme ya da şiddete maruz kalma risklerinin arttığını ifade etmektedir. Buna göre yaptığımız çalışmadan elde ettiğimiz bulguların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Türkiye’de yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin ilişki sayısı ile çiftler arası şiddeti kabul etme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Elde edilen bulgu, üniversite öğrencilerinin daha önceki ilişkilerinde şiddete maruz kalmamalarına bağlı olarak şiddet kabul düzeylerinde ilişki sayısına göre farklılık oluşmaması ile açıklanmaktadır (Kepir-Savoly ve ark., 2013).

Reppucci ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında flört şiddetine uğrama açısından aile geçmişi (aile içi şiddete maruz kalma ya da tanıklık etme), sosyal çevresi (sosyal destek görmeme, dezavantajlı çevrede yaşama) ve önceki olumsuz cinsel deneyimleri gibi birçok risk faktörüne sahip olan bireylerin birden çok ilişkide şiddet maruz kalma olasılığının arttığı bulunmuştur. Bir flört ilişkisinde şiddet deneyimleyen kişiler benzer bir deneyimi sonraki ilişkilerinde de yaşayabilmektedir. Bizim çalışmamızda romantik ilişki sayısının artmasıyla birlikte psikolojik flört şiddetine maruz kalma durumunun artması katılımcıların önceki ilişkilerinde de flört şiddetine maruz kalmış olabilecekleri ve sonraki partnerlerini de yine kendi travmalarını tekrar edecek biçimde seçmiş olabileceklerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca çalışmamızda geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren

katılımcıların şu anki ilişkilerinde psikolojik şiddet maruziyeti (ort=38.52), ortalamaları daha önceki ilişkilerinde flört şiddetine maruz kalmadığını bildiren katılımcıların şu anki ilişkilerinde psikolojik şiddet maruziyeti (ort=12.24) ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo XXXV). Kadın ve erkek katılımcılar ayrı ayrı incelendiğinde de benzer şekilde; geçmiş bir romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren kadın ve erkeklerin şu anki ilişkilerinde psikolojik şiddet maruziyeti (sırasıyla ort=35.84, 42.96), ortalamaları daha önceki ilişkilerinde flört şiddetine maruz kalmadığını bildiren kadın ve erkeklerin şu anki ilişkilerinde psikolojik şiddet maruziyeti (sırasıyla ort=7.13, 17.21) ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo XXXVI, Tablo XXXVII). Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan üniversite öğrencilerinin psikolojik şiddete maruz kalmayanlara göre şu anki romantik ilişkisinde daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldığı görülmüştür. Jouriles ve arkadaşları (2017) ergenlerle gerçekleştirdiği boylamsal çalışmada kabuslar görme, kaçınma davranışları, kolay irkilme, yabancılaşma gibi travma belirtilerinin daha önce flört şiddeti yaşayan bireylerin ilerleyen dönemde reviktimize olmasını yordadığını bulmuştur. Bir diğer ifadeyle, romantik ilişkisinde şiddete maruz kalan kişilerin bu şiddetten olumsuz etkilenmeleri sonucu doğan travma belirtileri gelecekte yeniden mağdur olma olasılığını arttırmaktadır. Modern psikotravmatoloji ve dissoanaliz kuramı, reviktimizasyon riski üzerinde getirdiği açıklamada şiddet mağdurlarının yaşadıkları acıdan kaçınmak için başvurdukları dissosiyatif savunmaların kişinin şiddet döngüsünde kalma süresini uzattığını vurgulayarak bulgularımızı desteklemektedir (Öztürk 2022a; 2022c).

Çalışmada katılımcıların %70.3'ünün partnerlerinin eğitim seviyesinin üniversite, %6.2'sinin yüksek lisans/doktora, %18.9'u ise lise düzeyinde olduğu bulunmuştur (Bkz. Tablo VII). Çalışmada partnerin eğitim düzeyi ile romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma toplam puanı arasında istatistiksel açıdan bir anlamlı ilişki gözlenmemiştir (Bkz. Tablo XXXI). Bu bulgunun, çalışmada katılımcılarının eğitim düzeylerinin büyük oranda üniversite ve üstü

seviyede olması (%76.5) ve eğitim düzeyi düşük olan partnere sahip katılımcıların örneklemede yeterince temsil edilmiyor olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Bkz. Tablo VII). Bununla beraber, psikolojik şiddet ölçeğinin alt alanları değerlendirildiğinde; partnerin eğitim düzeyi ile “*özgürlüklerin kısıtlanması ve kıskançlık*” puanı arasında negatif yönlü ve “*suçlama*” puanı ile pozitif yönlü bir ilişki olduğu gözlenmiştir (Bkz. Tablo XXXI). Diğer bir ifadeyle, partnerin eğitim düzeyi arttıkça kişiler romantik ilişkilerinde partnerleri tarafından daha az kıskanıldıklarını ve özgürlüklerinin kısıtlandığını ancak daha fazla suçlandıklarını bildirmektedir. Çalışmamızla metodolojik açıdan benzerlik gösteren ve 396 kadın katılımcıyla gerçekleştirilen bir araştırmada katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyi ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ve alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ki bu sonuç bulgumuzla paralellik göstermektedir (Utkan, 2019). Bu çalışmada partnerlerin yaş farkı arttıkça ilişkide maruz kalınan psikolojik şiddetin ise arttığı görülmüştür (Bkz. Tablo XXXI). Amerika’da gerçekleştirilen D.A.T.E. (Demand, Appreciation, Trust and Equality) projesinde, ergenlerde flört şiddeti hakkında kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Reppucci ve arkadaşlarının (2013) yürüttüğü proje kapsamındaki çalışmaya göre ergenlerin partnerleri ile aralarındaki yaş farkı arttıkça fiziksel, cinsel ve psikolojik flört şiddetine maruz kalma riskleri artmaktadır. Alanyazında evlilik içinde gerçekleşen yakın partner şiddetinde eşlerin yaş farkının risk oluşturduğu yönünde bulgulara rastlanmaktadır (Devkota, Niraula, Singh, Adhikari, Chakravartty, 2021; Kilgallen, Schaffnit, Kumogola, Galura, Urassa, & Lawson, 2022; Yount ve ark., 2012). Bizim çalışmamız üniversite örneklemi ile gerçekleştirilmiş olmakla birlikte genç yetişkinlikte de yaş farkının flört şiddetine maruz kalma bakımından risk oluşturduğu görülmektedir.

Doktora tez çalışmamızda üniversite öğrencilerinin %47.5’inin şu anki partneri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığı görülmektedir (Bkz. Tablo IX). Çalışmada kadın ve erkekler arasından partnerleri tarafından psikolojik şiddete uğrama bakımından anlamlı bir

farklılık olmadığı görülmüştür (Bkz. Tablo IX). Önceki çalışmalarda romantik ilişkilerde psikolojik flört şiddetine maruz kalma oranları benzer şekilde oldukça yüksek olarak gözlenmektedir (Aba, 2008; Alan Dikmen ve ark., 2018; Arslan ve ark., 2008; Murray & Kardatzke, 2007). Literatürde bazı çalışmalarda kadın üniversite öğrencilerinin psikolojik flört şiddetine maruz kalma oranları erkeklerden yüksek bulunurken (Çoban ve ark., 2020; Selçuk ve ark., 2018), konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalarda ise farklı sonuçlar bildirilmiş olup erkeklerin psikolojik flört şiddetine daha fazla maruz kaldığı yönünde bulgular elde edilmiştir (Foshee, 1996; Kılınçer & Tuzgöl Dost, 2014; McHugh, Rakowski & Swiderski, 2013). Alanyazındaki çalışmalar erkeklerin flört şiddetini kabul düzeylerinin daha yüksek olduğuna işaret etmektedir (Fidan & Yeşil, 2018; Karatay ve ark., 2018; Kepir-Savoly ve ark., 2014; Sezer & Sümbaş, 2018; Üstünel 2020). Bu çalışmada, erkek katılımcıların kadınlara göre daha az psikolojik flört şiddeti maruziyeti bildirmesi; partnerleri tarafından sergilenen psikolojik şiddet davranışlarını normalleştirmeleri ve kabullenmeleri ile açıklanmaktadır (Set, 2020).

Doktora tez çalışmamızda, üniversite öğrencilerinin psikolojik şiddete maruz kalma sürelerine bakıldığında; %53.9'u 1-6 ay boyunca, %21.3'ü 6 ay-1 yıl boyunca, %18.5'i 1-3 yıl boyunca, %6.2'si 3 yıldan fazla süre boyunca partneri tarafından psikolojik şiddet gördüğünü bildirmiştir (Bkz. Tablo X). Partnerine psikolojik şiddet gösterdiğini bildiren kadın ve erkeklerin oranı arasında anlamlı fark bulunmazken, partnerine kısmen psikolojik şiddet gösterdiği bildiren kadınların oranı (%29.2) erkeklerden (%16.8) anlamlı düzeyde yüksektir. Erkek katılımcıların (%78) kadınlara oranla (%63) büyük çoğunluğu ilişkide partnerlerine psikolojik şiddet göstermediğini bildirmiştir. Genel olarak bakıldığında; çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin %70.1'i partnerlerine psikolojik şiddet uygulamadıklarını, %23.7'si partnerlerine kısmen psikolojik şiddet uyguladıklarını ve %6.2'si partnerlerine psikolojik şiddet uygulamadığını bildirmişlerdir (Bkz. Tablo XIV). Kadın ve erkeklerin psikolojik şiddete maruz kalma oranlarında farklılık olmadığı halde erkeklerin partnerlerine psikolojik şiddet

sergilemediklerini bildirmeleri dikkat çekicidir. Bu durumun, erkeklerin çiftler arası şiddeti kabul düzeylerinin daha yüksek olması, bir diğer ifadeyle erkeklerin şiddet davranışlarını şiddet olarak nitelendirmemeleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Kepir-Savory ve ark., 2014; Sezer & Sümbaş, 2018). Öte yandan, psikolojik şiddet sergileme davranışı hakkında öz bildirim ölçeği ile bilgi toplanması karşılaştığımız sonuçlara neden olmuş olabilir. Psikolojik flört şiddeti genellikle ilişki içinde gizli tutulduğundan ve yok sayıldığından dolayı erkeklerin partnerlerine sergiledikleri şiddeti ifade etmedikleri düşünülmektedir (Üstünel, 2020).

Doktora tez çalışmamızda; partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların %27.1'i hakarete, %56.6'sı psikolojik baskıya, %19'u aşağılamaya, %9.5'i tehdide, %48'i bağırılmaya, %37.6'sı azarlanmaya, %13.6'sı küçük düşürülmeye, %45.2'si davranışlarının kontrol edilmesine, %31.2'si kişisel değerlerine saygı gösterilmemesine maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların %16.3'ü partnerlerinin kendi aile ve arkadaşlarıyla görüşmelerine engel olduklarını ve %19.5'i ise kendini geliştirmesine izin vermediğini ifade etmiştir (Bkz. Tablo IX). Psikolojik şiddet olarak maruz kalınan davranışların başında psikolojik baskı ve davranışlarının kontrol edilmesi gelirken bunu bağırma ve aşağılama izlemektedir. Çalışmamızla metodolojik açıdan benzerlik gösteren bir araştırmada katılımcı üniversite öğrencilerinin %15.2'si partneri tarafından bağırılmaya, %16.4 hakaret ve küfre, %10.8'i tehdide, %10.2'si azarlanmaya, %49,8 giyimine karışılmasına ve %22'si sosyal faaliyetlerinin kısıtlamasına maruz kaldığını bildirdikleri belirlenmiştir ki bu sonuç bulgumuzla paralellik göstermektedir (Alan-Dikmen ve ark., 2018). Öte yandan, bizim çalışmamız literatürdeki pek çok farklı psikolojik şiddet davranışına yer vererek bu alanda literatüre öncü bir katkı sağlamaktadır.

Doktora tez çalışmamızda; partneri tarafından yakınlık ve destek gibi duygusal ihtiyaçlarını ihmal edilmesine maruz kaldığını bildiren kadın katılımcıların oranı (%45) erkek katılımcıların oranından (%30) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo IX).

Çalışmada erkeklerin maruz kaldıklarını bildirdikleri psikolojik şiddet türleri içinde partnerinin kendisine bağırması (%57.8), aile ve arkadaşları ile görüşmesine engel olması (%24.4) ve kendini gerçekleştirmesine izin vermemesi (%26.7) oranları kadınlardan (sırasıyla %41.2, %10.7 ve %14.5) daha yüksek bulunmuştur. Karatay ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında kadın üniversite öğrencilerinin flört tutumu düzeylerine bakıldığında; “*görüreceği kişilere karar vermek*” ve “*kararlarında özgür bırakmak*” maddelerinde kabul düzeyleri erkeklere göre daha düşük bulunmuştur. Bu sonuca göre, kadınlar partnerlerinin sosyal yaşamlarında ve bireysel yaşamlarında verdikleri kararlara müdahale etmeyi daha normal karşılamakta ve psikolojik bir şiddet olarak algılamamaktadır. Bizim çalışmamızda erkeklerin partnerleri tarafından daha fazla sosyal ve bireysel kararlarında kısıtlama algılamasının kadınların bu davranışları normal karşılaması ve psikolojik şiddet olarak değerlendirmemesinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Bu bulgular romantik ilişkide kadınların partnerlerine daha fazla flört şiddeti sergilediği yönündeki araştırma sonuçları ile uyumludur (Foshee, 1996; Duval, Lanning & Patterson, 2020; Hettrich & O’Leary, 2007; Magdol ve ark., 1997). Psikolojik flört şiddeti nedenleri üzerine yapılan araştırmalarda en sık karşılaşılan etmenlerden birinin “*aşırı sahiplenme ve kıskançlık*” olduğu görülmektedir (Alan Dikmen ve ark., 2018; Çoban ve ark., 2020). Aşırı kıskançlık, partnerin bireyselliğinin önüne geçmek ve partneri kendine bağımlı kılmaya çalışmak şeklinde kendini göstermektedir. Çalışmamızda psikolojik baskı kurma ve partnerin davranışlarının kontrol edilmesinin kıskançlık ve aşırı sahiplenme nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Son yıllarda, zorlayıcı kontrol kavramı yakın ilişkilerdeki şiddeti açıklamak üzere ön plana çıkmıştır. “*Zorlayıcı kontrol (coercive control)*” kişinin partneri üzerinde hakimiyetini sürdürmek amacıyla hem şiddet içeren hem de şiddet içermeyen manipülatif stratejiler kullanarak partnerini zorlayıcı biçimde kontrol etmesidir. Johnson’a (2008) göre “*Kontrol bir sürekliliktir. Herkes partnerini bir dereceye kadar kontrol eder.*” Kontrol, partnerin günlük

yaşamını düzenlemek, kişisel özgürlüklerini kısıtlamak ve ona hükmetmek adına çeşitli taktiklerin zorlayıcı ve tekrarlayan bir şekilde kullanılmasıdır (Stark, 2007). Eylül 2012’de İngiltere, hükümetler arası aile içi şiddet tanımını zorlayıcı kontrolü kapsayacak şekilde genişletmiştir ve 2015’te yakın veya aile içi ilişki içinde ceza gerektiren bir suç olarak yasalaştırılmıştır. Bu yeni tanım; gözdağı verme, tecrit etme, mağdurları mali bağımsızlıklarından veya maddi varlıklarından mahrum bırakma ve günlük davranışlarını düzenleme dahil olmak üzere zorlayıcı kontrol davranışlarının aile içi şiddet kapsamında ele alınabileceğini ortaya koymaktadır. Mevzuata göre, bir kişinin başka bir kişiye karşı tekrar tekrar veya sürekli olarak kontrol edici ya da zorlayıcı davranışlarda bulunması ve davranışın mağdur üzerinde ciddi bir etki yaratması suç teşkil etmektedir (Robinson, Myhill, & Wire, 2018). Aile içi şiddetin özel bir biçimi olan zorlayıcı kontrol (coercive control) İngiltere ve Galler’deki yasal sistemde yakın zamanda yer almaya başlamış olmakla birlikte ülkemizde bu konuda henüz yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktora tez çalışmamızda elde ettiğimiz bulgular psikolojik flört şiddetinin yaygınlığına işaret etmenin yanı sıra psikolojik baskı uygulamak, partnerinin davranışlarını kontrol etmek, onun arkadaşları ve ailesiyle görüşmesinin ve kendisini geliştirmesinin engellenmesi gibi kontrol edici ve kısıtlayıcı psikolojik şiddet davranışlarının hem kadın hem de erkeklerde sıkça deneyimlendiğini göstermektedir. Bu noktada, yakın ilişkilerde deneyimlenen zorlayıcı kontrolün ülkemizde de yasal düzenlemeler kapsamına alınması oldukça elzemdir.

Öztürk (2021a/2022d) manipülasyon ve gaslightingi dominant partnerin diğerini kontrol etmek ve kendisine bağımlı kılmak için gerçekleştirdiği disfonksiyonel bir aile dinamiği olarak betimlemekte ve primitif kontrol odaklı ve itaat ettirici davranışların patolojik doğal romantik ilişkilerde de deneyimlenebildiğini vurgulamaktadır. Bir kişiyi kendi irade ve bilgisi dışında veya istemediği halde etkileme ve yönlendirme anlamına gelen psikolojik manipülasyonda; “bağımlı kılma”, “sürgüleme (kendi paradokslarına hapsedme)”, “aracılık-

istila”, “*yerme-değersizleştirme*”, “*yalan-pohpohlama*”, “*suçluluk hissettirme*” ile “*şantaj-tehdit*” en sık görülen davranış biçimleridir. Psikolojik manipülasyona uğrayan kişi davranış ya da görüş değişiklikleri gösterebilmektedir. Gaslighting ise, bir kişinin narsisist partneri tarafından kendisini yetersiz hissettirecek biçimde olumsuz bilgi ve yargıların belleğine yerleştirmesi yoluyla kendine dair yargılarını yeniden biçimlendirmesine neden olan davranışlara maruz kalmasıdır (Akiş & Öztürk, 2021). Öztürk (2021a/2022d) kadın düşmanlığın temelinde gelişen manipülasyon ve gaslightingın ataerkil normlar doğrultusunda kadının erkeğe itaat etmesi yönündeki beklentinin en patolojik ve uç formu olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir. Flört döneminde daha çok erkeğin kadına yönelik uyguladığı bir duygusal istismar olarak görülmekle birlikte çekinik doğallı erkekler de baskın yapılı kadın partnerleri tarafından manipülasyon ve gaslightinge uğrayabilmektedir (Öztürk, 2021a; 2022d). Bizim çalışmamızda görülen psikolojik şiddet türleri olan psikolojik baskı, kişisel değerlerine saygı göstermeme, bağırma, azarlama, hakaret, tehdit, küçük düşürülme, aile ve arkadaşlarla görüşmesine ve kendini geliştirmesine izin vermeme davranışları psikolojik manipülasyon ve gaslighting kavramları çerçevesinde ele alındığında; bu davranışların partneri kontrol etmek ve kendine bağımlı kılmak çabası olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada psikolojik şiddete maruz kalıp kalmama durumunda cinsiyete göre farklılaşma görülmemekle birlikte alt başlıklara baktığımızda erkeklerin daha fazla “*bağırılma, aile ve arkadaşlarla görüşülmesinin engellenmesi ve kendini geliştirmesine izin verilmemesi*” bildirmiş olup bu durumu dominant kadın partnerlerin kendilerini bağımlı kılarak kontrol etme çabasında bulundukları yönünde değerlendirmek mümkündür (Akiş & Öztürk, 2021; Öztürk, 2021a; 2022d).

Kadınların psikolojik şiddet karşısındaki tepkilerinde ilk sırada ağlama, darılma ve konuşmama (%74.8) gelirken erkeklerin ise büyük çoğunluğu (%44.7) partnerinden psikolojik şiddet gördüğünde tepki vermeme ve içe kapanma davranışı sergilemektedir (Bkz. Tablo XI). Katılımcıların psikolojik şiddet görmesine rağmen partnerlerinden ayrılmamalarının

nedenlerinin başında ise “*her şeye rağmen partnerini sevmeye*” ve ikinci sırada “*partnerin bir gün düzeleceğine inanma*” gelmektedir (Bkz. Tablo XII). Alan-Dikmen ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında kadın üniversite öğrencilerinin flört şiddeti karşısında en çok verdiği tepki (%56) “*ağlama/darılma/kırılma/konuşmama*” olurken ilişkide şiddet görmelerine rağmen devam etme nedenleri arasına ilk sırada “*her şeye rağmen partnerimi seviyorum*” (%45) ve ikinci sırada “*partnerimin bir gün düzeleceğine inanıyorum*” (%33.8) gelmiştir ki bu sonuçlar bulgularımızla paralellik göstermektedir. Bu bulgular ışığında, flört şiddeti mağdurlarının bu şiddet davranışları karşısında pasif tepkiler verdiklerini ve hatta adeta tepkisiz kaldıklarını görmekteyiz. Bu şiddetin bir sevgi gösterme biçimi gibi algılanmasından kaynaklanıyor olabileceği gibi şiddet sonucu kişilerin özsaygılarının düşmesi, kaygı düzeylerinin artması ve şiddetle nasıl başa çıkabilecekleri ve yasal hakları konusunda bilgi eksikliklerinin olması ile de ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Arslan ve ark., 2008; Alan-Dikmen ve ark., 2018; Koyuncu-Kütük, Gümüştaş & Almış, 2018; Yolcu & Akbay, 2020). Romantik ilişkide yaşanan şiddete rağmen ilişkiyi sürdürme “*patolojik konformizm*” kavramı ile de açıklanabilmektedir. Öztürk (2021a/2022d), “*aktüel hayatın konformizmi*” kavramını sosyal yaşamda iletişimi sağlamaya yönelik bir uyum çabası olarak değerlendirirken; “*patolojik konformizm*” terimini istismar yapan kişinin eylemlerine seyirci kalan veya onunla iş birliği yapan aile üyelerinin disfonksiyonel ilişki dinamiklerinin temeli olarak tanımlamaktadır. Ayrıca psikolojik şiddet çoğunlukla diğer şiddet türlerinin öncülü ya da bir parçası olmakta ve şiddetin türü ne olursa olsun başladıktan sonra artarak devam ettiği bilinmektedir. Flört şiddetinin en sık rastladığı yaşlarda olan ergen ve genç yetişkin popülasyonunda bireyler bu şiddeti fark edememesi ilişkiyi sonlandırmalarını zorlaştırarak bu şiddet içeren ilişkide daha uzun süre kalmalarına yol açabilmektedir (Çakır-Koçak & Öztürk-Can, 2019). Literatürde üniversite öğrencilerinde flört şiddetini önlemeye yönelik hazırlanan müdahale programlarının oldukça etkili olduğu ve bu etkinin uzun süre korunduğu bulunmuştur (Avery-Leaf ve ark., 1997; Foshee ve ark., 1998;

2004; Üstünel, 2020; Wolfe ve ark., 2003; 2009). Bu çalışmanın bulguları, flört şiddetini önlemeye yönelik müdahale programlarının ülkemizde yaygınlaştırılmasının öncül bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

“Romantik ilişkiden memnuniyet düzeyi ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır.” olarak ifade edilen beşinci hipotezimiz doğrulanmıştır. Çalışmada katılımcılardan ilişkilerini değerlendirmeleri istenmiş ve çok kötü, kötü, orta, iyi ve çok iyi seçeneklerinden birini seçmeleri istenmiştir. Katılımcıların romantik ilişkilerini memnuniyet düzeyleri ile Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (Bkz. Tablo XXXI). Bir diğer ifadeyle ilişkideki memnuniyet düzeyi arttıkça psikolojik şiddet maruziyeti azalmaktadır. Tunç’un (2015) yüksek lisans tez araştırmasında üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu düzeyleri ile romantik ilişkide yaşadıkları istismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ki bu sonuç bulgumuzla paralellik göstermektedir. Bununla beraber, iki değişken arasındaki ilişkiyi gösteren bir analiz yapıldığından hipotez romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi azaldıkça ilişki memnuniyeti artmaktadır olarak da değerlendirilebilir. Konuyla ilgili yapılan boylamsal bir çalışmada ilişkide şiddetin sıklığı ve yoğunluğu arttıkça ilişki doyumunun azaldığı gözlenmiştir (Shortt, Capaldi, Kim, & Laurent, 2010). Alanyazındaki çalışmalar flört şiddetine yönelik risk faktörlerine ağırlık vermiş olmakla birlikte koruyucu faktörler ile ilişkili bulgular nispeten azdır (Leen ve ark., 2013; Türk ve ark., 2020). Paat ve Markham’ın (2019) romantik ilişkiye dair değişkenlerin flört şiddetine maruz kalmadaki etkisini incelediği çalışmada çift arasındaki çatışma düzeyi ve ilişkideki stresin yoğunluğu arttıkça fiziksel flört şiddeti maruziyetinin arttığı görülmüştür. Slotter ve arkadaşları (2012) ise ilişkide memnuniyet düzeyini ve ilişkiye dair bağlılık arttıkça flört şiddetinin azaldığı, bir diğer ifade ile ilişki dinamiğinin pozitif olmasının flört şiddeti bakımından koruyucu bir etmek olduğu görülmektedir. Romantik ilişkilerin daha

sağlıklı yürütülebilmesi için çiftlerin çatışma çözme, etkili iletişim ve öfke yönetimi becerilerinde eğitim ile desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir (Paat & Markham, 2019).

“Romantik ilişkinin süresi ve partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır.” olarak ifade edilen altıncı hipotezimiz doğrulanmıştır (Bkz. Tablo XXXI). Katılımcıların %41.1’inin partneriyle en az bir kez ayrılıp bir araya geldiği belirlenmiştir. Genel olarak incelendiğinde, daha önce partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelmiş katılımcıların %51.8’i bir araya gelme kararını kendilerinin verdiğini, %28.8’i partnerlerinin verdiğini, %19.4’ü ortak karar verdiklerini bildirmişlerdir. Çalışmada katılımcıların %35.9’unun partnerleriyle ilişki süresinin 6 ay-1 yıl arasında, %34.6’sının ise 1-3 yıl arasında, %21.3’ünün 3-5 yıl ve %8.2’sinin 5 yıldan fazla olduğu bulunmuştur (Bkz. Tablo VII). Çalışmada romantik ilişki süresi uzadıkça ilişkide maruz kalınan psikolojik şiddetin arttığı görülmüştür (Bkz. Tablo XXXI). Bu bulgu, alanyazındaki çalışmalarla paraleldir (Arslan ve ark., 2008; O’Keefe, Brockopp, & Chew, 1986; Kepir-Savory ve ark., 2014; Kılınçer & Tuzgöl-Dost; 2014). Çalışmamızla metodolojik açıdan benzerlik gösteren bir araştırmada Kılınçer ve Tuzgöl-Dost (2014) romantik ilişkisi uzun süredir devam eden üniversite öğrencilerinin ilişki süresi kısa olanlara göre daha yüksek düzeyde flört şiddeti maruziyeti ifade ettiğini bildirmektedir ki bu sonuç bulgumuzla paralellik göstermektedir. Utkan (2019)’ın çalışmasında da benzer şekilde ilişki süresi daha uzun olan katılımcıların psikolojik şiddete maruz kalma düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Vivolo-Kantor ve arkadaşlarının (2016) 11. ve 12. sınıfa devam eden 667 ergenle gerçekleştirdiği çalışmada ilişki süresi uzadıkça partnere yönelik kontrol edici davranışlar (diğer insanlarla konuşmasına veya görüşmesine izin vermemek, gün içinde her dakika nerede olduğunu bildirmesini istemek) sergileme düzeyinin arttığı bulunmuştur. Verissimo ve arkadaşlarının (2022) 12-19 yaş arası 270 ergenle gerçekleştirdiği çalışmada ilişkinin süresi (1 ay, 1-12 ay arası ve 12 aydan fazla) ile fiziksel, cinsel ve psikolojik

şiddete maruz kalma arasındaki ilişki incelenmiştir. 12 aydan fazla süredir ilişkisi süren ergenlerin yalnızca %14.8’ü partneri tarafından psikolojik şiddet görmediğini belirtirken; ilişki süresi 1-12 ay arası ergenlerin %33.3’ü ve 1 ay olan ergenlerin %56.9’u psikolojik flört şiddeti maruziyeti bildirmemiştir. Bir diğer ifade ile ilişkinin süresi psikolojik flört şiddeti maruziyeti bakımından bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir.

Romantik ilişkinin başlarında yaşanan ve çiftlerin birbirlerine kendileri ile ilgili en iyi özellikleri sergiledikleri ve partnerlerini daha fazla memnun etmeye çalışarak ilişkiyi sürdürmeye çaba gösterdiği gizil dönem sona erdikten sonra çiftler arasında anlaşmazlıkların başlaması, tartışma ve kavgaların yaşanması nitekim şiddetin ortaya çıkması mümkündür. Bizim çalışmamızın bulgusu da flört döneminin uzamasıyla birlikte partnerlerin birbirlerini tanıyarak kimliklerini olduğu gibi sergilemelerinin zaman almasına ve özellikle olumsuz yönlerinin zamanla açığa çıkması sonucu anlaşmazlıkların artmasına bağlanabilir (Arslan ve ark., 2008; Kılınçer & Tuzgöl-Dost, 2014). Modern psikotraumatoji ve dissoanaliz kuramı ekseninde değerlendirildiğinde; duygusal ihmal sergileyen bir baba ve füzyonel ve psikopatojen bir annenin yansıması yöneliminde çelişkili doğal dominant partnerlerin kontrolünde yaşamaya alışan objeleştirme kapalı mağduru genç yetişkin bireylerin, “*gerçeklik inkarı körlüğünde*” içinde hapsedikleri bu sistemli psikolojik şiddet sürecinin uzun yıllar farkına varamadığı anlaşılmaktadır. İlişkinin ilerleyen dönemlerinde bu bireyler, aldatıldıklarını fark etme, dominant partnerin dayatmasıyla alkol ve madde bağımlısı olma, depresyona girme, bir sansasyona karışma, işini kaybetme, hayatının rotasından çıkma ve kendi potansiyelini gerçekleştiremediğini fark etme durumları idrak ettiğinde bu köleleştirme fenomeninin farkına varabilmektedir. Bizim çalışmamızda da ilişkiden memnuniyet düzeyi azaldıkça ve ilişki süresi uzadıkça maruz kalınan psikolojik şiddetin arttığı görülmüştür. Modern psikotraumatoji ve dissoanaliz kuramı kapsamındaki objeleştirme kapalı fenomeninde açıklandığı üzere gerçekliğin inkarındaki dissosiyatif birey kendisini sabote ederek -“öz

sabotaj” yoluyla- patolojik dominant partneri ile ilişkide kalmaya devam ettikçe maruz kaldığı şiddet artmaktadır.

Doktora tez çalışmamızda partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı arttıkça ilişkide maruz kalınan psikolojik şiddetin arttığı görülmüştür (Bkz. Tablo XXXI). Aydın’ın (2018) doktora tez araştırmasında partneri ile bir ve birden fazla kez ayrılıp barışan üniversite öğrencileri, hiç ayrılık deneyimlememiş olanlardan daha fazla flört şiddeti maruziyeti belirtmiştir ki bu sonuç bulgumuzla paralellik göstermektedir. Çatışmanın arttığı dönemlerde ilişkinin kopması ve ayrılık süreçlerinin deneyimlenmesi ancak partnerlerden birinin ya da her ikisinin kararıyla tekrar bir araya gelinmesi mümkündür. İlişkide çatışma çözüm becerileri ve iletişim becerileri geliştirilmedikçe kopan ilişkinin yeniden başlaması aynı kısır döngünün yaşanması ile sonuçlanabilmektedir. Bilindiği üzere psikolojik şiddet genellikle kronik olarak gerçekleşmekte ve mağdur üzerindeki etkileri şiddetin sürekliliği ile doğru orantılı olarak birikimli şekilde meydana çıkmaktadır (Follingstad, 1990). Psikolojik şiddetin fiziksel ya da cinsel şiddet gibi dışarıdan ilk bakışta görünüp saptanabilecek belirtilerinin olmaması onun tanımlanmasını ve fark edilmesini çoğu zaman zorlaştırmaktadır. İlişki süresi uzadıkça ve ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı arttıkça bir yandan psikolojik şiddete maruziyet de devam etmekte çiftler şiddet döngüsünde sıkışmaktadır. Bu çalışmada ayrıca partnerleriyle ayrılıp tekrar barışma teklifini kendisinin yaptığını bildiren katılımcıların yakın ilişkilerde kaygı ortalamaları ($ort=78.17$) bir araya gelme teklifini partnerlerinin yaptığını bildiren katılımcıların ortalamalarından ($ort=69.02$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo XXXIV). Bir diğer ifade ile kişinin kaygılı bağlanma düzeyi arttıkça ayrılık süreci içinde olduğu partneriyle tekrar bir araya gelme isteğinin arttığı görülmektedir. Kaygılı bağlanan yalnız kalma korkusu ve duygu düzenleme becerilerinin düşük olması dolayısıyla partnerinden yakınlık, sevgi ve destek ihtiyacıyla barışma isteği duyabileceği düşünülmektedir. Öte yandan, partnere dair romantik hislerin ve düşüncelerin şiddet döngüsünü fark etmeyi güçleştirdiği ve farkındalığın

yetersiz olması sebebiyle bu döngünün devam ettiği anlaşılmaktadır (Bockers, Roepke, Michael, Renneberg, & Knavelsrud, 2014; Bonache ve ark., 2016; Sommer ve ark., 2017). Sonuç olarak, hem aynı romantik ilişkide tekrarlayan ayrılma birleşme dönemlerinde hem de ilerideki ilişkilerde psikolojik şiddet maruziyeti riskinin devam ettiği ve bu konuda yapılacak önleme çalışmalarının oldukça büyük önem arz ettiği görülmektedir.

5.3. Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişkide Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantıların Aracılık Rolü Modelinin İncelenmesi

“Çocukluk çağı travmaları ve psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkide kaygılı/kaçınan bağlanma stilleri ile dissosiyatif yaşantıların aracılık rolü vardır.” olarak ifade edilen yedinci hipotezimiz büyük oranda doğrulanmıştır (Bkz. Şekil IV). Çalışmada veriler normal dağılım göstermediğinden aracı değişken analizi kullanılmıştır. Aracı değişken analizine göre, çocukluk çağı travmaları bağımsız değişkeni ile birlikte modele giren yakın ilişkilerde kaygılı bağlanma, yakın ilişkilerde kaçınmacı bağlanma ve dissosiyatif yaşantılar aracı değişkenlerinin bağımlı değişken yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu; yakın ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalma bağımlı değişkenindeki varyansın %21.9'unun modele giren bağımsız değişken ve aracı değişkenlerce açıklandığı bulunmuştur (Bkz. Tablo LII). Bir diğer ifade ile çocukluk çağı travmaları ve psikolojik flört şiddetine maruz kalma arasındaki ilişkiye kaygılı/kaçınan bağlanma ile dissosiyatif yaşantıların kısmen aracılık ettiği görülmektedir. Alanyazındaki çalışmalar çoğunlukla fiziksel ve cinsel flört şiddeti üzerinde durmakta olup (Ackard & Neumark-Sztainer, 2002; Busch, & Rosenberg, 2004; Elmquist ve ark. 2016; Monson & Langhinrichsen-Rohling, 2002; Stuart, 2016; Viejo ve ark., 2015) özellikle psikolojik flört şiddeti maruziyetini etkileyen etmenler araştırmalara yeterince konu olmamaktadır. Bizim çalışmamızda, psikolojik flört şiddetine maruz kalmanın

çocukluk çağı travmaları, bağlanma stilleri ve dissosiyatif deneyimlerle ilişkili olduğu bulunmuş olup çocukluk çağı travmaları ile yetişkinlikte deneyimlenen psikolojik flört şiddeti arasındaki ilişkiye kaygılı/kaçıngan bağlanma ile dissosiyasyonun kısmen aracılık ettiği anlaşılmaktadır. Bu bulgu, ülkemizin ilk dissoanalisti Öztürk tarafından geliştirilmiş olan “*Dissoanaliz Kuramı*” kapsamında yer alan “*Psikotoplumsal Bilinç Alyansı*” ve “*Disfonksiyonel Aile Modelleri ve Kuşaklararası Travma Geçişi*” çerçevesinde aşağıda tartışılmaktadır (Öztürk, 2022a; 2022c; 2023a; 2023b).

Ebeveynleri tarafından istismar ve ihmale maruz kalan çocuklar, yaşamsal bir gereklilik olan bağlanma işlevini sağlamak bakımında çelişkili bir durumla karşı karşıyadır. Kendine bakım veren ebeveyni ile güvenli bağlanmayı sağlamak ve sürdürmek, kendi ihtiyaçlarını karşılama imkanı bulunmayan ve tehlikelere karşı kendi koruyabilecek bir gücü olmayan savunmasız konumdaki çocuk için hayati bir ihtiyaçtır. Öte yandan, bakım ve korunma ihtiyacı içindeki çocuğun bu ihtiyaçlarını gidermeyen ve dahası yanlış çocuk yetiştirme stilleri uygulayarak çocuğu istismar ve ihmal eden ebeveynler tarafından büyütülen çocuk, içinde bulunduğu durumla başa çıkabilmek için dissosiyatif mekanizmaları kullanarak hayatta kalamaya çalışır. Sonuç olarak, erken dönemde kronik ve şiddetli biçimde deneyimlenen istismar ve ihmal hem bağlanma işlevini bozar hem de dissosiyatif savunmaları aktive eder (Öztürk, 2020a; 2023a; 2023b). Başlangıçta çocuk tarafından travmatik durumla başa çıkmak için adaptif bir biçimde kullanılan dissosiyatif savunmalar ergenlik ve yetişkinlik döneminde kişinin bilinçli seçimler yapmasını zorlaştırarak patojen bir hale dönüşebilir. Dissosiyasyon dual zeminde bir yandan kişinin travmatik yaşantılardan korunmasına neden olurken diğer yandan ise travmanın zihinde yeniden proses edilerek entegre edilmesine ket vurmaktadır ki, bu doğrultuda dissosiyasyon, reviktimizasyon riskini arttırmaktadır. Sonuç olarak, çocukluk döneminde istismar ve ihmale maruz kalan bireyler, hem kendileri hem de ilişki kurdukları diğerleri hakkında olumsuz inançlar geliştirerek güvensiz bağlanma mekanizmalarına sahip

olmakla birlikte, aynı zamanda erken dönemli ve kronik çocukluk çağı travmaları ile başa çıkabilmek için kullandıkları dissosiyatif savunmalar bilinç, bellek ve kimlikteki entegrasyonu kesintiye uğratarak bu kişilerin flört ilişkilerinde partnerleri tarafından reviktimize olmalarına yol açabildiği düşünülmektedir (Öztürk, 2022a; 2022b; 2022c; Zamir ve ark., 2018).

Modern psikotravmatoloji, psikotarih, klinik ve adli psikoloji disiplinleri içinde oldukça önemli bir yere sahip olan “*kuşaklararası travma geçişi*”, çocukluk çağı travmalarını önleme stratejilerinin geliştirilmesi bakımından temel bir çalışma alanıdır. “*Disfonksiyonel aile modeli ve kuşaklararası travma geçişi*” çerçevesinde incelendiğinde eşik altı tanı kriterlerinin görüldüğü ebeveynler ve tanı alan en az bir çocuktan oluşan disfonksiyonel ailelerin toplumda kuşaklararası travma geçişinde ve nitekim “*kuşaklararası fosilleşimde*” en majör rolü oynadığı düşünülmektedir. Disfonksiyonel aile modelinin tutarsız ve kaotik ilişki dinamiklerine sahip, yanlış çocuk yetiştirme stillerinin sürdürüldüğü ve katı ancak sağlıklı bir yapılanma olduğu görülmektedir. Disfonksiyonel ailelerde ebeveynlerin kendi anne babalarından öğrendikleri ve farkına varmaksızın çocuklarına yönlendirdikleri çelişkili ve psikopatojen dinamikler kuşaklararası travma geçişini mümkün kılmaktadır. Disfonksiyonel ailelerde, şiddet odaklı, empatiden uzak yanlış çocuk yetiştirme stillerine maruz kalarak büyüyen travmatize edilmiş bireyler hem aile içinde hem de aile dışında kolaylıkla kontrol edilebilmekte ve tekrar tekrar mağdur olmaktadır (Öztürk 2021a; 2022d). Ülkemizde travmanın kuşaklararası geçişi konusunda gerçekleştirilen ilk çalışmayı gerçekleştiren modern psikotravmatolojinin öncü, dissoanalizin ise kurucu ismi olan Öztürk (2003), dissosiyatif bozukluk vakalarının %84’ünün aile içinden kaynaklanan bir çocukluk çağı travması bulunduğunu ve bu vakaların ailelerin %74’ü kendi ebeveynleri tarafından fiziksel istismara, %85.7’si ise duygusal istismara maruz kaldığını bulgulamıştır. Öztürk’ün danışmanlığında Derin (2018) tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans araştırmasında ise aynı aileden üç nesil kadın yetişkin incelenmiş olup annelerin kendi çocukluk çağı travmalarını, yanlış çocuk yetiştirme stilleri yoluyla kendi kızlarına

aktardıkları görülmüştür. Öztürk'ün danışmanlığında Cohen (2019) tarafından gerçekleştirilen doktora araştırmasında ise üç nesil kadın yetişkinin en sık bildirdiği çocukluk çağı travmasının duygusal istismar olduğu görülmüş ve kuşaklararası rapor edilen istismarın azalsa bile aktarılmaya devam edildiği ortaya çıkmıştır. Alanyazındaki önceki çalışmalar, “*duygusal travmaların kuşaklararası geçiş gösterdiğine*” işaret etmektedir (Cohen, 2019; Derin, 2018; Öztürk, 2003; Öztürk & Derin, 2023; Turgut, 2021). Bizim çalışmamızdaki bulgular, çocukluk çağında deneyimlenen istismar ve ihmalin genç yetişkinlikte kurulan romantik ilişkilerde psikolojik/duygusal şiddet görmeyle ilişkili olduğunu ve kaygılı/kaçıngan bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların bu ilişkiye aracılık ettiğini göstermektedir. Disfonksiyonel ailelerde travmatik ebeveynleri tarafından yanlış çocuk yetiştirme stilleri doğrultusunda büyüyen bireylerin aile dışından ve diğerleriyle kurdukları yakın ilişkilerde özellikle duygusal açıdan istismar edilmeye ne kadar açık oldukları ne yazık ki görülmektedir. Bu doktora tez çalışması, çocukluk çağı travmaları ile psikolojik şiddete maruz kalmada bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların kısmi aracılık rolünü inceleyerek modern psikotraumatoji ve viktimoloji alanlarına oldukça önemli bilimsel katkılar sağlamaktadır.

5.4. Sosyodemografik ve Klinik Değişkenlerin İncelenmesi

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerin yaş ortalaması 23.03 olup cinsiyetlerine göre yaş ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Öğrencilerin büyük bir bölümü (%64.5) hayatını en fazla büyükşehirde geçirmiştir ve ailesiyle yaşamaktadır (%60.6). Çalışma örnekleminin bir büyükşehir olan İstanbul ilinde öğrenime devam eden üniversite öğrencileri olarak belirlenmesinin bu bulguyu açıkladığı düşünülmektedir. Çalışmanın yürütüldüğü dönemde pandemi nedeniyle üniversitelerin büyük çoğunlukla uzaktan eğitim vermesinin yurttan yaşayan öğrenci oranının (%8.2) düşük bulunmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Katılımcıların %49.5'inin üniversite eğitimi almak için şehir dışından gelmiş olup %11.8'i birinci sınıfta, %26.5'i ikinci sınıfta, %24.7'si üçüncü sınıfta ve %35.7'si dördüncü sınıf veya

üzerindeki düzeylerde öğrenime devam etmektedir. Katılımcıların %60.2'si aylık gelirinin 3000 TL ve altı, %24.8'i 3001-5000 TL arası ve %15'i 5001 TL ve üzeri olduğunu belirtmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %4.9'u ailelerinin gelirini düşük, %64.3'u orta, %29'u yüksek ve %1.7'si çok yüksek düzeyde algılamaktadır. Katılımcıların annelerinin %46'sının ortaokul ve altı, %26.5'inin lise ve %27.5'inin üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların babalarının ise %37'si ortaokul ve altı, %24.5'i lise ve %38.5'i üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin %85.2'sinin anne-babası birbiri ile evli ve %69.9'u 4-6 kişilik hanelerde yaşamaktadır. Katılımcıların %9.9'u tek çocuk olup %39.4'ü bir, %21.3'ü iki ve %29.5'i iki veya daha fazla sayıda kardeşe sahiptir (Bkz. Tablo III; IV). Bu bulgulardan yola çıkarak araştırma örnekleminin orta sosyo-ekonomik seviyede yer aldığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin sigara ve alkol/madde kullanım alışkanlıklarına bakıldığında ise; %44.1'inin sigara, %56.6'sının alkol ve %9.9'unun uyuşturucu madde kullanımı olduğu bulunmuştur. Sigara kullandığını belirten öğrencilerin %5.4'ü günde 2 paket ve fazla, %34.1'i günde 1 paket, %38'i iki günde 1 paket ve %22.4'ü haftada 1 paket sigara tüketmektedir. Alkol kullandığını belirten öğrencilerin %55.5'i nadiren, %30.8'i ayda 1-2 ve %12.9'u haftada 1-2 defa alkol tüketmektedir. Uyuşturucu madde kullandığını bildiren öğrencilerin %26.1'i hayatında yalnızca bir kez, %47.8'i iki ve daha fazla kez, %10.9'u ayda 1-2 kere ve %15.2'si haftada 1-2 kere uyuşturucu madde tüketmektedir (Bkz. Tablo XVI). Karatay ve arkadaşlarının (2018) üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışlarının inceledikleri çalışmada katılımcıların %69.6'sı sigara, %46.7'si alkol ve %9.7'sinin uyuşturucu madde kullanımı olduğu görülmüştür ki bu sonuçlar bizim bulgularımızla paraleldir. Çalışmada katılımcıların %10.8'inin daha önce adli bir olayın mağduru oldukları ve daha önce adli bir olayın mağduru olduğunu bildiren katılımcıların %62'sinin suçu yetkili kuruma bildirdikleri, %2.4'ünün ise daha önce adli bir olayın faili olduklarını bildirdikleri gözlenmiştir. Son olarak,

çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin %11.5'i maruz kaldığı fiziksel şiddet sonrası yaralanma yaşamış ve bu kişilerin %96.2'si yetkili kuruma şikayette bulunmuştur (Bkz. Tablo XV). Polat ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında katılımcı üniversite öğrencilerinin yalnızca %3.2'si flört şiddeti sonucu yaralandığını ve %100'ü hiçbir adli makama başvurmadığını belirtmiş ki bizim çalışmamızda flört şiddeti sonucu yaralanma durumu yaklaşık dört kat daha fazla iken şikayet etme durumu tam aksi yönde yüksek bulunmuştur.

Klinik bağlamda incelendiğinde; çalışmaya katılan öğrencilerin %12.3'ü psikiyatrik hastalığı olduğunu, %7.5'i şu anda ve %19.4'ü daha önce psikiyatrik tedavi gördüğünü, %8.4 ise psikolojik tedavi öyküsü olduğunu bildirmiştir (Bkz. Tablo XV). Çalışmada kadın katılımcıların psikiyatrik bir bozukluğa sahip olma, daha önce psikiyatrik tedavi görme, devam eden psikiyatrik tedavi süreci ve psikolojik tedavi öyküsü bulunma oranlarının erkeklerden anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmüştür. Daha önce psikolojik tedavi alan katılımcıların partneri tarafından psikolojik şiddete maruz kalma (ort=33.96), çocukluk çağı travma yaşantısı (ort=41.98), kaygılı bağlanma (ort=70.15) ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları (ort=19.29), tedavi öyküsü bulunmayan katılımcıların sırasıyla psikolojik şiddete maruz kalma (ort=23.00), çocukluk çağı travma yaşantısı (ort=38.08), kaygılı bağlanma (ort=63.38) ve dissosiyatif yaşantı ortalamaları (ort=13.28) ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo XLIII). Bir diğer ifadeyle, psikolojik tedavi öyküsü bulunan öğrencilerin ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalma, kaygılı bağlanma, çocukluk çağı travmaları ve dissosiyatif yaşantıları psikolojik tedavi öyküsü olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Çalışmamıza metodolojik açıdan benzerlik gösteren bir araştırmada daha önce psikolojik tedavi öyküsü olan üniversite öğrencilerinin arkadaşları tarafından daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir ki, bu sonuç bulgularımızla paralellik göstermektedir (Eskici & Tinkir, 2019). Koyuncu-Kütük, Gümüştaş ve Almış'ın (2018) kadın üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada, katılımcıların %15'in psikiyatrik bir bozukluğu olduğu ve psikiyatrik bozukluğa

sahip olan kadın öğrencilerin bu tanılara olmayanlara oranla daha yüksek flört şiddeti maruziyeti bildirdiği bulunmuştur. Psikolojik tedavi öyküsü olanların daha fazla psikolojik flört şiddeti maruziyeti bildirmesi bu öğrencilerin psikolojik şiddet hakkındaki farkındalığının daha yüksek olması olabileceği gibi daha hassas ve kırılgan olmalarıyla da ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Eskici & Tinkir, 2019).

Sonuç olarak, dissoanalitik ekol ve modern psikotravmatoloji ilkeleri çerçevesinden yakın ilişki dinamiklerinde psikolojik şiddet uygulayan dominant sevgili ya da eşler, travmatize edici tüm enerjisini partnerini nesneleştirmek, köleleştirmek hatta onu mutlak realiteden uzaklaştırmak adına kullanmaktadır. Bu dominant kadın ya da erkek birey, bilinçli/yarı bilinçli bir şekilde bazen yersiz ve gereksiz emirleriyle bazense çaresizliğinin psikojenik yansıtımlarıyla karakterize olan hem çift mesajları hem de ambivalan tutumları ile karşı tarafın zihnini adeta bulanıklaştırır hatta onu kendine köle etmektedir. Bu dissosiyasyon edici süreçte artık boyun eğen için kendisi adına koşullu bir ödüle dönüşen dominant partnerin yüzündeki bir gülümsemeyi görebilmek, onun kimliğinden ve değerlerinden vazgeçme sabotajında itaat edici modalitelerle eyleme geçmesini kaçınılmaz bir boyuta getirmiştir. Öztürk'ün objeleştirme kapanı fenomeninin temel amacı, partnerinin bireysel ve mesleki gelişimini sabote ederek, her boyutta kendisinin gerisinde bırakarak hatta kendisinin tüm şahsi sorumluluklarına delege ederek onun hem kendi kontrolünden çıkmasına engel olmak hem de maddi ve manevi açıdan sömürmektir. Objeleştirme kapanının mağdurları, genellikle ebeveynlerinden doğru bir rehberlik alamayan hatta özellikle babasının duygusal ihmaline maruz kalan, kontrolcü bir annenin füzyonel ve psikopatojen bir yansıması yöneliminde çelişkili doğal dominant partnerlerinin kontrolünde yaşamaya alışan dissosiyasyon ve düşük entelektüel düzeyli genç yetişkin erkek bireyler oldukları için bir *“gerçeklik inkarı körlüğünde”* içine hapsedikleri bu sistemli psikopatojen köleleştirme sürecinin uzun yıllar farkına varamazlar (Öztürk, 2022b).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu doktora tez çalışmasında yeniden vurgulanmak istenildiği üzere “Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişki: Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantıların Aracılık Rolünün İncelenmesi” hedeflenmiştir. Modern psikotravmatoloji paradigmaları ve dissoanaliz kuramı ekseninde yapılandırılan bu araştırmanın temel amacı; üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travma yaşantıları ile romantik ilişkilerde psikolojik şiddet maruziyeti arasındaki ilişkide kaygılı/kaçıngan bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracılık rolünün incelenmesidir. Çocukluk çağı travmalarının, psikolojik flört şiddeti üzerindeki etkisinde bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracılık rolünün değerlendirildiği doktora tez çalışmamızın en az altı aylık romantik ilişkisi bulunan üniversite öğrencilerinden oluşan popülasyonda gerçekleştirilmesi ve psikolojik flört şiddeti ile ilişkili olan ailesel (anne baba arasındaki şiddete şahit olma, çocukluk çağı travmalarına maruziyet) ve ilişkisel (partnerin yaşı, eğitimi, daha önceki ilişki sayısı, önceki ilişkilerde şiddet maruziyeti, ilişki memnuniyeti) faktörlerin birlikte ele alınması sebebiyle hem ilgili literatüre önemli bilimsel katkılar sağlaması hem de travmatik yaşantıların önlenmesine dair psikotoplumsal politikaların geliştirilmesine katkı sağlaması öngörülmektedir. Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır:

1. Kadınların Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları ile erkeklerin Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur. Bir diğer ifade ile, kadınların ve erkeklerin deneyimledikleri psikolojik flört şiddeti birbirine benzer düzeydedir.
2. Kadınların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanları ile erkeklerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan

anlamli bir fark yoktur. Bir diğ er ifade ile, kadınların ve erkeklerin deneyimledikleri çocukluk çağ ı travmaları birbirine benzer düzeydedir.

3. Kadınların Çocukluk Çağ ı Ruhsal Travma Ölçeğ inin duygusal istismar alt ölçeğ inden aldıkları ortalama puanları, erkeklerin Çocukluk Çağ ı Ruhsal Travma Ölçeğ inin duygusal istismar alt ölçeğ inden aldıkları ortalama puanlarından istatistiksel açıdan anlamli düzeyde yüksektir. Bir diğ er ifade ile, kadınlar erkeklere oranla daha fazla çocukluk dönemi duygusal istismarı bildirmiştir.
4. Kadınların Çocukluk Çağ ı Ruhsal Travma Ölçeğ inin cinsel istismar alt ölçeğ inden aldıkları ortalama puanları, erkeklerin Çocukluk Çağ ı Ruhsal Travma Ölçeğ inin cinsel istismar alt ölçeğ inden aldıkları ortalama puanlarından istatistiksel açıdan anlamli düzeyde yüksektir. Bir diğ er ifade ile, kadınlar erkeklere oranla daha fazla çocukluk dönemi cinsel istismarı bildirmiştir.
5. Erkeklerin Çocukluk Çağ ı Ruhsal Travma Ölçeğ inin fiziksel ihmal alt ölçeğ inden aldıkları ortalama puanları, kadınların Çocukluk Çağ ı Ruhsal Travma Ölçeğ inin fiziksel ihmal alt ölçeğ inden aldıkları ortalama puanlarından istatistiksel açıdan anlamli düzeyde yüksektir. Bir diğ er ifade ile, erkekler kadınlara oranla daha fazla çocukluk dönemi fiziksel ihmali bildirmiştir.
6. Kadınların Dissosiyatif Yaş antılar Ölçeğ i toplam puanlarının ortalaması, erkeklerin Dissosiyatif Yaş antılar Ölçeğ i toplam puanlarının ortalamasına oranla istatistiksel açıdan anlamli düzeyde yüksektir. Bir diğ er ifade ile, kadınlar erkeklere göre daha fazla dissosiyatif yaş antılara sahiptir.
7. Çocukluk döneminde ebeveynleri arasında fiziksel veya duygusal ş iddete şah it olan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Ş iddet Ölçeğ i toplam puanları, şah it olmayanların Yakın İlişkilerde Psikolojik Ş iddet Ölçeğ i toplam puanlarından istatistiksel açıdan anlamli düzeyde yüksektir. Bir diğ er ifade ile, çocukluk döneminde

ebeveynleri arasında fiziksel veya duygusal şiddete şahit olan katılımcılar şu anki romantik ilişkilerinde psikolojik flört şiddetine daha fazla maruz kalmaktadır.

8. Çocukluk döneminde istismar ve ihmale maruz kalan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları, kalmayanların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir. Bir diğer ifade ile, çocukluk çağı istismar ve ihmali bildirenler katılımcılar şu anki romantik ilişkilerinde psikolojik flört şiddetine daha fazla maruz kalmaktadır.
9. Katılımcıların çocukluk döneminde anne-babası tarafından maruz kaldığını belirttiği istismar ve ihmal türü sayısı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bir diğer ifade ile, katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından maruz kaldığını belirttiği şiddet türü sayısı arttıkça şu anki romantik ilişkilerinde maruz kaldıkları psikolojik şiddet düzeyi de artmaktadır.
10. Geçmiş romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları, kalmayanların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir. Bir diğer ifade ile, daha önceki romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan katılımcılar, kalmayanlara göre şu anki partnerleri tarafından daha fazla psikolojik şiddete maruz kalmaktadır.
11. Katılımcıların daha önceki romantik ilişki sayıları ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bir diğer ifade ile, katılımcıların önceki romantik ilişki sayıları arttıkça şu anki ilişkilerindeki psikolojik flört şiddeti maruziyeti de artmaktadır.
12. Kadınlar şu anki romantik ilişkisinde “*yakınlık ve destek gibi duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesine*” maruz kalma oranları erkeklerin oranlarından istatistiksel açıdan

anlamli düzeyde yüksektir. Erkeklerin Şu anki romantik ilişkisinde “bağırılmaya, aile ve arkadaşlarıyla görüşmesine engel olunmasına ve kendini geliştirmesine izin vermemesine” maruz kalma oranları kadınların oranlarından istatistiksel aııdan anlamli düzeyde yüksektir. Bir diğer ifade ile, kadınlar erkeklere göre partnerleri tarafından daha fazla “yakınlık ve destek gibi duygusal ihtiyaılarının ihmal edilmesine” maruz kalırken; erkekler kadınlara göre daha fazla “bağırılmaya, aile ve arkadaşlarıyla görüşmesine engel olunmasına ve kendini geliştirmesine izin vermemesine” maruz kalmaktadır.

13. Partnerlerine kısmen psikolojik Şiddet gösterdiğini bildiren kadınların oranı, erkeklerin oranından istatistiksel aııdan anlamli düzeyde yüksektir. Bir diğer ifade ile, kadınlar partnerlerine erkeklere göre daha fazla psikolojik Şiddet sergilediğini ifade etmektedir.
14. Romantik ilişkisinde partneri tarafından fiziksel, cinsel ve/veya psikolojik Şiddet görmekten korkan kadınların oranı, erkeklerin oranından istatistiksel aııdan anlamli düzeyde yüksektir. Bir diğer ifade ile, kadınlar erkeklere göre partnerlerinden fiziksel, cinsel ve/veya psikolojik Şiddet görmekten daha fazla korkmaktadır.
15. Katılımcıların partnerlerinin eğitim düzeyi ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet lııği toplam puanları arasında istatistiksel aııdan anlamli bir ilişki bulunmamaktadır. Bir diğer ifade ile, farklı eğitim düzeylerinden partnerlere sahip katılımcılar benzer oranda psikolojik Şiddete maruz kalmaktadır.
16. Katılımcıların Şu anki partnerleri ile aralarındaki yaş farkı ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet lııği toplam puanları arasında istatistiksel aııdan anlamli pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bir diğer ifade ile, yaş farkı arttıkıa ilişkide maruz kalınan psikolojik Şiddet artmaktadır.
17. Katılımcıların romantik ilişkiden memnuniyet düzeyi ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet lııği toplam puanları arasında istatistiksel aııdan anlamli negatif yönlü bir

ilişki bulunmaktadır. Bir diğer ifade ile, romantik ilişkiden memnuniyet düzeyi arttıkça maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyi azalmaktadır.

18. Katılımcıların romantik ilişkinin süresi ve partnerleriyle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayısı ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bir diğer ifade ile, ilişkinin süresi ve ayrılıp tekrara bir araya gelme sayısı arttıkça ilişkide maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyi artmaktadır.
19. Psikolojik tedavi öyküsü bulunan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları, bulunmayanların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir. Bir diğer ifade ile, daha önce psikolojik tedavi öyküsü bulunanlar, bulunmayanlara göre şu anki romantik ilişkisinde daha fazla psikolojik şiddete maruz kalmaktadır.
20. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği toplam puanları ile Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bir diğer ifade ile, çocukluk çağında maruz kalınan şiddet arttıkça şu anki ilişkide maruz kalınan psikolojik şiddet artmaktadır.
21. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği toplam puanları ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Kaygı ve Kaçınma alt boyutundan aldıkları toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Bir diğer ifade ile, çocukluk çağında maruz kalınan şiddet arttıkça kaygılı ve kaçınan bağlanma düzeyleri artmaktadır.
22. Kadınların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Kaygı alt boyutundan aldıkları ortalama puanları, erkeklerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Kaygı alt boyutundan aldıkları ortalama puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir. Erkeklerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Kaçınma alt boyutundan

aldıkları ortalama puanları, kadınların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Kaçınma alt boyutundan aldıkları ortalama puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir. Bir diğer ifade ile, kadınlar erkeklere oranla daha fazla kaygılı bağlanma bildirirken erkekler kadınlara oranla daha fazla kaçınan bağlanma bildirmiştir.

23. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puan ortalaması 30 ve üzeri olan katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği toplam puanları, Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puan ortalaması 30'un altında olan katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği toplam puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksektir. Bir diğer ifade ile, DES kesme puanı açısından daha dissosiyatif olan katılımcılarda çocukluk çağı travmaları daha sıktır.

24. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği toplam puanları ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bir diğer ifade ile, çocukluk çağı travmaları arttıkça ile dissosiyatif yaşantılar artmaktadır.

25. Kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile dissosiyatif yaşantılar, çocukluk çağı travmaları ve psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkiyi yordamaktadır. Çocukluk çağı travmaları ve psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkide kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile dissosiyatif yaşantıların kısmi aracılık rolü vardır. Bir diğer ifade ile çocukluk çağı travmaları ve psikolojik flört şiddetine maruz arasındaki ilişkiye kaygılı/kaçınan bağlanma ile dissosiyatif yaşantılar kısmen aracılık etmektedir.

Öztürk (2022a)'ün geliştirmiş olduğu dissoanaliz kuramına göre; travmatik olaylara maruz kalmış bireylerin ve toplumların psikokomünal terapileri yapılamadıkça uluslar, şiddet odaklı borderline öğelerinden kurtulamayarak gelişimsel ve entegratif bir varlanışa

yönelemezler. Dissoanaliz kuramına göre postmodern toplumlarda borderline kişilik özellikleriyle karakterize travmatize genç yetişkin kadınların erkeklere uyguladığı “objeleştirme kaparı” ya da “köleleştirme fenomeni”, romantik ilişkide partnerin çift mesaj ve ambivalan tutumlarla uşaklaştırılarak dissosiyatif yaşantıların patolojik düzeyde deneyimlenmesine neden olmaktadır. Dissoanaliz kuramı, bireysel ve toplumsal travmaların minimal sürede tedavi edilerek çözümlenmesi adına önleyici müdahalelere odaklı psikotoplumsal kuramların geliştirilmesini ve erken yaşlardan itibaren kronikleşen çocukluk çağı travmalarıyla karakterize dissosiyatif bozukluklara yönelik modern psikotravmatoloji bakış açısına sahip klinik kökenli psikoterapi yöntemlerinin yapılandırılmasını, bu bireysel ve toplumsal travmaların altında yatan temel dissosiyojenik bileşenlerin doğal dengeleri gözetilerek bütüncül bir yönelimle bertaraf edilmesini içermektedir. Geçmişten günümüze kuşaklararası geçiş göstererek varlığını sürdüren çocukluk çağı travmalarının yakın ilişkilere yansıyan ruhsal izlerinin dissoanalizi, flört şiddetinin, objeleştirme kapanının ve köleleştirme fenomeninin daha iyi anlaşılmasını ve yanlış çocuk yetiştirme stillerinin ısrarla kullanılarak çocukların ve toplumların travmatize ve dissosiyat edilmeye devam edilmesinin hem fark edilmesini hem de kökeninin anlaşılmasını sağlayan bir yöntem olması adına büyük önem arz etmektedir (Öztürk, 2020a; 2021b; 2022a). Bu perspektifte, üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile romantik ilişkilerde psikolojik şiddet maruziyeti arasındaki ilişkide kaygılı/kaçıngan bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracılık rolünün değerlendirildiği doktora tezi çalışmamızdan sonra gelecek çalışmalar için bulgularımız sonucunda ortaya konan öneriler aşağıda belirtilmiştir:

- I. Doktora tez çalışmamızda çocukluk çağı travmaları ve psikolojik flört şiddeti ile ilgili standardize edilmiş ölçekler uygulanmış olmasına rağmen travma kökenli psikiyatrik bozuklukların temel etiyolojik nedenleri arasında yer alan yanlış çocuk yetiştirme stilleri ve disfonksiyonel aile dinamiklerine ilişkin değerlendirme gereçleri kullanılmamıştır. Gelecek

çalışmalarda çocukluk çağı travmaları ve psikolojik flört şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesinde, yanlış çocuk yetiştirme stilleri ve disfonksiyonel aile dinamiklerine ait standardizasyonu yapılmış ölçme araçlarının kullanılması önerilmektedir. Bununla birlikte, çocukluk çağı travmaları ile psikolojik flört şiddeti arasındaki pozitif yönde anlamlı ilişki doktora tez çalışmamızda gözlemlenmiş olup psikolojik flört şiddetini önlemeye yönelik psikotoplumsal müdahale çalışmaları kapsamında özellikle ergen ve genç yetişkin bireylerin ebeveynlerinin, yanlış çocuk yetiştirme stilleri ve disfonksiyonel aile dinamikleri nedeniyle oluşan çocukluk çağı travmalarının bireyin ileriki dönemde romantik ilişkilerine yansıyan olumsuz etkileri -partnere yönelik şiddet sergileme ve şiddete maruz kalma- konusunda bilinçlendirilmesi elzem derecede önemlidir.

- II. Doktora tez çalışmamızdaki kadın ve erkek üniversite öğrencilerinde; çocukluk çağı travması bildirme oranı tüm katılımcılar arasında %52.3'tür. Bu sonuç, çocukluk çağı travmalarının toplumu maksimal oranda etkileyen ciddi bir halk sağlığı sorunu olduğunu açık şekilde ortaya koymaktadır. Çocukluk çağı travmaları ile flört şiddeti dinamikleri arasında fonksiyon geçişleri bulunmaktadır. Dissoanalitik ve psikotarihsel yaklaşıma göre, çocukluk çağı travmalarının yaygınlığının azaltılması hatta sonlandırılması sağlıklı birey ve toplum için olmazsa olmaz olarak görülmektedir ve çocukları korumak için ebeveynler her türlü travmatik yaşantıların temel psikotoplumsal sonuçları hakkında ivedilikle bilinçlendirilmelidir. Sağlıklı nesiller ve entegre uluslar yaratabilmek üzere kitlesel bazda *“Doğal ve Rehber Ebeveynlik Stili”* benimsenerek hem pozitif çocuk algıları yaratılmalı hem de etkin kısa ve uzun dönemli çocukluk çağı travmaları önleme stratejileri geliştirilmelidir. Bu kapsamda oluşturulabilecek ilk ve en önemli adımlar arasında yer alan anne-baba okullarında, ebeveyn olmaya karar veren çiftlere empati odaklı doğru çocuk yetiştirme stilleri, çocukla etkili iletişim, çocuk gelişimi ve çocukları ihmal-istismardan

korumaya yönelik temel eğitimler sistemli ve kontrollü olarak psikotravmatologlar, klinik psikologlar, travma terapistleri, psikotarihçiler ve dissoanalistler tarafından verilmelidir.

- III. Doktora tez çalışmamızda, katılımcıların psikiyatrik hastalıkları olup olmadığına dair veri toplanmış olmakla birlikte bu kişilerin psikiyatrik tanıları hakkında bilgi alınmamıştır. Çocukluk çağı travmaları ve romantik ilişkide flört şiddetine maruz kalmanın negatif ruhsal yansımaları arasında; dissosiyatif bozukluklar, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon bozuklukları ve anksiyete bozuklukları ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda, travma ile ilişkili ruhsal bozuklukların tedavi sürecinin modern psikotravmatoloji ilkeleri ve dissoanalitik ekol ekseninde yapılandırılması, vakaların en kısa sürede ruhsal açıdan sağlıklı olabilmeleri adına öncül bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda Travma Merkezli Alyans Model Terapi ile Travma Model Terapi kullanılabilecek kısa dönemli ve yüksek başarı oranlı psikoterapi modelleri arasında yer almaktadır.
- IV. Doktora tez çalışmamızda, romantik ilişkileri bulunan üniversite öğrencilerinde dissosiyatif yaşantıların belirli oranda subklinik düzeyde deneyimlendiğine ilişkin elde edilen bulgumuz neticesinde bu kişilerin dahil oldukları/olacakları adli olaylarda travma ile ilişkili dissosiyatif reaksiyonlar, üzerinde önemle durulması gereken psikolojik fenomenler arasında yer almaktadır. Adli bir görüşme ya da değerlendirmenin modern psikotravmatoloji ve dissonaliz kuramı perspektifinden gerçekleştirilmesi ile hem dissosiyatif yaşantıların fark edilmesi olanaklı kılınmış olup hem ilgili kriminal olayın aydınlatılması sürecinin kolaylaştırılması hem de adli vakaların ifadelerinin tekrarlı bir şekilde alınmasına engel olunması bakımından oldukça yararlı olacağı vurgulanmaktadır. Klinik temelli adli değerlendirmelerde; temaruz, görünürde çelişkili bilgi, gizleme eğilimi, diğer olası psikiyatrik tanılar, eş tanılar ve geçmiş tıbbi tanılara dikkat edilmesi gerekmektedir. Klinik odaklı adli görüşmelerde özellikle travma ile ilişkili dissosiyatif bozukluk vakaları adına psikometrik ölçme araçlarının kullanılması; nevroz-psikoz ayrımı,

vesayet altına alma, malpraktis ve cezai/hukuki ehliyet gibi konuların uygun bir şekilde tespit edilebilmesine katkı sağlamaktadır.

- V. Doktora tez çalışmamız, romantik ilişkilerde yaşanabilecek olası şiddet sorunlarına yönelik koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasının önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Büyük bölümünü gençlerin oluşturduğu toplumumuzda, doğası gereği çoğu zaman üstü örtük şekilde gerçekleşen ve ciddi bir halk sağlığı sorunu olan flört şiddetinin varlığını kabul ederek önleyici müdahale çalışmalarının planlaması gerekmektedir. Flört şiddetinin ülkemizdeki yaygınlığının net bir şekilde ortaya çıkartılması adına ulusal çapta kesitsel ve boylamsal çalışmaların yapılmaya devam edilmesi önerilmektedir. Psikolojik flört şiddetinin incelendiği gelecek çalışmalarda partnerlerin çalışmaya çift olarak katılması ve her iki partnerden de ilişki içinde deneyimlenen şiddet -faili ve mağduru olma- hakkında veri toplanması önerilmektedir. Ayrıca, günümüzde romantik ilişkilerde iletişim çoğunlukla siber uzamda sürdürülmekte olup özellikle hakaret, aşağılama, lakap takma, küçümseme, değersizleştirme ve kısıtlama gibi sözel şiddet eylemlerine dayalı olan psikolojik flört şiddetinin dijital şiddetle ilişkisinin gelecek çalışmalarda kapsamlı bir şekilde ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- VI. Psikolojik flört şiddetinin ortaya çıkarılması adına adli sisteme flört şiddeti nedeniyle başvuran vakaların fiziksel muayenelerinin yanı sıra ruhsal muayenelerinin de yapılması ve psikolojik şiddet sonucu oluşabilecek travma kaynaklı akut psikiyatrik problemler -başta dissosiyatif bozukluklar ve travma sonrası stres bozukluğu olmak üzere- dikkatli bir şekilde taranmalıdır. Adli sisteme yansıyan flört şiddeti vakalarında adli psikologlara, adli görüşmecilere ve sosyal hizmet uzmanlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu alanlarda hizmet veren uzmanlara yönelik modern psikotravmatoloji ve dissoanaliz kuramı ekseninde hazırlanacak eğitimlerin yaygınlaştırılması ve bu alanda yaşanabilecek eksikliklerin önüne geçilmesi oldukça elzem bir husustur. Ayrıca psikolojik flört şiddetinin

yol açtığı ya da ilişkili olduğu ruhsal bozuklukların tespit edilmesi halinde mağdurların en kısa sürede profesyonel psikolojik destek almalarının sağlanması öncül bir öneme sahiptir.

VII. Psikolojik flört şiddetine dair kültürümüze özgü risk faktörlerinin belirlenmesi ve flört şiddetinin önlenmesi amacıyla hazırlanabilecek önleyici müdahale programları bu risk faktörleri doğrultusunda planlanmalıdır. Önleyici müdahaleler kapsamında, güvenli flört eğitimlerinin müfredata eklenmesi, flört şiddeti hakkında farkındalık kazandırılması amacıyla toplumsal projeler yürütülmesi ve çocukluk çağı travmalarının yetişkinlikteki romantik ilişkilerde oluşturabileceği psikotoplumsal sorunların önüne geçmek adına ailelere profesyonel ruh sağlığı desteğinin sağlanması önerilmektedir. Flört şiddetini önleyici çalışmaların kadınları olduğu kadar erkekleri de hedeflemesi gerekmekte olup, erkeklerin de partnerlerinin psikolojik şiddetine maruz kalabildikleri göz önünde tutulmalıdır. Flört şiddetinin önlenmesine yönelik bilimsel çalışmalar, ileride bu durumun devam ederek aile içi şiddete transforme olmasının önüne geçebilmek adına öncül bir öneme sahiptir.

VIII. Bireysel ve toplumsal travmaların en kısa sürede tedavi edilerek çözümlenmesi adına önleme stratejileri odaklı psikotoplumsal kuramların geliştirilmesi ve klinik kökenli psikoterapi yöntemlerinin yapılandırılması ile travma kökenli psikiyatrik hastalıkların holistik bir yönelimle proses edilmesi şeklinde tanımlanan “dissoanaliz”in ulusal/uluslararası ekseninde uygulanması, başta çocukluk çağı travmaları ve flört şiddeti olmak üzere tüm örseleyici olayların sonlandırılmasını mümkün kılacaktır. Bu doğrultuda, dissosanalitik ekol perspektifinden yürütülen bilimsel çalışmaların, travmatik yaşantıların önlenmesi açısından öncül bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Dissoanaliz kuramı ekseninde gelişim odaklı, empatik, yaratıcı ve ruhsal açıdan entegre bireyler ile kitlelerin, travmatik yaşantıların nötralize edilebilmeleri koşuluyla uzun soluklu, orijinal ve sağlıklı bir “kuşaklararası varlanış” gösterebilecekleri düşünülmektedir.

7. KAYNAKLAR

Aba, Y. A. (2008). *Çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği'nin "the revised conflict tactics scale (CTS-2)" üniversite öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Ackard, D. M., & Neumark-Sztainer, D. (2002). Date violence and date rape among adolescents: Associations with disordered eating behaviors and psychological health. *Child Abuse & Neglect*, 26, 455-473.

Ackard, D. M., Eisenberg, M. E., & Neumark-Sztainer, D. (2007). Long-term impact of adolescent dating violence on the behavioral and psychological health of male and female youth. *Journal of Pediatrics*, 151(5), 476-481.

Açıkgöz, B., Açıkgöz B., Karakoyun, A. R., Aslan Yüksel, N., Akca, F., Demir Akca, A. S., & Ayoğlu, F. N. (2018). Tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinde flört şiddetinin değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 10(2), 168-174.

Adelman, M., & Kil, S. H. (2007). Dating conflicts: Rethinking dating violence and youth conflict. *Violence Against Women*, 13(12), 1296-1318.

Ainsworth, M. D. (1972). Attachment and dependency: A comparison. J.L. Gewirtz (Ed.) *Attachment and Dependency* içinde (97-137). Washington, DC: Winston.

Ainsworth, M. D. (1989). Attachment beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716.

Ainsworth, M. D. (1990). Some considerations regarding theory and assessment relevant to attachments beyond infancy. M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Ed.) *Attachment in Preschool Years: Theory, Research, and Intervention* içinde (463-488). Chicago, University of Chicago Press.

Ainsworth, M. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Akcan, G. (2020). Flört şiddeti: Psikopatolojik bir değerlendirme. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 42-87.

Akcan, G. & Öztürk, E. (2018). Dissosiyatif temel belirtiler ve temel psikoterapötik yaklaşımlar. E. Öztürk (Ed.) *Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon* içinde (1-13). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Akçe, İ., & Doğan, H. (2020). Cinsel istismara maruz kalmış çocuklar üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 12-20.

Akdemir, Ş. (2022). *Cinsel saldırı suçu hükümlülerinde çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif yaşantılar, kendilik algısı ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akiş, A. D., & Öztürk, E. (2021). Patolojik narsisizm: Duygusal istismar ve “gaslighting” perspektifinden kapsamlı bir değerlendirme. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 6(2), 1-31.

Akiş, N., Korkmaz, N. H., Taneri, P. E., Özkaya, G., & Güney, E. (2019). Üniversite öğrencilerinde flört şiddeti sıklığı ve etkileyen etmenler. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 4(3), 294-300.

Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 95-119.

Akyüz, E. (2012). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Pegem Akademi, 7.

Alan-Dikmen, H., Özaydın, T., & Dereli Yılmaz, S. (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 170-176.

Alexander, P. C. (2009). Childhood trauma, attachment, and abuse by multiple partners. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 1(1), 78-88.

Alexander, P. C., & Schaeffer, C. M. (1994). A typology of incestuous families based on cluster analysis. *Journal of Family Psychology*, 8(4), 458-470.

Altındış, S., & Ergin, A. (2018). Araştırma evreni ve örnekleme. Ş. Aslan (Ed.) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri; Nicel, Nitel ve Karma Tasarımlar için Bir Rehber* içinde (96). Konya, Eğitim Yayınevi.

Altıntaş, M. (2017). Dissosiyatif bozuklukların klinik görünümü. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics*, 10(3), 161-169.

Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 194-201.

American Psychological Association. (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-IV, 4th Edition*, Washington, DC. American Psychological Association.

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (DSM-5). American Psychiatric Pub.

American Academy of Pediatrics (AAP). (2019). *Child Abuse: Overview and Evaluation*. American Academy of Pediatrics.

Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 126(5), 651-680.

Arthur, H. G. (1997). Physical abuse of children. J. M. Wiene (Ed.), *Textbook of Child Adolescent Psychiatry* içinde (687-698). Washington, DC: American Psychiatric Press.

Arslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T., & Temel, F. (2008). *Ankara'da iki hemşirelik yüksek okulunun birinci ve dördüncü sınıflarında okuyan öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanması araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Merkezi. Ankara.

Avery-Leaf, S., Cascardi, M., O'Leary, K. D., & Cano, A. (1998). Efficacy of a dating violence prevention program on attitudes justifying aggression. *Journal of Adolescent Health*, 21(1), 11-17.

Avşar Baldan, G., & Akış, N. (2017). Flört şiddeti. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-44.

Aydın, B. N. (2018). *Flört şiddetine maruz kalmanın çocukluk çağı travmaları, psikolojik semptomlar, kendilik algısı ve temas biçimleri ile ilişkisi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.

Aydın, B. N., & Gölge, Z. B. (2022). Yakın ilişkilerde manipülasyon, duygusal istismar ve dissosiyasyon. E. Öztürk (Ed.). *Psikotravmatoloji içinde* (151-159). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Aydın, B. N., & Öztürk, E. (2022). The effect of childhood traumas on psychological symptoms: The sequential mediating roles of self-concept and being exposed to dating violence. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 12(66), 389-403.

Azzopardi, C., Eirich, R., Rash, L., MacDonald, S., & Madigan, S. (2019). A meta-analysis of the prevalence of child sexual abuse disclosure in forensic settings. *Child Abuse & Neglect*, 93, 291-304.

Bakır, A., & Kalkan, M. (2019). Siber flört istismarı, beden imgesi ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Aile Psikolojik Danışmanlık Dergisi*, 2(2), 21-51.

Bakır, E., & Kapucu, S. (2017). Çocuk ihmal ve istismarının Türkiye'de yapılan araştırmalara yansısı: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.

Bandura, A. (1978). Social learning theory of aggression. *Journal of Communication*, 28(3), 12-29.

Barach, P. M. (1991). Multiple personality disorder as an attachment disorder. *Dissociation progress in dissociative disorders*, 4(3), 117-123.

Bartholomew, K., & Allison, C. J. (2006). An attachment perspective on abusive dynamics in intimate relationships. M. Mikulincer & G. S. Goodman (Ed.) *Dynamics of Love* içinde (102-122). New York, NY: The Guilford Press.

Bartholomew, K., & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-224.

Bebermeir, A., Möllering, A., & Neuer, F. (2015). Dissociation is associated with emotional maltreatment in a sample of traumatized women with a history of child abuse. *Journal of Trauma & Dissociation*, 16, 86-99.

Becker-Blease, K. A., Deater-Deckard, K., Eley, T., Freyd, J. J., Stevenson, J., & Plomin, R. (2004) A genetic analysis of individual differences in dissociative behaviors in childhood and adolescence. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 45(3), 522-532.

Becker-Lausen, E., Sanders, B., & Chinsky, J. M. (1995). Mediation of abusive childhood experiences: Depression, dissociation, and negative life outcomes. *American Journal of Orthopsychiatry*, 65(4), 560-573.

Berliner, L. (2011). Child sexual abuse: definitions, prevalence, and consequences. In J. E. B. Myers (Ed.), *The APSAC Handbook on Child Maltreatment* içinde (215-232). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Bernstein, E. M., & Putnam, F. W. (1986). Development, reliability, and validity of a dissociation scale. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 174(12), 727-735.

Black, B. M., Tolman, R. M., Callahan, M., Saunders, D. G., & Weisz, A. N. (2008). When will adolescents tell someone about dating violence victimization? *Violence Against Women*, 14(7), 741-758.

Bonache, H., Gonzalez-Mendez, R., & Krahé, B. (2019). Adult attachment styles, destructive conflict resolution, and the experience of intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(2), 287-309.

Bookwala, J., & Zdaniuk, B. (1998). Adult attachment styles and aggressive behavior within dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 175-190.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Vol. I: Attachment*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss, Vol. 2: Separation*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss, Vol 3: Loss, Sadness and Depression*. New York, NY: Basic Books.

Bowlby, J. (1984). Violence in the family as a disorder of the attachment and caregiving systems. *The American Journal of Psychoanalysis*, 44(1), 9-27.

Boyer, S. M., Caplan, J. E., & Edwards, L. K. (2022). Trauma-related dissociation and the dissociative disorders: neglected symptoms with severe public health consequences. *Delaware Journal of Public Health*, 8(2), 78-84.

Boysan, M., Goldsmith, R. E., Çavuş, H., Kayri, M. & Keskin, S. (2009). Relations among anxiety, depression, and dissociative symptoms: the influence of abuse subtype. *Journal of Trauma & Dissociation*, 10(1), 83-101.

Braun, B. G. (1988). The BASK model of dissociation. *Progress in the Dissociative Disorders*, 1, 4-23.

Breiding, M. J., Basile, K.C., Smith, S. G., Black, M. C., & Mahendra, R. R. (2015). *Intimate Partner Violence Surveillance: Uniform Definitions and Recommended Data Elements, Version 2.0*. Atlanta (GA): National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. 31.05.2021 tarihinde <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipv/intimatepartnerviolence.pdf> adresinden erişildi.

Brennan, K. A., & Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 267-283.

Burke, P. J., Stets, J. E., & Pirog-Good, M. A. (1988). Gender identity, self-esteem, and physical and sexual abuse in dating relationships. *Social Psychology Quarterly*, 51, 272-285.

Busch, A. L., & Rosenberg, M. S. (2004). Comparing women and men arrested for domestic violence: A preliminary report. *Journal of Family Violence*, 19, 49-57.

Callaghan, J. E., Alexander, J. H., & Fellin, L. C. (2018). Beyond “witnessing”: Children’s experiences of coercive control in domestic violence and abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(10), 1551-1581.

Callahan, M. R., Tolman, R. M., & Saunders, D. G. (2003). Adolescent dating victimization and psychological well-being. *Journal of Adolescent Research*, 18(6), 664-681.

Can, M. Tırtıl, L., & Dokgöz, H. (2011). Çocuk istismarı olgularında hekim sorumluluğu. S. Koç & M. Can (Ed.), *Birinci Basamakta Adli Tıp* 2.baskı içinde (182-192). İstanbul: İstanbul Tabip Odası.

Cankardaş-Nalbantçılar, S. (2018). *Yakın ilişkide psikolojik şiddet deneyimi ile travmatik stres belirtileri arasında peritratmatik sıkıntı ve kontrol kaybı ile posttravmatik duyguların aracı rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Canan, F., Ataoglu, A., Özçetin, A., & İçmeli, C. (2012). The association between Internet addiction and dissociation among Turkish college students. *Comprehensive Psychiatry*, 53(5), 422-426.

Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Shortt, J. W., & Kim, H. K. (2012). A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*, 3(2), 1-27.

Carlisle, A. L. (1991). Dissociation and violent criminal behavior. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 7(4), 273-285.

Carlson, V., Cicchetti, D., Barnett, D., & Braunwald, K. (1989). Disorganized/disoriented attachment relationship in maltreated infants. *Developmental Psychology*, 25, 525-531.

Carlson, E. B., & Putnam, F. W. (1993). An update on the dissociative experiences scale. *Dissociation: Progress in the Dissociative Disorders*, 6(1), 16-27.

Centers for Disease Control and Prevention (2021). Preventing Child Abuse and Neglect. 31.05.2021 tarihinde https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/can/CAN-factsheet_508.pdf adresinden erişilmiştir.

Cercone, J. J., Beach, S. R. H., & Arias, I. (2005). Gender symmetry in dating intimate partner violence: Does similar behavior imply similar constructs? *Violence and Victims*, 20(2), 207-218.

Chan, K. L., Straus, M. A., Brownridge, D. A., Tiwari, A., & Leung, W. C. (2008). Prevalence of dating partner violence and suicidal ideation among male and female university students worldwide. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 53(6), 529-537.

Chiu, C., Tseng, M. M., Chien, Y., Liao, S., Liu, C., Yeh, Y., Hwu, H., & Ross, C. A. (2017). Dissociative disorders in acute psychiatric inpatients in Taiwan. *Psychiatry Research*, 250, 285-290.

Chu, J. A. (1992). The revictimization of adult women with histories of childhood abuse. *Journal of Psychotherapy Practice and Research*, 1(3), 259-269.

Cinal, B. (2018). *Flört şiddeti ve flört şiddetine yönelik tutumun anksiyete ve depresyon düzeyleriyle ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, İstanbul.

Cloitre, M., Scarvalone, P., & Difede, J. (1997). Posttraumatic stress disorder, self and interpersonal dysfunction among sexually retraumatized women. *Journal of Traumatic Stress*, 10(3), 437-452.

Cohen, Z. P. (2019). *Üç kuşak kadın yetişkinin çocukluk çağı travmaları, dissosiyasyon ve şiddete yönelik tutumları bakımından incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.

Coid, J., Petruckevitch, A., Feder, G., Chung, W. S., Richardson, J., & Moorey, S. (2001). Relation between childhood sexual and physical abuse and risk of revictimization in women: a cross-sectional survey. *The Lancet*, 358(9280), 450-454.

Coker, A. L., Davis, K. E., Arias, I., Desai, S., Sanderson, M., Brandt, H. M., & Smith, P.H. (2002). Physical and mental health effects of intimate partner violence for men and women. *American Journal of Preventive Medicine*, 23(4), 260-268.

Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.

Cornelius, T. L., Shorey, R., & Kunde, A. (2009). Legal consequences of dating violence: A critical review and directions for improved behavioral contingencies. *Aggression and Violent Behavior*, 14(3), 194-204.

Crawford, E., & Wright, M. O. (2007). The impact of childhood psychological maltreatment on interpersonal schemas and subsequent experiences of relationship aggression. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 93-116.

Cuevas, C. A., Sabina, C., & Picard, E. H. (2010). Interpersonal victimization patterns and psychopathology among Latino women: Results from SALAS study. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 2, 296-306.

Cutbush, S., Ashley, O., Kan, M. L., & Hall, D. M. (2010). Electronic aggression among adolescent dating partners: demographic correlates and associations with academic performance and other types of violence. 138st APHA Annual Meeting and Exposition. 6-10.11.2010. Colorado.

Çalışkan, Z., Evgin, D., Musalli, E., Akşit, B., Doğan, Ö. N., & Türe, N. (2019). Annelerin çocuklarına yönelik istismar-ihmal davranışları ve etkileyen faktörler. *Güncel Pediatri*, 17(3), 387-399.

Çakır-Koçak, Y., & Öztürk Can, H. (2019). Flört şiddeti: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. F. Özbaşaran (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın* içinde (43-53) Ankara: Türkiye Klinikleri.

Çelik, D. (2017). Mağdur çocuklarla adli amaçlı görüşme. E. Şenol-Durak & M. Durak (Ed.), *Adli Psikolojide Gözlem-Görüşme ve Psikolojik Değerlendirme* içinde (67-96). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Çelik, F. G., & Hocaoglu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711.

Çetinkaya, H. (2020). *Cinsel İstismar ve Uyuşturucu Madde Suçundan Dolayı Cezaevinde Hükümlü ve Tutuklu Olarak Bulunan Erkeklerde Çocukluk Çağı Travmalarının, Dissosiyatif Yaşantıların ve Suçluluk-Utanç Duygularının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.

Çınar, S. (2020). Flört şiddeti ve hukuki boyutu. 29.06.2021 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/pembenar/avukat-serpil-cinar/flort-siddeti-ve-hukuki-boyutu-2911103> adresinden erişildi.

Çoban, A., Kızılca Çakaloz, D., & Irmak, A. (2020). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Öğrencilerinin Flört Şiddet Kapsamındaki Davranışlara İlişkin Görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(2), 100-106.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1995, 25 Ocak). T.C. Resmî Gazete (Sayı: 22184). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf> adresinden erişildi.

Çocuk Koruma Kanunu. 28 Nisan 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> adresinden erişildi.

Daigneault, I., Hébert, M., & McDuff, P. (2009). Men's and women's childhood sexual abuse and victimization in adult partner relationships: a study of risk factors. *Child Abuse & Neglect*, 33(9), 638-647.

Daisy, N. V. (2005). The cycle of violence: The role of dissociation in the relationship between child maltreatment and intimate partner violence among urban women with and without a history of substance abuse. *Dissertation Abstracts International*, 66, 1-218.

Daisy, N. V., & Hein, D. A. (2014). The role of dissociation in the cycle of violence. *Journal of Family Violence*, 29, 99-107.

Dalenberg, C. J., & Palesh, O. G. (2004). Relationship between child abuse history, trauma, and dissociation in Russian college students. *Child Abuse & Neglect*, 28, 461-474.

Dank, M., Lachmani P., Zweig, J. M., & Yahner, J. (2014). Dating violence experiences of lesbian, gay, bisexual, and transgender youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(5), 846-857.

Dardis, C. M., Dixon, K. J., Edwards, K. M., & Turchik, J. A. (2015) An examination of the factors related to dating violence perpetration among young men and women and associated theoretical explanations: A review of the literature. *Trauma, Violence & Abuse*, 16(2), 136-152.

DeBellis, M. D., Hooper, S. R., Spratt, E. G., & Woolley, D. P. (2009). Neuropsychological findings in childhood neglect and their relationship to pediatric PTSD. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 15(6), 868-878.

DeCou, C. R., Lynch, S. M., Cole, T. T., & Kaplan, S. P. (2016). Dissociation mediates the association between intimate partner violence and posttraumatic stress among treatment-seeking incarcerated women. *Journal of Trauma & Dissociation*, 17(4), 480-493.

Dell, P. F. (2009). Understanding dissociation. P. F. Dell & A. O. O'Neil (Ed.) *Dissociation and the Dissociative Disorders: DSM-V and Beyond* içinde. New York, NY: Routledge.

Demirel, E. T. (2018). Nicel araştırma tasarımı. Ş. Aslan (Ed.) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri; Nicel, Nitel ve Karma Tasarımlar için Bir Rehber* içinde (106-109). Konya, Eğitim Yayınevi.

deMause, L. (1982). *Foundations of Psychohistory*. London: Creative Roots Pub.

Derin, G. (2018). *Kuşaklararası ekseninde psikotarih temelli çocuk yetiştirme stillerinin travma, bağlanma ve dissosiyasyon açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.

Derin, G., & Öztürk, E. (2020). Ruhsal travmanın aktarımında psikotarihsel dinamikler. E. Öztürk (Ed.). *Psikotarih* içinde (22-32). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Devkota, P., Niraula, S. R., Singh, S. B., Adhikari, B. R., Chakravartty, A. (2021). Prevalence of intimate partner violence and associated factors among married Nepalese men in Kathmandu Metropolitan City. *Journal of Nepal Health Research Council*, 19(52), 513-519.

DiLillo, D., Giuffre, D., Tremblay, G. C., & Peterson, L. (2011). A closer look at the nature of intimate partner violence reported by women with a history of child sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(2), 116-132.

Dobash, R. W., & Dobasch, R. P. (1992). *Women, violence, and social change*. Routledge, New York, NY.

Doğan, R. (2014). Kadına yönelik şiddetin bir türü olarak ısrarlı takip (stalking) kavramı ve suçu. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 135-154.

Domozych, W., & Dragan, W. L. (2016). Genetic and environmental basis of the relationship between dissociative experiences and Cloninger's temperament and character dimensions-Pilot study. *Polish Psychological Buletin*, 47(4), 412-420.

Dorahy, M. J., Brand, B. L., Sar, V., Krüger, C., Stavropoulos, P., Martinez-Taboas, A., Lewis-Fernández, R., & Middleton, W. (2014). Dissociative identity disorder: An empirical overview. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 48(5), 402-417.

Draucker, C. B., & Martsolf, D. S. (2010). The role of electronic communication technology in adolescent dating violence. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23(3), 133-142.

Dunn, G. E., Ryan, J. J., Paolo, A. M., & Van Fleet, J. N. (1995). Comorbidity of dissociative disorders among patients with substance use disorders. *Psychiatric Services*, 46(2), 153-156.

Dutton, D. G. (2007). *The Abusive Personality: Violence and Control in Intimate Relationships 2.Baskı*. New York, NY: Guilford Press.

Duval, A., Lanning, B. A., & Patterson, M. S. (2020). A systematic review of dating violence risk factors among undergraduate college students. *Trauma Violence & Abuse*, 21(3), 567-585

Dünya Sağlık Örgütü (2012). Intimate partner violence: understanding and addressing violence against women. 12.05.2021 tarihinde http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf;jsessionid=3B8C878E35A85A122D6A559214471842?sequence=1 adresinden erişildi.

Dünya Sağlık Örgütü (2020). Child maltreatment. 15.06.2021 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> erişildi.

Echardt, C., Holtzworth-Munroe, A., Norlander, B., Sibley, A., & Cahill, M. (2008). Readiness to change, partner violence subtypes, and treatment outcomes among men in treatment for partner assault. *Violence and Victims*, 23(4), 446-475.

Elmquist, J., Wolford-Clevenger, C., Zapor, H., Febres, J., Shorey, R. C., Hamel, J., & Stuart, G. L. (2016). A gender comparison of motivations for physical dating violence among college students. *Journal of Interpersonal Violence, 31*(1), 186-203.

Erol, A., Ersoy, B., & Mete, L. (2013). Majör depresyonda özkıyım girişimi ile çocukluk çağı örselenmeleri arasındaki ilişki. *Türk Psikiyatri Dergisi, 24*(1), 1-6.

Erozkan, A. (2016). The link between types of attachment and childhood trauma. *Universal Journal of Educational Research, 4*(5), 1071-1079.

Eshelman, L., & Levendosky, A. A. (2012). Dating violence: Mental health consequences based on type of abuse. *Violence and Victims, 27*(2), 215-228.

Exner-Cortens, D., Baker, E., & Craig, W. (2021). The national prevalence of adolescent dating violence in Canada. *Journal of Adolescent Health, 69*(3), 495-502.

Exner-Cortens, D., Eckenrode, J., & Rothman, E. (2013). Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcome. *Pediatrics, 131*(1), 71-78.

Fidan, F., & Yeşil, Y. (2018). Nedenleri ve sonuçları itibariyle flört şiddeti. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(1), 16-24.

Field, N. P., Classen, C., Butler, L. D., Koopman, C., Zarcone, J., & Spiegel, D. (2001). Revictimization and information processing in women survivors of childhood sexual abuse. *Journal of Anxiety Disorders, 15*(5), 450-469.

Flynn, M., Cichetti, D., & Rogosch, F. (2014). The prospective contribution of childhood abuse to low self-worth, low relationship quality, and symptomatology across adolescence: A developmental-organizational perspective. *Developmental Psychology, 50*(9), 2165-2175.

Follete, V. M., & Alexander, P. C. (1992). Dating violence: current and historical correlates. *Behavioral Assessment, 14*(1), 39-52.

Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Bergi B. J., Hause, E. S., & Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 5, 107-120.

Foote, B., Smolin, Y., Kaplan, M., Legatt, M. E., & Lipschitz, D. (2006). Prevalence of dissociative disorders in psychiatric outpatients. *American Journal of Psychiatry*, 163(4), 623-229.

Foshee, V. A. (1996). Gender differences in adolescent dating abuse prevalence and injuries. *Health Education Research*, 11(3), 275-286.

Foshee, V. A., Bauman, K. E., Arriaga, X. B., Helms, R., W., Koch, G. G., & Linder, G. F. (1998). An evaluation of safe dates: An adolescent dating violence prevention program. *American Journal of Public Health*, 88(1), 45-50.

Foshee, V. A., Bauman, K. E., Ennett, S. T., Linder, G. F., Benefield, T., & Suchindran, C. (2004). Assessing the long-term effects of the safe dates program and a booster in preventing and reducing adolescent dating violence victimization and perpetration. *American Journal of Public Health*, 94(4), 619-624.

Foshee, V. A., Bauman, K. E., Linder, F., Rice, J., & Wilcher, R. (2007). Typologies of adolescent dating violence: Identifying typologies of adolescent dating violence perpetration. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 498-519.

Foshee, V. A., Reyes, H. L. M., Gottfredson, N. C., Chang, L. Y., & Ennett, S. T. (2013). A longitudinal examination of psychological, behavioral, academic, and relationship consequences of dating abuse among a primarily rural sample of adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 53(6), 723-729.

Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350-365.

Freyd, J. J. (1994). Betrayal trauma: Traumatic amnesia as an adaptive response to childhood abuse. *Ethics & Behavior*, 4(4), 307-329.

Freyd, J. J. (1996). Betrayal Trauma: The logic of Forgetting Childhood Abuse. Cambridge: Harvard University Press.

Freyd, J. J., DePrince, A. P., & Gleaves, D. H. (2007). The state of betrayal trauma theory: Reply to McNally-Conceptual issues, and future directions. *Memory*, 15(3), 295-311.

Freyd, J. J., DePrince, A. P., & Zurbriggen, E. L. (2001). Self-reported memory of abuse depends upon victim-perpetrator relationship. *Journal of Trauma & Dissociation*, 2(3), 5-15.

Friedl, M. C., & Draijer, N. (2000). Dissociative disorders in dutch psychiatric inpatients. *American Journal of Psychiatry*, 157(6), 1012-1013.

Fung, H. W., Chung, H. M., & Ross, C. A. (2020). Demographic and mental health correlated of childhood emotional abuse and neglect in Hong Kong sample. *Child Abuse & Neglect*, 99, 104288.

Gay, L., Harding, H., Jackson, J., Burns, E., & Baker, B. (2013). Attachment style and early maladaptive schemas as mediators of the relationship between childhood emotional abuse and intimate partner violence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22(4), 408-424.

Gencer, Ö., Özbek, A., Özyurt, G., & Kavurma, C. (2016). Çocuk ve ergenlerde aile dışı ve aile içi cinsel istismar olgularının karşılaştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17, 56-64.

Gignac, G. E. (2019). How2statsbook (Online Edition 1). Perth, Australia: Author.

Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 697-714

Goffinet, S. J. L., & Beine, A. (2018). Prevalence of dissociative symptoms in adolescent psychiatric inpatients. *European Journal of Trauma & Dissociation*, 2, 39-45.

Goldenson, J., Geffner, R., Foster, S. L., & Clipson, C. R. (2007). Female domestic violence offenders: their attachment security, trauma symptoms, and personality organization. *Violence and Victims*, 22(5), 532-544.

Gómez, A. M. (2011). Testing the cycle of violence hypothesis: Child abuse and adolescent dating violence as predictors of intimate partner violence in young adulthood. *Youth and Society*, 43(1), 171-192.

Gormley, B. (2005). An adult attachment theoretical perspective on gender symmetry in intimate partner violence. *Sex Roles*, 52, 785-795

Gormley, B., & Lopez, F. G. (2010). Psychological abuse perpetration in college dating relationships: contributions of gender, stress, and adult attachment orientations. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(2), 204.

Gover, A. R., Kaukinen, C., & Fox, K. A. (2008). The relationship between violence in the family of origin and dating violence among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(12), 1667-1693.

Grattagliano, I., Cassibba, R., Constantini, A., Laquale, G. M., Latrofa, A., Papagna, S., Sette, G., Taurino, A., Papagna, S., Sette, G., Taurino, A., & Terlizzi, M. (2015). Attachment models in incarcerated sex offenders: A preliminary Italian study using the Adult Attachment Interview. *Journal of Forensic Sciences*, 60(1), 138-142.

Grigore, M. C. (2016). Psychotraumatology aspects highlighted in personal and transgenerational history of Professional foster parents in relation to career choice. *Journal of Experiential Psychotherapy/Revista de PSIHOterapie Experientiala*, 19(4), 17-34.

Güler, H. K., & Aydın, F. B. (2020). Erişkin bireylerde bağlanma biçimleri ile psikososyodemografik değişkenlerin aleksitimi düzeyleri üzerindeki etkileri. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 17(2), 98-116.

Hamby, S., Finkelhor, D., & Turner, H. (2012). Teen dating violence: Co-occurrence with other victimization in the National survey of children's witnessing violence (NatSCEV). *Psychology of Violence*, 2(2), 111-124.

Hammond, W. R. (2003). Public health and child maltreatment prevention: The role of the Centers for Disease Control and Prevention. *Child Maltreatment*, 8(2), 81-83.

Hayes, A. F. (2013). Model Templates for Process v2.16 for SPSS and SAS. Andrew F. Hayes and The Guilford Press.

Hayes, A. F. (2022). Introduction to Mediation, Moderation and Conditional Process Analysis (3rd Ed.). The Guilford Press.

Hazan, C., Campa, M., & Gur-Yaish, N. (2006). What is adult attachment? M. Mikulincer & G. S. Goodman (Ed.) *Dynamics of Love* içinde (47-70). New York, NY: The Guilford Press.

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.

Hébert, M., Moreau, C., Blais, M., Lavoie, F., & Guerrier, M. (2017). Child sexual abuse as a risk factor for teen dating violence: Findings from a representative sample of Quebec youth. *Journal of Child and Adolescent Trauma*, 10(1), 51-61.

Hellemans, S., Loeys, T., Buysse, A., & De Smet, O. (2015). Prevalence and impact of intimate partner violence (IPV) among an ethnic minority population. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(19), 3389-3418.

Henderson, A., Bartholomew, K., & Dutton, D. (1997). He loves me; he loves me not: attachment and separation resolution of abused women. *Journal of Family Violence*, 12, 169-191.

Henderson, A. J. Z., Bartholomew, K., Trinke, S. J., & Kwong, M. J. (2005). When loving means hurting: An exploration of attachment and intimate abuse in a community sample. *Journal of Family Violence*, 20(4), 219-230.

Hettrich, E. L., & O'Leary, K. D. (2007). Females' reasons for their physical aggression in dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(9), 1131-1143.

Higginbotham, B., Ketting, S., Hibbert, J., Wright, D., & Guarino, A. (2007). Relationship religiosity, adult attachment styles, and courtship violence experienced by females. *Journal of Family Violence*, 22, 55-62.

Hildyard, K. L., & Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: Developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 679-695.

Hornstein, N. L., & Putnam, F. W. (1992). Clinical phenomenology of child and adolescent dissociative disorders. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 31(6), 1077-1085.

Howard, V. (2019). Recognising narcissistic abuse and the implications for mental health nursing practice. *Issues in Mental Health Nursing*, 40(8), 644-654.

Iverson, K. M., Litwack, S. D., Pineles, S. L., Suvak, M. K., Vaughn, R. A., & Resick, P. A. (2013). Predictors of intimate partner violence revictimization: The relative impact of distinct PTSD symptoms, dissociation, and coping strategies. *Journal of Traumatic Stress*, 26(1), 102-110.

İbiloğlu, A. O., Atlı, A., Oto, R., & Özkan, M. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve enstest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98.

Jackson, H. J., & Burgess, P. M. (2004). Personality disorders in the community: Results from the Australian national survey of mental health and well-being part III. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 39(10), 765-776.

Janet, P. (1901). *The Mental state of Hystericals*. New York, NY: G. P. Putnam's Sons.

Jennings, W. G., Richards, T. N., Tomsich, E. A., Gover, A. G., & Powers, R. A. (2013). A critical examination of the causal link between child abuse and adult dating violence perpetration and victimization from a propensity score matching approach. *Women and Criminal Justice*, 23(3), 167-184.

Ji, K., & Finkelhor, D. (2015). A meta-analysis of child physical abuse prevalence in China. *Child Abuse & Neglect*, 43, 61-72.

Johnson, M. P. (2008). A Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violence Resistance, and Situational Couple Violence. Boston: Northeastern University Press.

Jones, L., Bellis, M. A., Wood, S., Hugher, K., McCoy, E., Eckley, L., Bates, G., Mikton, C., Shakespeare, R., & Officer, A. (2012). Prevalence and risk of violence against children with disabilities: A systematic review and meta-analysis of observational studies. *The Lancet*, 380(9845), 899-907.

Kadı, G., Erbaş, M., Balcı, Y., & Ünivar Göçeoğlu, Ü. (2019). Muğla'da gençlik yaş grubunda flört/partner şiddeti. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 16(2), 81-87.

Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-151.

Karabacak, A., & Kodan-Çetinkaya, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin şiddet kabul düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Dergisi*, 1(1), 13-21.

Karatay, M., Karatay, G., Gürarlan-Baş, N., & Baş, K. (2018). Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışları. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 27(1), 62-71.

Kaplan, S., Pelcovitz, D., & Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: a review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(10), 1214-1222.

Karlsson, M. E., Temple, J. R., Weston, R., & Le, V. D. (2016). Witnessing interparental violence and acceptance of dating violence as predictors for teen dating violence victimization. *Violence Against Women*, 22(5), 625-646.

Karsberg, A., Bramsen, R. H., Lasgaard, M., & Elklit, A. (2019). The association between distinct categories of child abuse experiences and dating violence in early adolescence. *Journal of Family Violence*, 34, 165-176.

Karakurt, G., Keiley, M., & Posada, G. (2013). Intimate relationship aggression in college couples: family of origin violence, egalitarian attitude, attachment security. *Journal of Family Violence*, 28(6), 561-575.

Kate, M. A., Hopwood, T., & Jamieson, G. (2020). The prevalence of dissociative disorders and dissociative experiences in college populations: a meta-analysis of 98 studies. *Journal of Trauma & Dissociation: the official journal of the International Society for the Study of Dissociation (ISSD)*, 21(1), 16-61.

Kaukinen, C., Buchanan, L., & Gover, A. R. (2015). Child abuse and the experience of violence in college dating relationships: Examining the moderating effect of gender and race. *Journal of Family Violence*, 30, 1079-1092.

Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W., & Silver, H. K. (1962). The battered-child syndrome. *Jama*, 181(1), 17-24.

Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., & Finkelhor, D. (1993). Impacts of sexual abuse on children: A review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164-180.

Kendra, R., Bell, M. K., & Guimond, J. M. (2012). The impact of child abuse history, PTSD symptoms, and anger arousal on dating violence perpetration among college women. *Journal of Family Violence*, 27, 165-175.

Kenny, M. C., Fernandez, L., & Abreu, R. (2012). Child maltreatment: incidence, consequences and mediating factors. R. A. Turner & H. O. Rogers (Ed.), *Child Abuse: Indicators, Psychological Impact and Prevention* içinde (1-18). New York: NY, Nova Science Publishers.

Kepir-Savoly, D., Ulaş, Ö., & Demirtaş-Zorbaş, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddet kabul düzeylerini etkileyen etmenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42),173-183.

Kılınçer, A. S., & Tuzgöl Dost, M. (2014). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 160-172.

Kilgallen, J. A., Schaffnit, S. B., Kumogola, Y., Galura, A., Urassa, M., & Lawson, D. W. (2022). Positive correlation between women's status and intimate partner violence backlash in Mwanza, Tanzania. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(21-22), 20331-20360.

Kilpatrick, D. G., Ruggerio, K. J., Acierno, R., Saunders, B. E., Resnick, H. S., & Best, C. L. (2003). Violence and risk of PTSD, major depression, substance abuse/dependence, and comorbidity: Results from the national survey of adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(4), 692-700.

Kivlin J. D., Simons, K. B., Lazoritz, S., & Ruttum, M. S. (2000). Shaken baby syndrome. *Ophthalmology*, 107(7), 1246-1254.

Kluft, R. P. (1987). An update on multiple personality disorder. *Psychiatric Services*, 38(4), 363-373.

Koç, O., Ünlü-Çeber, Ç., & Ergüt, İ.K. (2021). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çocuk ihmali ve istismarı konusunda kurumsal yaklaşımı. Cantürk, G. (Ed.), *Çocuk istismarı ve İhmali* içinde (72-84) Ankara: Türkiye Klinikleri.

Koçtürk, N. (2021). İstismara uğramış çocukla adli görüşme tetkikleri. Cantürk, G. (Ed.), *Çocuk İstismarı ve İhmali* içinde (61-66) Ankara: Türkiye Klinikleri.

Koyuncu-Kütük, E., Gümüştas, F., & Almış, B. H. (2018). Üniversite öğrencisi kızlarda flört şiddetinin belirleyicileri ve psikiyatrik sonuçlar açısından flört dışı şiddetten farklılıkları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 217-222.

Kumcağız, H., Orak, O. S., & Şahin, C. (2018). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı yordamada algılanan anne baba tutumları ve boyun eğici davranışlar. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 299-399.

Kütük, M. Ö., & Bilaç, Ö. (2017). Çocuklarda ve adölesanlarda duygusal istismar ve ihmali. *Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi*, 3(3), 181-187.

Langhinrichsen-Rohling, J. (2005). Top 10 greatest “hits” important findings and future directions for intimate partner violence research. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(1), 108-118.

Lavoie, F., Robitaille, L. Hébert, M. (2000). Teen dating relationships and aggression: An exploratory study. *Violence Against Women*, 6(1), 6-36.

Lee, M., Reese-Weber, M., & Kahn, J. H. (2013). Exposure to family violence and attachment styles as predictors of dating violence perpetration among men and women: A mediational model. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(10), 1-24.

Leeb, R. T., Paulozzi, C., Simon, T., & Arias, I. (2008). Child Maltreatment Surveillance: Uniform Definitions for Public Health and Recommended Data Elements, Version 1.0. Atlanta (GA): Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control.

Leen, E., Sorbing, E., Mawer, M., Holsworth, E., Helsing, B., & Bowen, E. (2013). Prevalence, dynamic risk factors and the efficacy of primary interventions for adolescent dating violence: An international review. *Aggression and Violent Behavior, 18*(1), 159-174.

Lenton, R. L. (1995). Power versus feminist theories of wife abuse. *Canadian Journal of Criminology Special Issue: Focus on the Violence Against Women Survey, 37*(3), 305-330.

Leonard, K. E., & Senchak, M. (1996). Prospective prediction of husband marital aggression within newlywed couples. *Journal of Abnormal Psychology, 105*(3), 396-380.

Lewis, D. O. (1992). From abuse to violence: psychophysiological consequences of malteratment. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 31*(3), 383-391.

Lewis, S. F., & Fremouw, W. (2001). Dating violence: A critical review of the literature. *Clinical Psychology Review, 21*(1), 105-127.

Li, X., Wang, Z., Hou, Y., Wang, Y., Liu, J., & Wang, C. (2014). Effects of childhood trauma on personality in a sample of Chinese adolescents. *Child Abuse & Neglect, 38*(4), 788-796.

Liotti, G. (2004). Trauma, dissociation, and disorganized attachment: Three strands of a single braid. *Psychotherapy: Theory, Resarch, Practice, Training, 41*(4), 472-486.

Lipsanen, T., Korkeila, J., Peltola, P., Järvinen, J., Langen, K., & Lauerma, H. (2004). Dissociative disorders among psychiatric patients. *European Psychiatry, 19*(1), 53-55.

Lloyd, S. A. (1991). The darkside of courtship: Violence and sexual exploitation. *Family Relations, 40*(1), 14-20.

Lohman, B. J., Neppl, T. K., Senia, J. M., & Schofield, T. J. (2013). Understanding adolescent and family influences on intimate partner psychological violence during emerging adulthood and adulthood. *Journal of Youth and Adolescence, 42*, 500-517.

Loewenstein, R. J. (1991a). An office mental status examination for chronic complex dissociative symptoms and multiple personality disorder. *Psychiatric Clinics of North America*, 14(3), 567-604.

Loewenstein, R. J. (1991b). Psychogenic amnesia and psychogenic fugue: A comprehensive review. A. Tasman & S. Goldfinger (Ed.), *American Psychiatric Press annual review of psychiatry* içinde (189-222). Washington, DC: American Psychiatric Press.

Loewenstein, R. J. (2018). Dissociation debates: everything you know is wrong. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 20(3), 229-242.

Loewenstein, R. J., Frewen, P. A., & Lewis-Fernandez, R. (2017). Dissociative Disorders. B. J. Sadock, V. A. Sadock, & P. Ruiz (Ed.) *Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry Vol.1 10. Baskı* içinde (1866-1952). Philadelphia, PA: Wolters Kluwer/Lippincott Williams & Wilkens.

Loucks, L. A., van Dellen, M., & Shaffer, A. (2019). Childhood emotional maltreatment and psychological aggression in young adult dating relationships: The moderating role of emotion communication. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(1), 289-304.

Lyon, T. D., & Ahern, E. C. (2011). Disclosure of child sexual abuse. J. E. B. Myers (Ed.), *The APSAC Handbook on Child Maltreatment* içinde (233-252). 3. Baskı. Sage: Newbury Park, CA: Sage.

Lyons-Ruth, K., Dutra, L., Schuder, M. R., & Bianchi, I. (2006). From infant attachment disorganization to adult dissociation: Relational adaptations or traumatic experiences? *Psychiatric Clinics North America*, 29(1), 63-86.

MacKenzie, R. D., Mullen, P. E., Ogloff, J. R. P., McEwan, T. E., & James, D. V. (2008). Parental bonding and adult attachment styles in different types of stalkers. *Journal of Forensic Sciences*, 53(6), 1443-1449.

Madden, A. R., & Shaffer, A. (2019). Childhood emotional abuse and young adulthood dating violence: The moderating role of stress reactivity. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 28(3), 334-349.

Maercker, A., & Augsburger, M. (2019). Developments in Psychotraumatology: A conceptual, biological, and cultural update. *Clinical Psychology in Europe*, 1(1), 1-18.

Magdol, L., Moffitt, T. E., Caspi, A., Newman, D. L., Fagan, J. & Silva, P. A. (1997). Gender differences in partner violence in a birth cohort of 21-year-olds: bridging the gap between clinical and epidemiological approaches. *Journal of Consulting Clinical Psychology*, 65(1), 68-78.

Makepeace, J. M. (1981). Courtship violence among college students. *Family Relations*, 30(1), 97-102.

Marginski, A., & Melander, L. (2018). Intimate partner violence victimization in the cyber and real world: Examining the extent of cyber aggression experiences and its association with in-person dating violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(7), 1071-1095.

Martin-Storey, A. (2014). Prevalence of dating violence among sexual minority youth: variation across gender, sexual minority identity and gender of sexual partners. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(1), 211-224.

Martins, C., Gouveia, A., Chaves, M., Lourenço, R., Marques, S., & Santos, T. (2014). Dating violence and nursing student well-being. *Atención Primaria*, 46(5), 129-134.

Matosin, N., Halldorsdottir, T., & Binder, E. B. (2018). Understanding the molecular mechanism underpinning gene by environment interactions in psychiatric disorders: the FKBP5 model. *Biological Psychiatry*, 83(10), 821-830.

McDermott, R. C., & Lopez, F. G. (2013). College men's intimate partner violence attitudes: contributions of adult attachment and gender role stress. *Journal of Counseling Psychology*, 60(1), 127-136.

McHugh, M. C., Rakowski, S., & Swiderski, C. (2013). Men's experience of psychological abuse: Conceptualization and measurement issues. *Sex Roles, 69*, 168-181.

McKeown, A. (2014). Attachment, personality and female perpetrators of intimate partner violence. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology, 25*(5), 556-573.

Melander, L. A. (2010). College students' perceptions of intimate partner cyber harassment. *Cyberpsychology, behavior, and social networking, 13*(3), 263-268.

Messman-Moore, T. L., & Coates, A. A. (2007). The impact of childhood psychological abuse on adult interpersonal conflict: The role of early maladaptive schemas and patterns of interpersonal behavior. *Journal of Emotional Abuse, 7*(2), 75-92.

Messman-Moore, T. L., & Long, P. J. (2000). Child sexual abuse and revictimization in the form of adult sexual abuse, adult physical abuse, and adult psychological maltreatment. *Journal of Interpersonal Violence, 15*(5), 489-502.

Meyer, C., & Gillings, K. (2004). Parental bonding and bulimic psychopathology: the mediating role of mistrust/abuse beliefs. *International Journal of Eating Disorders, 35*(2), 229-233.

Michal, M., Adler, J., Wiltink, J., Reiner, I., Tschan, R., Wölfling, K., Weimert, S., Tuin, I., Subic-Wrana, C., Beutel, M. E., & Zwerenz, R. (2016). A case series of 223 patients with depersonalization-derealizationsyndrome. *BMC Psychiatry, 16*, 203.

Milletich, R. J., Kelley, M. L., Doane, A. N., & Pearson, M. R. (2010). Exposure to interparental violence and childhood physical and emotional abuse as related to physical aggression in undergraduate dating relationships. *Journal of Family Violence, 25*(7), 627-637.

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change*. New York, NY: Guilford Press.

Modestin, J., Ebner, G., Junghan, M., & Erni, T. (1996). Dissociative experiences and dissociative disorders in acute psychiatric inpatients. *Comprehensive Psychiatry*, 37(5), 355-361.

Monson, C. M., & Langhinrichsen-Rohling, J. (2002). Sexual and nonsexual dating violence perpetration: Testing an integrated perpetrator typology. *Violence and Victims*, 17, 403-428.

Morris, A. M., Mrug, S., & Windle, M. (2015). From family violence to dating violence: Testing a dual pathway model. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(9), 1819-1835.

Mueller, C., Moergeli, H., Assaloni, H., Schneider, R., & Rufer, M. (2007). Dissociative disorders among chronic and severely impaired psychiatric outpatients. *Psychopathology*, 40(6), 470.

Murphy, C. M., & Hoover, S. A. (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct. *Violence and Victims*, 14(1); 39-53.

Murray, C., & Kardatzke, K. (2007). Dating violence among college students: key issues of college counselors. *Journal of College Concealing*, 10(1), 79-89.

Nalbant, A. (2017). Çocuk Mahkemelerinde Adli Psikolojik Uygulamalar. E. Şenol-Durak & M. Durak (Ed.), *Adli Psikolojide Psikolojik Tedavi ve Rehabilitasyon* içinde (231-251). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Nash, M. R., Hulse, T. L., Sexton, M. C., Harralson, T. L., & Lambert, W. (1993). Long-term sequelae of childhood sexual abuse: Perceived family environment, psychopathology, and dissociation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(12), 276.

Neufeld, J., McNamara, J. R., & Ertl, M. (1999). Incidence and prevalence of dating partner abuse and its relationship to dating practices. *Journal of Interpersonal Violence*, 14(2), 125-137.

Noll, J. G., Trickett, P. K., & Putnam, F. W. (2003). A prospective investigation of the impact of childhood sexual abuse on the developmental of sexuality. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 71*(3), 575-586.

O'Leary, K. D. (1988). *Physcial aggression between spouses: A social learning theory perspective*. V. B. Hasselt, R. L. Morrison, A. S. Bellack & M. Hersen *Handbook of family violence içinde* (21-55). New York, NY: Plenum Press.

O'Leary, K. D. (1999). Psychological abuse: A variable deserving critical attention in domestic violence. *Violence and Victims, 14*(1), 3-23.

O'Keefe, N. K., Brockopp, K., & Chew, E. (1989). Teen dating violence. *Social Work, 31*, 465-468.

Oka, M., Brown, C. C., & Miller, R. B. (2016). Attachment and relational aggression: Power as a mediating variable. *The American Journal Family Therapy, 44*(1), 24-35.

Oka, M., Sandberg, J., Bradford, A., & Brown, A. (2014). Insecure attachment behavior and partner violence: incorporating couple perceptions of insecure attachment and relational aggression. *Journal of Marital Family Therapy, 40*(4), 412-429.

Oral, G. (1999). Adli Psikiyatri. Z. Soysal & C. Çakalır, (Ed.) *Adli Tıp içinde* (1459-1461). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, Rektörlük No: 4165, Fakülte No: 224, 3.

Oswalt, S. B., Wyatt, T. J., & Ochoa, Y. (2018) Sexual assault in just the tip of the iceberg: Relationship and sexual violence prevalence in college students. *Journal of College Student Psychotherapy, 32*(2), 93-109.

Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlu Kahinoğulları, A., & Akgün Aktaş, E. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 12*, 130-136.

Özar, S. (2022). Israrlı takip suçu (TCK m. 123/A). *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 71(3), 1397-1430.

Özdere, M., & Kürtül, N. (2018). Flört şiddeti eğiliminin, üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutumlarına etkisi. *Social Science Development Journal*, 3(9), 123-136.

Özgentürk, İ. (2014). Çocuk istismarı ve ihmal. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 265-278.

Öztürk, E. (2003). *Travma kökenli dissosiyatif bozukluk vakalarının ailelerinde çocukluk çağı travmalarının sıklığı*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı.

Öztürk, E. (2016). Psikotarih açısından çocuk yetiştirme tarzları ve çocuk istismarı. F. Aşçıoğlu & N. Ziyalar (Ed.). *Adli Davranış Bilimleri* içinde (24-34). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2018). Travma merkezli alyans model terapi: Dissosiyatif kimlik bozukluğunun psikoterapisi. E. Öztürk (Ed.). *Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon* içinde (31-38). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2020a). *Travma ve Dissosiyasyon: Psikotravmatoloji Temel Kitabı*. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi.

Öztürk, E. (2020b). Psikotarih, travma ve dissosiyasyon: Çocukluk çağı travmaları, savaşlar ve dissosiyasyonun anamnezi. E. Öztürk (Ed.). *Psikotarih* içinde (1-21). Ankara, Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2021a). Disfonksiyonel aile modellerinden fonksiyonel aile modeline: “Doğal ve rehber ebeveynlik stili”. E. Öztürk (Ed.), *Aile Psikopatolojisi* içinde (1-39). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2021b). Trauma based alliance model therapy. *Medicine Science*, 10(2), 631-650.

Öztürk, E. (2022a). Modern psikotravmatoloji ve dissosiyasyon teorileri. E. Öztürk, (Ed.). *Psikotravmatoloji* içinde (41-49). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2022b). Dissoanaliz ve psikotoplumsal bilinç alyansı kuramı: İnkâr travması ve dissosiyatif yansıtımlı kimlik geçişi. E. Öztürk, (Ed.). *Psikotravmatoloji* içinde (1-40). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2022c). Dissoanalysis as a modern psychotraumatology theory: denial trauma and mass dissociation versus dissociative revolution and psychocommunal therapy. *Medicine Science*, 11(3),1359-1385.

Öztürk, E. (2022d). Dysfunctional generations versus natural and guiding parenting style: Intergenerational transmission of trauma and intergenerational transfer of psychopathology as dissociogenic agents. *Medicine Science*, 11(2), 886-904.

Öztürk, E. (2023a). Dissosanalitik psikotarih: Soykırımların, baskıların, çocuk istismarının ve savaş travmalarının dissoanalizi. E. Öztürk (Ed.) *Savaş Psikolojisi* içinde (1-35). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2023b). Dissoanalytic psychohistory: Dissoanalysis of the traumatic history of humanity and the construction of a new societal reality. *Medicine Science*, 12(1), 303-318.

Öztürk, E., & Çalıcı, C. (2018). Modern toplumda kimlik, “siber dissosiyasyon” ve “siber alter”: Teorik ve klinik bir yaklaşım. E. Öztürk (Ed.) *Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon* içinde (39-47). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E., & Derin, G. (2021). *Adli psikotravmatoloji ve adli psikopatoloji*. III. Turaz Adli Bilimler, Adli Tıp ve Patoloji Kongresi Bildiri Kitabı. 8-12 Eylül 2021. Bakü. s.258-262.

Öztürk, E., & Derin, G. (2023). Dissoanaliz kuramı açısından savaş psikolojisi ve göç travması: Savaş kökenli kuşaklararası travma geçişi ve kuşaklararası psikopatoloji aktarımı. E. Öztürk (Ed.) *Savaş Psikolojisi* içinde (36-51). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E., Derin, G., & Ateş, A. (2019). *Adli psikiyatri ve dissosiyatif bozukluklar*. II. Türk Adli Bilimler Kongresi ve X. Adli Tıp Çalıştayı Kongre Bildiri Kitabı. 11-14 Nisan 2019. Antalya. S. 127-138.

Öztürk, E., Derin, G., & Erdoğan, B. (2021). *Dissosiyasyon ile kompleks ve kümülatif travmaların klinik ve adli değerlendirme süreçlerinde etik ve profesyonel ilkeler*. VII. TURKCESS Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı. 1-3 Eylül 2021. Kıbrıs. S.125-131.

Öztürk, E., & Şar, V. (2006). “*Apperantly normal*” family: A contemporary agent of transgenerational trauma and dissociation. *Journal of Trauma Practice*, 4(3-4), 287- 303.

Öztürk, E., & Şar, V. (2008). Somatizasyon as a predictor of suicidal ideation in dissociative disorders. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 62(6), 662-668.

Öztürk, E., Türel, F. İ., & Oğur, E. (2020). Psikotarih ve bağlanma kuramı. E. Öztürk (Ed.), *Psikotarih içinde* (63-71). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Paat, Y., & Markham, C. (2019). The roles of family factor and relationship dynamics on dating violence victimization and perpetration among college men and women in emerging adulthood. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(1), 81-114.

Paslı, F. (2017). Çocuk koruma merkezine gelen istismara uğramış çocukların değerlendirmesi: Gazi üniversitesi çocuk koruma merkezi örneği. S. Ö. Özden-Attepe, *Tıbbi Sosyal Hizmet içinde* (93-113). Ankara: Nobel.

Paslı, F. (2020). Çocuğa yönelik fiziksel istismar. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 60-72.

Pearlman, L. A., & Saakvitne, K. W. (1995). *Trauma and the Therapist: Countertransference and Vicarious Traumatization in Psychotherapy with Incest Survivors*. WW Norton & Co.

Pelcovitz, D., Kaplan, S. J., Ellenberg, A., Labruna, V., Salzinger, S., Mandel, F., & Weiner, M. (2000). Adolescent physical abuse: Age at time of abuse and adolescent perception of family functioning. *Journal of Family Violence*, 15(4), 375-386.

Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 29(4), 328-338.

Pietromonaco, P. R., & Barrett, L. F. (2000). The internal working models concept: What do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, 4(2), 155-175.

Polat, O. (2004). *Klinik Adli Tıp*. 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Polat, Y., İpekçi, N. N., Yurdagül, G., Öztürk, M., Tatlı S., & Yavuzekinci, M. (2016). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde flört şiddeti prevalansının belirlenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3): 351-380.

Putnam, F. W. (1989). *Diagnosis and Treatment of Multiple Personality Disorder*. Guilford Press.

Putnam, F. W. (1997). *Dissociation in Children and Adolescents. A Developmental Perspective*. New York, Guilford Press.

Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of American Academy Child Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-278.

Putnam, F.W., Guroff, J. J., Silberman, E. K., Barban, L., & Post, R. M. (1986). The clinical phenomenology of multiple personality disorder: Review of 100 recent cases. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 47(6), 285-293.

Rey-Anacona, C. A. (2013). Prevalence and types of dating violence in adolescents and young adults. *Terapia Psicológica*, 31(2), 143-154.

Rich, P. (2006). From theory to practice: the application of attachment theory to assessment and treatment in forensic mental health services. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 16(4), 211-216.

Richards, T. N., Tillyer, M. S., & Wright, E. M. (2017). Intimate partner violence and the overlap perpetration and victimization: Considering the influence of physical, sexual, and emotional abuse in childhood. *Child Abuse & Neglect*, 67, 240-248.

Riggs, S., & Kaminski, P. (2010). Childhood emotional abuse, adult attachment, and depression as predictors of relational adjustment and psychological aggression. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(1), 75-104.

Riggs, D. S., & O'Leary, D. K. (1989). *A Theoretical Model of Courtship Aggression. Violence in Dating Relationships: Emerging Social Issues*. Praeger Publisher, New York.

Roberts, A. L., Austin, S. B., Corliss, H. L., Vandermorris, A. K., & Koenen, K. C. (2010). Pervasive trauma exposure among US sexual orientation minority adults and risk of posttraumatic stress disorder. *American Journal of Public Health*, 100(12), 2433-41.

Robin, M. (1991). *The social construction of child abuse and false allegations*. *Child & Youth Services*, 15(2), 1-34.

Robinson, A. L., Myhill, A., & Wire, J. (2018). Practitioner (mis) understanding of coercive control in England and Wales. *Criminology & Criminal Justice*, 18(1), 29-49.

Roscoe, B., & Benaske, N. (1985). Courtship violence experienced by abused wives: Similarities in patterns of abuse. *Family Relations*, 34(3), 419-424.

Ross, C. A. (1991). Epidemiology of multiple personality disorder and dissociation. *Psychiatric Clinics of North America*, 14(3), 503-517.

Ross, C. A., Anderson, G., Fleisher, W. P., & Norton, G. R. (1991). The frequency of multiple personality disorders among psychiatric inpatients. *The American Journal of Psychiatry*, 148(12), 1717-1720.

Ross, J. M., Drouin, M., & Coupe, A. (2019). Sexting coercion as a component of intimate partner polyvictimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(11), 2269-2291.

Ross, C. A., Duffy, C.M. M., & Ellason, J. W. (2007). Prevalence, reliability, and validity of dissociative disorders in an inpatient setting. *Journal of Trauma & Dissociation*, 3, 7-17.

Ross, C. A., & Halpern, N. (2009). *Trauma Model Therapy: A Treatment Approach for Trauma Dissociation and Complex Comorbidity*. Texas, USA: Greenleaf Book Group.

Ross, C. A., Kronson, J., Koensgen, S., Barkman, K., Clark, P., & Rockman, G. (1992). Dissociative comorbidity in 100 chemically dependent patients. *Hospital and Community*, 43(8), 840-842.

Rubio-Garay, F., López-González, M. A., Carrasco, M. A. & Amor, P.J. (2017). The prevalence of dating violence: A systematic review. *Psychologist Papers*, 32(2), 135-147.

Ruppert, F. (2012). *Trauma, Affection, Family Constellations*. Bucharest, Trei Publishing House. 1-615.

Sackett, L. A., & Saunders, D. G. (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and Victims*, 14(1), 105-117.

Sandberg, D. A., Matorin, A. I., & Lynn, S. J. (1999). Dissociation, posttraumatic symptomatology and sexual revictimization: A prospective examination of mediator and moderator effects. *Journal of Traumatic Stress*, 12(1), 127-138.

Sappington, A., Pharr, R., Tunstall, A., & Rickert, E (1997). Relationships among child abuse, date abuse and psychological problems. *Journal of Clinical Psychology*, 53(4), 319-329.

Stark, E. (2007). *Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life*. New York: Oxford University Press.

Saxe, G. N., Van der Kolk, B. A., Berkowitz, R., Chinman, G., Hall, K., Lieberg, G., & Schwartz, J. (1993). Dissociative disorders in psychiatric inpatients. *The American Journal of Psychiatry*, 150(7), 1037-1042.

Schäfer, I., Langeland, W., Hissbach, J., Luedecke, C., Ohlmeier, M. D., Chodzinski, C., Kemper, U., Keiper, P., Wedekind, D., Havemann-Reinecke, U., Teunissen, S., Weirich, S., & Driessen, M. (2010). Childhood trauma and dissociation in patients with alcohol dependence, drug dependence, or both – A multi-center study. *Drug and Alcohol Dependence*, 109(1-3), 84-89.

Schnurr, M. P., Mahatmaya, D. & Basche III, R. A. (2013). The role of dominance, cyber aggression perpetration, and gender on emerging adults' perpetration of intimate partner violence. *Psychology of Violence*, 3(1), 70.

Schwartz, J. P., Hage, S. M., Bush, I., & Burns, L. K. (2006). Unhealthy parenting and potential mediators as contributing factors to future intimate violence: A review of literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 7(3), 206-221.

Sears, H. A., Sandra Byers, E., & Lisa Price, E. (2007). The co-occurrence of adolescent boys' and girls' use of psychologically, physically, and sexually abusive behaviours in their dating relationships. *Journal of Adolescence*, 30(3), 487-504.

Selçuk, K. T., Avcı, D., & Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: Flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(3), 302-308.

Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. & Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11.

Set, Z. (2020). Flört Şiddeti: Bir Gözden Geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(4), 444-454.

Sezer, Ö., & Sümbaş, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddeti kabullerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56), 638-649.

Shaver, P., Hazan, C., & Bradshaw, D. (1988). Love as attachment: The integration of three behavioral systems. R. J. Sternberg & M. L. Barnes (Ed.) *The Psychology of Love* içinde (68-99). New Haven, CT: Yale University Press.

Shorey, R. C., Cornelius, T. L., & Bell, K. M. (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: Comparing the dating and marital fields. *Aggression and Violent Behavior*, 13(3), 185-194.

Simeon, D., & Hollander, E. (1993). Depersonalization disorder. *Psychiatric Annals*, 23(7), 382-388.

Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971-980.

Slotter, E. B., Finkel, E. J., DeWall, C. N., Pond, R. S., Lambert, N. M., Bodenhausen, G. V., & Fincham, F. D. (2012). Putting the breaks on aggression toward a romantic partner: The inhibitory influence of relationship commitment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102, 291-305.

Smagur, K. E., Bogat, G. A., & Levendosky, A. A. (2018). Attachment insecurity mediates the effects of intimate partner violence and childhood maltreatment on depressive symptoms in adult women. *Psychology of Violence*, 8(4), 460-469.

Smith, M. D. (1990). Patriarchal ideology and wife beating: A test of feminsit hypothesis. *Violence & Victims*, 5(4), 257-273.

Snyder, B. L. (2017). *Views of women with dissociative identity disorder on intimate partner violence: A grounded theory approach*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Missouri, Columbia.

Sofuoğlu, Z., & Nalbantçılar, S. (2016). Hastanelere yönlendirilen adli çocuk istismarı olguları ile sağlık çalışanlarınca saptanan çocuk istismarı olgularının özelliklerinin karşılaştırılması. *İzmir Behçet Uz Hastanesi Dergisi*, 8(3), 119-195.

Sommer, J., Babcock, J., & Sharp, C. (2017). A dyadic analysis of partner violence and adult attachment. *Journal of Family Violence*, 32(3): 279-290.

Spiegel, D. (1988). Dissociation and hypnosis in post-traumatic stress disorders. *Journal of Traumatic Stress*, 1(1), 17-33.

Stalker, C. A., & Davies, F. (1995). Attachment organization and adaption in sexually-abused women. *Revue Canadienne de Psychiatrie*, 40(5), 234-240.

Stalker, K., Taylor, J., Fry, D., & Stewart, A. (2015). A study of disabled children and child protection in Scotland-a hidden group? *Children and Youth Services Review*, 56, 126-134.

Stein, D. J., Koenen, K. C., Friedman, M. J., Hill, E., McLaughlin, K. A., Petukhova, M., Ruscio, A. M., Shahly, D., Spiegel, D., Borges, G., Bunting, B., Caldas-de-Almeida, J. M., de Girolamo, G., Demyttenaere, K., Florescu, S., Haro, J. M., Karam, E. G., Kovess-Masfety, V., Lee, S., Matschinger, H., Mladenova, M., Posada-Villa, J., Tachimori, H., Viana, M.C., & Kessler, R. C. (2013). Dissociation in posttraumatic stress disorder: Evidence from the World mental health surveys. *Biological Psychiatry*, 73(4), 302-312.

Steinberg, M. (1994). *Interviewer's Guide to the Structured Clinical Interview for DSM-IV Dissociative Disorders (SCID-D)*. Arlington: American Psychiatric Pub.

Steinberg, M. (1995). *Handbook for the Assessment of Dissociation. A Clinical Guide*. Washington, DC: American Psychiatric Press.

Steinberg, M., Bancroft, J., & Buchanan, J. (1993). Multiple personality disorder in criminal law. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 21(3), 345-356.

Stuart, G. L., Moore, T. M., Gordon, K. C., Hellmuth, J. C., Ramsey, S. E., & Kahler, C. W. (2006). Reasons for intimate partner violence perpetration among arrested women. *Violence Against Women, 12*, 609-621.

Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & van Ijzendoorn, M. H. (2013). The neglect of child neglect: a meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social Psychiatry and Epidemiology, 48*, 345-355.

Straus M.A. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women, 10*(7): 790–811.

Sugarman, D., & Hotaling, G. (1989) Dating violence: Prevalence, context, and risk markers. M. A. Pirog-Good & J. Stets (Ed.) *Violence in Dating Relationships* içinde (3-32), Westport, CT, Praeger.

Swan, S. C., & Snow, D. L. (2006). The development of a theory of women's use of violence in intimate relationships. *Violence against Women, 12*(11), 1026-1045.

Şar, V. (1998). Kötüye kullanım ve ihmalle ilişkili sorunlar. E. Köroğlu & C. Güleç (Ed.), *Psikiyatri Temel Kitabı* içinde (823-833). Cilt 2. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Şar, V. (2011). Epidemiology of dissociative disorders: An overview. *Epidemiology Research International, 1*-8.

Şar, V. (2013). Dissosiyatif Bozukluklar Psikiyatri Ders Kitapları Serisi. 1. Baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 65-72.

Şar, V. (2017). Dissosiyatif bozukluklar. O. Karamustafalıoğlu (Ed.), *Temel ve Klinik Psikiyatri* içinde (1-8). Güneş Tıp Kitapevi.

Şar, V., Akyüz, G., & Doğan, O. (2007). Prevalence of dissociative disorders among women in the general population. *Psychiatry Research, 149*(1-3), 169-176.

Şar, V., Alioğlu, F., & Akyüz, G. (2014). Experiences of possession and paranormal phenomena among women in the general population: are they related to traumatic stress and dissociation? *Journal of Trauma & Dissociation*, 15(3), 303- 318.

Şar, V., Kundakci, T., Kiziltan, E., Yargic, I. L., Tutkun, H., Bakim, B., ... & Özdemir, Ö. (2003). The Axis-I dissociative disorder comorbidity of borderline personality disorder among psychiatric outpatients. *Journal of Trauma & Dissociation*, 4(1), 119-136.

Şar, V., Öztürk, E., & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenirliği. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(4), 1054-1063.

Şar, V., Tutkun, H., Alyanak, B., Bakim, B., & Baral, I. (2000). Frequency of dissociative disorders among psychiatric outpatients in Turkey. *Comprehensive Psychiatry*, 41(3), 216-222.

Şar, V., Tutkun, H., & Yargıç, L. İ. (1996). DSM-IV Dissosiyatif Bozukluklar için Yapılandırılmış Görüşme Çizelgesi (SCID-D) Türkçe Versiyon. İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Klinik Psikoterapi Birimi, İstanbul.

Şar, V., Türk, T., & Öztürk, E. (2019). Fear of happiness among college students: The role of gender, childhood psychological trauma, and dissociation. *Indian Journal of Psychiatry*, 61(4), 389.

Şarlak, D., & Öztürk, E. (2018). Dissosiyatif bozuklukların epidemiyolojisi. Öztürk E. (Ed.) *Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon* içinde (14-19). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics (6th ed.). Boston, MA: Pearson.

Tamar-Gürol, D., Şar, V., Karadağ, F., Evren, C., & Karagöz, M. (2008). Childhood emotional abuse, dissociation, and suicidality among patients with drug dependency in Turkey. *Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 62(5), 540-547.

Taner, Y., & Gökler, B. (2004) Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.

Temple, J. R., Weston, R., & Marshall, L. L. (2010). Long-term mental health effects of partner violence patterns and relationship termination on low-income and ethnically diverse community women. *Partner Abuse*, 1(4), 379-398.

Temple, M. J. (2019.) Understanding, identifying and managing severe dissociative disorders in general psychiatric settings. *BJPsych Advances*, 25, 14-25.

Tunç, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu, affetme ve kıskançlık düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Turgut, R. (2021). *Görünürde normal aile dinamikleri ekseninde travma, dissosiyasyon ve depresyon: Erzurum örnekleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.

Tussey, B. E., Tyler, K. A., & Simons, L. G. (2018). Poor parenting, attachment style, and dating violence perpetration among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(5-6), 2097-2116.

Türkkan, T., Odacı, H., & Bülbül, K. (2021). Çocuk istismarı ve ihmali anlamak: ekolojik bir yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 3282, 709-728.

Türk, B., Hamzaoglu, N., & Yayak, A. (2020). Flört şiddeti üzerine bir inceleme. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 17(1), 73-81.

Türk Ceza Kanunu. 28 Nisan 2021 tarihinde

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> adresinden erişildi.

Türk Medeni Kanunu. 28 Nisan 2021 tarihinde

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Resmî Gazete. *Milletler Arası Sözleşme*. 27.1.1995. Sayı: 22184, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.

Toews, M., Catlett, B., & McKenry, P. (2005). Women's use of aggression toward their former spouses during marital separation. *Journal of Divorce & Remarriage*, 42(3-4), 1-14.

Topal, Y., Balcı, Y., & Erbaş, M. (2018). Muğla'da 18 yaş ve altı cinsel istismar olgularının retrospektif değerlendirmesi. *Ortadoğu Tıp Dergisi*, 10(2), 135-141.

Tougas, C., Pélouin, K., & Mondor, J. (2016). Romantic attachment and perception of partner support to explain psychological aggression perpetrated in couples seeking couple therapy. *Couple and Family Psychology*, 5(4), 197-211.

Tschoeke, S., Steinert, T., & Bichescu-Burian, D. (2019). Causal connection between dissociation and ongoing interpersonal violence: A systemic review. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 107, 424-437.

Tussey, B. E., Tyler, K. A., & Simons, I. G. (2021). Poor parenting, attachment style, and dating violence perpetration among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(5-6), 2097-2116.

Tutkun, H., Sar, V., Yargıç, L. I., Özpulat, T., Yanık, M., & Kiziltan, E. (1998). Frequency of dissociative disorders among psychiatric inpatients in a Turkish university clinic. *American Journal of Psychiatry*, 155(6), 800-805.

Tyano, S., Iancu, I., Solomon, Z., Sever, J., Goldstein, I., Touvtana, Y., & Bleich, A. (1996). Seven-year follow-up of child survivors of a bus-train collision. *Journal of American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(3), 365-367.

Ulukuş, A., Ezen, M., Şayık, D., Musmul, A., & Açıkgoz, A. (2019). Acil kliniğe başvuran ihmal ve/veya istismar tanısı alan 0-18 yaş grubu çocukların özelliklerinin incelenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1),15-20.

UNICEF Türkiye (2004). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. 28 Nisan 2021 tarihinde https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf adresinden erişildi.

U.S. Department of Health & Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Childrens' Bureau (2021). Child Maltreatment 2019. 31.05.2021 tarihinde <https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/documents/cb/cm2019.pdf> adresinden erişildi.

Utkan, R. (2019). *Romantik ilişkide psikolojik şiddet, algılanan sosyal destek ve öz yeterlilik ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Üçok-Demir, N., Irmak, M. Y., Murat, D., & Perdahlı Fiş, N. (2016).Cinsel istismara uğrayan ergen adli olgularda flört ilişkisinde şiddet varlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(3) 240-247.

Üstünel, A. Ö. (2020). Eşit, güvenli, özgür ilişki: Üniversite öğrencilerine yönelik bir flört şiddeti önleme programının etki değerlendirmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 19-38.

Van der Hart, O., & Horst, R. (1989). The dissociation theory of Piere Janet. *Journal of Traumatic Stress*, 2(4), 397-412.

Van der Kolk, B. A., & Fisler, R. (1995). Dissociation and the fragmentary nature of traumatic memories: Overview and exploratory study. *Journal of Traumatic Stress*, 8(4), 505-525.

Van der Kolk, B., Nerson, N. & Hostetler, A. (1994). The history of trauma in psychiatry. *Psychiatric Clinics of North America*, 3(17), 583-600.

Van der Kolk, B., & Van der Halt, O. (1995). *The Intrusive Past: The Flexibility of Memory and the Engraving of Trauma. Trauma: Explorations in Memory*, Baltimore, The Johns Hopkins University Press.158-82.

Van Ouytsel, J., Ponnet, K., & Walrave, M. (2018). Cyber dating abuse victimization among secondary school students from a lifestyle-routine activities theory perspective. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(17), 2767-2776.

Velotti, P., Zobel, S. B., Rogier, G., & Tambelli, R. (2018) Exploring relationships: A systemic review on intimate partner violence and attachment. *Frontiers in Psychology*, 9, 1166.

Veríssimo, A. V. R., Silva, E. A., Soares, K. H. D., Amaral, E. L. S., Neto, W., Ludermir, A. B., Monteiro, E. M. L. M., & Aquino, J. M. (2022). Prevalence and factor associated with dating violence among public school adolescents. *Revista Gaúcha de Endfermagem*, 43,1-15.

Vivolo-Kantor, A. M., Massetti, G., Niolon, P., Foshee, V., & McNaughton-Reyes, L. (2016). Relationship characteristics associated with teen dating violence perpetration. *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma*, 25(9), 936-954.

Viejo, C., Monks, C. P., Sánchez, V., & Ortega-Ruiz, R. (2015). Physical dating violence in Spain and the United Kingdom and the importance of relationship quality. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(8), 1-23.

Walker, L. E. (1984). *The Battered Woman Syndrome*. New York, NY: Springer.

Walters, M. L., Chen, J., & Breiding, M. J. (2013). The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 findings on victimization by sexual orientation. Atlanta: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. p.41.

Ward, A., Ramsay, R., Turnbull, S., Benedettini, M., & Treasure, J. (2000). Attachment patterns in eating disorders: past in the present. *International Journal of Eating Disorders*, 28(4), 370-276

Waters, E., Posada, G., Crowell, J. A., & Lay, K. L. (1994). The development of attachment: from control system to working models. *Psychiatry*, 57(1), 32-42.

Webermann, A. R. (2015). *An exploration of intimate partner violence among patients with dissociative disorders*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Towson University, Maryland.

Webermann, A. R., Brand, B. L., & Chasson, G. S. (2014). Childhood maltreatment and intimate partner violence in dissociative disorder patients. *European Journal of Psychotraumatology*, 5(1), 24568.

Wells, C. (1997). Stalking: The criminal law response. *Criminal Law Review*, 463.

Wekerle, C., & Wolfe, D. (1999). Dating violence in mid-adolescence: theory, significance and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19(4), 435-456.

Wekerle, C., Leung, E., Wall, A. M., MacMillan, H., Boyle, M., Trocme, N., & Waechter, R. (2009). The contribution of childhood emotional abuse to teen dating violence among child protective services-involved youth. *Child Abuse & Neglect*, 33(1), 45-58.

Weston, R. (2008). Insecure attachment mediates effects of partners' emotional abuse and violence on women's relationship quality. *Journal of Family Violence*, 23, 483-493.

Wolfe, D. A. (1999). *Child Abuse: Implications for Child Development and Psychopathology*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Wolfe, D. A., Wekerle, C., Scott, K., Straatman, A. L., Grasley, C., & Reitzel-Jaffe, D. (2003). Dating violence prevention with at-risk youth: A controlled outcome evaluation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(2), 279-291.

Wolfe, D. A., Crooks, C., Jaffe, P., Chiodo, D., Hughes, R., Ellis, W., Stitt, L., & Donner, A. (2009). A school-based program to prevent adolescent dating violence: A cluster randomized trial. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine Journal*, 163(8), 692-699.

World Health Organization (2002). World report on violence and health. 25.01.2022 tarihinde https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf adresinden erişildi.

World Health Organization (2013). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. 27.05.2021 tarihinde http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf?sequence=1 adresinden erişilmiştir.

Yakeley, J., & Williams, A. (2014). Antisocial personality disorder: new directions. *Advances in Psychiatric Treatment*, 20(2), 132-143.

Yang, J., Millman, L. S., David, A. S., & Hunter, E. C. M. (2022). The prevalence of depersonalization-derealization disorder: A systematic review. *Journal of Trauma & Dissociation*, 1-34.

Yargıç, L. I., Şar, V., Tutkun, H., & Alyanak, B. (1998). Comparison of dissociative identity disorder with other diagnostic groups using a structured interview in Turkey. *Comprehensive Psychiatry*, 39(6), 345-351.

Yargıç, L. İ., Tutkun, H., & Şar, V. (1995). Validity and reliability of the Turkish Version of the Dissociative Experiences Scale. *Dissociation*, 8(1), 10-13.

Yates, A. (1997). Sexual abuse of children. J. M. Wiener (Ed.), *Textbook of Child Adolescent Psychiatry* içinde (699-709). Washington, DC: American Psychiatric Press.

Yaylacı, F. T., Cicchetti, D., Rogosch, F. A., Bulut, O., & Hetzel, S. R. (2016). The interactive effects of child maltreatment and the FK506 binding protein 5 gene (FKBP5) on dissociative symptoms in adolescence. *Developmental Psychopathology*, 1-13.

Yazar, M. E., & Boz, B. (2019). 2010-2016 yılları arasındaki Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başvuran cinsel istismar ve cinsel saldırı olgularının değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 24(1), 43-50.

Yıldız, F., & Özarslan, Z. (2022). Kadınların deneyimlerinden dijital flört şiddetine bakmak. *Etkileşim*, 9, 72-101.

Yolcu, D., & Akbay, S. E. (2020). Dating violence among university students: The role of self-esteem, perceived relationship self-efficacy and attachment styles. *European Journal of Education Studies*, 7(10), 241-256.

Yurdakök, K., & İnce, O. (2010). Duygusal istismar ve ihmal. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32, 423-433.

Zamir, O., Szepeswol, O., Englund, M. M., & Simpson, J. A. (2018). The role of dissociation in revictimization across the lifespan: A 32-year prospective study. *Child Abuse & Neglect*, 79, 144-153.

Zerubavel, N., Messman-Moore, T. L., DiLillo, D., & Gratz, K. L. (2018). Childhood sexual abuse and fear of abandonment moderate the relation of intimate partner violence to severity of dissociation. *Journal of Trauma & Dissociation*, 19(1), 9-24.

Zurbriggen, E. L., Gobin, R. L., & Freyd, J. J. (2010). Childhood emotional abuse predicts late adolescent sexual aggression perpetration and victimization. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19 (2), 204-223.

Zweig, J. M., Dank, M., Yahner, J., & Lachman, P. (2013). The rate of cyber dating abuse among teens and how it relates to other forms of teen dating violence. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(7), 1063-1077.

8. EKLER

8.1. EK-1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

T.C. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Bilimler ve Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Doktora öğrencisi XX tarafından XX danışmanlığında yürütülen “Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Arasındaki İlişki: Bağlanma Stilleri ve Dissosiyatif Yaşantıların Aracı Rolünün İncelenmesi” başlıklı doktora tez araştırmasına davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı romantik bir ilişki sürdürmekte olan üniversite öğrencilerinin çocukluk dönemlerinde deneyimledikleri travmalar ile romantik ilişkilerinde karşı karşıya kaldıkları psikolojik şiddet arasında bağlanma stilleri ve dissosiyatif yaşantıların aracı rolünün değerlendirilmesidir. Araştırma araştırmacı tarafından hazırlanan bir demografik bilgi formu ve dört adet ölçekten; Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği, Yakın İlişkide Yaşantılar Envanteri II, Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği’nden oluşmaktadır. Araştırmada sizden tahminen 30 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırma kayıtları yasal süre boyunca saklanacak, araştırma haricindeki kişilerin ulaşım ve kullanımına izin verilmeyecektir. Yasal süre sonunda tüm dijital kayıtlar silinecek, hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilecektir ve basılı kayıtlar kayıt yırtma makinasında geri döndürülemez biçimde imha edilecektir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya

katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için ‘ortak kullanım havuzuna’ aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız şimdi sorabilir veya XX e-posta adresi ve XX numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen araştırmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “*ortak araştırma havuzuna*” aktarılmasını;

☐ Kabul ediyorum ☐ Kabul etmiyorum (Lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz.)

Araştırmacının:

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

8.2. EK-2. Demografik Bilgi ve Romantik İlişkileri Değerlendirme Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ ve ROMANTİK İLİŞKİLERİ DEĞERLENDİRME FORMU

Sayın katılımcı,

Bu anket bilimsel araştırmada kullanılmak üzere, sizinle ilgili bazı kişisel bilgileri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma için kimlik bilgileriniz sorulmamaktadır. Bu anketten elde edilen bilgiler yalnızca araştırma kapsamında kullanılacak ve gizli tutulacaktır.

1. Cinsiyetiniz: Kadın: Erkek:

2. Doğum Tarihiniz: _____

3. Hayatınızı en uzun geçirdiğiniz yer:

Köy / Kasaba

İlçe / İl merkezi

Büyükşehir

Yurtdışı

4. Üniversite okumaya şehir dışından mı geldiniz? Evet: Hayır:

5. Üniversitede okumakta olduğunuz sınıf?

Hazırlık

1. sınıf

2. sınıf

3. sınıf

4. sınıf ve üzeri

6. Şu an nerede yaşıyorsunuz?

Ailem ile birlikte

Tek başıma dairede

Arkadaşlarım ile birlikte bir dairede

Yurtta

7. Sizce ailenizin ekonomik düzeyi nedir?

Düşük
Orta
Yüksek
Çok Yüksek

8. Sizin aylık geliriniz:

2324 TL ve altı
2324-3000 TL
3001-4000 TL
4001-5000 TL
5001 TL ve üzeri

9. Annenizin eğitim durumu:

Okuryazar değil İlkokul Ortaokul Lise
Üniversite Yüksek lisans / Doktora

10. Babanızın eğitim durumu:

Okuryazar değil İlkokul Ortaokul Lise
Üniversite Yüksek lisans / Doktora

11. Annenizin medeni durumu nedir?

Baba ile Evli Boşanmış Tekrar Evli Dul
Anne Hayatta Değil

12. Babanızın medeni durumu nedir?

Anne ile Evli Boşanmış Tekrar Evli Dul
Baba Hayatta Değil

13. Anne ve babanız arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirirsiniz?

İlişki yok

Kötü
İyi
Çok İyi

14. Anneniz ile aranızdaki ilişkiyi nasıl değerlendirirsiniz?

İlişki yok
Kötü
İyi
Çok İyi

15. Babanız ile aranızdaki ilişkiyi nasıl değerlendirirsiniz?

İlişki yok
Kötü
İyi
Çok İyi

16. Kardeş Sayısı: _____

17. Aileniz kaç kişiden oluşmaktadır (hane içi bireyler)?

1-3 kişiyiz.
4-6 kişiyiz.
7 ya da daha fazla kişiyiz.

18. Çocukluk döneminizde anne ve babanız arasındaki fiziksel şiddete ne sıklıkla şahit oldunuz?

Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok Sık

19. Çocukluk döneminizde anne ve babanız arasındaki duygusal şiddete ne sıklıkla şahit oldunuz?

Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok Sık

20. Çocukluk çağınızda aşağıda belirtilen şiddet türlerinden bir ya da birkaçına maruz kaldıysanız işaretleyiniz.

- Fiziksel şiddet
Cinsel istismar
Duygusal şiddet
Ekonomik istismar (gelişimini engelleyici, düşük ücretli işte çalıştırılma)
Fiziksel İhmal
Duygusal İhmal
Hiçbirine maruz kalmadım.

Romantik ilişkinize dair bilgiler

21. Şu anki ilişkinizden önceki romantik ilişki sayınız: _____

22. İlk romantik ilişkinizi kaç yaşında yaşadınız? _____

23. Partnerinizin Yaşı: _____

24. Partnerinizin Eğitim Durumu:

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek lisans/Doktora

25. Partnerinizle ilişkiniz ne kadar süredir devam etmektedir?

6 ay-1 yıl 1-3 yıl 3-5 yıl 5 yıldan fazla

26. Partnerinizle ayrılıp tekrar bir araya gelme sayınız?

0 1 2 3 3'ten fazla

27. Ayrılıp tekrar bir araya geldiyseniz ayrılmak kimin kararıydı?

Benim Partnerimin Ortak

Partnerimle ayrılıp bir araya gelmedik.

28. Ayrılıp tekrar bir araya geldiyseniz, (son seferinde) bir araya gelmek ilk kimin teklifiydi?

Benim: Partnerimin:

Partnerimle ayrılıp bir araya gelmedik.

29. Partnerinizle yüz yüze ne sıklıkla görüşüyorsunuz?

Her gün Haftada 2-3 Haftada 1 İki haftada bir
Ayda bir Ayda birden az

30. Romantik ilişkilerinizde duygusal şiddete maruz kaldınız mı? Evet: Hayır:

31. Aşağıdaki maddelerden partnerinizin size yönelttiği duygusal şiddet

davranışlarından maruz kaldıklarınızı işaretleyiniz. Birden fazla işaretleyebilirsiniz.

- Hakaret etmek
- Psikolojik baskı uygulamak
- Aşağılamak
- Tehdit etmek
- Bağırmak
- Azarlamak
- Küçük düşürmek
- Davranışlarını kontrol etmek
- Yakınlık ve destek gibi duygusal ihtiyaçlarını ihmal etmek
- Aile ve arkadaşlarla görüşmeye engel olmak
- Kişisel değerlerine saygı göstermemek
- Kendini geliştirmesine izin vermemek (akademik, mesleki ve kişisel gelişimi engellemek)

32. Eğer duygusal şiddete maruz kaldıysanız ne kadar süredir devam ediyor?

- 1-6 ay
- 6 ay-1 yıl
- 1-3 yıl
- 3 yıldan fazla
- Duygusal şiddete maruz kalmadım.

33. Maruz kaldığınız duygusal şiddete verdiğiniz tepkiler nelerdir? Birden fazla işaretleyebilirsiniz.

- Ağlama / darılma / kırıma/ konuşmama
- Duruma İtiraz Etme

Sözle karşılık verme / bağırma
Fiziksel olarak karşılık verme
Hiç tepki vermeme / içine kapanma
Duygusal şiddete maruz kalmadım.

34. Maruz kaldığınız duygusal şiddete rağmen ilişkiye devam etme nedenleriniz nelerdir? Birden fazla işaretleyebilirsiniz.

Her şeye rağmen partnerimi seviyorum.
Partnerimin bir gün düzeleceğine inanıyorum.
Üniversitede manevi olarak bana destek olan tek kişi partnerim.
Ayrılmamam için beni tehdit ediyor, korkuyorum.
Ailem ilişkiyi biliyor ve ayrılırsam bunu kabul etmeyeceklerini düşünüyorum.
Diğer: _____

35. Partnerinize karşı duygusal şiddet (tehdit, baskı, engelleme vs.) gösterir misiniz?

Evet Hayır Kısmen

36. İlişkinizde fiziksel, cinsel ya da duygusal şiddete maruz kalacağınıza yönelik bir korku yaşıyor musunuz?

Evet Hayır Kısmen

37. İlişkinizde aşağıdaki şiddet türlerinden birine veya birkaçına maruz kaldıysanız işaretleyiniz.

Fiziksel şiddet
Cinsel şiddet
Duygusal şiddet
Ekonomik şiddet
Hiçbirine maruz kalmadım.

38. Maruz kaldığınız fiziksel şiddet sonrasında bir yaralanma yaşadınız mı?

Evet: Hayır: Fiziksel şiddete maruz kalmadım.

39. İlişkiniz süresince maruz kaldığınız fiziksel ya da cinsel şiddeti yetkili bir kuruma şikayet ettiniz mi?

Evet: Hayır: Fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmadım.

40. İlişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- Çok kötü
- Kötü
- Orta
- İyi
- Çok İyi

41. Herhangi bir psikiyatrik hastalığınız var mı? Evet: Hayır:

42. Psikiyatrik tedavi görüyor musunuz? Evet: Hayır:

43. Daha önce psikiyatrik tedavi gördünüz mü? Evet: Hayır:

44. Psikolojik tedavi görüyor musunuz? Evet: Hayır:

45. Daha önce psikolojik tedavi gördünüz mü? Evet: Hayır:

46. Hayatınızda adli bir olayın / suçun mağduru oldunuz mu? Evet: Hayır:

47. Eğer herhangi bir suçun mağduru olduysanız bu durumu adli makamlara veya kolluğa bildirdiniz mi?

Evet: Hayır: Adli bir suçun mağduru olmadım.

48. Hayatınızda adli bir olayın / suçun faili oldunuz mu? Evet: Hayır:

49. Sigara kullanma sıklığınız nedir?

- Haftada bir paket
- İki günde bir paket
- Günde bir paket
- Günde iki paket ve daha fazla
- Sigara kullanmıyorum.

50. Alkol kullanma sıklığınız nedir?

Her gün

Haftada 1-2

Ayda 1-2

Nadiren

Alkol kullanmıyorum.

51. Uyuşturucu madde kullanma sıklığınız nedir?

Sadece bir kere

İki kere ve daha fazla

Ayda 1-2 kere

Haftada 1-2 kere

Uyuşturucu madde kullanmıyorum.

8.3. EK-3. Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği

YAKIN İLİŞKİDE PSİKOLOJİK ŞİDDET ÖLÇEĞİ

İnsanlar zaman zaman yakın ilişkide olduğu kişilerin bazı kırıncı/üzücü davranışlarına maruz kalabilirler. Bu kişi bazen bu davranışlarında ciddi olabilir, bazen bu davranışları şaka yoluyla sergileyebilir, bazen de bu davranışları ilgi ve sevgi ifadesi olarak sergileyebilir. Lütfen **bir aydan uzun süren ilişkilerinizi** (eş, nişanlı, ya da sevgili) düşünün. Bu ilişkide aşağıda listelenen davranışları ne sıklıkta deneyimlediğinizi uygun şıkkı işaretleyerek cevaplayınız.

Eşim / nişanlım / sevgilim	Hiçbir zaman	Sadece 1-2 Kez	Ayda 1-2	Haftada 1-2	Haftada 3-4	Hemen hemen her gün
1. Bir anlaşmazlık ya da tartışma sırasında yanımdan çekip gitti.						
2. Eğer onu terk eder ya da istediğini yapmazsam beni intihar etmekle tehdit etti.						
3. Duygularımın mantıksız ya da deli saçması olduğunu söyledi.						
4. Yorgun ya da hasta olduğumda yardıma ihtiyacım olduğunu görmezden geldi.						
5. Ailemi ya da arkadaşlarımı küçümsedi.						
6. Herhangi bir sorunumuzu konuşmaya çalıştığımda bilerek konuyu değiştirdi.						
7. Herhangi bir konuyla ilgili konuştuğumda ya da fikir belirttiğimde beni susturdu ya da duymazdan geldi.						
8. Başka biri ile görüşmeye başlamakla, ilişki kurmakla, beni tehdit etti.						
9. Beni kontrol etti. (Örneğin, iş yerinde tekrar tekrar aradı, telefon görüşmelerimi						

dinledi, arkadaşlarıma ya da yakınlarıma nerede ve kiminle olduğumuzu sordu.)						
10. Duygularım (üzüntüm, öfkem, korkum, utancım) hakkında konuşmama izin vermedi.						
11. Konuşmalarımızda beni kırıcı bir şekilde eleştirdi ya da benimle alay etti.						
12. Herkesin önünde benimle alay etti ya da beni kırıcı bir şekilde eleştirdi.						
13. Onsuz yapamayacağımı ya da kendime bakamayacağımı söyledi.						
14. Bana kötü isimler taktı.						
15. Fiziksel görünüşümü ya da cinsel çekiciliğimi aşağıladı.						
16. Beni bana zarar vermekle tehdit etti.						
17. İyi bir eş / sevgili olmadığımı söyledi.						
18. Değerlerimi / ilkelerimi / inançlarımı aşağıladı ya da onlarla alay etti.						
19. Karşı cinsten biriyle konuşmamı ya da arkadaşlık kurmamı istemedi ya da izin vermedi.						
20. Zekâmı küçümsedi.						
21. Gözümün önünde bir eşyayı fırlattı, ezdi, tekmeledi ya da yumrukladı.						
22. Ondan ayrı geçirdiğim her dakikanın ayrıntılı hesabını sordu.						
23. Bana zarar verebilecek bir bilgiyi herkese yaymakla beni tehdit etti.						
24. Beni aileme, arkadaşlarıma şikâyet etti.						

25. Beni kendisiyle yeterince ilgilenmemekle suçladı.						
26. Yaptığım işle ya da ev işiyle ilgili kusur bulucu yorumlar yaptı.						
27. Çoğu konuşmayı sonlandırdı ve kararları kendi başına aldı.						
28. Bana vurmakla tehdit etti.						
29. Değersiz olduğumu söyledi.						
30. Onu terk edersem ya da istediğini yapmazsam beni öldürmekle tehdit etti.						
31. Beni onu aldatmakla ya da başkalarıyla birlikte olmak istemekle suçladı.						
32. Ben yanında değilken bana ait bir eşyayı kırdı, yırttı, parçaladı ya da ona bir şekilde zarar verdi.						
33. Başarılarımı küçümsedi ya da planlarım için cesaretimi kırdı.						
34. Arkadaşlarımdan, ailemden beni kısılandı.						
35. Geçmişteki bir şeyi beni incitmek için gündeme getirdi.						
36. Cinsel ihtiyaçlarım ve arzularıma karşı duyarsızdı.						
37. Bana kaba ve aksi davrandı.						
38. Yaptığım ya da yapmadığım bir şeyle ilgili bana suçlu hissettirdi.						
39. Ailemi, arkadaşlarımı ya da çocuklarımı aklımı kaçırdığıma ikna etmeye çalıştı.						

40. Hayatını nasıl mahvettiğim konusunda bana söylendi.						
41. Okula, işe ya da diğer kişisel gelişim aktivitelerine gitmemi istemedi ya da izin vermedi.						
42. Beni korkutmak için ben de arabadayken arabayı tehlikeli bir şekilde kullandı.						
43. Arkadaşlarım ile görüşmeme engel olmaya çalıştı.						
44. Önemli olduğunu düşündüğüm bir sorunun varlığını kabul etmedi.						
45. Hayatındaki diğer insanlara (örn. Arkadaş, aile üyeleri gibi) benden daha fazla önem verdiğini hissettirdi.						
46. Herhangi bir sorunumuz hakkında konuşmayı reddetti.						
47. Beni korkutacak şeyler söyledi. (Örneğin, bana bir şeyleri ödeteceğini, yaptıklarımın yanıma kalmayacağını, vb.)						
48. Beni bıçak, tabanca ya da başka bir silahla tehdit etti.						
49. Ailemi görmeme ya da onlarla konuşmama engel olmaya çalıştı.						
50. Duygularımı (üzüntümü, öfkemi, korkumu, utancımı) görmezden geldi ya da hafife aldı.						
51. Bana yakın kişileri korkuttu.						
52. Aileme ya da arkadaşlarıma zarar vermekle tehdit etti.						

53. Bana nefret ve öfkeyle baktı.						
54. Bana kötü davranmasına benim davranışlarımın neden olduğunu söyledi.						
55. Kimsenin beni istemeyeceğini söyledi.						
56. Bana kendimi suçlu hissettirmeye çalıştı.						
57. Bana küfretti.						
58. Bir tartışma sırasında öfkeyle ileri geri yürüdü.						
59. Bir anlaşmazlık ya da tartışma sırasında üzerime yürüdü.						
60. Ruhsal sorunlarım olduğunu, deli olduğumu söyledi.						
61. Gittiğim yerlere haber vermeden geldi.						
62. Onun dediğini kabul edene kadar bana soğuk ya da mesafeli davrandı.						
63. Yapmak istediğim şeyleri (örneğin, sosyal etkinliklere katılım) benimle yapmayı reddetti.						
64. Başka cinsel birliktelikleri olduğunu ya da olmasını istediğini söyledi.						
65. Bilerek beni incitecek şeyler söyledi.						
66. Güvenimi sarsan davranışlar gösterdi.						
67. Gizli kapaklı davrandı, benden bir şeyler sakladı.						
68. Bana yalan söyledi.						
69. Giydiklerime karıştı.						

8.4. EK-4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II

YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ II

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "*birlikte olduğum kişi*" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç
katılmıyorum

Kararsızım/
fikrim yok

Tamamen
katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip dayanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsedikim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7

8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7

24.Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25.Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26.Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27.Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28.Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
29.Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, “gerçek ben”den hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30.Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31.Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeliendirir.	1	2	3	4	5	6	7
32.Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip dayanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
33.Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
34.Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
35.Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.	1	2	3	4	5	6	7
36.Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

8.5 EK-5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği**ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMA ÖLÇEĞİ**

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz.

1= Hiçbir Zaman 2=Nadiren 3= Zaman zaman 4=Sıklıkla 5= Çok

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde					
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.	1	2	3	4	5
2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.	1	2	3	4	5
3. Ailemdekiler bana ‘salak’, ‘beceriksiz’ ya da ‘tipsiz’ gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4	5
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.	1	2	3	4	5
6. Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7. Sevdiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5
8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.	1	2	3	4	5
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11. Ailemdekiler bana o kadar şiddetle vuruyordu ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13. Ailemdekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.	1	2	3	4	5

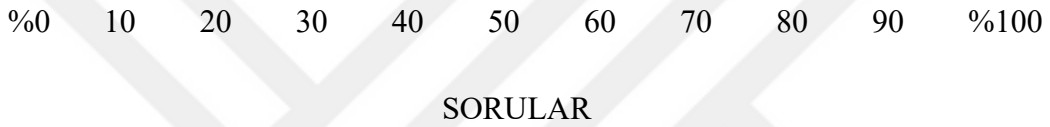
Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde					
14. Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5
15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
16. Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18. Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
19. Ailemdelikler kendilerini birbirine yakın hissederlerdi.	1	2	3	4	5
20. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5
21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5
22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecektir birisi vardı.	1	2	3	4	5
27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5

8.6. EK-6. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği

DİSSOSİYATİF YAŞANTILAR ÖLÇEĞİ (DES)

Bu test günlük hayatınızda başınızdaki geçmiş olabilecek yaşantıları konu alan 28 sorudan meydana gelmektedir. Sizde bu yaşantıların ne sıklıkla olduğunu anlamak istiyoruz. olduğunu anlamak istiyoruz. Yanıt verirken, alkol ya da ilaç etkisi altında meydana gelen yaşantıları değerlendirmeye katmayınız. Lütfen her soruda, anlatılan durumun sizdekine ne ölçüde uyduğunu 100 üzerinden değerlendiriniz ve uygun olan rakamı daire içine alınız.

Örnek:

1. Bazı insanlar, yolculuk yaparken yol boyunca ya da yolun bir bölümünde neler olduğunu hatırlamadıklarını birden fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

2. Bazı insanlar zaman zaman, birisini dinlerken, söylenenlerin bir kısmını ya da tamamını duymamış olduklarını birden fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

3. Bazı insanlar kimi zaman kendilerini nasıl geldiklerini bilmedikleri bir yerde bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

4. Bazı insanlar zaman zaman kendilerini, giydiklerini hatırlamadıkları elbiseler içinde bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

5. Bazı insanlar zaman zaman eşyaları arasında, satın aldıklarını hatırlamadıkları yeni şeyler bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

6. Bazı insanlar, zaman zaman, yanlarına gelecek başka bir isimle hitabeden ya da önceden tanıştıklarında ısrar eden, tanımadıkları kişilerle karşılaşır. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

7. Bazı insanlar, zaman zaman, kendilerinin yanı başında duruyor ya da kendilerini bir şey yaparken seyrediyor ve sanki kendi kendilerine karşıdan bakıyormuş gibi bir his duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

8. Bazı insanlara, arkadaşlarını ya da aile bireylerini, zaman zaman tanımadıklarının söylendiği olur. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

9. Bazı insanlar, yaşamlarındaki kimi önemli olayları (örneğin nikah ya da mezuniyet töreni) hiç hatırlamadıklarını fark ederler. Yaşamınızdaki bazı önemli olayları hiç hatırlamama durumunun sizde ne oranda olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

10. Bazı insanlar zaman zaman, yalan söylemediklerini bildikleri bir konuda, başkaları tarafından, yalan söylemiş olmakla suçlanırlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

11. Bazı insanlar kimi zaman, aynaya baktıklarında kendilerini tanıyamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

12. Bazı insanlar kimi zaman, diğer insanların, eşyaların ve çevrelerindeki dünyanın gerçek olmadığı hissini duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

13. Bazı insanlar, kimi zaman vücutlarının kendilerine ait olmadığı hissini duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

14. Bazı insanlar, zaman zaman geçmişteki bir olayı o kadar canlı hatırlarlar ki, sanki o olayı yeniden yaşıyor olurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

15. Bazı insanlar kimi zaman, olduğunu hatırladıkları şeylerin, gerçekte mi yoksa rüyada mı olduğundan emin olamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

16. Bazı insanlar zaman zaman, bildikleri bir yerde oldukları halde orayı yabancı bulur ve tanıyamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

17. Bazı insanlar, televizyon ya da film seyrederken, kimi zaman kendilerini öyküye o kadar kaptırırlar ki çevrelerinde olan bitenin farkına varamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

18. Bazı insanlar kimi zaman kendilerini, kafalarında kurdukları bir fantezi ya da hayale o kadar kaptırırlar ki, sanki bunlar gerçekten başlarından geçiyormuş gibi hissederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

19. Bazı insanlar, ağrı hissini duymamayı zaman zaman başarabildiklerini fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

20. Bazı insanlar kimi zaman, boşluğa bakıp hiçbir şey düşünmeden ve zamanın geçtiğini anlamaksızın oturduklarını fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

21. Bazı insanlar, yalnız olduklarında, zaman zaman sesli olarak kendi kendilerine konuştuklarını fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

22. Bazı insanlar kimi zaman iki ayrı durumda o kadar değişik davrandıklarını görürler ki, kendilerini neredeyse iki farklı insanmış gibi hissettikleri olur.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

23. Bazı insanlar, normalde güçlük çektikleri bir şeyi (örneğin spor türleri, iş, sosyal ortamlar vb.) belirli durumlarda son derece kolay ve akıcı biçimde yapabildiklerini fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

24. Bazı insanlar zaman zaman, bir şeyi yaptıklarını mı yoksa sadece akıllarından geçirmiş mi olduklarını (örneğin bir mektubu postaya attığını mı yoksa sadece atmayı düşündüğünü mü) hatırlayamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

25. Bazı insanlar kimi zaman, yaptıklarını hatırlamadıkları şeyler yapmış olduklarını gösteren kanıtlar bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

26. Bazı insanlar, zaman zaman eşyalar arasında, kendilerinin yapmış olması gereken, fakat yaptıklarını hatırlamadıkları yazılar, çizimler ve notlar bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

27. Bazı insanlar, zaman zaman kafalarının içerisinde, belli şeyleri yapmalarını isteyen ya da yaptıkları şeyler üzerine yorumlarda bulunan sesler duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

28. Bazı insanlar, zaman zaman, dünyaya bir sis perdesi arkasından bakıyormuş gibi hissederek, öyle ki insanlar ve eşyalar çok uzakta ve belirsiz görünürler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

%0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

9. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad-Soyad : Elif Nur Yazıcı

Unvan : Uzman Klinik Psikolog

Eğitim/Öğretim Durumu

Lise : Büyükşehir Hüseyin Yıldız Anadolu Lisesi

Türkçe/Matematik - 2007

Lisans : İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi

Psikoloji/İngilizce (%100 Burslu) - 2012

Yüksek Lisans : İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Klinik (%20 Burslu) - 2016

Doktora : İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

Mesleki Deneyim

1-) 2021-halen: Klinik Psikolog, Bağ Psikoloji Danışmanlık ve Eğitim Merkezi

2-) 2019-2020: Klinik Psikolog, Bahçeşehir Psikoloji

3-) 2017-2019: Klinik Psikolog, Yüksel Aile Danışmanlık Merkezi

4-) 2017-2018: Klinik Psikolog, Türkiye Hastanesi

5-) 2015-2016: Psikolog, Büyükçekmece Kaymakamlığı Çocuk Dostu Merkez Projesi

6-) 2014-2015: Psikolog, Küçükçekmece Belediyesi Aile Danışmanlık Merkezi

Üyesi Olunan Mesleki Kuruluşlar:

Türk Psikologlar Derneği, EMDR Derneği ve Bebek Ruh Sağlığı Derneği

Mesleki Eğitimler

- 1-) YBT-PASS Bilişsel Müdahale Programı Eğitimi - Dr. Tamer Ergin
- 2-) CAS Cognitive Assessment System Eğitimi - İstanbul Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi,
Dr. Tamer Ergin
- 3-) Weschler Çocuklar için Zeka Ölçeği-IV - Türk Psikologlar Derneği
- 4-) Denver II Gelişimsel Tarama Testi - Türk Psikologlar Derneği
- 5-) EMDR II. Düzey - Enstitü Ay
- 6-) EMDR Çocuk & Ergen I. Düzey - Fide Danışmanlık, Prof. Dr. Ümran Korkmazlar
- 7-) EMDR I. Düzey - Davranış Bilimleri Enstitüsü
- 8-) MEB Aile Danışmanlığı Eğitimi - İstanbul Aydın Üniversitesi
- 9-) Okul ve Öğrenme Sorunlarını Tanıma ve Müdahale - Arkabahçe Psikoloji
- 10-) 17. Psikanaliz Günleri-Annellik Halleri - İstanbul Psikanaliz Derneği
- 11-) Çocuk ve Ergenlerle Sanat Terapisi Uygulamaları - Arkabahçe Psikoloji
- 12-) Çocuklar için Bilişsel Davranışçı Terapi - Apamer
- 13-) Anne Çocuk Terapisi -Elizabeth Tuters ve Susan Yapsley
- 14-) VI. Işık Savaşır Sempozyumu
- 15-) 12. Avrupa Psikoloji Kongresi
- 16-) Psikofarmakoloji - Boğaziçi Üniversitesi Yaz Okulu
- 17-) Danışmanlık Becerilerine Giriş - Kaska Gozdek-Michaelis
- 18-) Gelişimsel Psikopatoloji Eğitimi - Prof. Dr. Aylin İlden
- 19-) Etkili Konuşma ve Hitabet Sanatı - Ümit Sergen

Akademik/Bilimsel Çalışmalar

Yazıcı, E. N., & Söylemez, Y. (2021). Ebeveyn niteliği, evlilik uyumu ve aile işlevselliğinin ergenlerin davranış problemleri üzerindeki etkileri: İlişkisel bir çalışma. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 18(2), 145-154.